



## รายงานการศึกษาวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบำบัดฟื้นฟู  
ผู้ติดยาเสพติดในทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง

จัดทำโดย หมู๋ช้าง

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร การบริหารงานยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 6  
สถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม  
กระทรวงยุติธรรม ประจำปี 2558

## รายงานการศึกษาวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบำบัดฟื้นฟู  
ผู้ติดยาเสพติดในทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง

จัดทำโดย

หมู่ช่าง

- |                   |                |
|-------------------|----------------|
| 1. นางทิฆัมพร     | วิเชียรเชื้อ   |
| 2. นางอุบลวรรณ    | ทั้งทองแท้     |
| 3. นายศราวุธ      | จิตต์ระเปียบ   |
| 4. นายอมร         | ประกายศรีโรจน์ |
| 5. นายภักดี       | จรรยากาญจนกุล  |
| 6. นายทนงศักดิ์   | ดุสิตกาญจน์    |
| 7. นายวัลลภ       | วุฒาพาณิชย์    |
| 8. นายอภิญา       | สุจิตตานันท์   |
| 9. นายเจตน์สฤษดิ์ | อังศุกาญจนกุล  |
| 10. นายเสฏฐนันท์  | อังกูรภาสวิชญ์ |

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร การบริหารงานยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 6  
สถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม  
กระทรวงยุติธรรม ประจำปี 2558

## บทสรุปผู้บริหาร

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดใน  
 ทนทสถานบำบัดพิเศษหญิง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบ  
 ชุมชนบำบัดของทนทสถานบำบัดพิเศษหญิง ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยา  
 เสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของทนทสถานบำบัดพิเศษหญิง ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน  
 การบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของทนทสถานบำบัดพิเศษหญิง ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้  
 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality methods) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกที่มีโครงสร้างกลุ่มตัวอย่าง  
 ที่ใช้ในสัมภาษณ์ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารนโยบายของทนทสถานบำบัดพิเศษหญิงเจ้าหน้าที่  
 ผู้ปฏิบัติงานด้านชุมชนบำบัดและผู้ต้องขังที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพยาเสพติดทั้งสิ้น 9 คน

สรุปผลการศึกษา พบว่าด้านบริบทขององค์กรทนทสถานบำบัดพิเศษหญิงเป็นองค์กรของ  
 กรมราชทัณฑ์ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ใช้ในการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังเพศหญิงที่มีพฤติกรรม  
 เสพยาเสพติด โดยนำรูปแบบชุมชนบำบัดมาตั้งแต่ 1 มีนาคม 2537 ให้แก่ผู้ต้องขังที่กระทำผิดตาม  
 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษจากเรือนจำและทนทสถานทั่วประเทศ จึงได้พัฒนาความรู้และทักษะ  
 ให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง องค์กรได้เห็น  
 ความสำคัญของการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังเพศหญิงที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด โดยจัดตั้งคณะกรรมการ  
 ในการดำเนินงานประกอบด้วยผู้อำนวยการทนทสถานบำบัดหญิงเป็นประธาน และผู้อำนวยการส่วนจำนวน  
 2 คน เป็นรองประธาน และฝ่ายจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา อนุศาสนาจารย์  
 นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ งานชุมชนบำบัด และเจ้าหน้าที่ทางด้าน  
 สาธารณสุขภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพฯ ทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจ  
 เกี่ยวกับชุมชนบำบัด กระบวนการดำเนินงานชุมชนบำบัดเป็นอย่างดี ทำให้ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่  
 ทุกระดับ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านอาคารสถานที่เป็นสัดส่วน มีรั้วรอบขอบชิดแยกจากผู้ต้องขังอื่น  
 บรรยากาศเอื้อต่อการประกอบกิจกรรม งบประมาณหลักที่ได้จากกรมราชทัณฑ์ และสำนักงานปราบปราม  
 ยาเสพติดแห่งชาติ (ป.ป.ส.) นอกจากนี้ยังได้รับการเสริมจากจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มูลนิธิ  
 จิตอาสา ด้านกระบวนการทำงานและวิธีการทำงาน ใช้หลักสูตรชุมชนบำบัด Care Model ของ  
 กรมราชทัณฑ์เป็นหลักสูตรหลักในการทำกิจกรรมเพื่อบำบัดทั้งทางร่างกาย จิตใจ และพัฒนาคุณภาพชีวิต  
 ของผู้ต้องขัง ซึ่งภายในหลักสูตรชุมชนบำบัด Care Model มีกิจกรรมประกอบด้วย ระเบียบการและ  
 แกร็บ ระเบียบบำบัดและฟื้นฟู ระเบียบเตรียมความพร้อมสู่สังคม และระยะติดตาม ซึ่งระยะเวลา 4 เดือน  
 ได้รับด้านความร่วมมือของเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังอื่นๆ เป็นอย่างดี เนื่องจากการได้จัดตั้งคณะกรรมการ  
 ในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด โดยให้ทุกภาคส่วนและฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งองค์กร  
 ให้ความสำคัญเป็นภารกิจหลัก ด้านผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงาน 2 ลักษณะ คือ ผู้ต้องขัง ได้รับความรู้  
 พัฒนาความคิดและฝึกทักษะกระบวนการแก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ตระหนักเห็นถึงคุณค่า  
 และมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของตนเอง และเป็นสมาชิกที่ดีต่อครอบครัว ชุมชนและ  
 สังคม มีจิตใจที่เข้มแข็งและไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีก ขณะเดียวกันรู้จักพัฒนาศักยภาพของตนเอง  
 โดยการศึกษา การฝึกทักษะวิชาชีพ และการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้มีความพร้อม ก่อนกลับคืนสู่  
 สังคมองค์กรได้รับความไว้วางใจในการเป็นสถาบันในการป้องกันและการบำบัดฟื้นฟูยาเสพติด  
 ผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติดในระบบต้องขัง

**ข้อเสนอแนะ** ด้านนโยบายคณะกรรมการดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด ระบบ คุมซึ่งจะต้องครอบคลุมทุกภาคส่วน อาทิ ประกอบด้วยอธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นประธาน รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ฝ่ายพัฒนา รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ฝ่ายพัฒนา รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ฝ่ายวิชาการ รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ฝ่ายบริหาร และอธิบดีกรมราชทัณฑ์ฝ่ายปฏิบัติการเป็นรองประธาน นอกจากนี้ จะมีผู้แทนจากกระทรวงสาธารณสุข สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ สำนักงานงบประมาณ และผู้บริหารสูงสุดจากทัณฑสถานบำบัดทั้งชายและหญิงเป็นคณะทำงาน โดยมีผู้อำนวยการสำนักพัฒนาพฤตินิสัยเป็นเลขานุการ โดยการจัดทำแผนในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดระบบคุมซึ่ง อย่างเป็นรูปธรรม อาทิ แผน 4 ปี โดยการศึกษาและคาดการณ์ถึงแนวโน้มของผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด รวมทั้งงบประมาณ การพัฒนาบุคลากรที่ควรจะได้รับ การสนับสนุนในการดำเนินงานให้เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ การทบทวนกลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มเป้าหมายใดที่ควรจะได้รับ การฟื้นฟูสมรรถภาพก่อน และหลัง และการวิเคราะห์ SWOT analysis เนื้อหาและหลักสูตรที่ใช้ในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังที่มี พฤติกรรมเสพยาเสพติดในระบบคุมซึ่ง

## กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง เป็นผลจากการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ ระดมความคิดเห็น และเกิดจากความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 6 หมู่ช้าง โดยได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลจากหลายส่วน

ขอขอบคุณ คณะเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง ที่ได้ช่วยกรุณาแนะนำ ให้ข้อมูล ข้อคิดเห็นที่มีคุณค่าและความสำคัญในการจัดทำรายงานการศึกษากลุ่มฉบับนี้ให้สำเร็จได้

ขอขอบคุณท่านปลัดกระทรวงยุติธรรม ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม และผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ที่ได้เปิดหลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับสูง ให้พวกเราได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ได้มีโอกาสทำความรู้จัก และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานราชการด้วยกัน ตลอดจนภาคเอกชน และขอขอบคุณคณะวิทยากรทุกท่านที่ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ในด้านต่างๆ ในอันที่จะได้นำไปใช้ประโยชน์กับหน่วยงานในโอกาสข้างหน้าต่อไป

คุณงามความดีและประโยชน์อันใดที่พึงได้รับจากรายงานการศึกษากลุ่มฉบับนี้ ขอมอบความดีงามนี้ให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สนับสนุนที่ทำให้รายงานการศึกษากลุ่มฉบับนี้สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี สำหรับข้อบกพร่องที่อาจมีขึ้นได้ ทางผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 6 หมู่ช้าง ขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

คณะผู้จัดทำ

## สารบัญ

|                      | หน้า |
|----------------------|------|
| บทสรุปผู้บริหาร..... | ก    |
| กิตติกรรมประกาศ..... | ค    |
| สารบัญ.....          | ง    |
| สารบัญภาพประกอบ..... | ฉ    |

## บทที่

|   |                                                        |    |
|---|--------------------------------------------------------|----|
| 1 | บทนำ .....                                             |    |
|   | ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....                    | 1  |
|   | วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย .....                     | 3  |
|   | ประเด็นการศึกษาวิจัย .....                             | 3  |
|   | ขอบเขตในการศึกษาวิจัย .....                            | 4  |
|   | นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย.....                   | 4  |
|   | ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ .....                        | 5  |
| 2 | ทฤษฎี แนวคิด ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง .....             |    |
|   | ความรู้เกี่ยวกับชุมชนบำบัด.....                        | 6  |
|   | แนวคิดชุมชนบำบัดรูปแบบคอมมูนิตี อินคอนโทร.....         | 7  |
|   | แนวคิดและรูปแบบชุมชนบำบัดรูปแบบเดย์ทอป .....           | 20 |
|   | แนวคิดและรูปแบบชุมชนบำบัดรูปแบบสถาบันธัญญารักษ์.....   | 22 |
|   | แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด.....  | 26 |
|   | การนำวิธีการชุมชนบำบัดมาประยุกต์ใช้ในกรมราชทัณฑ์.....  | 37 |
|   | อำนาจ หน้าที่ และภารกิจของทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง ..... | 51 |
|   | แนวความคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ.....    | 52 |
|   | ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง .....                          | 66 |
|   | กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย .....                        | 67 |
| 3 | ระเบียบวิธีในการศึกษาวิจัย .....                       |    |
|   | รูปแบบการศึกษาวิจัย .....                              | 69 |
|   | ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง .....                          | 69 |
|   | เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย .....                  | 69 |
|   | การเก็บรวบรวมข้อมูล .....                              | 70 |
|   | การวิเคราะห์ข้อมูล .....                               | 70 |

## สารบัญ (ต่อ)

## หน้า

|   |                                      |    |
|---|--------------------------------------|----|
| 4 | ผลการวิจัย.....                      |    |
|   | การศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ..... | 71 |
|   | การวิจัยภาคสนาม .....                | 72 |
| 5 | บทสรุปและข้อเสนอแนะ                  |    |
|   | สรุปผลการศึกษา .....                 | 94 |
|   | ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน.....   | 98 |
|   | ข้อเสนอแนะ.....                      | 99 |

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

## สารบัญภาพประกอบ

| ภาพประกอบ                                                                                                   | หน้า |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| 2.1 ตัวอย่างกระดาน Pull Up .....                                                                            | 40   |
| 2.2 แผนภูมิปัจจัยที่มีผลต่อความถูกต้องในการแปลงนโยบายของหน่วยงาน<br>ที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ..... | 54   |
| 2.3 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย .....                                                                         | 67   |

## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญระดับโลกที่ทุกประเทศต่างก็มุ่งที่จะกำจัด และมีมาตรการในการป้องกันและปราบปรามอย่างเข้มงวด รวมทั้งประเทศไทยที่เห็นความสำคัญของปัญหายาเสพติดที่แพร่ระบาดอยู่ในปัจจุบัน และยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของชาติ ปัญหาความรุนแรงของปัญหายาเสพติดได้ทวีมากขึ้นเรื่อยๆ และกลายเป็นปัญหาอาชญากรรมอันดับ 1 ของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการเสพ การค้า หรือการผลิต ล้วนแต่เป็นการบั่นทอนความเจริญก้าวหน้าของประเทศ เนื่องจากทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศตกอยู่ในวงจรของยาเสพติด นอกจากสภาพร่างกายและสภาพจิตใจจะถูกทำลายแล้วยังก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ยาเสพติดก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมที่เป็นผลมาจากการแสวงหายาเสพติดเพื่อบริโภค ฤทธิ์ของยาเสพติดมีผลทำให้ผู้เสพเป็นอาชญากร นอกจากนี้ยาเสพติดยังทำลายวัฒนธรรมอันดีงามตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศและกระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติอย่างยิ่ง นอกจากจะบั่นทอนสุขภาพของผู้เสพแล้ว ส่งผลให้ประเทศต้องใช้งบประมาณด้านกำลังคนและด้านงบประมาณจำนวนมากในการป้องกัน ปราบปราม และบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ยาเสพติดที่แพร่ระบาดมากขึ้นในประเทศไทย ส่วนหนึ่งเป็นผลจากชนกลุ่มน้อยต่างๆ เช่น กลุ่มว่าแดง กลุ่มขุนสำ ที่ตั้งโรงงานผลิตยาบ้าตามแนวชายแดนนอกเขตประเทศไทย และลักลอบนำยาเสพติดเข้ามาขายในประเทศไทย โดยใช้เส้นทางลำเลียงเข้าประเทศไทยผ่านจังหวัดชายแดนเพื่อลำเลียงเข้าสู่กรุงเทพฯ ที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับกุมยาบ้าได้เพียงร้อยละ 1 ของยาบ้าที่เข้ามาขายทั้งหมด สถานการณ์ยาเสพติดอยู่ในภาวะวิกฤติ เนื่องจากมีผลตอบแทนสูง ขณะเดียวกันก็มีโอกาสหลบหลีกการถูกจับกุม จึงทำให้การค้ายาเสพติดมีการขยายวงกว้างขึ้น ยาเสพติดได้แพร่ระบาดไปยังพื้นที่หมู่บ้าน ชุมชน สถานศึกษา และมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม อุตสาหกรรมและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันอาชญากรได้ขยายเป็นองค์กรโดยนำความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตยาเสพติดซึ่งสามารถผลิตได้ในปริมาณมากและใช้ระยะเวลาอันสั้น ส่งผลทำให้ยาเสพติดได้แพร่ระบาดไปยังกลุ่มผู้มีรายได้น้อยมากขึ้น (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2543 : 1)

กรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานหลักที่ควบคุมและบำบัดรักษาผู้ต้องขังที่กระทำความผิดในคดีพระราชบัญญัติยาเสพติด ซึ่งปัจจุบันผู้ต้องขังที่กระทำความผิดและถูกควบคุมในเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศ มีจำนวนทั้งสิ้น 327,552 คน แบ่งเป็นคดีทั่วไปจำนวน 125,888 คน คดีพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ จำนวน 201,664 คน คิดเป็นร้อยละ 93.28 ของผู้ต้องขังทั่วไป ซึ่งพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดมีหลายประเภท อาทิ ผู้ค้ารายใหญ่หรือผู้ร้ายรายสำคัญและผู้เสพ ซึ่งในการควบคุมและแก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพผู้กระทำความผิดในแต่ละประเภทจะต้องมีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน เนื่องจากพฤติกรรมการกระทำความผิดมีความแตกต่างกัน เช่น ผู้ต้องขังที่เป็นผู้ค้ารายใหญ่หรือผู้ค้ารายสำคัญ

ถือว่าเป็นอาชญากร ในการปฏิบัติจำเป็นต้องใช้มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมอย่างใกล้ชิด หรือการควบคุมระยะยาว เพื่อมิให้ออกไปค้ายาเสพติดได้อีก ส่วนผู้ต้องขังในคดีเสพยาเสพติดจะต้องให้การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพให้เลิกเสพยาเสพติด เพราะหากขาดการบำบัดรักษาที่ถูกต้อง เมื่อปล่อยตัวผู้ต้องขังพ้นโทษก็จะกลับไปเสพยาเสพติดอีกและจะกลายเป็นผู้ค้ารายใหญ่ในที่สุด ดังนั้น กรมราชทัณฑ์จึงมีนโยบายในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังคดียาเสพติด โดยการแยกการควบคุมออกจากผู้ต้องขังประเภทคดีอื่น และมุ่งแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้กับผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่จำแนกให้ผู้ที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติดชนิดต่างๆ เป็นผู้ป่วยและควรได้รับการบำบัดรักษา โดยได้เริ่มนำวิธีการชุมชนบำบัด (Therapeutic Community หรือ TC) มาใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเสพยาเสพติดอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เนื่องจากวิธีการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายทั่วโลก เป็นวิธีการที่สามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด โดยการนำแนวปรัชญาที่มุ่งเปลี่ยนแปลงเจตคติไปสู่การมีชีวิตที่ดีขึ้น และยืนอยู่บนพื้นฐานหลักการของมนุษย์ ในอันที่จะดำรงชีวิตอยู่ด้วยความผูกพัน ห่วงใยและรับผิดชอบซึ่งกันและกัน และมีความแตกต่างไปจากวิธีการรักษาพยาบาลทางการแพทย์ ทั้งนี้การบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังคดียาเสพติด โดยเฉพาะผู้ที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด เพื่อให้ผู้เสพได้รับการบำบัดและฟื้นฟูศักยภาพของตนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

ดังนั้น กรมราชทัณฑ์ได้จัดให้มีสถานที่เฉพาะในการควบคุม แก้ไข และบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังที่กระทำความผิดฐานพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษและจัดตั้งเป็นทัณฑสถานบำบัดพิเศษ โดยมีหน้าที่ในการควบคุมและแก้ไข รวมทั้งบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัว ปัจจุบันมีทัณฑสถานบำบัดพิเศษ จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง กรุงเทพมหานคร ทัณฑสถานบำบัดพิเศษ จังหวัดปทุมธานี ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงจังหวัดปทุมธานี ทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา ทัณฑสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง ทัณฑสถานบำบัดพิเศษสงขลา และศูนย์ชุมชนบำบัดคลองไผ่ เรือนจำกลางคลองไผ่ โดยการบำบัดรักษาผู้ต้องขังติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัด เป็นการบำบัดรักษาฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในระบบต้องโทษ (Correctional System) คือ เป็นการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดที่ต้องเข้ารับการบำบัดรักษายาใต้ขอบเขตข้อบังคับของกฎหมาย ทั้งนี้กรมราชทัณฑ์ได้นำวิธีการชุมชนบำบัดในรูปแบบของต่างประเทศจากองค์กรเดย์ท็อป (Daytop) ประเทศสหรัฐอเมริกา และคอมมูนิต้า อินคอนโทร (Comunita Incontro) ของประเทศอิตาลี และรูปแบบของสถาบันรัฐริช มาประยุกต์ให้กลมกลืนสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมไทยและกับกฎ ระเบียบ สถานภาพของผู้ต้องขังและสภาพแวดล้อมของเรือนจำ/ทัณฑสถานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จึงนำมาสู่แนวความคิดของ CARE Model โดยมองว่าผู้ต้องขังติดยาเสพติดเป็นผู้ป่วยเรื้อรังที่ต้องได้รับการแก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ พร้อมทั้งสามารถเลิกยาเสพติดได้อย่างถาวร และมีศักยภาพในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและมั่นคงเช่นเดียวกับคนปกติทั่วไป แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนเตรียมการโดยการวิเคราะห์พื้นฐานของสมาชิกเพื่อจะได้กำหนดแผนการบำบัดรักษา การอบรมแก้ไขและการฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขังได้ถูกต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของผู้ต้องขังแต่ละคน ขั้นตอนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นระยะที่สมาชิกจะได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนความพร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพหรือใช้ชีวิตเข้ากับสังคมภายนอก ขั้นตอนการเตรียมการปลดปล่อยเพื่อเตรียมความพร้อมแก่สมาชิก

ให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวและสังคมภายนอกได้อย่างปกติสุข ขั้นตอนการติดตามผล ทั้งก่อนและหลังการปลดปล่อย

ทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิงเป็นสถานที่ที่รองรับผู้ต้องขังหญิงที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติให้โทษจากเรือนจำและทัศนสถานทั่วประเทศ เป็นผลสืบเนื่องจากปัจจุบันอาชญากรรมได้เปลี่ยนรูปแบบโดยใช้ความเป็นหญิงในการกลบเกลื่อนอาชญากรรม และส่งผลทำให้ผู้หญิงมีแนวโน้มกระทำความผิดเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตามอาชญากรรมที่เป็นเพศหญิงมีแนวโน้มที่พัฒนา พื้นฟูสมรรถภาพให้กลับตนเป็นพลเมืองที่ดีมากกว่าเพศชาย ดังนั้น ทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิงจึงได้นำวิธีการชุมชนบำบัดมาใช้ในการบำบัดรักษาผู้ต้องขังติดยาเสพติด ซึ่งการดำเนินจะประสบผลสำเร็จจะต้องพิจารณาถึงความสอดคล้องบริบทของสภาพแวดล้อม หลักสูตร ปัจจัยป้อนซึ่งประกอบด้วยความพร้อมของอาคาร สถานที่ งบประมาณ ทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร ปัจจัยด้านกระบวนการประกอบด้วยกิจกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพระยะเวลาในการจัดกิจกรรม และการมีส่วนร่วมของสมาชิก เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและปัจจัยด้านผลลัพธ์ ประกอบด้วยความรู้ ทักษะในการดำเนินชีวิต การป้องกันตนเองมิให้กลับไปสู่วงจรของยาเสพติดหรืออุบายมุขของสมาชิกที่เข้าการฟื้นฟูสมรรถภาพ รวมทั้งการได้รับขัดเกลาทางด้านคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมที่ดีให้สามารถไปใช้ชีวิตอย่างปกติสุขภายหลังการกลับคืนสู่สังคมใหม่

จากปัญหาความสำคัญข้างต้น ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิงได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจึงจัดทำการศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของการฟื้นฟูสมรรถภาพให้แก่ผู้ต้องขังหญิงที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติดโดยใช้รูปแบบชุมชนบำบัด ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลไปเสนอแนะแก่ผู้บริหารงานราชทัณฑ์ในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสิ่งแวดล้อม ปัจจัยป้อน ปัจจัยด้านกระบวนการ อันจะนำพาให้พวกเขาเหล่านั้นมีสภาพร่างกาย และจิตใจที่เข้มแข็งในการสร้างความมั่นใจให้กับตนเองไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด มีความพร้อมทางด้านทักษะในประกอบอาชีพที่สุจริต มีทักษะในการสื่อสารที่ดี พร้อมทั้งจะเป็นทรัพยากรที่มีคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติต่อไป

## 2. วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวทางการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิง

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิง

2.3 เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิง

## 3. ประเด็นการศึกษาวิจัย

มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิง

#### 4. ขอบเขตในการศึกษาวิจัย

การศึกษานี้ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง โดยมีขอบเขต ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนบำบัด แนวคิดชุมชนบำบัดรูปแบบคอมมูนิตี อินคอนโทร แนวคิดและรูปแบบชุมชนบำบัดรูปแบบเดย์ทอป แนวคิดและรูปแบบชุมชนบำบัดรูปแบบสถาบันธัญญารักษ์ การนำวิธีการชุมชนบำบัดมาประยุกต์ใช้ในการรราชทัณฑ์ อำนาจหน้าที่ภารกิจ และการดำเนินงานของทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาเฉพาะในพื้นที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง

4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2558 รวม 3 เดือน

#### 5. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

โปรแกรมชุมชนบำบัด หมายถึง วิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ในการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมติดยาเสพติด โดยการใช้กลุ่มผู้ต้องขังและสิ่งแวดล้อมในเรือนจำ/ทัณฑสถานเป็นตัวหลักต้นทำให้เกิดการเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรม และการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังเสพยาเสพติด

ผู้ต้องขังคดียาเสพติด หมายถึง นักโทษเด็ดขาดที่ศาลพิพากษาตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ แยกประเภทคดี คือ เสพ ครอบครอง เสพและครอบครอง จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งในการศึกษานี้จะหมายถึงผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด

ชุมชนบำบัด หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการบำบัดรักษาผู้ติดยาและสารเสพติดในขั้นตอนการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยออกแบบให้เป็นชุมชน หรือหมู่บ้าน หรือศูนย์จำลอง เพื่อให้ผู้ติดยาและสารเสพติด ซึ่งเรียกว่าสมาชิกเข้ามาอยู่ร่วมกันเสมือนบุคคลในหมู่บ้าน หรือครอบครัวเดียวกัน

สมาชิกชุมชนบำบัด หมายถึง ผู้ติดยาและสารเสพติดเข้ามาอยู่ร่วมกันเสมือนบุคคลในหมู่บ้าน หรือครอบครัวเดียวกัน การดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชนบำบัดอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่มีสมาชิกร่วมช่วยกันกำหนดเอาไว้ หลักการปกครองระบบประชาธิปไตย สมาชิกปกครองดูแลกันเองทุกคนมีสิทธิเสรีภาพภายใต้ระเบียบเท่าเทียมกัน แต่มีความรักผูกพันกันแบบครอบครัวที่มีการเคารพเชื่อฟังสมาชิกรุ่นพี่ตามลำดับ

ชุมชนบำบัดรูปแบบคอมมูนิตี อินคอนโทร หมายถึง การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด โดยให้ผู้ติดยาเสพติดที่มีปัญหาในการดำเนินชีวิตทั้งด้านร่างกายและจิตใจมาอยู่ร่วมกัน เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองไปในทางที่เหมาะสม โดยใช้ความรัก ความเข้าใจ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพในการดำเนินชีวิตในทางที่ดีด้วยความมั่นคงและถูกต้องในสังคม

ชุมชนบำบัดรูปแบบเดย์ทอป หมายถึง วิธีการบำบัดรักษาผู้ใช้สารเสพติดของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยใช้หลักการในการช่วยเหลือตนเองเป็นวิธีการบำบัดในที่ยึดแนวคิดด้านการบำบัดรักษาทุกอย่างของชุมชน มีการใช้กฎระเบียบและการควบคุมอย่างเข้มงวด

ชุมชนบำบัดรูปแบบสถาบันธัญญารักษ์ หมายถึง การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในลักษณะคล้ายกับโรงพยาบาลโดยทั่วไป แต่สถาบันธัญญารักษ์เป็นสถานที่สำหรับบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด

เท่านั้น โดยเป็นการรักษาในลักษณะครบวงจรแบบผู้ป่วยในและผู้ป่วยนอก รวมทั้งการฝึกวิชาชีพระยะสั้นให้กับผู้ติดยาเสพติด

ผลการดำเนินงาน หมายถึง การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินงานในลักษณะการถ่ายทอดความรู้ ความคิด และอื่นๆ ที่เกี่ยวกับผลการดำเนินงานให้ผู้อื่นเข้าใจ ซึ่งวิธีการรายงานอาจรายงานด้วยวาจาโดยการพูดบรรยาย หรือการรายงานด้วยเอกสาร ซึ่งเป็นการเสนอผลการดำเนินงานโดยการเขียนเป็นเอกสารรายงาน รวมทั้งการรายงานด้วยสื่อเทคโนโลยีประกอบการเสนอผลการดำเนินงาน การรายงานที่มีความน่าเชื่อถือและนิยมใช้กันอย่างหลากหลายในสถานการณ์ต่างๆ

ทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิง หมายถึง สถานที่ซึ่งใช้ควบคุมผู้ต้องขังหญิงที่กระทำความผิดในคดียาเสพติดที่มีกำหนดโทษไม่เกิน 10 ปี และภารกิจให้การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังดำเนินการด้านการอบรม พัฒนา ปรับปรุง แก้ไขพฤติกรรม และให้การฝึกวิชาชีพ ตลอดจนดูแลอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ เพื่อเป็นสวัสดิการ รวมทั้งการสงเคราะห์ต่างๆ ด้วย

บริบทภายในทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิง หมายถึง สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปภายในทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิง เช่น อาคารสถานที่ การใช้แรงงานผู้ต้องขังและกิจกรรมอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานชุมชนบำบัดที่ส่งผลต่อการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัด

ด้านผลลัพธ์ หมายถึง ผลสัมฤทธิ์หรือผลประโยชน์และผลกระทบที่ได้จากการดำเนินการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของทัศนสถานฯ

## 6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบแนวทางการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิง

6.2 ทำให้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิง

6.3 ทราบปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิง

## บทที่ 2

### ทฤษฎี แนวคิด ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง” ได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎี วรรณกรรม ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนๆ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนบำบัด
2. แนวคิดชุมชนบำบัดรูปแบบคอมมูนิตี อินคอนโทร
3. แนวคิดและรูปแบบชุมชนบำบัดรูปแบบเดย์ทอป
4. แนวคิดและรูปแบบชุมชนบำบัดรูปแบบสถาบันธัญญารักษ์
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ไขผู้กระทำผิด
6. การนำวิธีการชุมชนบำบัดมาประยุกต์ใช้ในกรมราชทัณฑ์
7. อำนาจหน้าที่ ภารกิจ และการดำเนินงานของทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง
8. แนวความคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ
9. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
10. กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

#### 1. ความรู้เกี่ยวกับชุมชนบำบัด

วิลเลียม (อ้างถึงใน วิทยา จันทอง, 2542, น. 25) อธิบายถึงปรัชญาของชุมชนบำบัด คือ การปฏิบัติในสิ่งที่เป็นจริง รู้ตัวว่าจะต้องอยู่ในสังคมในโลกมนุษย์มิใช่เลื่อนลอยเพื่อฝันในมโนภาพที่สร้างขึ้นเพื่อหลอกหลอนตัวเอง ผู้ที่ได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยวิธีนี้จะต้องได้รับการปลูกฝังให้เชื่อมั่นในศักยภาพของตนโดยวิธีเยียวยาทางจิต ซึ่งมีกระบวนการให้ผู้เข้ารับการบำบัดได้แสดงออกทั้งทางด้านบวกและด้านลบ เพื่อปรับสภาวะทางจิตใจให้เข้าสู่ระดับบุคคลปกติที่สามารถยืนหยัดอยู่ในสังคมได้ แม้ว่าจะต้องเผชิญกับความทุกข์ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจต่างๆ ก็อดกลั้นได้ พยายามที่จะหาวิธีแก้ไขตนเอง หรือปรึกษาหารือผู้อื่น แทนที่จะวิ่งหนีความจริง หรือหันเข้าหาสิ่งเลวร้ายเหมือนแต่ก่อน

ชุมชนบำบัด ก็คือ แนวคิดในการใช้กิจกรรมต่างๆ ในรูปแบบของกลุ่ม, ครอบครัว, ชุมชนของผู้ที่ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน หรืออีกนัยหนึ่งคือการสร้างชุมชนใหม่ สำหรับผู้บำบัดรักษา โดยใช้กิจกรรมในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นการพัฒนาซึ่งกันและกัน เพื่อให้สมาชิกของชุมชนสามารถค้นพบตนเอง และปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างปกติสุข

การประชุมสหพันธ์โลกด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัด ครั้งที่ 6 ที่กรุงนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ Hilarion Petxold (อ้างถึงใน วิทยา จันทอง, 2542, น. 26) ระบุถึงลักษณะทั่วไปของชุมชนบำบัด ประกอบด้วย

1. การสหพันธ (Co – existence) สมาชิกในชุมชนบำบัดต้องอยู่ร่วมกันในสังคมชุมชนบำบัด ซึ่งเป็นสังคมแห่งความเป็นจริง ไม่ใช่อยู่อย่างเพ้อฝัน ในชุมชนบำบัดจึงมีการควบคุมเพื่อให้ดำเนินงานไปได้ด้วยดี

2. การทำกิจกรรมร่วมกัน (Co - action) เมื่อมีการพูดคุยและอยู่ร่วมกันแล้วจำเป็นต้องมีการทำงานหรือทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ในชุมชนบำบัดจะสอนให้สมาชิกมีความรับผิดชอบด้วยการทำงาน ทำให้ความเฉื่อยชาของสมาชิกที่มีแต่เดิมหายไป

3. ลักษณะชุมชนบำบัดตามหลักสากล เป็นการเน้นการพูดคุย และการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเผชิญหน้ากับเพื่อนสมาชิก เผชิญหน้าความเป็นจริง และฝึกให้มีความรับผิดชอบ โดยมีกฎระเบียบ เพื่อให้การอยู่ร่วมกันดำเนินไปด้วยดี

หลักการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดตามรูปแบบชุมชนบำบัด

1. การรักษาด้านจิตใจ ด้วยการบำบัดบำบัดแก่สมาชิกเป็นรายบุคคล หรือกลุ่ม โดยอาศัยแนวคิดทางวิชาการด้านจิตบำบัด คือการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การใช้ทฤษฎีรวมสมบูรณ์บำบัด (Gestalt Therapy) และการเผชิญหน้า

2. การรักษาด้วยงาน ในชุมชนบำบัดการทำงานและความรับผิดชอบเป็นสิ่งสำคัญในการรักษา เพราะสมาชิกเป็นคนขาดความรับผิดชอบมานาน ดังนั้น จึงต้องแบ่งสรรงานให้สมาชิกทุกคนได้ทำงาน และในแต่ละวันควรมีการประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับงานที่ทำ การรักษาด้วยงานนั้นควบคู่ไปกับระบบการลงโทษ และการให้รางวัล

3. การรักษาด้วยนันทนาการบำบัด สมาชิกในชุมชนบำบัดควรจะได้ผ่อนคลายความตึงเครียด ด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น ดนตรี กีฬา ทัศนศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นการบำบัดรักษาอย่างหนึ่งทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสุขภาพร่างกาย

สรุปได้ว่า วิธีการชุมชนบำบัดมีลักษณะการสร้างชุมชน หรือครอบครัวใหม่ เพื่อการบำบัดรักษา ซึ่งกันและกัน โดยสมาชิกทุกคนจะต้องมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบต่อชุมชนบำบัด ซึ่งจะทำให้สมาชิกรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และรู้จักเผชิญหน้ากับปัญหาต่างๆ โดยการช่วยเหลือตนเอง และการช่วยเหลือจากสมาชิก ชุมชนบำบัดด้วยกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้สมาชิกมีสภาพจิตใจที่ดี เข้มแข็งขึ้น และมีบุคลิกภาพและพฤติกรรมเป็นไปในทางที่เหมาะสม สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและผู้อื่นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกลับเข้าสู่สังคมก็สามารถนำภูมิคุ้มกันที่ได้รับในชุมชนบำบัดมาใช้ในชีวิตประจำวัน และไม่กลับไปคืนสู่วงจรของยาเสพติดได้อีก

## 2. แนวคิดชุมชนบำบัดรูปแบบคอมมูนิต้า อินคอนโตร

Comunita Incontro เป็นภาษาอิตาลี มาจากคำว่า “Comunita” หมายถึง ชุมชน “Incontro” หมายถึง การพบกัน ความหมายโดยรวมหมายถึงสถานที่ที่บุคคลซึ่งมีปัญหาในการดำเนินชีวิต ทั้งด้านร่างกายและจิตใจมาอยู่ร่วมกัน เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองไปในทางที่เหมาะสม โดยใช้ความรัก ความเข้าใจ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพในการดำเนินชีวิตในทางที่ดี ด้วยความมั่นคงและถูกต้องในสังคม (วชิรา เศวตนันท์, 2543, น. 43 - 58)

ศูนย์คอมมูนิต้า อินคอนโตร (Comunita Incontro) เป็นองค์กรเอกชนในอิตาลี มีบาทหลวงดอน ปีแอร์โน เจลมินี (Don Pierino Gelmini) เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งและเป็นประธานองค์กรดำเนินงานด้านฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมากกว่า 30 ปี บาทหลวงดอน ปีแอร์โน เจลมินี (Don Pierino Gelmini) เกิดวันที่ 20 มกราคม ค.ศ. 1925 ที่เมืองมิลาน ประเทศอิตาลี มีพี่น้อง 7 คน ครอบครัวประกอบอาชีพทำการเกษตรและปศุสัตว์ ฐานะปานกลาง บวชเมื่อปี ค.ศ. 1949 และเคยเป็นนักบวชในสำนักวาติกัน

กรุงโรม ปัจจุบันดำเนินงานเกี่ยวกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด และผู้ที่มีปัญหาในการดำเนินชีวิต ภายในศูนย์คอมมูนิตา อินคอนโตร เพียงอย่างเดียว

วันหนึ่งในปี ค.ศ. 1963 ขณะที่บาทหลวงดอน ปิแอร์โน เจลมินิ ซึ่งขณะนั้นเป็นเลขาของ พระคาร์ดินัล โคเปโล (เลขาธิการของสำนักวาติกัน) เดินทางกลับจากการทำพิธีที่โบสถ์ SANT' AGENESE ผ่านทางลานซันบันโด A PIAZZA NAVONA มีชายคนหนึ่งชื่ออัลเฟรโด เข้ามาขอความช่วยเหลือ โดยพูดว่า “คุณพ่อช่วยผมหน่อย” บาทหลวงดอน ปิแอร์โน จึงควักเงินในกระเป๋ายื่นให้ แต่อัลเฟรโด ปฏิเสธไม่รับเงินบอกว่า “ผมไม่ต้องการเงิน ไม่เห็นหรือว่าผมไม่สบาย” บาทหลวงดอน ปิแอร์โน จึงชักชวนไปโรงพยาบาล แต่อัลเฟรโดก็ปฏิเสธอีกว่า “ผมอยู่มาหลายที่แล้ว ก็เหมือนกับที่ผมนั่งอยู่” บาทหลวงดอน ปิแอร์โน จึงพูดว่า “ส่งมือมาแล้วไปด้วยกันกับฉัน ฉันจะพาเธอไปยังบ้านของฉัน” บาทหลวงดอน ปิแอร์โน จึงตัดสินใจซื้อโรงสีเก่าชื่อ “SILLA” ในปี ค.ศ. 1973 แล้วพาอัลเฟรโดกับเพื่อนๆ ไปพักอาศัยอยู่ด้วย และเริ่มดำเนินงานเป็นศูนย์คอมมูนิตา อินคอนโตร ศูนย์แรกโดยใช้ชื่อว่า “SILLA” ตามชื่อโรงสีเก่า การตั้งศูนย์ครั้งแรกประชาชนใกล้เคียงไม่ยอมรับและไม่พอใจนัก เพราะไม่เข้าใจในหลักการของ คอมมูนิตา คิดว่าศูนย์เป็นแหล่งรวมผู้ติดยาเสพติดและกลัวจะก่อปัญหาให้พวกเขา แต่เมื่อผ่านไประยะหนึ่ง ก็เข้าใจและยอมรับในที่สุด

ปัจจุบันศูนย์คอมมูนิตา อินคอนโตร ทั่วโลกมีทั้งหมดประมาณ 200 ศูนย์ ในประเทศอิตาลี 150 ศูนย์ และประเทศอื่นๆ คือ ฝรั่งเศส สวิสเซอร์แลนด์ บราซิล สเปน โบลิเวีย แคนาดา ยูโกสลาเวีย สโลวีเนีย คอสตาริกา ออฟริกาใต้ ซาอี อิสราเอล ปากีสถาน และไทย ในประเทศไทยมี 3 แห่ง คือ ศูนย์คอมมูนิตา อินคอนโตร ที่ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และที่อำเภอท่าแร่ จังหวัดสกลนคร

### แนวคิดของคอมมูนิตา อินคอนโตร

“คนติดยาเสพติดเป็นคนที่ขาดระเบียบวินัยทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคม จะทำให้ กลายเป็นคนที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดความขัดแย้งกับตัวเองตลอดเวลา ดูเหมือนกับไม่ใช่ตัวเอง ดุจดังใบไม้ที่ปลิวไปตามสายลม ไม่มีจุดหมายปลายทางที่แน่นอน” ตามที่บาทหลวง ดอน ปิแอร์โน กล่าวไว้ ทำให้บุคคลดังกล่าวขาดความรับผิดชอบ ไม่สามารถวางแผนการดำเนินชีวิตที่ดีให้กับตนเองได้ ในอนาคต ถ้ามองอย่างผิวเผินปัญหาของผู้ติดยาเสพติดก็เปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็งในมหาสมุทร ที่มองเห็นได้เพียงบางส่วนที่อยู่เหนือผิวน้ำเท่านั้น ส่วนลึกลงไปไม่สามารถมองเห็นได้

ในการแก้ไขปัญหของผู้ติดยาเสพติด จะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยสมาชิกให้ เป็นคนที่มีความรู้ ความคิด คุณธรรม และให้เรียนรู้ถึงประสบการณ์ชีวิตด้วยตนเอง โดยใช้ “ความรัก ความเข้าใจ” เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ศูนย์จะสอนจากเรื่องง่ายๆ ไปสู่เรื่อง ยากขึ้น สอนให้เรียนรู้การต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน ศูนย์จะเน้น การทำงานและเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ทำงานอย่างเต็มที่ เพื่อให้เป็นคนใหม่ที่มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย รู้จักเสียสละ ซื่อสัตย์ มีความเชื่อมั่น มีความรัก ความเมตตา มีใจเผื่อแผ่อย่างมีเหตุผล อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น พร้อมทั้งจะดำเนินชีวิตในทางที่ดี และถูกต้องเป็นคน ดีของสังคมต่อไป

งานเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตมนุษย์ ความยากลำบากจากการทำงาน 8 ชั่วโมง/วัน เป็นการสร้างความอดทนให้แก่ร่างกายและจิตใจ ทำให้สมองไม่หยุดนิ่ง แสดงถึงวิญญาน หรือจิตสำนึกของความเป็น มนุษย์ ศูนย์คอมมูนิตา อินคอนโตร แบ่งงานออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. งานภายนอก หรืองานทางกาย (IL LAVORO FISICO) เป็นงานที่ทุกคนจำเป็นต้องทำ ซึ่งมีกองงานต่างๆ ได้แก่ งานด้านการเกษตร ช่างฝีมือ ช่างวาดภาพ เซรามิค ช่างหนัง ฯลฯ

2. งานภายใน หรืองานด้านจิตใจ (LAVORO PSICOLOGICO) เป็นงานที่พัฒนาจิตใจและความรู้สึกส่วนลึกของสมาชิก

ฉะนั้น คอมมูนิต้า อินคอนโทร จึงมีความคิดที่จะพัฒนาจิตใจของสมาชิกที่มีปัญหาให้มีความสามารถที่จะต่อสู้กับปัญหาในชีวิตประจำวันให้ผ่านพ้นไปได้ คนทั่วไปเมื่อมีปัญหาจะไปพบหมอหรือจิตแพทย์ แต่คอมมูนิต้า อินคอนโทร เห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่ต้องใช้นักจิตวิทยา แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ และวิทยากรต่างๆ มาให้คำแนะนำ อบรม และช่วยเหลือสมาชิก ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้มีความจำเป็นมาก ทุกสิ่งทุกอย่างที่สมาชิกได้ทำในศูนย์ ไม่สามารถจะรับประกันได้ว่าบุคคลผู้นั้นจะไม่หวนกลับไปใช้ยาเสพติดอีก แต่การอยู่ในคอมมูนิต้า จำเป็นต้องมีความเข้มแข็ง จริงจัง และเชื่อมั่นภายในตนเอง ถ้าเราไม่มีความเข้มแข็งและความเชื่อมั่นภายในตัวเอง เราก็ไม่สามารถอยู่ในศูนย์จนจบโปรแกรมได้ การใช้ชีวิตในศูนย์เป็นเรื่องยาก ลำบาก ฉะนั้นทุกคนต้องมีความตั้งใจด้วย

### **หลักการ ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ และระเบียบของศูนย์**

1. มีความซื่อสัตย์และสุจริต
2. มีความรับผิดชอบและรู้จักเสียสละ
3. มีความรัก เมตตา มีใจเผื่อแผ่อย่างมีเหตุผลและความรับผิดชอบ
4. ปฏิบัติต่อผู้อื่นเหมือนอย่างที่เราปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อเรา
5. งานคืออาหารประจำวันของเรา
6. สิ่งที่เราให้แก่ผู้อื่น คือสิ่งที่เราจะได้รับเช่นกัน
7. มีความเชื่อมั่นในกลุ่มและผู้ดูแลของเรา
8. พยายามเข้าใจผู้อื่นมากกว่าที่จะให้ผู้อื่นต้องพยายามเข้าใจเรา
9. การให้ดีกว่ารับฝ่ายเดียว
10. เราจะเจริญก้าวหน้าไปไม่ได้ หากเราไม่ให้อีกาสผู้อื่นได้มีส่วนร่วมในการก้าวหน้าของเราเอง

เราเอง

### **ข้อห้ามของศูนย์**

1. ห้ามเสพยาเสพติดทุกชนิด (รวมทั้งยาระงับประสาท) และห้ามมีเงินติดตัว
2. ห้ามเสพสุรา (อนุญาตให้ดื่มเหล้าไวน์ได้อาติดยล 2 ครั้งๆ ละ 1 แก้ว)
3. สูบบุหรี่ได้น้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้ คือ วันละ 10 มวน โดยแจกจ่าย ดังนี้ เข้า 4 มวน บ่าย 2 มวน และเย็น 2 มวน หากผู้ใดสูบบุหรี่ไม่หมดทั้ง 10 มวน ต้องคืนบุหรี่ที่เหลือให้กับผู้ดูแล
4. ห้ามแสดงความรุนแรง หรือข่มเหงผู้อื่น ทั้งนี้ไม่มีข้อยกเว้นประการใดทั้งสิ้น

### **ความรับผิดชอบ**

ตลอดเวลาที่อยู่ในศูนย์นั้น บ้านก็อยู่ในความรับผิดชอบของเราด้วย และเราจะต้องรับผิดชอบในเรื่องสำคัญๆ ด้วย เช่น

- เราอาจก่อเพลิงไหม้ เมื่อเราทิ้งไม่ขีดไฟ และไม่ได้ดับให้เรียบร้อยเสียก่อน
- เราอาจเป็นต้นเหตุให้มีอะไรร้ายแรงเกิดขึ้นเมื่อเราลืมปิดแก๊ส
- เราอาจได้รับบาดเจ็บร้ายแรง เมื่อเราใช้เครื่องมือทำงานอย่างประมาท
- เราอาจทำให้หม้อหุงข้าวกลายเป็นเศษเหล็ก เมื่อเราปล่อยให้มันถูกไฟไหม้

- เราอาจทำให้ของมีค่าชำรุด เสียหาย หรือใช้ไม่ได้ เมื่อเราใช้สิ่งของเหล่านั้นไม่ดี ไม่ระวัง เอาใจใส่

ดังนั้น ความรับผิดชอบของสมาชิกศูนย์ มีดังนี้

1. ปิดแก๊สทุกๆ วันก่อนเข้านอน
2. จงระวังเรื่องไฟ เทียน ก้นบุหรี่ เครื่องใช้ไฟฟ้า
3. ใช้อุปกรณ์การทำงานโดยเฉพาะของมีคมด้วยความระมัดระวัง
4. ก่อนจะนอนแต่ละวัน ให้แน่ใจว่าทุกอย่างเรียบร้อยดี
5. ใช้น้ำ ไฟฟ้า อย่างประหยัดที่สุด
6. อย่าตั้งหม้อหรือกระทะบนโต๊ะ ขณะมันยังร้อนอยู่
7. อย่าทิ้งสบู่แช่อยู่ในน้ำ
8. อย่าให้ข้าวของในห้องครัวเสียหาย จงอยู่อย่างคนจน สิ่งที่เราทั้งวันนี้ อาจจะต้องการใช้

ในวันข้างหน้า

#### แนวทางปฏิบัติสำหรับสมาชิก

1. ศูนย์เป็นสถานที่ที่สร้างขึ้น เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติด หรือผู้มีปัญหาเข้ามาอยู่ร่วมกันโดยสมัครใจ ด้วยความรัก เปรียบเสมือนบ้านหรือครอบครัว เพื่อสร้างตนเองขึ้นมาใหม่ เป็นคนใหม่ที่ดีกว่าเดิม
2. ศูนย์ไม่ใช่เรือนจำ ไม่ใช่โรงพยาบาล และไม่ใช่สถานพยาบาลโรคจิต แต่เป็นสถานที่ที่มีไว้ให้บุคคลเข้ามาอยู่ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากที่เคยกระทำการที่ไม่ดี กลับมากระทำแต่ในสิ่งดี
3. บรรยากาศภายในศูนย์ เป็นการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ มีความสุข โดยใช้ “ความรัก” เป็นพื้นฐานให้สมาชิกยึดถือปฏิบัติต่อกันและกัน
4. ศูนย์ไม่ได้มองว่าผู้ติดยาเสพติดเป็นคนป่วยที่ต้องใช้ยาชนิดต่างๆ รักษา แต่มองว่าเป็นผู้มีปัญหาทั้งทางร่างกายและจิตใจในการดำเนินชีวิต ที่ต้องแก้ไขให้บุคคลนั้นได้ดำเนินชีวิตที่เหมาะสม และถูกต้องในสังคมต่อไป
5. หลักปฏิบัติ กฎ ระเบียบ และข้อห้ามของศูนย์ คือสิ่งสำคัญที่สมาชิกทุกคนต้องใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตน
6. การใช้ชีวิตในศูนย์ถือเป็นครอบครัวหนึ่ง ทุกคนต้องมีความรักซึ่งกันและกัน เป็นการเข้าไปเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไม่ใช่อยู่ไปวันๆ ต้องปฏิบัติต่อตนเองและบุคคลอื่นด้วยความรัก โดยเน้นว่า “ถ้าเราทำอะไรด้วยความรัก สิ่งที่ยากก็จะง่ายขึ้น”
7. ศูนย์ให้ความสำคัญเรื่องความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความตั้งใจ ความจริงใจ และความเสียสละ สมาชิกทุกคนต้องทำงานที่รับผิดชอบ และงานประจำวัน “ถ้าเราไม่ทำงาน เราก็ไม่มีกิน” ซึ่งสำคัญมาก และเมื่อบุคคลเหล่านี้มารวมกันก็จะเรียกว่า “กลุ่มของความรับผิดชอบ”
8. สมาชิกที่อยู่ในศูนย์ก่อน (คนเก่า) ต้องให้คำแนะนำ และช่วยเหลือสมาชิกบางคนที่ไม่ช่วยตนเองไม่ได้ เพื่อจะเดินไปข้างหน้าด้วยกันทั้งกลุ่ม “แต่ละคนทำหน้าที่เป็นครูให้แก่กัน”
9. ในทางปฏิบัติ สมาชิกทุกคนต้องไว้วางใจศูนย์ และผู้รับผิดชอบ ศูนย์แนะนำแก่สมาชิกว่า “จงกระทำแม้กระทั่งสิ่งที่เราไม่เข้าใจ แล้วเราจะเข้าใจมันในภายหลัง”
10. ศูนย์ยึดถือการกระทำของสมาชิกเป็นหลักสำคัญ ไม่ใช่สิ่งที่สมาชิกพูด หรือเขียน เปรียบเสมือนการที่เรารู้ถึงวิธีการหากแต่ไม่ลงมือปฏิบัติ

11. สมาชิกต้องทบทวนแนวทางปฏิบัติ กฎ ระเบียบ และโปรแกรมต่างๆ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

12. สมาชิกแต่ละคนที่เข้ามาอยู่ในศูนย์มีปัญหาแตกต่างกัน ต้องศึกษาถึงสาเหตุที่แท้จริง ให้ถ่องแท้ก่อนแล้วจึงแก้ไขพฤติกรรม เพราะฉะนั้นแต่ละคนจะใช้เวลาอยู่ในศูนย์ไม่เท่ากัน

13. การรายงานผลการทำโปรแกรมของสมาชิก ศูนย์ประเมินผลโดยวิธีการสังเกต และบันทึกรายงานพฤติกรรม พร้อมเสนอความคิดเห็นเป็นรายบุคคลเป็นรายเดือน แล้วเสนอไปยังคณะผู้บริหารที่ศูนย์ใหญ่ (SILLA) เพื่อพิจารณาต่อไป

#### ระเบียบปฏิบัติของศูนย์

1. ก่อนเข้าศูนย์ สมาชิกต้องนำสิ่งของมีค่าฝากไว้ที่ศูนย์ เมื่อจบโปรแกรมแล้วจึงจะมีสิทธิ์มาเอาคืนได้ กรณีที่สมาชิกออกจากศูนย์ก่อนกำหนด ญาติเท่านั้นที่จะเป็นผู้ติดต่อขอรับของ ศูนย์จะไม่ให้สมาชิกพกของมีค่า เพราะจะเป็นปัญหาแก่ตัวสมาชิก

2. สมาชิกทุกคนจะได้รับแจกบุหรี 10 มวนเท่ากันทุกคน สมาชิกไม่มีการแบ่งบุหรีให้กันและกัน ในขณะทำงานถ้าต้องการสูบบุหรีก็ต้องทำงานด้วย ไม่ควรหยุดการทำงานแล้วสูบบุหรีอย่างเดียว

3. รองเท้าควรวางไว้ในที่ที่กำหนด ก่อนเก็บต้องทำความสะอาดก่อนทุกครั้ง รองเท้าแต่ละจะถอดไว้หน้าห้องนอน ไม่ควรซักเสื้อผ้าให้กันและกัน เสื้อผ้าที่ตากแห้งแล้วต้องเก็บตามกำหนดเวลาหรือเสื้อผ้าที่สมาชิกลืมไว้ที่ราวตากผ้า ถ้าคนรับผิดชอบมาแจ้งต้องรีบไปเก็บ มิฉะนั้นจะต้องส่งไปรวมเป็นของส่วนรวม

4. เตียงนอนต้องจัดให้เป็นระเบียบเสมอ ตลอดจนตู้เสื้อผ้า และในกรณีที่คนรับผิดชอบมาแจ้งว่าตู้เสื้อผ้าหรือเตียงนอนไม่เรียบร้อยต้องรีบไปจัดการทำทันที

5. ต้องมีความเคารพสัญญาณระฆังตื่นนอน รับประทานอาหาร ประชุมก่อนทำงาน และหลังเลิกงาน เมื่อได้ยินสัญญาณต้องกระตือรือร้นอย่างรีบด่วน

6. การทำงานทุกครั้งจะต้องเลิกหลังสัญญาณระฆังตีแล้ว ในขณะทำงานด้วยกันใครจะไปไหนต้องขออนุญาตผู้รับผิดชอบงานนั้นทุกครั้ง หลังเลิกงานแล้วเครื่องมือต้องช่วยกันล้างทำความสะอาดแล้วนำไปเก็บ

7. ทุกครั้งก่อนรับประทานอาหารและก่อนประชุม ต้องมีการสวดมนต์หรือนั่งสงบเงียบทุกครั้ง หรือสวดมนต์เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา เพื่อหยุดคิดทบทวน และระหว่างรับประทานอาหารไม่ควรแสดงอาการกิริยาโกรธ โมโห หรือทำเสียงดัง

8. ไม่สูบบุหรีภายในบ้าน ในห้อง และขณะประชุม

9. สมาชิกต้องรับประทานอาหารพร้อมกันตามกำหนดเวลา ไม่หลบไปรับประทานอาหารคนเดียว

10. สมาชิกที่ป่วยขึ้นนอนบนเตียงจะถูกลดจ่ายบุหรี

11. จะต้องขออนุญาตหัวหน้าศูนย์ก่อนทุกครั้ง เมื่อจะเล่นเกม หรือเล่นดนตรี

12. สมาชิกไม่ควรนั่งเป็นประจำโต๊ะใดโต๊ะหนึ่ง ควรจะสับเปลี่ยนย้ายโต๊ะนั่งเสมอ และในห้องอาหารควรใช้ความสังเกตสมาชิกด้วยกัน ว่าใครมีความไม่สบายใจหรือเปล่า

13. ทุกครั้งก่อนจะเข้าไปภายในห้องใดห้องหนึ่งต้องมีการเคาะประตูก่อนทุกครั้ง

14. ทุกครั้งที่มีญาติมาเยี่ยมศูนย์หรือสมาชิก หากสมาชิกมีความประสงค์จะพาญาติชมสถานที่ภายในศูนย์ ต้องขออนุญาตหัวหน้าศูนย์ก่อนทุกครั้ง

15. ในเวลาว่าง หรือให้สมาชิกอยู่ร่วมกัน เช่น หลังเลิกงานไม่ควรไปที่ห้องนอน หรือไปทำอะไรตามลำพัง ถ้าจะไปหรือทำอะไร ต้องขออนุญาตหัวหน้าศูนย์ก่อนทุกครั้ง

16. ทุกครั้งหลังจากประชุมเสร็จ ไม่ควรนำเรื่องในที่ประชุมมาพูดภายในเรือนนอน เพราะหลังจากที่หัวหน้าศูนย์บอกให้ทุกคนขึ้นนอนแล้ว สมาชิกจะไม่มีารพูดคุยกันอีก

17. สมาชิกต้องบอกคนรับผิดชอบหนังสือทุกครั้ง เมื่อจะอ่านหนังสือของศูนย์ และนำมาคืนทันทีเมื่ออ่านจบ

18. สมาชิกต้องไม่ดูถูกหรือหมิ่นศาสนาของแต่ละคน ไม่มีการพูดหยาบคาย ไม่พูดลับหลัง นินทา ไม่โอ้อวดเสียงดัง มีความเคารพต่อบุคคล สิ่งของ ไม่ทำร้ายสัตว์ ไม่พูดโกหก ตั้งแต่บัดนี้ถ้าเราฝึกทำทุกอย่างเป็นประจำ ผลในกายภาคนั้นเราก็จะเป็นคนที่มีระเบียบ

### กฎระเบียบปลีกย่อย

1. สมาชิกจบโปรแกรมเฉพาะวันคริสต์มาส
2. สมาชิกเข้ามาอยู่ในปีแรกจะต้องเรียนรู้เรื่องของศูนย์ กฎระเบียบ และชีวิตความเป็นอยู่
3. สมาชิกที่อยู่ 1 ปี ผ่านไปแล้ว จึงมีสิทธิ์ลากลับไปเยี่ยมบ้านได้
4. ผู้รับผิดชอบจะตัดสินใจอะไร ต้องรับความเห็นพ้องต้องกันแล้วจึงทำ
5. ในกรณีที่มีการแข่งขันฟุตบอลทางทีวีวันสำคัญ ก่อนจะต้องขออนุญาตคุณพ่อตอนๆ ก่อน และถ้าท่านอนุญาตให้ดูรายการทีวีตามปกติวันอาทิตย์ และวันพฤหัสบดีต้องงด 1 วัน
6. ต้องมีการร้องเพลงในศูนย์ฯ อย่างน้อยอาทิตย์ละ 1 ครั้ง
7. การประชุมอาทิตย์ละ 3 ครั้ง
8. งานจะหยุดก็ต่อเมื่อระฆังดังแล้ว จะไม่เลิกก่อนและหลัง
9. รายงานประจำเดือนจะทำเฉพาะเวลาว่าง และเวลาอิสระเท่านั้น
10. เงินที่จะซื้อของใช้ส่วนตัวไม่สมควรส่งมา (จะส่งมาได้เฉพาะเงินค่าเดินทางซึ่งตัวกลับไปเยี่ยมบ้านเท่านั้น)
11. ถ้าฝนตกหนักมากอาจใช้เวลาช่วงนั้นทำประชุมได้เลย
12. รายงานประจำเดือนสำหรับสมาชิกผู้รับผิดชอบจะเป็นผู้นำ
13. หัวหน้าศูนย์จะออกนอกศูนย์ไม่ได้ ถ้าไม่ใช่ในกรณีที่จำเป็น จะต้องขออนุญาตซิลล่าทุกครั้ง
14. ก่อนเข้าศูนย์สมาชิกต้องรักษาฟัน และตรวจผิวหน้าก่อนให้เรียบร้อย
15. ดูโทรทัศน์ได้อาทิตย์ละ 2 วัน คือ วันพฤหัสบดี และวันอาทิตย์
16. ไม่หยุดพักสูบบุหรี่ขณะทำงาน
17. ภาพข่าวโทรทัศน์จะดูได้ต่อเมื่อมีเหตุการณ์ และวิกฤตการณ์ที่สำคัญเท่านั้น
18. ต้องให้ความเคารพสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม และสำรวมจิตภาวนา
19. ใครไม่ได้เข้าพิธีกรรมทางศาสนาก็ต้องอยู่ในอาการที่สงบ และต้องนั่งสำรวมจิต
20. กาแฟถ้าเหลือ หรือทำมากเกินไป ก็ให้ใส่ในอาหารเข้ารวมกับนมได้เลย
21. งานวันเกิดไม่มีการให้ของขวัญ แต่จะมอบให้ได้เฉพาะสมาชิกที่อยู่ในศูนย์มา 3 ปีแล้ว
22. งานเลี้ยงฉลองจะจัดให้เฉพาะผู้ที่อยู่ในศูนย์มาแล้ว 3 ปี
23. ถ้ามีการย้ายสมาชิกไปศูนย์ต่างๆ จะไม่มีการจัดงานเลี้ยงฉลอง แม้กระทั่งหัวหน้าศูนย์
24. หัวหน้าศูนย์จะนั่งหัวโต๊ะเสมอ
25. ต้องกินอาหารที่จัดให้ทุกอย่าง ถ้าอาหารนั้นไม่เป็นพิษ
26. หมอจะเข้ามาตรวจสุขภาพ ตรวจเลือด ต้องขออนุญาตจากแพทย์ของศูนย์ก่อนเสมอ

27. ความเคลื่อนไหวของสมาชิกแต่ละวัน ต้องส่งไปซิลล่าทุกเดือน
28. ไม่สมควรทำงานที่ใช้จ่ายเงินสูง โดยที่ไม่ขออนุญาตก่อน
29. เงินสดของแต่ละศูนย์ จะได้ไม่เกิน 6,000 บาท
30. ตำรวจมาส่งสมาชิกจากเรือนจำต้องมาติดต่อโดยตรงกับหัวหน้าศูนย์ก่อนเสมอ พร้อม  
กับนำเอกสารมามอบให้ด้วย
31. ไม่ควรให้ตำรวจตรวจดูประวัติสมาชิก นอกจากทางตำรวจจะมีหมายมาขอเพื่อดูเพื่อค้น  
ประวัติเท่านั้น
32. สมาชิกที่กลับออกไปของมีค่า หรือเงินทองที่ฝากไว้ ผู้ปกครองจะเป็นผู้มารับกลับไป
33. ไม่ควรตัดสินใจให้คนอื่น ให้เขามีอิสระในการคิดและตัดสินใจเอง
34. ให้ออกไปซื้อของได้สัปดาห์ละ 2 ครั้ง
35. เมื่อมีเหตุการณ์ผิดปกติต้องรีบแจ้งให้ทางศูนย์ที่ซิลล่าทราบโดยด่วน
36. ไม่มีการซื้อหนังสือพิมพ์
37. การประชุมญาติต้องทำเสมอ ถึงแม้จะมีญาติมาคนเดียวก็ตาม
38. สมาชิกถึงกำหนดไปเยี่ยมบ้านจะยืมเงินทางศูนย์ไม่ได้ ต้องให้ทางบ้านส่งมาให้
39. พี่สาวหรือน้องสาวจะมาเยี่ยมไม่ได้ จะมาได้เฉพาะวันหยุดที่สำคัญของศูนย์ฯ เท่านั้น
40. ถ้าผู้คนภายนอกเข้ามา เราไม่ควรไปพูด หรือเล่าในสิ่งที่เราเคยทำเอาไว้ไม่ดี
41. ไม่สมควรสูบบุหรี่ภายในบ้าน

### ขั้นตอนการดำเนินงาน

ศูนย์คอมมูนิตี อินคอนโทร เป็นลักษณะ “ครอบครัว” ซึ่งมีคุณค่าทุกอย่าง ความอบอุ่น และความใกล้ชิดเป็นหนึ่งเดียวกัน จึงต้องมีโครงสร้างใหญ่โต ทางเลือกของศูนย์ คือ จัดตั้งศูนย์เล็กๆ มากมาย ที่ซึ่งเขาจะพบว่ามันสนับสนุนที่จะเข้าใจบุคคลอื่น และสร้างสรรค์มิตรภาพ ขั้นตอนในการดำเนินงานมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

#### ขั้นตอนที่ 1 ขั้นรับเข้าศูนย์ (Reception)

สมาชิกจะต้องผ่านการสัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 3 ครั้ง เพื่อทราบรายละเอียดของศูนย์ฯ ขั้นตอนการบำบัดรักษา และสร้างความศรัทธาให้สมาชิก มีความพร้อม และตั้งใจเข้าศูนย์ฯ เพื่อเปลี่ยนแปลงตนเอง เจ้าหน้าที่จะตรวจสอบประวัติ และความพร้อมก่อนว่าจะเข้ารับ การบำบัดรักษาตามขั้นตอนของศูนย์ได้หรือไม่เพียงใด ดังนี้

- 1) การสัมภาษณ์ เพื่อทราบข้อมูลทั่วไปของผู้สมัคร และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ในศูนย์ และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 2) การตรวจสุขภาพ เพื่อทราบว่าสุขภาพเป็นอย่างไร มีโรคประจำตัวหรือโรค ติดต่อหรือไม่ เพื่อจะได้ดูแลถูกต้อง
- 3) การวิเคราะห์ประวัติ เป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมต่างๆ ของผู้สมัคร เพื่อเป็นข้อมูลในการ ตัดสินใจรับเข้าเป็นสมาชิก และให้คำแนะนำช่วยเหลือ
- 4) พิสูจน์ความตั้งใจจริง พูดคุยสอบถาม และทดสอบความตั้งใจของผู้สมัคร อาจเว้นระยะ เป็นช่วงๆ เพื่อให้ผู้สมัครมีเวลาไตร่ตรองก่อนตัดสินใจเข้ามาใช้ชีวิตในศูนย์

5) การอนุญาตก่อนเข้ามาอยู่ในศูนย์ สมาชิกที่สมัครจะต้องพูดคุยกับบาทหลวงดอน ปีแอร์โน หรือผู้ได้รับมอบหมายว่าจะรับเป็นสมาชิกหรือไม่

## ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการพักฟื้นประจำ และพัฒนา (Residence and Growth)

ประกอบด้วย การบำบัดรักษาทางกาย (Physical Therapy) มีการตรวจร่างกายเป็นระยะ และมีกิจกรรมนันทนาการ การกีฬา การออกกำลังกาย การทำงาน ฯลฯ การบำบัด รักษาทางจิต (Psychiatric Therapy) ทำทั้งแบบกลุ่ม และรายบุคคล การติดต่อกับโลกภายนอก หรือการฟื้นฟูสมรรถภาพแบบค่อยเป็นค่อยไป (Gradual Rehabilitation) คือการให้ติดต่อกับญาติ และการฝึกงาน (Processional Qualifications) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) สมาชิกทุกคนต้องลงชื่อยอมรับที่จะปฏิบัติตน ตามระเบียบและกฎเกณฑ์ของศูนย์ ซึ่งมีอยู่ในใบสมัคร

2) นอกจากระเบียบปฏิบัติของศูนย์ ยังมีธรรมเนียมที่สมาชิกได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น ห้ามออกนอกศูนย์ก่อนได้รับอนุญาต ถ้าสมาชิกมีรายได้ต้องจ่ายเงินสนับสนุนให้กับศูนย์บ้าง

3) กิจกรรมต่างๆ ที่สมาชิกต้องปฏิบัติภายในศูนย์ ดังนี้

- การทำงาน สมาชิกต้องมีหน้าที่รับผิดชอบงานต่างๆ ภายในศูนย์ และหมุนเวียนหน้าที่ตามความเหมาะสม เช่น งานทำความสะอาด ห้องนอน ห้องน้ำ งานครัว งานเกษตร ก่อสร้าง ไฟฟ้า ช่างยนต์ ช่างศิลป์ ฯลฯ ก่อนทำงานจะมีสัญญาณระฆังให้สมาชิกยืนวงกลม แล้วผู้รับผิดชอบจะจ่ายงานให้สมาชิกทำ ก่อนแยกไปทำงานจะกล่าวคำว่า “BUON LAVORO” “ขอให้ทำงานให้สนุก” ระหว่างการทำงานจะมีช่วงพักเบรกประมาณ 30 นาที เมื่อทำงานเสร็จในแต่ละวัน จะมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานเพื่อรายงานสมาชิกคนอื่นทราบ

- การเรียนหนังสือ ศูนย์บางแห่งจะมีสมาชิกที่เรียนหนังสืออยู่ร่วมด้วย ดังนั้นในขณะที่สมาชิกอื่นทำงาน สมาชิกที่เรียนหนังสือต้องเข้าเรียน ฟังคำบรรยายหรืออ่านหนังสือ ส่วนกิจกรรมอื่นๆ ต้องปฏิบัติเหมือนสมาชิกทั่วไป

- การออกกำลังกาย ทุกศูนย์จะให้สมาชิกได้ออกกำลังกายในวันพฤหัสบดีช่วงเย็น และวันอาทิตย์ในเวลาอิสระ กีฬาส่วนใหญ่ ได้แก่ การวิ่ง ายบริหาร ฟุตบอล เพาะกาย และเกมต่างๆ

- การทำกลุ่ม มี 2 ลักษณะ คือ การประชุมกลุ่มตามกำหนดตารางประจำวัน และการประชุมกลุ่มย่อยเมื่อมีเวลาว่าง

การทำกลุ่มตามรายการประจำสัปดาห์ มีดังนี้

วันจันทร์ การประชุมกลุ่มเกี่ยวกับงาน

วันพุธ การประชุมกลุ่มเกี่ยวกับงาน

วันเสาร์ การประชุมกลุ่มเกี่ยวกับการแสดงความรู้สึก

การประชุมกลุ่มเกี่ยวกับงาน เป็นการรายงานผลการทำงานตามหน้าที่รับผิดชอบของสมาชิก ความตั้งใจในการทำงาน ปัญหาอุปสรรค และงานที่จะทำต่อไป รวมทั้งการหมุนเวียนหน้าที่

การประชุมกลุ่มเกี่ยวกับบ้าน จะรายงานผลการตรวจความเรียบร้อย ความสะอาดของบ้าน การกำหนดการใช้ห้อง และสถานที่ต่างๆ ภายในบ้าน

การประชุมกลุ่มเกี่ยวกับการแสดงความรู้สึก เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ระบายความรู้สึกพูดคุยในหัวข้อเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา การปฏิบัติตนในศูนย์ การวิเคราะห์หลักการต่างๆ ของคอมมิวนิสต์ และการที่จะออกไปใช้ชีวิตภายนอกศูนย์ในอนาคต

ก่อนประชุมกลุ่มทุกครั้งจะมีการนั่งเงียบ และเมื่อเลิกประชุม สมาชิกจะนำเรื่องที่พูดคุยในกลุ่มมาพูดโต้เถียงกันอีกไม่ได้ ในการประชุมกลุ่มแต่ละครั้งจะมีการบันทึกรายงานไว้

- การเขียนจดหมาย ศูนย์จะอนุญาตให้สมาชิกเขียนจดหมายได้สัปดาห์ละ 2 ครั้ง คือ ระหว่างเวลา 21.30 – 22.30 น. ของวันอังคารและวันศุกร์

- การพักผ่อน(นอน) ในแต่ละวันมี 2 ช่วง คือ

ช่วงบ่าย (13.30 – 15.30 น.) สมาชิกทุกคนต้องมารวมกัน ก่อนจะแยกไปนอนจะกล่าวคำว่า “BUON RIPOSO” หมายถึง “พักผ่อนให้มีความสุข” สมาชิกทุกคนเมื่ออยู่ในห้องนอนจะพูดคุย หรือ ทำกิจกรรมอื่นไม่ได้

ช่วงค่ำ (22.30 น.) สมาชิกทุกคนต้องมารวมกันแล้วหัวหน้าศูนย์จะกล่าวคำว่า “BOUNA NOTTEW” หมายถึง “ราตรีสวัสดิ์” ทุกคนจะแยกย้ายเข้าห้องนอนของตนและไม่พูดคุยกันอีก

- เวลาอิสระ (21.00 – 22.30 น.) ของทุกวันศุกร์ และช่วงบ่ายวันอาทิตย์ สมาชิกสามารถทำกิจกรรมที่ตนเองชอบได้ เช่น การเล่นเกม อ่านหนังสือ เล่นเกมส์ ร้องเพลง ฯลฯ แต่จะแยกไปอยู่ตามลำพังหรือเข้าห้องนอนไม่ได้

- การอาบน้ำ สมาชิกจะอาบน้ำได้ตามวัน เวลา ที่ศูนย์กำหนดไว้ โดยทางศูนย์จะมีสบู่นิยาสระผมให้

- การซักผ้า เสื้อผ้าส่วนตัวสมาชิกต้องซักเอง ยกเว้นกรณีที่สมาชิกป่วยหนัก ส่วนชุดอาบน้ำ ปลอกหมอน ผ้าห่ม ผ้าปูที่นอน ทางศูนย์จะซักให้ สมาชิกจะเก็บเสื้อผ้าที่ใช้แล้วไว้ในถุงผ้าข้ามวันไม่ได้ และต้องตากผ้าไว้ในที่ที่กำหนด เมื่อผ้าแห้งต้องเก็บตามเวลาที่กำหนด ห้ามทิ้งไว้ข้ามวัน

- ดูโทรทัศน์ได้สัปดาห์ละ 2 ครั้ง คือ ทุกวันพฤหัสบดี และวันอาทิตย์ โดยสมาชิกทุกคนต้องเข้าดูโทรทัศน์พร้อมกัน จะไปทำกิจกรรมอื่นไม่ได้ ขณะดูโทรทัศน์ห้ามพูดคุยส่งเสียงดัง เมื่อถึงเวลา 22.30 น. หัวหน้าศูนย์จะบอกนอน สมาชิกจึงไปนอนได้

- การอ่านหนังสือ ศูนย์จะมีหนังสือเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ อินคอนโทร นวนิยาย วารสาร หนังสือพิมพ์ เอกสารสิ่งพิมพ์ ให้สมาชิกยืมอ่าน แต่ต้องขออนุญาตจากผู้รับผิดชอบ

- การทำเงียบ มี 4 ลักษณะ

1) การนั่งเงียบก่อนรับประทานอาหาร ก่อนการประชุม หรือทำกลุ่มทุกครั้งต้องมีการนั่งเงียบสงบทุกครั้ง มีการสำรวจ

2) การนั่งเงียบทุกวันอังคารใช้เวลา 30 นาที (ตั้งแต่เวลา 19.05 -19.35 น.) เพื่อทบทวนถึงพฤติกรรม กิจกรรม และงานต่างๆ ที่ตนได้กระทำมาตลอดสัปดาห์ และคิดถึงการกระทำในปัจจุบันว่าต้องทำให้ดีที่สุด รวมทั้งคิดปรับปรุงการกระทำที่ไม่ดีที่ผ่านมาให้ดีขึ้นต่อไปในอนาคต บางครั้งจะมีการเปิดเทปเป็นเสียงดนตรีประกอบ

3) การกินเงียบทุกวันศุกร์ ใช้เวลาประมาณ 30 นาที ของอาหารมื้อเย็น เพื่อให้ใจสงบ สำรวมกายและใจ รวมทั้งคิดทบทวนว่าในวันหนึ่งๆ ที่ผ่านมาระทำหน้าที่ได้ดี และถูกต้องแล้วหรือไม่ ควรปรับปรุงสิ่งใดให้ดีขึ้นบ้าง

4) การยืนเงียบหน้าพระแม่มาเรียทุกวันเสาร์ ใช้เวลา 5 นาที (ตั้งแต่เวลา 21.05 – 21.10 น.) เพื่อทำใจให้สงบและทำความเคารพต่อคุณความดีของพระแม่มาเรีย และอธิษฐานจิตขอพรตามที่ตนต้องการ

- การอ่านบันทึกประจำวัน เป็นการอ่านบันทึกความเป็นไปภายในศูนย์ โดยสมาชิกที่ได้รับมอบหมาย จะนำบันทึกประจำวันมาอ่านให้สมาชิกทั้งศูนย์ฟังก่อนรับประทานอาหารเช้า

- ญาติสามารถมาเยี่ยมสมาชิกได้ 2 สัปดาห์/ครั้ง ในวันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 10.00 - 16.00 น. สมาชิกที่ญาติเยี่ยมต้องแจ้งให้ศูนย์ทราบล่วงหน้า เพื่อรับประทานอาหารเที่ยงร่วมกัน โดยญาติต้องจ่ายค่าอาหารแก่ทางศูนย์ด้วย ช่วงเช้า (10.00 - 12.00 น.) จะมีการประกอบพิธีมิสซาร่วมกัน และในช่วงบ่ายจะมีการประชุมญาติ โดยจะมีสมาชิกระบายความรู้สึกรู้สึกหรือญาติมาร่วมแสดงความคิดเห็น รวมทั้งหัวหน้าศูนย์หรือผู้รับผิดชอบจะอธิบายถึงกิจกรรม หรือกฎ ระเบียบของศูนย์ และเปิดโอกาสให้ญาติซักถามได้

- การทำรับผิดชอบ เป็นการทำงานของสมาชิกตามเวลาที่ศูนย์กำหนดไว้ในตารางประจำวัน ปกติจะใช้เวลา 15 นาที ก่อนรับประทานอาหารมื้อเที่ยง และมื้อเย็น งานที่ทำงานจะเป็นงานเกี่ยวกับความสะอาดเรียบร้อยของสถานที่ เช่น ห้องน้ำ ห้องนอน ห้องเก็บรองเท้า ฯลฯ และตรวจสอบดูแลเครื่องมือ อุปกรณ์ทำงานว่าอยู่ครบหรือไม่ ชำรุดหรือไม่ ระหว่างนั้นจะมีผู้ตรวจรับผิดชอบคอยตรวจความเรียบร้อยอีกครั้งหนึ่ง

ในการทำกิจกรรมประจำวันของสมาชิกภายในศูนย์ สามารถแบ่งเวลาออกเป็น 3 ส่วน คือ ทำงาน 8 ชั่วโมง ทำกลุ่ม 8 ชั่วโมง และพักผ่อน 8 ชั่วโมง

### ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการฟื้นฟูทางสังคม (Social Rehabilitations )

เมื่อได้เปลี่ยนแปลงความคิดทัศนคติ พฤติกรรม ตลอดจนบุคลิกภาพเดิมให้เป็นคนที่มีความเข้มแข็งทั้งทางร่างกายและจิตใจระยะหนึ่งแล้ว จึงเปิดโอกาสให้สมาชิกได้พิสูจน์ตัวเองในสังคม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

หลังจากที่สมาชิกได้เข้ามาในศูนย์ระยะหนึ่งแล้ว ได้เรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ พอสมควร ศูนย์จะเปิดโอกาสให้สมาชิกกลับไปเยี่ยมบ้าน เพื่อพบปะครอบครัวเผชิญสถานการณ์จริงและเป็นการพิสูจน์ตัวเองของสมาชิกด้วย การเยี่ยมบ้านของสมาชิกศูนย์ได้กำหนดกฎเกณฑ์ไว้คร่าวๆ ดังนี้

- เมื่อสมาชิกอยู่ในศูนย์ครบ 1 ปี กลับเยี่ยมบ้านได้ 7 วัน
- เมื่อสมาชิกอยู่ในศูนย์ครบ 2 ปี กลับไปเยี่ยมบ้านได้ 12 วัน
- เมื่อสมาชิกอยู่ในศูนย์ครบ 3 ปี กลับไปเยี่ยมบ้านได้ 17 วัน
- การเดินทางไปเยี่ยมบ้าน สมาชิกต้องออกค่าใช้จ่ายเอง

สรุป สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในศูนย์คอมมูนิตี อินคอนโทร หากจะอยู่ให้ครบโปรแกรม จะต้องใช้เวลาประมาณ 30 - 36 เดือน ในระหว่างนั้นจะได้รับมอบหมายงานในหน้าที่ต่างๆ หรือย้ายไปอยู่ศูนย์อื่นก็ได้ ขึ้นอยู่กับความตั้งใจ ความรับผิดชอบ และความพร้อมของสมาชิกในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้นได้ เพราะฉะนั้น ระยะเวลาที่สมาชิกแต่ละคนอยู่ในศูนย์จะไม่เท่ากัน

งบประมาณและการติดตามประเมินผล

การดำเนินงานของศูนย์คอมมูนิตี อินคอนโทร มีรายรับจากหลายทางด้วยกัน คือ

- การสนับสนุนจากรัฐมนตรี
- การสนับสนุนจากการปกครองส่วนท้องถิ่น
- การสนับสนุนจากองค์กรศาสนา
- การสนับสนุนจากองค์กรหน่วยงานเอกชนต่างๆ
- การจ่ายของสมาชิก

- การบริจาคของบุคคลทั่วไป
- การจัดหารายได้ในโอกาสต่างๆ
- เงินส่วนตัวของบาทหลวงดอน ปิแอร์โน รวมทั้งเงินที่บุคคล หน่วยงาน องค์กร บริจาค

ผ่านทางบาทหลวงดอน ปิแอร์โน

- รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของศูนย์
- ผลผลิตที่ได้จากศูนย์ต่างๆ จะแบ่งปันให้กับศูนย์อื่นๆ ที่ขาดแคลน

**การติดตามประเมินผล** แบ่งได้เป็น 2 ช่วง

1) การติดตามประเมินผลระหว่างที่สมาชิกใช้ชีวิตอยู่ในศูนย์ หัวหน้าศูนย์และผู้รับผิดชอบเป็นผู้ติดตามประเมินผล โดยการสังเกตพฤติกรรมด้านต่างๆ ของสมาชิกแต่ละคน แล้วรายงานให้คณะผู้บริหารทราบทุกเดือน

2) การติดตามประเมินผลหลังจากที่สมาชิกออกจากศูนย์ไปแล้ว ไม่มีการวัดที่เป็นรูปแบบมาตรฐาน หากคิดว่ากระทำเช่นนี้ถูกต้องก็ทำต่อไป และในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถประเมินผลออกมาเป็นตัวเลขอย่างเป็นทางการได้ เพราะศูนย์ถือว่าสมาชิกแต่ละคนเหมือนลูกที่โตออกไปจากครอบครัว จะกลับมาเยี่ยมครอบครัวอีกเมื่อไหร่ก็ได้ ครอบครัวจะให้การช่วยเหลืออย่างไร เป็นเรื่องของความรัก ความผูกพันระหว่างกัน และครอบครัวเองก็ไม่ใช้เป็นฝ่ายที่จะทำให้กับสมาชิกตลอดไป

**ลักษณะและการแบ่งประเภทศูนย์**

ศูนย์ฟื้นฟูชีวิตผู้ติดยาเสพติด “คอมมูนิต้า อินคอนโทร” จัดตั้งขึ้นเพื่อฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดให้เติบโตทางจิตใจ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เป็นศูนย์แห่งชีวิตใหม่ เป็นบ้าน เป็นครอบครัวที่จะอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข รักและปรารถนาดีต่อกัน สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในศูนย์จะต้องมาเพราะความสมัครใจ ต้องรู้จักทำงาน มีความรับผิดชอบ ขณะเดียวกันมีเวลาพักผ่อน สนุกสนาน และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความรู้สึกที่แท้จริงของตนออกมาได้เต็มที่ ซึ่งอาจทำให้เกิดความขัดแย้งและโต้เถียงกัน แต่สิ่งเหล่านี้เป็นการนำไปสู่ข้อยุติที่มีเหตุผล และความถูกต้องที่เป็นสัจธรรม

คอมมูนิต้า อินคอนโทร เห็นว่าในตัวคนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นในการทำอะไรรเราต้องเป็นตัวของตัวเอง โดยทั่วไปการใช้ชีวิตในศูนย์เป็นไปอย่างเรียบง่าย และมีความแตกต่างกัน โดยเน้นการเรียนรู้ประสบการณ์ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ฉะนั้นในการดำเนินงานของศูนย์คอมมูนิต้า จึงได้มีการแบ่งศูนย์ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ศูนย์เตรียมสมาชิก เป็นศูนย์ที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีปัญหามาทดลองใช้ชีวิตในคอมมูนิต้า อินคอนโทร ก่อนตัดสินใจเข้ามาอยู่ในศูนย์ (โดยอาจมาเป็นครั้งคราว หรือเข้าเย็นกลับ ฯลฯ)
2. ศูนย์แรกรับ เป็นศูนย์ที่ให้สมาชิกใหม่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบ ฯลฯ ใช้เวลา 15 - 60 วัน ก่อนที่จะแยกไปอยู่ตามศูนย์ต่างๆ ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของบาทหลวงดอน ปิแอร์โน
3. ศูนย์เตรียมผู้รับผิดชอบ เป็นศูนย์ที่มีหน้าที่ฝึกอบรมสมาชิกที่มาจากศูนย์ต่างๆ ของคอมมูนิต้า อินคอนโทร สมาชิกจะต้องอยู่ในศูนย์มาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี มีความตั้งใจปฏิบัติตามโปรแกรม และได้รับการคัดเลือกจากบาทหลวงดอน ปิแอร์โน ให้เข้ารับการฝึกอบรม เป็นระยะเวลา 2 เดือน เพื่อเป็นผู้รับผิดชอบ
4. ศูนย์โรงเรียน ตั้งอยู่ภายในศูนย์ต่างๆ มีการเรียนการสอนระดับมัธยม (สายสามัญ) และระดับอาชีวะ (สายอาชีพ) เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างก่อสร้าง ช่างเขียนแบบ ช่างศิลป์ ฯลฯ

5. ศูนย์พระ เน้นการศึกษาปฏิบัติทางศาสนา มีการสวดมนต์ นั่งเจียบทุกวัน สมาชิกทุกคน ต้องไม่สูบบุหรี่ ห้ามดื่มไวน์ และกาแฟ สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในศูนย์มาจาก 2 ทาง คือ จากการสมัครใจ และถูกคัดเลือกโดยได้รับการอนุมัติจากบาทหลวงดอน ปีแอรีโน

6. โรงพยาบาล ตั้งอยู่ในศูนย์ LAULENTINA ในประเทศโบลิเวีย ทำการรักษาเกี่ยวกับโรคฟัน โรคติดต่อ นรีเวช และโรคที่ต้องใช้เวลาในการรักษานาน โรงพยาบาลดังกล่าวให้การรักษาแก่สมาชิก และบุคคลทั่วไป

7. ศูนย์ฝึกอาชีพ เป็นศูนย์ที่ฝึกให้สมาชิกทำงานเกี่ยวกับการผลิตด้านเอกสาร (โรงพิมพ์) ช่างไฟฟ้า ช่างประปา และช่างก่อสร้าง

8. ศูนย์ฝึกช่างฝีมือ เป็นศูนย์ที่ฝึกสมาชิกให้ทำงานเกี่ยวกับช่างไม้ ช่างหนัง เซรามิค วาดภาพ และงานเหล็กที่ทำด้วยมือ

9. ศูนย์เกษตร เป็นศูนย์ที่ฝึกให้สมาชิกทำงานเกี่ยวกับการเกษตร เช่น ทำสวนดอกไม้ ไร่มะกอก ไร่องุ่น และปลูกพืชสวนครัว

10. ศูนย์ปศุสัตว์ มี 2 ลักษณะ คือ การทำสวนสัตว์เพื่อให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของสมาชิก และบุคคลภายนอก กับการทำปศุสัตว์เพื่อการบริโภค ซึ่งศูนย์ลักษณะดังกล่าวจะมีอยู่ทั่วไป ภายในศูนย์ต่างๆ ตามสภาพภูมิประเทศ เช่น เลี้ยงวัวในศูนย์ประเทศบราซิล

11. ศูนย์ประมง มีอยู่ 2 ศูนย์ บริเวณชิลีเลีย ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศอิตาลี มีเรือสำหรับให้สมาชิกออกหาปลาในทะเลเพื่อนำมาขาย

12. ศูนย์วัยรุ่น มีอยู่ทั่วไปตามศูนย์ต่างๆ เป็นศูนย์สำหรับวัยรุ่นที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด และปัญหาครอบครัว

13. ศูนย์เด็ก เป็นศูนย์สำหรับเด็กซึ่งเป็นบุตรของสมาชิกในคอมมูนิต้า อินคอนโตร

14. ศูนย์ครอบครัว เป็นศูนย์สำหรับครอบครัวที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด โดยให้ทั้งแม่และลูกมาอยู่ศูนย์เดียวกัน ส่วนพ่อจะแยกไปอยู่ศูนย์ของผู้ชาย

15. ศูนย์สำหรับเด็กที่มีปัญหา เป็นศูนย์รับเลี้ยงเด็กที่ไม่มีคนเลี้ยงดู มีอยู่ในประเทศแถบลาตินอเมริกา ไทย อิตาลี

16. กลุ่มบุคคลภายนอก เป็นกลุ่มบุคคลทั่วไปที่สมัครใจทำงานให้กับคอมมูนิต้า อินคอนโตร มีทั้งสมาชิกที่จบโปรแกรม นักจิตวิทยา อาจารย์ในมหาวิทยาลัย บาทหลวง ฯลฯ บุคคลเหล่านี้จะทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำ ให้การสนับสนุน ประชาสัมพันธ์ และติดต่อประสานงาน

### โครงสร้างการบริหารงาน

บาทหลวงดอน ปีแอรีโน เจลมินี คือ ผู้ก่อตั้งและผู้ใหญ่สูงสุด เป็นเสมือนหัวหน้าครอบครัว ที่ต้องดูแลทุกศูนย์ และสมาชิกทุกคน

คณะผู้บริหาร คือ คณะผู้บริหาร ที่ได้รับการแต่งตั้งโดยบาทหลวงดอนฯ มีหน้าที่ในการให้คำแนะนำปรึกษา และคอยช่วยเหลือบริหารงาน ตามแนวทางของศูนย์

ผู้ตรวจการศูนย์ คือ ผู้ที่สำเร็จโปรแกรมแล้ว และประกอบอาชีพภายนอก แต่ยังสมัครใจทำงานช่วยเหลือศูนย์ต่อไป แต่ละคนจะมีหน้าที่รับผิดชอบตรวจการทำงานของศูนย์ 3 – 4 ศูนย์

หัวหน้าศูนย์ คือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีความรับผิดชอบสูง โดยได้รับการแต่งตั้งจากบาทหลวงดอน ปีแอรีโน ให้ทำหน้าที่หัวหน้าศูนย์ มีหน้าที่ปกครอง ดูแลสมาชิกในศูนย์

ผู้รับผิดชอบบุคคล คือ สมาชิกที่มีความประพฤติดี มีความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบสูง มีมนุษยสัมพันธ์ดี (มีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้) ทำหน้าที่รองจากหัวหน้าศูนย์ ดูแลความประพฤติของสมาชิกแต่ละคน ดำเนินการประชุมสร้างสรรค์ หรือระบายความรู้สึกร่วมกับหัวหน้าศูนย์ในวันเสาร์ ประชุมญาติในวันอาทิตย์ที่มีการเยี่ยมญาติ และต้อนรับผู้มาเยือน

ผู้รับผิดชอบงาน คือ สมาชิกที่มีความประพฤติดี มีความรู้ความสามารถ และมีความรับผิดชอบดีเด่น มีอำนาจรองจากหัวหน้าศูนย์ ทำหน้าที่วางแผน และจ่ายงานที่เหมาะสมให้กับสมาชิก และดำเนินการประชุมกลุ่มเกี่ยวกับงานในวันจันทร์

ผู้ช่วยผู้รับผิดชอบงาน คือ สมาชิกที่มีความประพฤติดีมีความรู้ความสามารถ และมีความรับผิดชอบดี ทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้รับผิดชอบงาน

ผู้รับผิดชอบบ้าน คือ สมาชิกที่มีความประพฤติดี มีความรู้ความสามารถ และมีความรับผิดชอบดีเด่น มีอำนาจรองจากหัวหน้าศูนย์ และผู้รับผิดชอบบุคคล มีหน้าที่ดูแลงานภายในบ้านทุกประเภท

ผู้ช่วยรับผิดชอบบ้าน คือ สมาชิกที่มีความประพฤติดี มีความรู้ความสามารถ และมีความรับผิดชอบดี ทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้รับผิดชอบบ้าน

ผู้ตรวจรับผิดชอบ คือ สมาชิกที่มีความประพฤติดีมีความรู้ความสามารถ และมีความรับผิดชอบดีที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าศูนย์ให้ทำหน้าที่ตรวจสอบความเรียบร้อยของงานต่างๆ ซึ่งผู้รับผิดชอบสายงานได้กระทำแล้ว เพื่อให้งานเรียบร้อย รอบคอบยิ่งขึ้น แล้วทำรายงานให้หัวหน้าศูนย์ หรือหัวหน้างานทราบถึงการทำงานของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบต่างๆ ผู้ตรวจรับผิดชอบแบ่งเป็น ผู้ตรวจรับผิดชอบภายในบ้าน และผู้ตรวจรับผิดชอบภายนอกบ้าน

ผู้รับผิดชอบสายงาน คือ สมาชิกที่มีความรู้ความสามารถ และมีความรับผิดชอบดี ทำหน้าที่หัวหน้ากลุ่มงาน

สมาชิก คือ สมาชิกที่ไปทำโปรแกรม ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย (บุคคลที่เข้ารับการบำบัดในศูนย์ฯ) หมายถึง สมาชิกศูนย์ทุกคนมีความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็น ทักท้วง ตักเตือน หรือแนะนำซึ่งกันและกัน ในข้อเท็จจริงโดยไม่จำกัดตำแหน่ง แต่ต้องเคารพในหน้าที่ของแต่ละคน

ตารางปฏิบัติประจำวันสำหรับสมาชิก

|                                  |                                              |
|----------------------------------|----------------------------------------------|
| เวลา 06.00 น.                    | ตื่นนอน ล้างหน้าล้างตา แต่งตัว               |
| เวลา 06.30 น.                    | อาหารเช้า                                    |
| เวลา 07.00 น.                    | กิจกรรมประจำวัน (ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย) |
| เวลา 12.00 น.                    | เลิกงาน                                      |
| เวลา 12.30 น.                    | อาหารกลางวัน                                 |
| เวลา 13.30 น.                    | พักผ่อน (นอน)                                |
| เวลา 16.00 น.                    | กิจกรรมประจำวัน (ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย) |
| เวลา 19.00 น.                    | เลิกงาน                                      |
| เวลา 20.00 น.                    | อาหารเย็น                                    |
| เวลา 22.30 น.                    | เข้านอน                                      |
| หมายเหตุ ตารางเปลี่ยนไปตามฤดูกาล |                                              |

#### รายการประจำสัปดาห์

|             |                              |
|-------------|------------------------------|
| วันจันทร์   | ประชุมเกี่ยวกับเรื่องงาน     |
| วันอังคาร   | อ่านหรือเขียนหนังสือ ฯลฯ     |
| วันพุธ      | พิจารณาหรือเปรียบเทียบตัวเอง |
| วันพฤหัสบดี | ดูฟิล์ม (วิดีโอ)             |
| วันศุกร์    | ขับร้อง – เล่นเกมส์          |
| วันเสาร์    | อบรมการสร้างตัว              |
| วันอาทิตย์  | ดูฟิล์ม (วิดีโอ)             |

หมายเหตุ ในวันศุกร์ระหว่างรับประทานอาหารเย็นจะไม่มีการพูดกันเลย เพื่อสำรวมจิตใจ (การกินเงียบ)

### 3. แนวคิดและรูปแบบชุมชนบำบัดรูปแบบเดย์ทอป

ชุมชนบำบัด (Therapeutic Community) หรือที่เรียกย่อๆ ว่า TC เป็นการบำบัดรักษาผู้ใช้สารเสพติดของประเทศสหรัฐอเมริกา เกิดขึ้นครั้งแรกในชุมชน Synanon เป็นชุมชนที่พึ่งตนเองของกลุ่มผู้ที่เป็นพิษสุราเรื้อรังและผู้ติดยาเสพติด ซึ่งอาศัยอยู่ด้วยกันภายใต้การนำของ Dederich โดยใช้หลักการในการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือตนเอง รูปแบบชุมชนบำบัดของ Daytop เป็นวิธีการบำบัดที่ประสบความสำเร็จ และมีแนวคิดในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างยอดเยี่ยมที่สุด ลักษณะของหลักการและแนวคิดด้านการบำบัดรักษาทุกอย่างของชุมชน Synanon ได้ถูกนำมาพัฒนาอย่างเป็นระบบและนำมาใช้โดย Daytop มีการใช้กฎระเบียบและการควบคุมอย่างเข้มงวด ดังนั้น นับได้ว่าชุมชนบำบัดแบบ Daytop เป็นวิธีการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างเข้มงวดและเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายไปทั่วโลก และยังเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนารูปแบบของชุมชนบำบัด การดำเนินงานของรูปแบบชุมชนบำบัดรูปแบบเดย์ทอป มีดังนี้ (วิยดา จันทอง, 2542, น. 36 - 37)

#### 3.1 กระบวนการบำบัดรักษา

วิยดา จันทอง (2542 : 36 - 37) ได้อธิบายถึงกระบวนการบำบัดรักษาของชุมชนบำบัดแบบ Daytop ดังนี้

1. ระยะแรกเริ่ม (Entry)
2. ระยะการบำบัดรักษา (Treatment)
3. ระยะกลับเข้าสู่สังคม (Re-Entry)

1. ระยะแรกเริ่ม (Entry) เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการบำบัดรักษา ซึ่งผู้เข้ารับการบำบัดจะมาด้วยความสมัครใจหรืออาจมาโดยการบังคับ ได้แก่ การที่ศาลสั่งให้เข้ามารับการบำบัดรักษาหรือจำเลยอาจเป็นฝ่ายร้องขอต่อศาลให้ส่งตัวมาก็ได้ โดยในขั้นตอนนี้จะเป็นการตรวจร่างกายและทดสอบจิตใจ การสัมภาษณ์ การค้นประวัติการติดยาเสพติด การเรียนรู้ระบบชุมชนบำบัด การทำความคุ้นเคยกับกลุ่มบำบัด ในระยะแรกจะใช้เวลาประมาณ 30 วัน เมื่อสถานแรกเริ่มเห็นว่าพร้อมที่จะรับการรักษาในสถานบำบัดได้แล้วอย่างเต็มรูปแบบได้แล้วก็ส่งต่อไปตามศูนย์บำบัดรักษาต่างๆ ระยะนี้นับว่าเป็นการทดสอบว่าบุคคลนั้นเหมาะสมที่จะเข้ารับการบำบัดรักษาหรือไม่ โดยจะเลือกบุคคลที่ตั้งใจรับการรักษาจริงๆ

3.2 ระยะการบำบัดรักษา (Treatment) เมื่อผ่านระยะแรกรับแล้วก็เข้าสู่การบำบัดรักษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะด้วยกันคือ

ระยะที่ 1 เป็นระยะรับสมาชิกใหม่ ระยะนี้ใช้เวลาประมาณ 3 เดือนแรกของการบำบัดรักษา ซึ่งในระยะนี้จะอนุญาตให้ครอบครัวมาเยี่ยมหรือสมาชิกออกไปเยี่ยมครอบครัวให้ติดต่อกับครอบครัวได้เฉพาะทางจดหมายเท่านั้น

ระยะที่ 2 เรียกว่า เป็นสมาชิกระยะกลางของการบำบัดรักษาในระยะนี้จะอยู่ในช่วงระยะเวลา 3 - 6 เดือน โดยจะอนุญาตให้ครอบครัวมาเยี่ยมสมาชิกได้เมื่อสมาชิกรับการบำบัดครบ 6 เดือนแล้ว และสมาชิกก็สามารถออกไปเยี่ยมครอบครัวได้โดยต้องมีเพื่อนที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงออกติดตาม ไปด้วย อนุญาตให้นอนค้างคืน

ระยะที่ 3 อยู่ในช่วงระยะเวลา 6 - 9 เดือน เรียกว่าสมาชิกอาวุโส โดยให้สมาชิกไปนอนค้างที่บ้านได้ในช่วงเดือนที่ 7 แต่ต้องมีพี่เลี้ยงติดตามไปด้วยและในระยะเดือนที่ 8 อนุญาตให้ไปเยี่ยมครอบครัวโดยไม่ต้องมีพี่เลี้ยงคอยดูแล แต่จะงดการอนุญาตทันทีถ้าสมาชิกทำผิดเงื่อนไขหรือฝ่าฝืนกฎของศูนย์

3.3 ระยะกลับสู่สังคม (Re-Entry) เป็นระยะที่สำคัญมากในกระบวนการบำบัดรักษา เพราะระยะการเตรียมสมาชิกให้พร้อมที่ออกไปสู่สังคมที่เขาจากมา โดยเน้นที่การปรับตัวและการแก้ไขปัญหา การบำบัดรักษาในขั้นนี้จะเป็นการเตรียมติดต่อกับบุคคลภายนอก เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลต่างๆ และเตรียมตัวเพื่อศึกษาต่อ ฝึกอาชีพ ฝึกทักษะและหางานทำ โดยจะออกไปทำงานข้างนอก แต่จะกลับมาพักในสถานเตรียมการเข้าสู่สังคมในตอนเย็น มีการรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ถึงการทำงาน ความรู้สึก และเหตุการณ์ที่ประสบมา เมื่อสมาชิกทุกคนได้ผ่านระยะการเข้าสู่สังคมแล้วจะได้รับการพิจารณา ให้เป็นผู้สำเร็จตามหลักสูตร เรียกว่า “Graduate” และจะได้รับประกาศนียบัตรจากมูลนิธิจากหมู่บ้าน เดย์ทอปทุกคน

### วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานของชุมชนบำบัดแบบ Daytop มีลักษณะ ดังนี้ (พรเอื้อง ตรีทอง, 2546, น. 36)

1. มีลักษณะแบบครอบครัว จะเห็นได้ว่าผู้ที่ติดยาเสพติดเป็นผู้ที่มีปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว เป็นผู้ที่ล้มเหลวในการใช้ชีวิต อย่างไรก็ตามผู้ติดยาเสพติดทุกคนจะมีชีวิตอย่างปกติสุขในครอบครัวไม่ได้ เมื่อเขาติดยาเสพติด ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวแตกร้างไม่ประสานกลมเกลียวไม่ราบรื่นอย่างครอบครัวทั่วไป จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้ผู้ติดยาเสพติดมาเรียนรู้และมาใช้ชีวิตอย่างครอบครัวในชุมชนบำบัดอีกครั้งหนึ่งเพื่อที่จะได้กลับไปใช้ชีวิตกับครอบครัวเดิมได้อย่างปกติสุข

2. การเรียนแบบพฤติกรรม ผู้ที่ติดยาเสพติดเป็นผู้ที่คิดว่าตนเองไม่สามารถจะเลิกยาเสพติดได้ ดังนั้น ชุมชนบำบัดจึงมักใช้เจ้าหน้าที่ที่เคยติดยามาก่อนและสามารถเลิกยาเสพติดด้วยวิธีของชุมชนบำบัด ซึ่งเจ้าหน้าที่เหล่านี้จะเป็นบุคคลที่ไม่มีการศึกษาสูง แต่สามารถรับผิดชอบในฐานะผู้ให้การบำบัดรักษาและผู้บริหารของชุมชนบำบัดเป็นตัวอย่างที่ดีในชุมชนบำบัดเป็นต้นแบบให้สมาชิกได้เรียนแบบและสมาชิกเองก็สามารถเป็นเจ้าหน้าที่ได้ในอนาคตและเป็นตัวอย่างที่ดีในรุ่นต่อไป

3. การใช้อิทธิพลกลุ่มเพื่อน จะเห็นได้ว่าการที่ผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่จะเสพติดครั้งแรกโดยได้รับอิทธิพลจากเพื่อนในกลุ่มเพื่อนเป็นผู้แนะนำให้ลอง แนวคิดทัศนคติ และพฤติกรรมส่วนใหญ่ จะได้รับจากเพื่อนที่ซึ่ยาด้วยกัน ดังนั้น การเลิกยาเสพติดของชุมชนบำบัดจึงใช้กลุ่มเพื่อนช่วยในการเลิก

ยาเสพติดชุมชนบำบัด ถือได้ว่าเป็นการรักษาโดยใช้กลุ่มเพื่อนเป็นเครื่องมือที่สุด ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของวิธีการดำเนินงานในชุมชนบำบัด

**กฎของชุมชนบำบัด** กฎของชุมชนบำบัดของ Daytop ก็เหมือนกับชุมชนบำบัดทั่วไป คือห้ามใช้ยาเสพติด ห้ามทะเลาะวิวาท และห้ามมีเพศสัมพันธ์ ในการฝ่าฝืนกฎ 3 ข้อ ดังกล่าวจะได้รับโทษสูงสุดของชุมชนบำบัด ได้แก่ การให้ออกจากชุมชนบำบัด หรืออาจจะได้อยู่ในชุมชนบำบัดต่อ หากสมาชิกในครอบครัวให้ออกาสได้รับการฟื้นฟูต่อชุมชนบำบัดของ Daytop เป็นการนำวิธีการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมาใช้ โดยวิธีการดำเนินงานเป็นการนำเอารูปแบบลักษณะแบบครอบครัวมาใช้ในการบำบัดรักษา โดยการสร้างบรรยากาศในการดำเนินงานให้เป็นแบบครอบครัวเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาจิตใจของสมาชิกและการนำเจ้าหน้าที่ที่เคยเป็นผู้ติดยาเสพติดและเคยได้รับการบำบัดรักษาโดยวิธีการชุมชนบำบัดมาเป็นเจ้าหน้าที่ในการบำบัดรักษา เพื่อเป็นต้นแบบให้สมาชิกเอาเป็นแบบอย่างในการรับการบำบัดรักษา และยังมีวิธีบำบัดรักษาโดยใช้กลุ่มเพื่อนเป็นเครื่องมือในการบำบัดรักษา ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของชุมชนบำบัด ในการบำบัดรักษาผู้เข้ารับการรักษาถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดความสำเร็จจากการฟื้นตัวจากการติดยาเสพติด ดังนั้น ถ้าหากเขาสามารถปรับตัวได้มีจิตสำนึกและความรับผิดชอบเขาก็จะสามารถเลิกยาเสพติดได้เอง

#### 4. แนวคิดและรูปแบบชุมชนบำบัดรูปแบบสถาบันธัญญารักษ์

ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 37 ได้มีคำสั่งให้กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงสาธารณสุข จัดตั้งสถานพยาบาลและสถานพักฟื้น ให้การรักษาแก่ผู้ติดยาเสพติดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยที่คลอง 5 ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีชื่อว่า “สถานสงเคราะห์คนติดยา ของกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงสาธารณสุข” (The Government Opium Treatment Centre) เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2502 การดำเนินงานระยะเริ่มแรกโดย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข มีหน้าที่รับผิดชอบ ให้การรักษาผู้ติดยาเสพติดชั้นถอนยา รับผู้ป่วยได้ 1,000 คน ส่วนกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่รักษาชั้นฟื้นฟู รับผู้ป่วยได้ 3,000 คน

เนื่องจากการปฏิบัติงานโดยแบ่งความรับผิดชอบออกเป็น 2 ฝ่ายนั้น ทำให้การดำเนินงานบำบัดรักษาไม่ได้ผลดี การบังคับบัญชารับผิดชอบงานควรจะขึ้นอยู่กับหน่วยฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดแต่ฝ่ายเดียว กรมการแพทย์จึงโอนกิจการความรับผิดชอบการรักษาชั้นถอนพิษยาให้แก่กรมประชาสงเคราะห์รับไปดำเนินงานแต่ฝ่ายเดียว เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2503 และกรมการแพทย์ได้มอบหมายให้นายแพทย์ ประยูร นรการผดุง ไปเป็นที่ปรึกษาฝ่ายวิชาการ ต่อมากรมประชาสงเคราะห์ได้พิจารณาเห็นว่า การรักษาชั้นถอนยาของสถานพยาบาลเป็นการบำบัดรักษาที่ต้องใช้เทคนิคทางการแพทย์ กรมประชาสงเคราะห์ จึงได้มอบการรักษาชั้นถอนพิษยาของสถานพยาบาลให้กรมการแพทย์ดำเนินการรับผิดชอบพร้อมงบประมาณ เมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2505 โดยตั้งชื่อสถานพยาบาลนี้ว่า “โรงพยาบาลยาเสพติด” และเพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการอันได้ผลตามที่ต่างประเทศปฏิบัติกัน กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย จึงได้โอนการดำเนินงานการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดชั้นฟื้นฟูมาอยู่ในความรับผิดชอบของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข แต่ฝ่ายเดียว เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2507

คณะกรรมการกลางปราบปรามยาเสพติดให้โทษ (ก.ป.ส.) ซึ่งได้มีการแต่งตั้งขึ้น ในปี พ.ศ. 2504 มีได้มีหน้าที่เพียงด้านการปราบปรามยาเสพติดแต่เพียงอย่างเดียว ยังให้การสนับสนุนงานด้านป้องกันและบำบัดรักษาด้วย ได้ขออนุมัติต่อคณะรัฐมนตรี และมีมติเห็นชอบในการจัดสร้างโรงพยาบาลยาเสพติด

ในปี พ.ศ. 2505 แต่กรมการแพทย์ไม่ได้รับจัดสรรงบประมาณ และล่าช้ามาถึง 3 ปี ในปี พ.ศ. 2507 คณะกรรมการกลางปราบปรามยาเสพติดให้โทษ (ก.ป.ส.) โดย พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ เป็นประธาน ขออนุมัติคณะรัฐมนตรีในการก่อสร้างโรงพยาบาลยาเสพติด ในวงเงิน 39,600,000 บาท ก่อสร้างแล้วเสร็จในเวลา 18 เดือน การก่อสร้างตัวอาคารเสร็จสมบูรณ์ ซึ่งถือว่าเป็นสถานพยาบาลยาเสพติดถาวรสำหรับภาคกลางเป็นแห่งแรก และมอบให้กระทรวงสาธารณสุขดำเนินการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด กระทรวงสาธารณสุข พิจารณาเห็นว่าหากใช้ชื่อโรงพยาบาลนี้ว่าโรงพยาบาลยาเสพติด จึงไม่เป็นการเหมาะสมเพราะทำลายจิตใจผู้ติดยาเสพติดที่เข้ามารับการบำบัดรักษา จึงได้ขอพระราชทานนามโรงพยาบาลจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามโรงพยาบาลนี้ว่า “ธัญญารักษ์” เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2509 และได้ถือว่าเป็นวันสถาปนาของธัญญารักษ์ ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ โรงพยาบาลธัญญารักษ์ ได้เปิดดำเนินการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา และได้ทำการศึกษาค้นคว้าวิธีการที่นานาประเทศปฏิบัติกันอยู่ว่าควรดำเนินการในรูปใดจึงจะสัมฤทธิ์ผลและเป็นที่ยอมรับ ได้มีการพัฒนารูปแบบการบำบัดตามลำดับ ดังนี้

ตั้งแต่ พ.ศ. 2510 – 2513 การบำบัดรักษายาเสพติดได้แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นถอนพิษยา ใช้ระยะเวลา 7 วัน โดยให้บริการแบบผู้ป่วยในอย่างเดียว
2. ขั้นฟื้นฟูสมรรถภาพจิตใจ
3. ขั้นติดตามผล

ตั้งแต่ พ.ศ. 2514 เปลี่ยนการบำบัดรักษายาเสพติดจาก 3 ขั้นตอนเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นเตรียมการก่อนรักษา
2. ขั้นถอนพิษยา
3. ขั้นฟื้นฟูสมรรถภาพ
4. ขั้นติดตามหลังรักษา

เมื่อ พ.ศ. 2520 - 2528 ได้เปิดบริการคลินิกถอนพิษยานอกโดยให้ผู้ป่วยที่ติดเฮโรอีนรับการรักษาแบบไป – กลับ รับประทานยาวันละ 1 ครั้ง นาน 21 วัน ส่วนผู้ป่วยที่ติดยาเสพติดชนิดอื่น ให้ชื้อยาไปรับประทานที่บ้านได้โดยใช้สถานที่ทำการที่ตึกอำนวยการ ต่อมาได้เปิดบริการรับผู้ป่วยยาเสพติดหญิง 1 ตึก จำนวน 50 เตียง และสร้างโรงงานอาชีพบำบัดใหม่ เพื่อให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยด้วยวิธีฝึกทักษะอาชีพต่างๆ และในปี พ.ศ. 2528 ได้พัฒนาการฟื้นฟูสมรรถภาพในรูปแบบชุมชนบำบัด โดยเริ่มดำเนินการในโครงการสนับสนุนของ UNDAF โดยความร่วมมือจากมูลนิธิยูเนสโก ประเทศสวีเดน ให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์ ไปศึกษาดูงานการบำบัดรักษายาเสพติดที่ประเทศสวีเดน พร้อมทั้งส่งเจ้าหน้าที่มูลนิธิยูเนสโกมาร่วมดำเนินการให้คำปรึกษาในการ บำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด รูปแบบชุมชนบำบัด (Therapeutic Community, หรือ TC) คณะเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์ ได้กลับจากประเทศสวีเดนและได้ร่วมกันจัดตั้ง “ศูนย์ชุมชนบำบัดธัญญารักษ์” (Thanyarak Therapeutic Community Center) ในโรงพยาบาลธัญญารักษ์ โดยทำการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่และสามารถเริ่มเปิดชุมชนบำบัด

การดำเนินงานการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดขั้นฟื้นฟูสมรรถภาพรูปแบบชุมชนบำบัด ประสบผลดีพร้อมทั้งมีการพัฒนางานให้ก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับคนไทย ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้ป่วยเฮโรอีนสามารถเลิกได้จำนวนมาก แม้จะใช้เวลานาน 1 ปีครึ่งถึง 2 ปี ในการฟื้นฟู

และได้มีการขยายงานด้านนี้ต่อไปอีก ต่อมาได้จัดตั้งจัดตั้งศูนย์ชุมชนบำบัดเช่นนี้ขึ้นอีก “ศูนย์ชุมชนบำบัด ัญญารักษ์ แห่งที่ 2 และ 3” แต่ละศูนย์รับผู้ป่วยหรือสมาชิกได้ 50 เตียง และต่อมาในวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2534 ได้ดำเนินการเปิดศูนย์ชุมชนบำบัดสำหรับผู้หญิงขึ้น สามารถรับสมาชิกหญิงได้ 35 เตียง และได้พยายามดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพแบบชุมชนบำบัดสำหรับผู้ป่วยนอกด้วย นอกจากหน้าที่ให้การบำบัดรักษาผู้ติดยาและสารเสพติดแล้ว โรงพยาบาลัญญารักษ์ได้รับมอบหมายให้เป็นสถานที่ฝึกอบรมให้กับแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขทั่วประเทศ ในหลักวิชาการด้านยาเสพติด ได้เปิดอาคารถาวรตึกฝึกอบรม เป็นอาคาร 2 ชั้น โรงพยาบาลัญญารักษ์ได้จัดส่งบุคลากรร่วมทีมงานจากหลายหน่วยงานในสังกัดกรมการแพทย์ และจากสถานพยาบาลยาเสพติดต่างๆ ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เข้าร่วมปฏิบัติงาน ในระยะเตรียมการก่อนรักษาและการบำบัดรักษาขั้นถอนพิษยาให้กับ ชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ ในเขตพื้นที่ทรงงานโครงการพัฒนาอดยตุง อันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โดยมี ม.ร.ว.คึกคัก ดิศกุล เป็นกำลังสำคัญในพื้นที่ ส่วนการบำบัดรักษาขั้นฟื้นฟูสมรรถภาพ ได้เลือกใช้วิธีการรูปแบบชุมชนบำบัด โดยส่งบุคลากรจากโรงพยาบาลัญญารักษ์ขึ้นไปช่วยดำเนินงานจนครบตามโครงการ 1.000 วัน ในการดำเนินการของโครงการนี้ ได้รับพระกรุณาจากพระราชดำริของสมเด็จพระเจ้าเป็นแนวทางของชาวัญญารักษ์ ที่ทรงรับสั่งว่า “คนที่ติดยาเขาเป็นคนหรือเปล่า ในเมื่อเขาเป็นคน เรามีการช่วยเหลือเขาได้ไหม ถ้าช่วยเหลือเขาได้ เท่ากับชุบชีวิตใหม่ให้เขา ... เราก็ควรทำ”

พ.ศ. 2535 เปิด “ศูนย์การศึกษาัญญารักษ์” สอนวิชาสายสามัญและสายวิชาชีพให้กับผู้ป่วยในระยะฟื้นฟูสมรรถภาพ ได้รับการสนับสนุนหลักสูตรการศึกษาสายสามัญจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปทุมธานี และได้รับการสนับสนุนอาจารย์ประสานงานประจำจากกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ต่อมาได้เปิดดำเนินการอาคารถาวรของศูนย์ชุมชนบำบัดผู้ป่วยนอก “อาคารเฉลิมพระเกียรติ” ต่อมาได้มีการปรับโครงสร้างหน่วยงานของกรมการแพทย์ได้มอบหมายให้โรงพยาบาลัญญารักษ์ รับโอนศูนย์บำบัดรักษาในส่วนภูมิภาค 5 แห่งของกรมการแพทย์ มาอยู่ในความดูแล ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2538 ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมการแพทย์ ได้แก่ ศูนย์บำบัดรักษา ยาเสพติดภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์บำบัดรักษา ยาเสพติดภาคใต้ จังหวัดสงขลา ศูนย์บำบัดรักษา ยาเสพติดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น ศูนย์บำบัดรักษา ยาเสพติดจังหวัดปัตตานี ศูนย์บำบัดรักษา ยาเสพติดจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ในปี พ.ศ. 2541 ตึกอำนวยการ 5 ชั้น หลังใหม่ก่อสร้างแล้วเสร็จ และได้เปิดดำเนินการ โดยได้ย้ายแผนกผู้ป่วยนอก รวมทั้งหน่วยอื่นๆ ทั้งหมดจากอาคารหลังเดิม เริ่มดำเนินการนำกระบวนการพัฒนาคุณภาพมาพัฒนา โดยมีเป้าหมายหลักก็คือ เพื่อพัฒนาคุณภาพการบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐาน ได้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพต่างๆ อาทิ จัดอบรม ESB (Excellent Service Behavior) อบรมกิจกรรม 5 ส. จัดสัมมนา OD (Organization Development) กิจกรรม CQI (Continual Quality Improvement) การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลอย่างจริงจัง ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 จนสามารถผ่านการรับรองคุณภาพมาตรฐาน โดยสถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาลประกาศให้โรงพยาบาลัญญารักษ์ผ่านการรับรอง คุณภาพตามมาตรฐาน Hospital Accreditation (HA) อย่างเป็นทางการ ตั้งแต่วันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2544

ในปี พ.ศ. 2543 ได้พัฒนาการบำบัดฟื้นฟูผู้ป่วยที่เสพยาเสพติดแบบพหุวิธีแบบผู้ป่วยนอก โดยการสนับสนุนของ NAS (Narcotic Affairs Section) สถานทูตสหรัฐอเมริกาส่งเจ้าหน้าที่ไปอบรมที่

Matrix Institute, ลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา ดำเนินการเปิดศูนย์แมทริกซ์สัญญารักษ์ และเป็นต้นแบบ และพัฒนาให้คลินิกยาเสพติดทั่วประเทศ ศึกษา ผังอบรม และใช้รูปแบบ Matrix Program ซึ่งเป็นการบำบัดโดยปัญญาพฤติกรรมบำบัด (Cognitive Behavior Therapy, CBT) เป็นรูปแบบสำคัญในการบำบัดผู้ป่วยยาเสพติดของโรงพยาบาลทั่วประเทศ และได้มีการพัฒนาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยในจากรูปแบบเดิมให้เหมาะสมกับผู้ป่วยที่เสพยาเมทามเฟตามีนและอายุน้อย วัยรุ่น เป็นรูปแบบ “การบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพแบบเข้มข้นทางสายใหม่ (FAST Model)” ซึ่งได้ขยายและพัฒนาอบรมรูปแบบใหม่นี้แก่หน่วยงานของกองทัพ ดำเนินการในโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองและวัดที่เป็นศูนย์สังเคราะห์ให้ดำเนินการได้ไปทั่วประเทศ และมีการให้บริการข้อมูล ข่าวสาร ความรู้แก่ประชาชน ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหา ยาเสพติด รวมทั้งได้มีการปรับภารกิจ คือ ให้องค์กรเพิ่มภารกิจทางวิชาการมากกว่าภารกิจบริการ จึงได้มีกฎีกาเปลี่ยนจากโรงพยาบาลสัญญารักษ์เป็นสถาบันสัญญารักษ์ในปัจจุบัน

นอกจากการดำเนินงานด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยาและสารเสพติดแล้ว สถาบันสัญญารักษ์ได้มุ่งเน้นพัฒนางานด้านวิชาการ ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีทางการแพทย์เฉพาะทางเวชศาสตร์การเสพติด ศึกษาและพัฒนารูปแบบการบำบัดรักษา พัฒนาหลักเกณฑ์มาตรฐานการบำบัดรักษาและการประเมินเทคโนโลยี เพื่อถ่ายทอดความรู้เวชศาสตร์การเสพติด รูปแบบการบำบัดรักษาให้คลินิกและสถานพยาบาลยาเสพติดทั่วประเทศ ได้มีการพัฒนาและรับรองคุณภาพของสถานบำบัดรักษาเสพติดทุกระบบทั้งสมัครใจ บังคับบำบัดและต้องโทษให้ครอบคลุมทั่วประเทศ สถาบันสัญญารักษ์ ดำเนินการจัดทำ “ข้อตกลงว่าด้วยการประสานความร่วมมือด้านการพัฒนาและรับรองคุณภาพสถานบำบัดรักษาเสพติดทุกระบบ โดยมีการลงนามระหว่างปลัดกระทรวงสาธารณสุข อธิบดีกรมการแพทย์ อธิบดีกรมสุขภาพจิต อธิบดีกรมคุมประพฤติ อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน อธิบดีกรมราชทัณฑ์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล (พรพ.) พัฒนาและอบรมหลักสูตร “พยาบาลเฉพาะทางสาขาการพยาบาลผู้ติดยาและสารเสพติด” เป็นหลักสูตร 4 เดือน เพื่อพัฒนาศักยภาพของพยาบาลวิชาชีพให้มีความสามารถปฏิบัติตาม การพยาบาลแบบองค์รวม เพื่อส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันการติดยาและสารเสพติด ในเด็ก เยาวชนและบุคคลทั่วไป บำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีปัญหาด้านยาและสารเสพติด พ.ศ. 2551 ได้ทำการปรับปรุงอาคารอำนวยการหลังเดิม และตั้งชื่ออาคารนี้ว่า “อาคารประยูร นรการมดุง” เพื่อเป็นเกียรติประวัติแก่นายแพทย์ประยูร นรการมดุง ผู้อำนวยการคนแรกของโรงพยาบาลสัญญารักษ์ และใช้เป็นสำนักงานของกลุ่มภารกิจภายนอกในการประสานงานนโยบายและยุทธศาสตร์ และการพัฒนาและรับรองคุณภาพสถานพยาบาลยาเสพติด ในทศวรรษนี้ สถาบันสัญญารักษ์ได้ดำเนินการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนารูปแบบการบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติดที่มีประสิทธิภาพ ประสานความร่วมมือ ทุกภาคส่วนในการดำเนินงานให้ทันกับสถานการณ์ยาเสพติด ได้มีกระบวนการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาขีดความสามารถในการให้บริการ ดูแลด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยยาเสพติด เพื่อคืนคนดีสู่สังคม

สถาบันสัญญารักษ์ ตั้งอยู่เลขที่ 60 ถ.พหลโยธิน ต.ประชาธิปไตย อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี มีเนื้อที่ทั้งหมด 210 ไร่ ให้บริการด้านวิชาการ ทั้งการวิจัย การประเมินเทคโนโลยี ถ่ายทอดความรู้ และพัฒนานโยบายด้านการบำบัดรักษาเสพติด รวมทั้งเปิดให้บริการบำบัดรักษาผู้ติดยาและสารเสพติดทุกประเภท ในระดับตติยภูมิทั้งแบบผู้ป่วยนอกและแบบผู้ป่วยในบำบัดด้วยยา 200 เตียง ฟื้นฟูสมรรถภาพ 600 เตียง

## 5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ไขผู้กระทำผิด

ปัจจุบันนานาอารยประเทศทั้งหลายต่างมีความเจริญรุ่งเรืองในทุกๆ ด้าน รวมทั้งเทคโนโลยีและวัตถุต่างๆ ถึงแม้ว่ามนุษย์จะมีความสามารถก้าวไกลเพียงใดก็ตาม มนุษย์ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการกระทำผิดได้ ทุกสังคมย่อมมีความไม่สงบเรียบร้อยเกิดขึ้น มนุษย์ที่เป็นสมาชิกของสังคมต่างเบียดเบียน ทำร้ายกัน เอาเปรียบทางด้านทรัพย์สินด้วย พฤติกรรมการทำความผิดของมนุษย์ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ทั้งในด้านการใช้กำลังประทุษร้ายต่อกัน การใช้อาวุธ อุปกรณ์ การร่วมมือกันเป็นกลุ่มทำความผิดในหลายลักษณะอาชญากรรม ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชนที่ไม่อาจประมาณค่าได้ การบังคับใช้กฎหมายในระบบงานยุติธรรมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและพัฒนาขึ้นเป็นลำดับทั้งด้านการป้องกันปราบปราม และการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ผลตอบแทนที่ผู้กระทำผิดพึงได้รับคือการลงโทษจำคุกซึ่งเป็นความผิดทางอาญาแผ่นดิน นักอาชญาวิทยาแนวใหม่ได้หันมาให้ความสนใจการแก้ไขพฤติกรรมของอาชญากรมากกว่าการลงโทษ ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังคนดีสังคมจะต้องประกอบไปด้วยวิธีการสังคมสงเคราะห์ การฝึกอบรมวิชาชีพ การให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรม และการใช้วิธีการทางจิตวิทยา (นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, 2543, หน้า 356-417)

### ทฤษฎีที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟู

ทฤษฎีนี้แยกออกเป็นทฤษฎีได้อีก 3 ทฤษฎี คือทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูโดยเจ้าพนักงาน ทฤษฎีการให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูและทฤษฎีแก้ไขเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม

1. ทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูโดยเจ้าพนักงาน (สุพจน์ สุโรจน์, 2543, หน้า 17-19) แนวคิดนี้เชื่อว่ามาจากสำนักอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา สำนักโปติติฟ ซึ่งมี ซีชาร์ แลมโบรโซ เป็นผู้นำ สำนักนี้เห็นว่าอาชญากรรมมิใช่เป็นการกระทำโดยเจตนาการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดจึงเน้นที่การแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษและต้องการผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพเฉพาะทางเข้ามาแก้ไขปัญหา พนักงานคุมประพฤติ จิตแพทย์ และคนอื่นๆ กลายมาเป็นที่ปรึกษาของศาล มีการทำรายงาน ประมวลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลย พร้อมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะต่อศาล และให้หน่วยงานราชทัณฑ์เป็นผู้กำหนดชะตาชีวิตของผู้กระทำผิด โดยผ่านกระบวนการจำแนกประเภท และการแก้ไขฟื้นฟู การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดต้องใช้การปรึกษาแนะนำให้การบำบัดทางจิต และการรักษาด้วยยา ตลอดจนการสอนวิชาการและการฝึกอบรมวิชาชีพแก่ผู้กระทำผิดแบบเก่า ผลที่ตามมาคือ มีบทบาทพิเศษสำหรับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ เช่นการเป็นผู้บริหาร ผู้ดูแลรักษาและเลี้ยงดู ผู้ควบคุม ผู้แก้ไขบำบัด ผู้ให้การศึกษา ผู้อบรมวิชาชีพแก่ผู้กระทำความผิด ได้มีการแยกฝ่ายวางแผนออกจากฝ่ายปฏิบัติการ และแยกฝ่ายแก้ไขฟื้นฟูออกจาก ฝ่ายควบคุม ยิ่งกว่านั้นภายหลังรับตัวผู้กระทำผิดไว้จำคุกแล้ว ผู้กระทำผิดที่ประพฤติปฏิบัติงานดีก็ได้รับการพิจารณาพักโทษโดยคณะกรรมการพักการลงโทษ และพนักงานพักการลงโทษ ดังนั้น ในการปฏิรูป ครั้งที่ 2 นี้ หน่วยงานราชทัณฑ์ได้มุ่งเน้นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลมากกว่าเน้นที่ความผิดของผู้กระทำผิด

2. ทฤษฎีการให้ประชาชนและชุมชน มีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (สุพจน์, 2540, หน้า 19) เป็นการปฏิรูป การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ครั้งที่ 3 สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการปฏิรูป ครั้งที่ 3 คือความล้มเหลวของผู้ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดด้วยการแก้ไขฟื้นฟู โดยเจ้าพนักงานของรัฐไม่ได้ผลในการลดอาชญากรรมในสังคมและอีกประการหนึ่งแนวความคิดระบบงานยุติธรรมเป็น

ระบบงานย่อยของชุมชน ต้องทำงานให้ประสานสอดคล้องกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนอื่นๆ ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ตลอดจนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด และอีกแนวความคิดหนึ่งก็คือ ในระบอบประชาธิปไตยนั้นประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของรัฐ เพื่อช่วยแก้ปัญหาที่เจ้าพนักงานของรัฐไม่อาจกระทำได้โดยลำพัง เช่น การป้องกันอาชญากรรม และการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับเป็นคนดี

ดังนั้น ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้ได้ผลดี ประชาชนและชุมชนที่ผู้กระทำผิดพัวพันไปแล้ว จะกลับไปอยู่ด้วยต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยยินดีรับผู้กระทำความผิดที่พัวพันไปแล้วกลับคืน ตลอดจนให้ความช่วยเหลือให้ผู้กระทำผิดดังกล่าวให้มีความรู้และมีหน้าที่ เช่นเดียวกับสมาชิกของชุมชนคนอื่นๆ โดยประสานความร่วมมือกับเจ้าพนักงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น พนักงานคุมประพฤติ พนักงานพักการลงโทษ และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์อื่นๆ

3. ทฤษฎีแก้ไขเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม (สุพจน์ สุโรจน์, 2543, หน้า 30) ตามทฤษฎีนี้ การที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำผิดลงไป อาจเกิดจากปัจจัยทางกาย ทางจิต ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ฉะนั้น เมื่อศึกษาวิเคราะห์ผู้กระทำผิดแล้ว เช่นพบว่าสาเหตุเกิดจากความบกพร่องทางจิต หรือจิตวิเคราะหฺ์ หรือพบว่าผู้กระทำผิดได้กระทำผิดลงไป เพราะอิทธิพลของเพื่อนร่วมรุ่นการใช้กิจกรรมแบบกลุ่ม เช่น การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน โดยมีผู้นำในกลุ่ม (Guided Group Interaction) ก็อาจเป็นวิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้เป็นคนดีได้

แนวความคิดใหม่ของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้นได้รับความสนใจ และนำมาปฏิบัติอย่างแพร่หลาย ซึ่งผู้ต้องขังได้รับการลงโทษอย่างมีคุณธรรมควบคู่ไปกับการแก้ไขบำบัด ซึ่งเป็นที่มาของความคิดที่จะบำบัดแก้ไขเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ควรจะได้ศึกษาผู้กระทำความผิดทุกคนเป็นการศึกษารายบุคคล เพื่อจะใช้เป็นแนวทางแก้ไขพวกเขาให้สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ หรือสิ่งแวดล้อมของแต่ละคนได้ แทนการจำขังก่อนตัดสินลงโทษ การศึกษาเฉพาะกรณีรายบุคคลจะเป็นการเสริมสร้างความรู้สึกถึงคุณค่าแห่งเกียรติยศ และศักดิ์ศรีของการเป็นมนุษย์ เพื่อป้องกันการกระทำความผิด การใช้ความรุนแรงในการลงโทษผู้กระทำความผิดแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงปัจจัยต่างๆ อันเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้นั้นกลายเป็นผู้กระทำความผิดจึงเป็นการลงโทษที่ไม่บังเกิดผลดีต่อตัวผู้กระทำความผิดและสังคม และถ้าจะพิจารณาอย่างรอบคอบแล้วการลงโทษโดยไม่คำนึงถึงการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดกลับจะยิ่งสร้างความกดดันเคืองแค้นต่อสังคมอันเป็นผลให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ในปัจจุบันแนวความคิดในการแก้ไขบำบัดผู้ต้องขังจึงได้ยอมรับมากขึ้นปรัชญาการลงโทษเดิมที่มีการประหารชีวิต และการลงโทษด้วยการจำคุกตลอดชีวิตจึงลดน้อยลง

### แนวคิดเกี่ยวกับการแก้ไขและพัฒนาพฤตินิสัยให้แก่ผู้ต้องขัง

#### พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479

วิสัย พุทธศักราช. (2544, หน้า 165 - 167). ได้ศึกษากฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการศึกษาอบรมตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันได้บัญญัติให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์มีอำนาจออกข้อบังคับว่าด้วยการศึกษาอบรมผู้ต้องขัง ดังนี้

มาตรา 27 อธิบดีมีอำนาจออกข้อบังคับว่าด้วยการศึกษาและอบรมผู้ต้องขัง

มาตรา 28 บรรดาเครื่องอุปกรณ์ในการศึกษาและการอบรม เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ สมุดหนังสือนั้นรัฐบาลจะเป็นผู้จัดหาให้ แต่ถ้าผู้ต้องขังจะนำของตนเองมาใช้ก็ได้เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว

แสดงให้เห็นว่ากรมราชทัณฑ์มิใช่เพียงดำเนินการลงโทษนักโทษตามคำพิพากษาของศาลให้ลงโทษเท่านั้น แต่จะต้องทำการปรับปรุงแก้ไขให้การศึกษาและฝึกอาชีพให้นักโทษเหล่านั้นเพื่อให้มีจิตสำนึกไม่เป็นภัยต่อสังคม มีวิชาความรู้และวิชาชีพติดตัว เมื่อพ้นโทษสามารถประกอบอาชีพได้ไม่เป็นภาระของสังคม ดังนั้นในการพัฒนาผู้ต้องขังสามารถแบ่งออกได้ 3 ด้าน ดังนี้

1. พุทธศึกษา การจัดการเรียนด้านพุทธศึกษา คือ การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังในวิชาสามัญ โดยเริ่มจากอ่านและเขียนหนังสือไม่ได้ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการฝึกอบรมด้านวิชาชีพก็จะให้ผู้ต้องขังได้ศึกษาวิชาชีพทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

2. จริยศึกษา เป็นการอบรมศีลธรรมจรรยาและหน้าที่พลเมืองดี ผู้ต้องขังทุกคนจะต้องได้รับการอบรมศีลธรรมและหน้าที่พลเมือง ตลอดจนให้ฟังพระธรรมเทศนาตามศาสนาที่นับถือ

3. พลศึกษา เป็นการให้ศึกษาและความรู้เกี่ยวกับอนามัยและสุขภาพพล ผักหัดระเบียบแถว เล่นกีฬา และการออกกำลังกาย

วิวิทย์ จตุปาริสุทธ์ และวีระยุทธ สุขเจริญ (2549, หน้า 81-83) การแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับสังคมทั่วไปได้เมื่อพ้นโทษแล้ว เป็นภารกิจหลักที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง ควบคู่ไปกับการควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งภารกิจดังกล่าวกรมราชทัณฑ์จะต้องดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ ถึงแม้ว่าในระยะที่ผ่านมากรมราชทัณฑ์จะได้ดำเนินการให้การศึกษาอบรมวิชาสามัญ วิชาชีพ และการพัฒนาจิตใจแก่ผู้ต้องขังในหลายรูปแบบและด้วยวิธีการต่างๆ ตามแต่เรือนจำหรือทัณฑสถานจะพิจารณาดำเนินการแต่ไม่ได้มีการศึกษาวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งเพื่อกำหนดรูปแบบหลักสูตร และวิธีการให้เป็นมาตรฐานและถูกต้องตามหลักวิชาการ นอกจากนี้ในเรื่องของอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ และการพัฒนาหรือการจัดเตรียมบุคลากรเพื่อให้มีความพร้อมและเพียงพอ ตลอดจนการศึกษาสภาวะแวดล้อมหรือสถานการณ์ในปัจจุบันและอนาคตก็มิได้คำนึงและนำมาพิจารณาดำเนินการอย่างจริงจัง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการดังกล่าวจึงกลายเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งที่ทำให้การพัฒนางานในด้านการแก้ไขพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับสังคมทั่วไปได้เมื่อพ้นโทษแล้วไม่ก้าวหน้าไปเท่าที่ควร

ดังนั้น นโยบายของกรมราชทัณฑ์ในการพัฒนา แก้ไขพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับสังคมทั่วไปได้เมื่อพ้นโทษแล้ว จึงต้องดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงปัจจัยในด้านต่างๆ ดังนี้

1. การพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังเพื่อให้พร้อมที่จะกลับไปสู่สังคมได้อย่างปกติสุขได้มีการตั้งสมมติฐานและข้อควรคำนึงอยู่เสมอว่าผู้ต้องขังโดยส่วนใหญ่ที่กระทำความผิดและต้องคำพิพากษาของศาลให้จำคุกอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยทั่วไปมักจะเป็นบุคคลที่มีทัศนคติและจิตใจที่ไม่ค่อยปกติ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาแก้ไขฟื้นฟูทัศนคติและจิตใจให้เข้าสู่สภาวะปกติก่อนปล่อยพ้นโทษ เพื่อให้สามารถกลับเข้าไปอยู่ในสังคมภายนอกได้อย่างปกติสุขและไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งการที่จะพัฒนา แก้ไข และฟื้นฟูทัศนคติและจิตใจอย่างเป็นปกติดังกล่าวจะต้องดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการหลายๆ ด้านควบคู่กันไป ดังนี้

(1) การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเมื่อแรกรับเข้ามาอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานนั้น ในโอกาสแรกต้องจัดให้มีการปฐมนิเทศผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุกคน เพื่อให้ทราบแนวทางในการปฏิบัติตัว กฎระเบียบ ข้อบังคับ สิทธิและหน้าที่ของผู้ต้องขัง ซึ่งในการนี้ต้องดำเนินการจัดทำคู่มือในการปฐมนิเทศเพื่อแจกจ่ายให้

เจ้าหน้าที่เรือนจำ/ทัณฑสถานถือเป็นมาตรฐานเดียวกัน และอีกส่วนหนึ่งต้องจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการปฐมนิเทศเพื่อแจกจ่ายให้แก่ผู้ต้องขังทราบและถือปฏิบัติควบคู่กันไปด้วย หลังจากนั้น ต้องดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังและย้ายผู้ต้องขังเพื่อแยกปฏิบัติและแยกการควบคุม

(2) การประกอบกิจกรรมทางศาสนา เมื่อได้จำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อแยกการปฏิบัติและแยกการควบคุมให้เหมาะสมแก่ผู้ต้องขังแต่ละคนแล้ว ในระหว่างที่ผู้ต้องขังดำรงชีวิตอยู่ภายในเรือนจำ/ทัณฑสถานนี้ผู้ต้องขังย่อมไม่มีโอกาสได้เข้าวัดหรือศาสนสถานต่างๆ เพื่อพัฒนาจิตใจของตน ทางกรมราชทัณฑ์ได้เล็งเห็นความสำคัญของศาสนาที่มีผลต่อการพัฒนาจิตใจ จึงได้กำหนดให้เรือนจำ/ทัณฑสถานต่างๆ จัดให้มีสถานที่เฉพาะและให้มีการประกอบกิจกรรมทางศาสนาตามความเหมาะสม โดยนิมนต์พระสงฆ์ นักบวช หรือผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาทุกศาสนาเข้าดำเนินการในเรือนจำ/ทัณฑสถานเป็นครั้งคราว และให้อนุศาสนาจารย์ของเรือนจำ/ทัณฑสถานดำเนินการอบรมและประกอบพิธีในวันสำคัญของทางราชการและศาสนาเป็นประจำตามกำหนดเวลา เพื่อให้ผู้ต้องขังได้มีส่วนร่วมประกอบพิธีเช่นเดียวกับสังคมภายนอก อันจะเป็นการพัฒนาและกล่อมเกล่าจิตใจให้เป็นไปในทางที่ดี และเกิดประโยชน์ต่อการที่จะออกไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคมภายนอก

2. การปลูกฝังทัศนคติที่ดีและค่านิยมที่ถูกต้องด้วยการฝึกอบรมวินัย การใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม ความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์และการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมเป็นสิ่งที่ต้องกระทำให้เกิดขึ้นในตัวผู้ต้องขังทุกคน ด้วยการนำกิจกรรมกีฬา การฝึกอบรมลูกเสือแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และการนันทนาการด้วยวิธีต่างๆ มาใช้แก่ผู้ต้องขังในเรื่องต่างๆ เป็นรายกลุ่มและรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งให้มีการแนะแนวและเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยพ้นโทษอย่างจริงจัง ทั้งนี้ให้จัดทำคู่มือการอบรมและพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง กำหนดมาตรการ เงื่อนไขเวลา ปรับปรุงวิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังแต่ละประเภทให้มีประสิทธิภาพและอยู่ในมาตรฐานเดียวกันในแต่ละเรือนจำ/ทัณฑสถาน

3. การส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีความรู้ในวิชาสามัญและวิชาชีพที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน นับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ต้องดำเนินการอย่างทั่วถึง ทั้งนี้เนื่องจากผู้ต้องขังโดยส่วนใหญ่ที่กระทำความผิดมักจะเป็นผู้ไม่รู้หนังสือ ยากจน จึงเป็นกลุ่มบุคคลที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา ไม่สามารถเรียนหนังสือทั้งสายสามัญและสายวิชาชีพ หรือมีพื้นฐานความรู้ต่ำจึงมักประกอบอาชีพที่มีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว จึงต้องประกอบอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินกระทั่งถูกศาลพิพากษาให้จำคุก ด้วยเหตุนี้กรมราชทัณฑ์จึงได้กำหนดทิศทางในอนาคตเพื่อแก้ไขต้นเหตุดังกล่าวด้วยวิธีการให้ความรู้ทั้งสายสามัญ สายอาชีพ และสายธรรมศึกษา ดังนี้

(1) สายสามัญ ให้เรือนจำ/ทัณฑสถานจัดให้ผู้ต้องขังมีการศึกษาอย่างน้อยให้อ่านออกเขียนได้หรือจบการศึกษาภาคบังคับ ทั้งนี้ให้แต่ละเรือนจำ/ทัณฑสถานจัดให้มีอาคารหรือสถานที่เรียนเป็นสัดส่วนและจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเพียงพอสำหรับเรือนจำ/ทัณฑสถานที่จะก่อสร้างขึ้นใหม่จะต้องมีอาคารหรือสถานที่เรียนโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังให้เรือนจำ/ทัณฑสถานเปิดให้มีการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา (มสธ.) อีกด้วย

(2) สายวิชาชีพ ทางกรมราชทัณฑ์ได้ให้ความสำคัญอย่างมากเช่นกัน โดยได้ประสานงานกับส่วนราชการภายนอกและภาคเอกชน เพื่อจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาชีพต่างๆ หลายสาขาตามความถนัดและตามความต้องการของตลาดแรงงานอย่างแท้จริง รวมทั้งการจัดหางานและการรับเข้าทำงานเมื่อพ้นโทษแล้ว ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังได้รับความรู้และใบประกาศนียบัตรทางราชการสามารถนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงปากท้องตนเองและครอบครัวอย่างดีภายหลังพ้นโทษแล้ว นอกจากนี้ยังได้

ฝึกอบรมให้ผู้ต้องขังมีนิสัยรักการทำงาน เพื่อจะได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับในระหว่างต้องโทษไปประกอบอาชีพสุจริตต่อไป

(3) สายธรรมศึกษา ได้จัดให้มีการเรียนการสอนระดับธรรมศึกษาตรี โท และเอก เพื่อให้ผู้ต้องขังได้เลือกศึกษาตามความต้องการ ตลอดจนได้จัดให้มีการนั่งสมาธิหรือฝึกอบรมจิตภาวนา เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ขัดเกลาจิตใจให้มีสภาพจิตใจที่แน่วแน่และมั่นคง ไม่หวั่นไหวต่อการกระทำความผิดได้โดยง่าย

4. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังให้ดีขึ้น โดยการปรับปรุงสวัสดิการ การนันทนาการ การสุขภาพและอนามัยในเรือนจำ รวมทั้งการจัดกิจกรรมกีฬาอย่างต่อเนื่อง การจัดให้มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอ และการให้การสงเคราะห์ผู้ต้องขังอย่างเป็นระบบ

5. ส่งเสริมและปรับขยายการนำกระบวนการด้านทัณฑวิทยาว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชนมาใช้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ด้วยการปรับปรุงมาตรการในการขยายการพักการลงโทษแก่ผู้ต้องขังให้เหมาะสมยิ่งขึ้นตามระบบทัณฑวิทยา และให้มีการขยายงานด้านการนำผู้ต้องขังไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำให้มากขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อการปรับปรุงตัวของผู้ต้องขังในการกลับเข้าสู่สังคมภายนอกได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้มีการนำมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในลักษณะผ่อนคลายเป็นเรือนจำความมั่นคงต่ำ ด้วยการย้ายผู้ต้องขังที่เหลือโทษไม่เกิน 4 ปี ไปคุมขังยังทัณฑสถานเปิดในภาคอื่นๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในด้านการปรับตัวก่อนปล่อยเมื่อพ้นโทษ โดยจัดให้มีกิจกรรมด้านการแนะแนวในเรื่องต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องขัง สำหรับเรือนจำ/ทัณฑสถานที่อยู่ห่างไกลจากเรือนจำ/ทัณฑสถานเปิด ให้จัดสถานที่เตรียมการปล่อยตัวไว้โดยเฉพาะสำหรับผู้ต้องขังที่เหลือโทษไม่เกิน 3 เดือน เพื่อให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสปรับตัวก่อนปล่อยพ้นตัวกลับสู่สังคมภายนอก

6. ส่งเสริมงานด้านการคุมประพฤติสำหรับผู้ได้รับการพักการลงโทษและการลดวันต้องโทษจำคุก โดยจัดหาและพัฒนาบุคลากรด้านคุมประพฤติให้เพียงพอในทุกเรือนจำ/ทัณฑสถาน สนับสนุนให้มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างอาสาสมัครและผู้ถูกคุมประพฤติในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งสนับสนุนให้มีกิจกรรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุมประพฤติให้เป็นพลเมืองดี เพื่อระบายความแอ็ดของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน

ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันได้บัญญัติให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์มีอำนาจออกข้อบังคับว่าด้วยการศึกษาอบรมผู้ต้องขัง และกรมราชทัณฑ์ได้วางระเบียบในการจัดการเรียนการสอนออกเป็น 3 ด้าน คือ พุทธศึกษา จริยศึกษา และพลศึกษา เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

1. พุทธศึกษา การจัดการเรียนด้านพุทธศึกษา คือ การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังในวิชาสามัญ โดยเริ่มจากอ่านและเขียนหนังสือไม่ได้ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการฝึกอบรมด้านวิชาชีพก็จะให้ผู้ต้องขังได้ศึกษาวิชาชีพทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

2. จริยศึกษา เป็นการอบรมศีลธรรมจรรยาและหน้าที่พลเมืองดี ผู้ต้องขังทุกคนจะต้องได้รับการอบรมศีลธรรมและหน้าที่พลเมือง ตลอดจนให้ฟังพระธรรมเทศนาตามศาสนาที่นับถือ

3. พลศึกษาเป็นการให้ศึกษาและความรู้เกี่ยวกับอนามัยและสุขภาพ การฝึกหัดระเบียบแถว เล่นกีฬา และการออกกำลังกาย

**พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545**

สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

**นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง**

“ยาเสพติด” หมายความว่า ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ และยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

“ติดยาเสพติด” หมายความว่า เสพยาเสพติดเป็นประจำติดต่อกัน และตกอยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องพึ่งยาเสพติดนั้น โดยสามารถตรวจพบสภาพเช่นนั้นได้ตามหลักวิชาการ

“ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด” หมายความว่า การกระทำใดๆ อันเป็นการบำบัดยาเสพติด และฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ติดยาเสพติด รวมตลอดถึงการรักษาสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ซึ่งติดยาเสพติดให้กลับคืนสู่สภาพปกติโดยไม่เสี่ยงต่อการเป็นผู้ติดยาเสพติด

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ กับออกกฎกระทรวงและประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

### **คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด**

คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อัยการสูงสุด เลขาธิการสำนักงานยุติธรรม อธิบดีกรมจัดหางาน อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมการแพทย์ อธิบดีกรมพัฒนาชุมชน อธิบดีกรมควบคุมโรคติดต่อ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ อธิบดีกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน อธิบดีกรมราชทัณฑ์ อธิบดีกรมสุขภาพจิต อธิบดีกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา และผู้ทรงคุณวุฒิที่รัฐมนตรีแต่งตั้งอีกไม่เกินสี่คน โดยในจำนวนนี้ให้เป็นผู้แทนองค์กรเอกชนซึ่งปฏิบัติงานด้านการป้องกันหรือฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและมีประสบการณ์การทำงานโดยตรงกับผู้ติดยาเสพติดอย่างน้อยสองคนเป็นกรรมการ และให้อธิบดีกรมคุมประพฤติเป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่งคณะกรรมการจะแต่งตั้งข้าราชการในกรมคุมประพฤติไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการก็ได้ให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) เสนอแนะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการออกกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัตินี้
- (2) เสนอแนะรัฐมนตรีในการประกาศเกี่ยวกับศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามมาตรา 14 และมาตรา 16
- (3) แต่งตั้งและถอดถอนอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
- (4) วางระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการพิจารณาของคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามมาตรา 13
- (5) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการกำหนดสถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์การฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติดหรือการควบคุมตัว
- (6) วางระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติด การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และการส่งตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ

(7) วางระเบียบเกี่ยวกับการควบคุมและการย้ายตัวผู้ต้องหาในระหว่างการตรวจพิสูจน์หรือการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(8) วางระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

(9) วางระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการตรวจสอบและติดตามผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของผู้ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

(10) พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามมาตรา 38

(11) วางระเบียบเกี่ยวกับการเยี่ยมและการติดต่อผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระหว่างการตรวจพิสูจน์หรือการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(12) วางระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์ในการลดและการขยายระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(13) วางระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการรายงานผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต่อคณะกรรมการและวิธีรายงานผลการตรวจพิสูจน์ รวมทั้งผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ

(14) วางระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาลงโทษผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบ เงื่อนไข และข้อบังคับมาตรา 32

(15) วางระเบียบอื่นเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(16) พิจารณาเรื่องอื่นๆ ตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย และปฏิบัติการอื่นใดที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

กรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งสองปี กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้

### **สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด**

เพื่อประโยชน์แก่การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้รัฐมนตรีมีอำนาจจัดตั้งและยุบเลิกศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้ ให้ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นสถานพยาบาลตามประมวลกฎหมายอาญา เป็นหน่วยงานในสังกัดกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) กำหนดขอบเขตของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้ชัดเจนโดยมีแผนที่แสดงเขตดังกล่าวไว้ท้ายประกาศด้วย

(2) กำหนดท้องที่ที่อยู่ในเขตอำนาจของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตาม (1)

ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแต่ละแห่ง ให้มีผู้อำนวยการศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบในการบริหารการของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติดของผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ที่ได้รับตามมาตรา 19

(2) ควบคุมตัวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไว้ในระหว่างการตรวจพิสูจน์หรือการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และดูแลให้ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดปฏิบัติตามระเบียบ เงื่อนไข และข้อบังคับต่างๆ

(3) ดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามระเบียบที่กำหนด

(4) ติดตามผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดซึ่งได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

(5) จัดทำรายงานผลการตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติด รวมทั้งผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเสนอต่อคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(6) ออกข้อบังคับของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(7) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมอบหมาย

### การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ผู้ใดต้องหาว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด เสพและมีไว้ในครอบครอง เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายยาเสพติดตามลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง ถ้าไม่ปรากฏว่าต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่นซึ่งเป็นการผิดที่มีโทษจำคุกหรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล ให้พนักงานสอบสวนนำตัวผู้ต้องหาไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหานั้นมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อให้ศาลพิจารณามีคำสั่งให้ส่งตัวผู้ต้องหาไปตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติด เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่เกิดจากตัวผู้ต้องหานั้นเอง หรือจากพฤติการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งไม่อาจนำตัวผู้ต้องหาไปศาลภายในกำหนดเวลาดังกล่าวได้

1) ผู้ต้องหาที่มีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ ให้พนักงานสอบสวนนำตัวส่งศาลเพื่อมีคำสั่งให้ตรวจพิสูจน์ภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหามาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน

2) การส่งไปตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติด ให้ศาลพิจารณาส่งตัวไปควบคุมเพื่อตรวจพิสูจน์ที่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือมีการควบคุมตัวตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยคำนึงถึงอายุ เพศ และลักษณะเฉพาะบุคคลประกอบด้วย แล้วให้ศาลแจ้งคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดทราบ

3) ระหว่างการตรวจพิสูจน์และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้พนักงานสอบสวนดำเนินกระบวนการสอบสวนคดีต่อไป เมื่อสอบสวนเสร็จให้ส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการโดยไม่ต้องส่งผู้ต้องหาไปด้วย และแจ้งให้ทราบว่าผู้ต้องหาถูกคุมตัวอยู่ ณ ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือการควบคุมตัวอย่างไร

4) ระหว่างที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่ต้องดำเนินการฝากขังหรือผัดฟ้องตามกฎหมาย

5) ถ้าปรากฏว่าผู้ต้องหาใดเสพยาเสพติดมาก่อน ขณะ หรือภายหลังที่ถูกจับกุมเพื่อให้ตนเองได้รับการส่งตัวไปฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและไม่ต้องถูกดำเนินคดีในข้อหาฐานเสพและมีไว้ในครอบครอง เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายยาเสพติด ผู้นั้นไม่มีสิทธิ

ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแจ้งให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี มารับตัวผู้นั้นไปเพื่อดำเนินคดีต่อไปตามกฎหมาย

6) ระหว่างที่รอพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมารับตัวผู้ต้องหาไปเพื่อดำเนินคดี ให้สถานที่ที่รับผู้ต้องหาไว้ตรวจพิสูจน์หรือฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ได้เท่าที่จำเป็น ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี มารับตัวผู้ต้องหาไปในทันทีที่สามารถกระทำได้

การตรวจพิสูจน์ผู้ต้องหาให้คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดดำเนินการให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดทำบันทึกประวัติ พฤติกรรมในการกระทำความผิด ตลอดจนสภาพแวดล้อมทั้งปวงของผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ และตรวจพิสูจน์การเสพยาหรือการติดยาเสพติด ซึ่งการตรวจพิสูจน์ให้กระทำให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับตัวผู้นั้นไว้ในสถานที่ที่ตรวจพิสูจน์ เว้นแต่มีเหตุจำเป็น คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอาจส่งขยายเวลาออกไปได้อีกไม่เกินสามสิบวัน

### **การจัดทำแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด**

การจัดทำแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้กำหนดสถานที่และวิธีการสำหรับฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยคำนึงถึงอายุ เพศ ประวัติ พฤติกรรมในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนสภาพแวดล้อมทั้งปวงของผู้นั้นประกอบด้วย ซึ่งสถานที่สำหรับฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอาจกำหนดเป็นศูนย์หรือสถานที่ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดจากสถานพยาบาล สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สถานที่ของราชการ หรือสถานที่อื่นที่เห็นสมควรก็ได้ ซึ่งการกำหนดวิธีการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดคำนึงถึงวิธีการดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่จำเป็นต้องควบคุมตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างเข้มงวด ให้ส่งตัวผู้นั้นเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในศูนย์หรือสถานที่ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่มีระบบการควบคุมมิให้หลบหนี

(2) ในกรณีที่ไม่จำเป็นต้องควบคุมตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างเข้มงวด ให้ส่งตัวผู้นั้นเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในสถานที่ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามความเหมาะสมและกำหนดเงื่อนไขให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องอยู่ภายในเขตที่กำหนดในระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(3) ในกรณีที่ไม่จำเป็นต้องควบคุมตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด อาจกำหนดให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องปฏิบัติตามวิธีอื่นใดภายใต้การดูแลของพนักงานคุมประพฤติก็ได้

(4) ในระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอาจกำหนดให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดฝึกอาชีพ ทำงานบริการสังคม หรือให้ดำเนินการอื่นใดตามความเหมาะสมเพื่อให้มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตโดยห่างไกลจากยาเสพติด

(5) กรณีที่ข้อเท็จจริงปรากฏภายหลังจากที่ศาลมีคำสั่งให้ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดนั้นต้องหาหรือถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่น ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกหรือต้องคำพิพากษาให้จำคุก ให้ศาลพิจารณามีคำสั่งให้ส่งตัวผู้นั้นไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีต่อไป

ทั้งนี้ ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องอยู่รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นเวลาไม่เกินหกเดือนนับแต่วันถูกส่งตัวเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หากปรากฏว่าผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดยังไม่เป็นที่พอใจอาจให้พิจารณาขยายระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดออกไปอีกได้ และระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพอาจจะพิจารณาระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามที่เห็นสมควรก็ได้ การขยายและการลดระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจะกระทำกี่ครั้งก็ได้ แต่การขยายเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดครั้งหนึ่งต้องไม่เกินหกเดือน และรวมกันทั้งหมดแล้วต้องไม่เกินสามปี นับแต่วันถูกส่งตัวเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ในกรณีที่มีเหตุสมควร คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอาจพิจารณาปล่อยชั่วคราว และกรณีที่ต้องห้ามมีมูลสำเนาซึ่งไม่สะดวกต่อการเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือการควบคุมตัวผู้นั้น เมื่อคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเห็นสมควรหรือได้รับการร้องขอจากผู้ต้องหา อาจมีคำสั่งให้ย้ายผู้นั้นไปเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือการควบคุมที่สถานที่แห่งอื่นได้ แต่ต้องปรากฏว่าการย้ายดังกล่าวจะเป็นประโยชน์แก่การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของผู้นั้นด้วย

การที่ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดถูกควบคุมในลักษณะเดียวกับถูกคุมขังให้ถือว่าผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด แล้วแต่กรณี เป็นผู้ถูกคุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา

ในกรณีที่มีการหลบหนีจากการควบคุมของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือการควบคุมตัวผู้นั้น มิให้นำระยะเวลาที่ผู้นั้นเข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมาแล้วจนถึงวันหลบหนีเข้าในกำหนดระยะเวลาการคุมขัง

ในระหว่างการตรวจพิสูจน์หรือการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ถ้าผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดผู้ใดหลบหนีจากการควบคุมหรือหลบหนีออกนอกเขตศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือการควบคุมตัวผู้นั้น ให้ถือว่าผู้นั้นหนีการคุมขังตามมาตรา 190 แห่งประมวลกฎหมายอาญาและให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบทันที ในกรณีนี้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกติดตามจับกุมผู้นั้นได้ด้วย

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดและโทษตามมาตรา 190 แห่งประมวลกฎหมายอาญา มิให้นำมาใช้บังคับกับผู้ที่มีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติมาตรา 32 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีอำนาจเปรียบเทียบคดีได้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

อย่างไรก็ตาม ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องปฏิบัติตามระเบียบและเงื่อนไขต่างๆ ที่คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดกำหนด รวมทั้งข้อบังคับของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือการควบคุมตัวผู้นั้นโดยเคร่งครัด

ในกรณีที่ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดซึ่งได้รับการปล่อยชั่วคราวไม่ปฏิบัติตามหรือฝ่าฝืนระเบียบ เงื่อนไข หรือข้อบังคับที่กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่จับตัวผู้นั้นกลับเข้าไว้ในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือการควบคุมตัวได้โดยมิต้องมีหมาย หากผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 30 ให้ผู้อำนวยการศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ควบคุมสถานที่ที่รับตัวผู้นั้นไว้มีอำนาจลงโทษสถานหนึ่งหรือหลายสถานดังต่อไปนี้

- (1) ภาคทัณฑ์
- (2) ตัดการอนุญาตให้การเยี่ยมหรือการติดต่อไม่เกินสามเดือน
- (3) จัดให้อยู่เดี่ยวครั้งละไม่เกินสิบวัน

ในกรณีที่จำเป็นต้องมีการลงโทษบุคคลตามวรรคหนึ่งซึ่งเป็นผู้ที่มีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ให้นำมาตรการลงทัณฑ์ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดวินิจฉัยว่าผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจนครบถ้วนตามที่กำหนดในแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นที่พอใจแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นพ้นจากความผิดที่ถูกกล่าวหาให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีคำสั่งให้ปล่อยตัวผู้นั้นไป แล้วแจ้งผลให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการซึ่งยังดำเนินคดีอยู่ทราบ แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดผู้ใดแม้จะได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจนครบกำหนดเวลา แต่ผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดยังไม่เป็นที่พอใจให้คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดรายงานความเห็นไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี เพื่อประกอบการพิจารณาดำเนินคดีผู้นั้นต่อไป

ในการพิจารณาพิพากษาของผู้ต้องหาที่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแล้วศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดหรือไม่ลงโทษเลยก็ได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงระยะเวลาที่ผู้นั้นได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแล้ว ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ อนุกรรมการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

#### พนักงานเจ้าหน้าที่

ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

- (1) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใดๆ เพื่อตรวจค้นและจับกุมตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ฝ่าฝืนหรือเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่าบุคคลดังกล่าวหลบซ่อนอยู่ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าการหนีจากการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้บุคคลนั้นจะหลบหนีไป
- (2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดที่เกี่ยวข้องกับผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมาให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งเอกสารหรือหลักฐานใดมาเพื่อการตรวจสอบเพื่อประกอบการพิจารณาในการปฏิบัติ
- (3) สอบปากคำผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือบุคคลอื่นใดที่สามารถให้ข้อเท็จจริง

(4) สั่งหรือจัดให้ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รับการตรวจหรือทดสอบว่ามียาเสพติดอยู่ในร่างกายหรือไม่

พนักงานเจ้าหน้าที่ตำแหน่งใดหรือระดับใดจะมีอำนาจตามที่ได้กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง ทั้งหมดหรือบางส่วนหรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนการดำเนินการ ให้เป็นไปตามที่ คณะกรรมการกำหนดโดยระบุไว้ในบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้รับมอบหมายนั้น ซึ่งการ ปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร ทั้งนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานจะต้องแสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

## 6. การนำวิธีการชุมชนบำบัดมาประยุกต์ใช้ในกรมราชทัณฑ์

กรมราชทัณฑ์ นำวิธีการชุมชนบำบัดมาใช้แก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังยาเสพติดอย่างจริงจัง เมื่อปี พ.ศ. 2535 วิธีการชุมชนบำบัดเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายว่าเป็นวิธีการที่สามารถจะแก้ไขฟื้นฟู ผู้ประสบปัญหา โดยเฉพาะผู้ติดยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุดในสถานการณ์ปัจจุบัน

ชุมชนบำบัดเน้นการช่วยเหลือตนเอง โดยการนำสมาชิกเข้าอยู่รวมกันเป็นครอบครัว ทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ต่างๆ ร่วมกัน เพื่อให้แต่ละคนได้เกิดการเปลี่ยนแปลง พัฒนาตนเองไปใน ทิศทางที่เหมาะสม เรียนรู้ถึงการใช้ชีวิตที่ถูกต้อง วิธีการชุมชนบำบัดเป็นวิธีการที่ผสมกลมกลืนกับ หลักจิตวิทยาอย่างเป็นธรรมชาติ ง่ายต่อการเข้าใจและการปฏิบัติวิธีการนี้เป็นเรื่องที่ต้องขังสามารถ สัมผัสเรียนรู้ด้วยตนเองได้ การอยู่กันแบบครอบครัวทำให้ผู้ต้องขังเกิดความอบอุ่น ปลอดภัย ในขณะเดียวกัน ก็เกิดการเรียนรู้ถึงการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น มีการตักเตือน ให้คำแนะนำซึ่งกันและกัน ฉันทามิตร มีการมอบหน้าที่ให้รับผิดชอบตามความสามารถ และแสดงออกซึ่งความรู้สึก อารมณ์ ที่แท้จริงต่อกัน สภาพแวดล้อมเช่นนี้จะหล่อหลอมให้ผู้ต้องขังได้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทิศทางที่ ดีขึ้น ค่อยเป็นค่อยไปอย่างธรรมชาติ พัฒนาไปจนสามารถพึ่งตนเอง และเลิกใช้ยาเสพติดได้ในที่สุด

วิธีการชุมชนบำบัดเริ่มนำมาใช้ในประเทศแถบยุโรป และอเมริกาเมื่อราว 40 ปีมาแล้ว ต่อมา ได้เริ่มแพร่กระจายออกไปสู่ประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทย องค์กรที่รู้จักกันดี คือ เดย์ทอป ประเทศ สหรัฐอเมริกา และคอมมิวนิตี อินคอนโทร ประเทศอิตาลี โดยกรมราชทัณฑ์ ได้เริ่มดำเนินการเป็น ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2535 ที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง โดยมีกองแพทย์หรือกองบริการทางการแพทย์ ในปัจจุบันเป็นผู้ดำเนินงาน และได้รับการสนับสนุนจากสำนักงาน ป.ป.ส. ทางด้านวิชาการ และวิทยาการ ที่เคยเป็นผู้ติดยาเสพติดมาก่อน (Ex-Addict Staff) เข้าไปช่วยเหลือ จึงนับได้ว่าเป็นก้าวแรกที่กรมราชทัณฑ์ ได้นำอดีตผู้ติดยาเสพติดมาบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดด้วยกัน ในการดำเนินงานช่วงนั้นได้ประสบ ผลสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ก็ประสบปัญหา และอุปสรรคต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ สถานที่ ตลอดจนการยอมรับของเจ้าหน้าที่ทั่วไป

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2536 เมื่อพันโทกมล ประจวบเหมาะ มาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ได้กำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหามันผู้ต้องขังติดยาเสพติดเป็นการเร่งด่วน และได้เปลี่ยนแนวความคิด ที่ว่าผู้ต้องขังติดยาเสพติดเป็นอาชญากรมาเป็นผู้ป่วย ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับการบำบัดรักษาทางด้าน ร่างกายและจิตใจ เพื่อปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพและพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้อง ทำให้มีการบำบัดฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ต้องขังติดยาเสพติดด้วยวิธีการชุมชนบำบัดให้บังเกิดผลอย่างจริงจัง ได้เริ่มมีการประสาน กับหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่ดำเนินงานด้านการบำบัดรักษาผู้ต้องขังติดยาเสพติดทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ อาทิ สำนักงาน ป.ป.ส. โรงพยาบาลธัญญารักษ์ ศูนย์คอมมิวนิตี อินคอนโทร เดย์ทอป

ในปี พ.ศ. 2537 กรมราชทัณฑ์ได้ส่งเจ้าหน้าที่ระดับผู้บริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดของกรมราชทัณฑ์ จำนวน 15 คน เข้าร่วมประชุมและฟังบรรยาย เรื่องการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัด ซึ่งสำนักงาน ป.ป.ส. ร่วมกับองค์กร International Narcotics Matter และ Matter และ Daytop Foundation จัดขึ้น ณ โรงแรมสยามเบย์เซอร์ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ 11 - 13 พฤษภาคม 2537 หลังการประชุมกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดโครงสร้างการบริหารงาน ในเรื่องการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมอบหมายให้ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง ซึ่งมีนายสุทธิ นุ่นสังข์ เป็นผู้อำนวยการขณะนั้นดำเนินงานเพื่อเป็นโครงการนำร่อง แล้วขยายผลไปยังเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ พร้อมทั้งได้จัดทำเอกสารคู่มือการปฏิบัติงานด้านชุมชนบำบัด เพื่อให้การ ดำเนินงานด้านชุมชนบำบัดในเรือนจำ/ทัณฑสถานได้ถือเป็นแนวปฏิบัติให้เป็นรูปแบบเดียวกัน และการประชุมในครั้งนั้นได้นำไปสู่การร่วมมือกันระหว่างกรมราชทัณฑ์ และองค์กรเดย์ทอป ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2537 Mr.Thom Browne เจ้าหน้าที่ประสานงานด้านยาเสพติดของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา Mr.Gerald Jeramiah ผู้อำนวยการองค์กรเดย์ทอป และ Mr.Ferderiok K.Y.Loke ที่ปรึกษาด้านยาเสพติดภาคเอเชียของเดย์ทอป ได้เข้าพบอธิบดีกรมราชทัณฑ์ และเยี่ยมชมการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดด้วยวิธีการชุมชนบำบัดที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง เพื่อร่วมหาแนวทางในการพัฒนางานด้านชุมชนบำบัดของกรมราชทัณฑ์ ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายสูงสุด โดยการสนับสนุนให้คณะเจ้าหน้าที่ระดับผู้บริหารกรมราชทัณฑ์ จำนวน 31 คน เดินทางไปศึกษาดูงานที่องค์กรเดย์ทอป ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อเดือนมีนาคม 2538 และได้รับทุนเจ้าหน้าที่ระดับผู้ปฏิบัติงานไปรับการฝึกอบรมด้านชุมชนบำบัดที่องค์กร เดย์ทอป จำนวน 5 ทุน ระหว่างเดือนกันยายน 2539 ถึงเดือนมีนาคม 2540 เป็นระยะเวลา 6 เดือน

ทางด้านคอมมูนิตี อินคอนโทร ประเทศอิตาลี ซึ่งเป็นองค์กรการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่มีศูนย์อยู่ในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ศูนย์ประเทศไทยตั้งอยู่ที่ ต.ลำไทร อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี เมื่อเดือนมกราคม 2537 บาทหลวงดอน ปิเอรีโน เจลมินี ผู้ก่อตั้งศูนย์คอมมูนิตี ได้เดินทางมาประเทศไทย และเข้าพบอธิบดีกรมราชทัณฑ์เพื่อปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และได้เข้าเยี่ยมชมกิจกรรมชุมชนบำบัดของทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง ทัณฑสถานบำบัดพิเศษชัยบุรี และทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง ซึ่งได้ให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของกรมราชทัณฑ์ จึงได้เชิญอธิบดีกรมราชทัณฑ์และคณะ รวม 11 คน ไปศึกษาดูงานที่ศูนย์คอมมูนิตี อินคอนโทร ประเทศอิตาลี และยังให้การสนับสนุนเจ้าหน้าที่ของเรือนจำ/ทัณฑสถานต่างๆ ไปรับการฝึกอบรมภาคปฏิบัติที่ศูนย์คอมมูนิตีที่ลำไทร และให้ทุนแก่คณะเจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ จำนวน 20 ทุน ไปฝึกอบรมด้านชุมชนบำบัดที่ประเทศอิตาลี เป็นเวลา 3 เดือนอย่างต่อเนื่องด้วย

ชุมชนบำบัดที่กรมราชทัณฑ์ดำเนินการอยู่ปัจจุบันเป็นการนำเอาวิธีการของต่างประเทศมาประยุกต์ให้กลมกลืนกับขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมไทย โดยสอดคล้องกับกฎ ระเบียบ สภาพผู้ต้องขัง และบรรยากาศสภาพแวดล้อมของเรือนจำ/ทัณฑสถานต่างๆ ได้มีการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบและวิธีการอย่างต่อเนื่องเสมอมาเพื่อหาจุดที่เหมาะสม เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังยาเสพติดของกรมราชทัณฑ์ต่อไป

#### การดำเนินงานด้านชุมชนบำบัด

การบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังติดยาเสพติด วิธีการชุมชนบำบัดของกรมราชทัณฑ์ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ

### 1) ขั้นตอนเตรียมการ (Introduction Stage)

1.1 การแยกผู้ต้องขังติดยาเสพติดออกจากผู้ต้องขังอื่น โดยวิธีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังทุกคนจะได้รับการสัมภาษณ์เพื่อจะได้ทราบถึงประวัติ ภูมิหลัง บุคลิกภาพ สภาพทั่วไปของผู้ต้องขัง เพื่อจะได้กำหนดแผนการบำบัดรักษา การอบรมแก้ไข และการฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขังได้ถูกต้องเหมาะสมตามสภาพของผู้ต้องขังแต่ละคน

1.2 การบำบัดรักษาผู้ต้องขังติดยาเสพติด ผู้ต้องขังยาเสพติดจะได้รับการตรวจสอบสุขภาพเพื่อบำบัดรักษาการติดยาเสพติด ในกรณีที่อาการโรคแทรกซ้อนจะได้รับการบำบัดรักษาตามอาการ ทั้งนี้โดยอยู่ในความดูแลของแพทย์หรือเจ้าหน้าที่พยาบาล นอกจากนี้ยังได้จัดให้มีการอบรมด้านสุขภาพอนามัย และความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดต่างๆ

1.3 การคัดเลือกผู้ต้องขังเข้าชุมชนบำบัด ผู้ต้องขังที่ผ่านกระบวนการจำแนกลักษณะฯ และได้รับการบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติดแล้ว จะได้รับการคัดเลือกเข้าชุมชนบำบัด โดยพิจารณา ดังนี้

(1) เป็นผู้ต้องขังคดี พ.ร.บ. ยาเสพติดประเภทผู้เสพ หรือผู้ต้องขังคดีอื่นที่มีประวัติหรือพฤติกรรมติดยาเสพติด

(2) กำหนดโทษจำคุกไป 1 ปี 6 เดือน ขึ้นไป

(3) อ่านออกเขียนได้ หรือเรียนรู้หนังสือพอสมควร

(4) ไม่ป่วยเป็นโรคจิต ประสาท หรือโรคติดอันน่ารังเกียจแก่ผู้อื่น

(5) มีความตั้งใจที่จะเลิกยาเสพติด

(6) เมื่อผู้บัญชาการเรือนจำ/ทัณฑสถาน หรือคณะกรรมการจำแนกฯ เห็นควรให้เข้ารับการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพ

1.4 การจูงใจเข้าชุมชนบำบัด เป็นการเตรียมตัวผู้ต้องขังด้วยการซักจูงแนะนำให้ข้อมูลข่าวสารความรู้เกี่ยวกับชุมชนบำบัด เพื่อให้เขาเกิดความต้องการจะเปลี่ยนแปลงตนเองกล้าเผชิญปัญหายอมรับความจริง ระยะนี้จะใช้เวลา 15 – 30 วัน

### 2) ขั้นตอนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ (Treatment Stage)

การบำบัดรักษาในขั้นตอนนี้สำคัญมากขั้นตอนหนึ่ง เป็นระยะที่สมาชิกจะได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนความพร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพ หรือใช้ชีวิตเข้ากับสังคมภายนอก การบำบัดรักษาระยะนี้ใช้เวลา 1 ปี 6 เดือน โดยมีเครื่องมือที่ใช้พัฒนาสุขภาพร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ ดังนี้

ก) กลุ่มบำบัด (Group Therapy) เป็นการพัฒนาที่อยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่งกิจกรรมเพื่อบำบัดทางจิตใจทั้งแบบกลุ่ม และรายบุคคล มีดังนี้

1. กลุ่มประชุมเช้า (Morning Meeting) เป็นการประชุมกันระหว่างสมาชิกทั้งหมดในชุมชน และจัดทุกวันในช่วงเช้ายกเว้นวันหยุด เพื่อเป็นการเริ่มต้นกิจกรรมแต่ละวัน ให้โอกาสสมาชิกแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างทันที และแจ้งให้ทราบถึงกำหนดการต่างๆ การให้ความสนใจในงานตลอดจนเพื่อกระตุ้นให้สมาชิกมีความรู้สึกถึงการอยู่ร่วมกันในชุมชน

### กฎระเบียบของการทำกลุ่ม

1) ทีมจัดประชุมต้องประชุมเพื่อจัดเตรียมความพร้อม (Pre – Morning Meeting) โดยจัดลำดับรายชื่อสมาชิกใหม่ที่แจ้งความประสงค์จะ Pull Up ประเด็นที่จะสะท้อน (feedback) ให้สมาชิกอื่นๆ ตระหนัก เป็นต้น

2) กำหนดปรัชญาในดวงใจประจำวัน เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความรัก และความอาทร เป็นต้น

3) ทุกคนพร้อมกันที่ห้องประชุมกลุ่ม

4) จัดกลุ่มแบบชั้นเรียน (สำหรับจำนวนสมาชิกที่มีมาก) หรือจัดเป็นแบบวงกลม

5) ทุกคนจะต้องมีจุดสนใจร่วมกัน ตั้งใจฟังเพื่อนสมาชิกขณะพูด

6) พูดได้คราวละ 1 คน

7) ระยะเวลาในการดำเนินกลุ่มประมาณ 1 ชั่วโมง

### วิธีดำเนินการ

1) สมาชิกทุกคนอ่านปรัชญาของชุมชนร่วมกัน

2) ผู้ดำเนินกลุ่ม (Moderator) ซึ่งหมายถึง Staff หรือสมาชิกอาวุโสเป็นผู้ออกมาดำเนินกลุ่ม

3) ในการดำเนินกลุ่ม ผู้นำกลุ่มมีสิทธิ์แต่ผู้เดียวในการเรียกสมาชิกออกมาพูดตามหัวข้อต่างๆ และสรุปในตอนท้าย

4) ขั้นตอนการดำเนินกลุ่ม ประกอบด้วย คติพจน์ การประกาศข่าวธุรกิจของชุมชน การตักเตือน ชื่นชม ข่าวในปัจจุบัน เกร็ดความรู้ พยากรณ์อากาศ และช่วงของกิจกรรมบันเทิง

5) ผู้สังเกตการณ์กลุ่มจะกล่าวสรุปถึงบรรยากาศในกลุ่มทุกๆ ไป

6) อาสาสมัครของสมาชิกสำหรับกิจกรรมในวันรุ่งขึ้น โดยลงชื่อในกระดาน Pull Up

ภาพที่ 2.1

ตัวอย่างกระดาน Pull Up

วันที่ /date.....

อรุณสวัสดิ์ครอบครัว Good Morning Family

กระดาน Pull Up

| ชื่อ<br>Name | Pull Up | ชื่อ<br>Name | ประกาศ<br>Announcement                                                                                                                          |
|--------------|---------|--------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|              |         |              | ผู้ดำเนินการกลุ่ม/ Moderator<br>คติพจน์ /Concepts<br>ข่าว /News<br>พยากรณ์อากาศ/ Weather<br>บันเทิง/ Up Ritual<br>สังเกตการณ์/ Process Observer |

2. กลุ่มสัมมนา (Seminar) เป็นกลุ่มที่พัฒนาความคิด สติปัญญา การกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น เป็นการฝึกทักษะการดำเนินชีวิตร่วมกันภายในศูนย์ สมาชิกจะถูกกระตุ้นให้พูด

เพื่อพัฒนา ปรับปรุง ความคิดของแต่ละคน อาจเป็นการออกมาพูดต่อหน้ากลุ่ม หรือการแสดงความคิดเห็นที่เป็นเนื้อหา เพื่อเตรียมตัวดำเนินชีวิตในสังคมภายนอก

### กฎระเบียบของการทำกลุ่ม

- 1) มีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ในการสัมมนา และแจ้งให้สมาชิกทราบอย่างชัดเจน
- 2) กำหนดระเบียบ และกฎเกณฑ์ของการสัมมนาไว้ชัดเจน
- 3) คัดเลือกผู้รับผิดชอบการสัมมนาที่มีความสามารถเป็นอย่างดีทั้งในการเตรียมและการดำเนินการ
- 4) สร้างบรรยากาศให้สมาชิกเกิดทัศนคติต่อปัญหา และข้อเท็จจริงในระหว่างสมาชิกที่เข้าร่วมสัมมนา
- 5) เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แลกเปลี่ยนความคิด และประสบการณ์ระหว่างกัน และร่วมกันแก้ไขปัญหาตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

### การดำเนินการ

- 1) จัดหัวข้ออภิปราย และแสดงความคิดเห็นร่วมกันโดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกลุ่ม หรือวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้ที่น่าสนใจ
- 2) ให้สมาชิกทุกคนได้ยืนพูดต่อหน้าที่ประชุมตามหัวข้อที่กำหนด หรือให้แสดงความสามารถที่สร้างสรรค์
- 3) จัดให้มีการโต้เถียง การอภิปราย การตอบโต้ทางความคิดเห็น การระดมสมอง เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง
- 4) ฝึกปฏิบัติงานจริง รับรู้เรื่องจริง เช่น การสาธิตวิธีเกษตรกรรม การสาธิตวิธีการดูแลรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ในศูนย์
- 5) ฝึก และเตรียมตัวดำเนินชีวิตในสังคม เช่น การเตรียมสมัครเรียนต่อ การสมัครงาน การสอบสัมภาษณ์เพื่อเข้าทำงาน

3. กลุ่มปรับความเข้าใจ (Encounter Group) เป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกอย่างเป็นระบบ ทำให้สมาชิกรู้จักการควบคุมอารมณ์และความรู้สึกในขณะนั้น แล้วนำมาแสดงออกในกลุ่มที่จัดให้ สมาชิกสามารถระบายอารมณ์ ความรู้สึกต่อบุคคลอื่นๆ ได้อย่างตรงไปตรงมา ภายใต้กฎเกณฑ์ของกลุ่ม กล่าวเผชิญหน้า และพูดกับคู่กรณีถึงอารมณ์ ความรู้สึกของตนเพื่อลดความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจกันระหว่างสมาชิก รวมทั้งฝึกการยอมรับความจริงและข้อบกพร่องของตนเอง

### กฎระเบียบการทำกลุ่ม

- 1) ห้ามสมาชิกลุกออกจากเก้าอี้ หรือจากกลุ่มจนกว่าจะได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ประจำกลุ่ม
- 2) ห้ามสมาชิกถือสิ่งของใดๆ ในมือ
- 3) ห้ามพูดคำหยาบคาย ห้ามพูดถึงลักษณะด้อย หรือชื่อฉายาของคู่กรณี หรือพูดข่มขู่
- 4) ห้ามพูดถึงบุพการี หรือผู้มีพระคุณของเพื่อนคู่กรณีในทางที่ไม่ดี
- 5) ห้ามถูกต้องสัมผัสเพื่อนในกลุ่ม
- 6) ห้ามพูดก่อนได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ประจำกลุ่ม และเมื่อสั่งให้หยุดก็ต้องหยุด
- 7) ห้ามนำสิ่งที่พูดในกลุ่มไปพูดต่อนอกกลุ่ม (เป็นความลับ)

### วิธีดำเนินการ มี 3 ขั้นตอน

#### 1. ขั้นเตรียมการ

1.1 จัดให้มีกล่องรับใบแสดงความรู้สึก และแบบฟอร์มใบแจ้งความรู้สึกไว้ด้วยกัน  
ในศูนย์

1.2 กำหนดวันที่จะดำเนินการกลุ่มปรับความเข้าใจ ซึ่งควรจัดให้อย่างน้อย  
สัปดาห์ละ 1 ครั้งๆ ละประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที ถึง 2 ชั่วโมง

1.3 เมื่อกำหนดวันแล้ว เจ้าหน้าที่ที่จะเปิดกล่องและจัดกลุ่มให้สมาชิกคู่อภิ  
ได้อยู่กลุ่มเดียวกัน เพื่อจะได้ปรับความเข้าใจกัน โดยในแต่ละกลุ่มประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ประจำกลุ่ม  
ผู้ช่วยสังเกตการณ์ สมาชิกคู่อภิ และสมาชิกที่เป็นเพื่อนด้วย โดยมีจำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่ม ประมาณ  
8 – 12 คน ซึ่งจะแจ้งให้สมาชิกทั้งหมดทราบว่าอยู่กลุ่มใดก่อนจะเริ่มกลุ่ม

#### 2. ขั้นตอนการ

2.1 จัดให้สมาชิกนั่งกลุ่มวงกลม โดยเจ้าหน้าที่ประจำกลุ่มและผู้ช่วยจะนั่งตรงข้ามกัน

2.2 เจ้าหน้าที่ประจำกลุ่มเปิดดำเนินกลุ่ม และให้สมาชิกพูดถึงกฎระเบียบปฏิบัติ  
กลุ่มปรับความเข้าใจ

2.3 เจ้าหน้าที่ประจำกลุ่มเปิดโอกาสให้สมาชิกที่ลงแจ้งความรู้สึกไว้ได้แสดง  
ความรู้สึกต่อเพื่อน โดยให้คู่อภินั่งตรงข้ามกัน ซึ่งเจ้าหน้าที่ประจำกลุ่มผู้เดียวเท่านั้นที่จะอนุญาตให้  
สมาชิกลุกเปลี่ยนที่นั่งได้ และสมาชิกต้องขออนุญาตทุกครั้งที่จะลุกเปลี่ยนที่นั่ง

2.4 สมาชิกคู่อภิใช้การพูดเท่านั้นในการระบายอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งอาจ  
ตะโกน หรือใช้เสียงดังมากน้อยเพียงใดก็ได้ แต่ห้ามการต่อสู้ทำร้ายกัน

2.5 เจ้าหน้าที่ประจำกลุ่ม ต้องกระตุ้นให้สมาชิกได้พูดแสดงความรู้สึกของตน  
ออกมาอย่างแท้จริง และหมดสิ้น แล้วเปิดโอกาสให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มได้ซักถาม หรือแสดงความคิดเห็น  
เพื่อให้คู่อภิได้เข้าใจ และยอมรับความเป็นจริงมากที่สุด

2.6 เจ้าหน้าที่ประจำกลุ่ม หรือเพื่อนสมาชิกพยายามสรุปให้คู่อภิได้ทราบถึง  
ความแตกต่างของเหตุผลข้อเท็จจริง และอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์นั้นๆ เพื่อให้สมาชิกคู่อภิที่  
มีข้อบกพร่องยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง และรับจะปรับปรุงแก้ไขด้วยตนเอง

#### 3. ขั้นภายหลังดำเนินการ

3.1 เมื่อเสร็จสิ้นการทำกลุ่ม สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องเข้าไปพูดคุยกันต่อแบบ  
ไม่เป็นทางการ เพื่อทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน

3.2 เจ้าหน้าที่ประจำกลุ่ม และผู้ช่วยพูดคุย และสรุปข้อสังเกตจากการทำกลุ่ม  
เพื่อประเมินผล และประโยชน์ต่อการทำกลุ่มครั้งต่อไป

4. กลุ่มสอบถาม (Confrontation Group) เป็นการนำกลุ่มโดยสมาชิกที่เข้ามาอยู่ใน  
ศูนย์ในเวลาใกล้เคียงกันกลุ่มละ 10 – 12 คน หรือสมาชิกในแต่ละกลุ่มคงที่ (static group) ก็ได้ เจ้าหน้าที่  
หรือสมาชิกอาวุโสเป็นผู้ดำเนินการกลุ่ม โดยคนในกลุ่มหลายๆ คนช่วยกันตั้งคำถามต่อผู้ที่ถูก confront  
เพียง 1 คน โดยผู้ถูก confront ตอบคำถามเป็นการสนทนา ในลักษณะถามตอบ ซึ่งจะต้องซักถามด้วย  
ความห่วงใย และหวังดี อาจดูเป็นการจับผิดไปบ้าง เพราะสมาชิกคนใดคนหนึ่งจะถูก confront ได้ก็  
ต่อเมื่อมีพฤติกรรมบางอย่างไม่เหมาะสม หรือผิดแผกไปจากที่สมาชิกในศูนย์ปฏิบัติอยู่

### วิธีการดำเนินการ

- 1) จัดสมาชิกให้เป็นกลุ่มๆ ละ 10 – 20 คน โดยไม่จำกัดตายตัว
- 2) ผู้ดำเนินกลุ่มกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่ม confront สมาชิกที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม
- 3) ผู้ที่ confront จะต้องเริ่มต้นบทสนทนาด้วยการพูดคุยที่แฝงด้วยความห่วงใย ใช้ถ้อยคำสุภาพ ไม่ล้อเลียน และผู้ตอบต้องตอบด้วยเหตุผล ไม่เล่นคำ หรือยกย่อน วกวน
- 4) ผู้ถามต้องถามด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่ใช่เจตนาหาเรื่องวิวาท
- 5) ผู้ตอบต้องตอบคำถามอย่างตรงไปตรงมา ถ้าอ้อมค้อมหรือไม่ตอบ อาจถูกให้บทเรียนอื่นอีก
- 6) ผู้ถามต้องถามซ้ำในบางครั้งเพื่อจับที่ใจผู้ตอบ โดยผู้ตอบก็ต้องอดทนตอบคำถามซ้ำโดยไม่แสดงอาการรำคาญ หรือไม่พอใจ
- 7) ในระหว่างที่ผู้ถามตั้งคำถามอยู่นั้น ผู้ตอบไม่มีสิทธิ์ย้อนถามคำถามต่อ ผู้ถามโดยเด็ดขาด
- 8) เนื้อหาหรือเรื่องราวที่สอบถามต้องเป็นเรื่องที่เป็นปัจจุบัน
- 9) เมื่อพฤติกรรมของผู้ถูกถามไม่เหมาะสม และไม่สามารถอธิบายสาเหตุของพฤติกรรมได้ จะต้องปรับปรุงพฤติกรรมนั้นเสีย
- 10) กรณีมีคำถามกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกของสมาชิก ผู้ดำเนินกลุ่มอาจแนะนำให้เขียนลงในแบบแจ้งความรู้สึก (slip) เพื่อนำไปปรับความเข้าใจกันในกลุ่มปรับความเข้าใจ ซึ่งสมาชิกต้องยอมรับและฝึกการควบคุมอารมณ์ตนเองไว้เท่านั้น

### ประโยชน์ที่ได้รับ

- 1) ทำให้สมาชิกได้เรียนรู้จักตัวเองจากบทสนทนา
- 2) ทำให้สมาชิกรู้จักควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง
- 3) ทำให้สมาชิกตื่นตัวถึงสิ่งที่ได้กระทำลงไปว่าเป็นการสมควรหรือไม่เพียงใด
- 4) เป็นการเตือนสติไม่ให้สมาชิกเผลอตัวกระทำผิดอย่างร้ายแรง
- 5) ทำให้สมาชิกรู้จักวิธีการตอบคำถามพูดคุยเกี่ยวกับตนเอง
- 6) ทำให้สมาชิกผู้ตั้งคำถามกล้าแสดงออกถึงความรักใคร่ ห่วงใย เพื่อสมาชิก
- 7) ฝึกให้สมาชิกรับฟังในเรื่องของตนเอง

หมายเหตุ ลักษณะการตั้งคำถามในกลุ่ม confrontation คำถามจะเป็นลักษณะประกอบด้วย WHAT (อะไร) WHERE (ที่ไหน) WHEN (เมื่อไร) WHY (ทำไม) WHO (ใคร) และ HOW (อย่างไร)

### 5. กลุ่มอื่นๆ

นอกจากการทำกลุ่มหลักๆ ข้างต้นแล้ว อาจมีการทำกลุ่มอื่นๆ อีกตามความสนใจของสมาชิก หรือความพร้อมของแต่ละเรือนจำ เช่น กายบริหาร กลุ่มธรรมะ กลุ่มนันทนาการ กลุ่มกีฬา กลุ่มความรู้สึกทั่วไป เป็นต้น วิธีการดำเนินการก็อาจประยุกต์ให้เหมาะสมกับจำนวนสมาชิก และขนาดของกลุ่ม ระยะเวลา และสถานที่ เช่น

- 1) กายบริหาร เพื่อให้ร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัย เกิดพัฒนาการทางด้านร่างกาย และจิตใจ สมาชิกจะได้รับรู้คุณประโยชน์ของการออกกำลังกาย เกิดวินัย ความพร้อมเพรียง ความสามัคคี ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด เพลิดเพลิน ลดความกังวล

2) กลุ่มธรรมะ เพื่อให้สมาชิกเกิดความซาบซึ้งในหลักธรรมทางพุทธศาสนา พิจารณาเห็นสังขารแห่งชีวิตด้วยตนเองอย่างแท้จริง จะลดปัญหาการอยู่ร่วมกันในชุมชนบ่าบัต หลักจิตตภาวนา หรือวิปัสสนากรรมฐานเป็นหลักธรรมชั้นสูงในทางพุทธศาสนา มีความลึกซึ้ง ยิ่งการปฏิบัติในหลักธรรมดังกล่าวมีลำดับขั้นตอนเป็นไปตามแนวพุทธวิธี จึงควรปฏิบัติตามคู่มือฝึกอบรมจิตตภาวนาแก่ผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์ หรือควรให้อนุศาสนาจารย์เป็นผู้ดำเนินการ

3) กลุ่มนันทนาการ เป็นกิจกรรมที่ให้สมาชิกมีความสนุกสนานร่วมกัน และเป็นการสร้างความคุ้นเคยยอมรับและไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมทั้งเป็นการสร้างเสริมความสามัคคี และความเป็นระเบียบในชุมชนด้วย

#### 6. กิจกรรมสร้างสรรค์อื่นๆ

การเขียนบันทึกประจำวัน เป็นการบันทึกรายการกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละวันในชุมชนบ่าบัต เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พฤติกรรมสมาชิก ข่าวดี ข่าวร้าย หัวข้อการประชุม การทำกลุ่ม เป็นต้น โดยมอบหมายให้สมาชิกคนใดคนหนึ่งเขียนขึ้นจะอ่านในตอนเช้าของวันรุ่งขึ้น ในการประชุมเช้า หรือก่อนอาหารเช้าก็ได้ การเขียนบันทึกจะได้ทราบข้อมูลความเป็นไปต่างๆ ภายในบ้านในแต่ละวัน

1) การนั่งสมาธิ ก่อนการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ประชุมเช้า ทำกลุ่ม รับประทานอาหาร หรือทำงาน จากนั้นแต่ละสัปดาห์อาจจะให้มีช่วงเวลาหนึ่งประมาณ 30 นาที สำหรับจัดให้สมาชิกได้นั่งนิ่งเงียบสงบสติอารมณ์ คิดทบทวนเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตที่ผ่านมา

2) การกล่าวต้อนรับ หรือแสดงความยินดีในโอกาสต่างๆ เมื่อมีสมาชิกมาใหม่, ได้มอบหมายหน้าที่, ครบรอบวันเกิด, ครบโปรแกรม, มีแขกมาเยี่ยม หรือมีข่าวดีกับสมาชิก ก็จัดให้มีตัวแทนของสมาชิกกล่าวต้อนรับ หรือแสดงความยินดีให้สมาชิกทั้งหมดร่วมกันแสดงความยินดี โดยอาจปรบมือ ร้องเพลงให้ ซึ่งอาจจะใช้เวลาช่วงประชุมเช้า หรือก่อนอาหารแต่ละวัน

3) การจัดครอบครัวสัมพันธ์ เพื่อประสานความสัมพันธ์อันดีระหว่างญาติกับสมาชิกชุมชนบ่าบัต ในโอกาสเดียวกันเรือนจำ/ทัณฑสถานจะได้มีโอกาสอธิบายให้ญาติได้เข้าใจงานชุมชนบ่าบัต และการร่วมมือกันในการแก้ไขฟื้นฟูสมาชิก โดยจัดให้ญาติได้เข้ามาเยี่ยมอย่างใกล้ชิดถึงตัวสมาชิก มีกิจกรรม การบรรยาย การตอบข้อซักถาม รับประทานอาหารร่วมกัน การแสดงต่างๆ เป็นต้น ให้ดำเนินการตามหนังสือกรมฯ ที่ 0911/1325 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2538 เรื่องการเยี่ยมผู้ต้องขังที่เป็นสมาชิกโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบ่าบัต

4) การเขียนบันทึกประจำวัน เพื่อให้สมาชิกได้หัดเขียนหนังสือเป็นการระบายอารมณ์ความรู้สึก สร้างจินตนาการ และพัฒนาความคิด อีกทั้งจะเป็นสิ่งหนึ่งในการประเมินความเปลี่ยนแปลงการพัฒนาของตัวสมาชิก โดยการให้สมาชิกเขียนอะไรก็ได้ที่ตนเองประสบ หรือมีความรู้สึกในแต่ละวันลงในสมุดที่แจกให้

5) ร้องเพลง เล่นเกมส์ กีฬา ดุติวิ เพื่อให้เกิดพัฒนาการทั้งทางร่างกาย และจิตใจ เกิดความเพลิดเพลิน ได้แสดงออก คลายความตึงเครียด

ข) งานบ่าบัต (Work Therapy) เป็นการพัฒนานิสัยในการประกอบอาชีพ และทักษะในการดำรงชีวิต คือ ให้มีการเรียนรู้ด้านสังคม และนำผลการฝึกงานนี้ไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพในสังคมภายนอก โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. เริ่มต้นจากง่ายไปหายาก กล่าวคือ มอบหมายงานให้สมาชิกทำโดยเริ่มต้นจากงานที่ง่ายที่สุด เมื่อสมาชิกรับผิดชอบงานนั้นได้และสามารถทำงานนั้นให้สำเร็จก็เลื่อนให้ไปทำงานที่ยากขึ้น

นอกจากจะเป็นการฝึกนิสัยในการทำงานแล้ว ยังเป็นการสร้างความมั่นใจในตัวเองให้แก่สมาชิกและรู้สึกว่าคุณค่า ทำให้เกิดพลังใจและมั่นใจที่จะก้าวต่อไปข้างหน้า

2. ต้องให้สมาชิกเข้าใจว่างานทุกอย่างมีความหมาย เป็นงานที่ต้องทำจริงๆ มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต และการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น

- งานธุรการ ทำหน้าที่จัดทำประวัติสมาชิก จัดทำรายงานผลปฏิบัติงานประจำวัน รับผิดชอบดูแลห้องประชุม ห้องสมุด ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์ต่างๆ ของศูนย์

- งานครัว รับผิดชอบการจัดเตรียมอาหาร จัดโต๊ะอาหาร ทำความสะอาดภาชนะ

- งานความสะอาด รับผิดชอบดูแลศูนย์ให้อยู่ในสภาพดี ทำความสะอาดสถานที่ ห้องกิจกรรม ห้องน้ำ เป็นต้น

- งานเกษตร รับผิดชอบดูแลแปลงเกษตร รดน้ำต้นไม้ ตัดหญ้า

- งานฝึกวิชาชีพ ตามความถนัดของแต่ละบุคคล

3. งานทุกประเภทเป็นสิ่งที่ท้าทายต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง เกี่ยวกับผู้อื่น และเกี่ยวกับเนื้องานนั้นๆ สมาชิกจะรู้จักตนเองหลายแง่มุมจากการทำงาน เช่น เป็นคนขยัน อดทน ตั้งใจ รู้จักแก้ปัญหา หรือเป็นคนขี้เกียจ ท้อถอย ขี้เบื่อ หนีปัญหา

4. ทักษะเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการฝึกทักษะ สมาชิกจะต้องรู้ว่าการทำอะไรสิ่งหนึ่งให้สำเร็จนั้น เราจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น การสร้างทัศนคติที่ดีจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นไม่ใช่แค่การทำงานเท่านั้น แต่ควรต้องรู้จักสร้างทัศนคติที่ดีต่อคน สังคมและสิ่งแวดล้อม จึงทำให้ชีวิตเป็นสุข

5. การได้รางวัล (จากการเลื่อนขั้น) ขึ้นอยู่กับความพยายาม และการเอาใจใส่ในการทำงาน ชุมชนบำบัดให้ความสำคัญต่อความพยายาม และความรับผิดชอบ ซึ่งเน้นคุณธรรมที่จำเป็นสำหรับการเติบโตทางจิตใจ และเป็นพื้นฐานความสำเร็จในชีวิต

6. เราจะค้นพบ และพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม ค่านิยม ทัศนคติ และจริยธรรม ด้วยการทำงาน

ค) วิธีแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม : การลงโทษ และการให้รางวัล

เครื่องมือที่ใช้ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Tools of the house)

สมาชิกจะถูกลงโทษก็ต่อเมื่อสมาชิกขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่องานในหน้าที่ หรือกระทำความผิดกฎระเบียบ สมาชิกจะถูกลงโทษตามความรุนแรงของความผิดนั้นๆ และลดหลั่นกันลงมา การลงโทษเป็นการสั่งสอนให้เขาเรียนรู้ว่าการกระทำของเขาไม่เป็นที่ยอมรับของชุมชน ระบบการลงโทษของศูนย์ชุมชนบำบัด ได้แก่

1. การพูดแนะนำ (Talking To) เป็นการพูดให้คำแนะนำสมาชิก เมื่อสมาชิกคนหนึ่งคนใดมีพฤติกรรมไม่ดี เพื่อนหรือ Staff พูดคุยกับเขาว่าไม่ควรทำเพราะไม่ดีอย่างไร

2. การตักเตือน (Pull Up) เป็นการแจ้งความผิดต่อหน้าสมาชิกในทันทีทันที เพื่อให้สมาชิกเลิกทำความผิดนั้นทันที เช่น เมื่อพบว่าสมาชิกไม่ทำงานก็จะกล่าวตักเตือนโดยการ Pull Up เมื่อต้องการแก้พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างผิดๆ ให้ผู้ถูกลงโทษยอมรับและแก้ไขความผิดนั้น

**กฎระเบียบของการทำกลุ่ม**

1. แจ้งความผิดให้ทราบ

2. ให้อธิบายฟังคำตักเตือน

3. ไม่ยินยอมให้โต้แย้งในขณะนั้น แต่สามารถเก็บความรู้สึกไม่พอใจไปแสดงได้ในกลุ่ม  
ปรับความเข้าใจ

### วิธีการดำเนินการ

1. แจ้งความผิด และตักเตือนทันทีที่เห็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาในทางที่ผิด
2. เมื่อเห็นสิ่งบกพร่องแล้วไม่ทราบว่าเป็นใครทำ แต่ต้องการให้รับรู้กันทั้งศูนย์ ก็สามารถทำการตักเตือนในช่วง Pull Up ในกลุ่มประชุมเช้า
3. ถ้าตักเตือนหลายครั้งแล้วยังไม่ปรับปรุงตนเองก็ให้ใช้ขั้นต่อไป
4. การตักเตือนอย่างเป็นทางการ (Hair Cut) จะใช้เมื่อการตักเตือน (Pull Up) หรือกลุ่มเผชิญหน้าใช้ไม่ได้ผลกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม วิธีการนี้ต้องการให้สมาชิกมีความระมัดระวังในการกระทำที่ไม่ดี และต้องการให้คำแนะนำแก่สมาชิกว่าเราหวังจะให้เขาปฏิบัติตนอย่างไร และจะทำเช่นนั้นอย่างไร

กฎระเบียบของการทำกลุ่ม เมื่อเกิดการกระทำผิดซ้ำในเรื่องเดิมบ่อยๆ ตักเตือนแล้วหลายครั้งไม่ได้ผลให้จัด Hair Cut โดยใช้ Staff 1 คน สมาชิกที่จะเป็นผู้ตักเตือน 4 คน ดังนี้

1. ให้ผู้ร่วมตักเตือนนั่งเรียงแถว 4 คน โดยมี Staff นั่งกลางผู้ที่ถูกตักเตือน จะนำเก้าอี้มานั่งเผชิญหน้า
2. ผู้ที่ถูกตักเตือนเคาะประตูห้องขออนุญาต โดยนำเก้าอี้ของตนเข้ามาด้วย เมื่อได้รับอนุญาตให้นำเก้าอี้เข้ามานั่งเผชิญหน้ากับผู้ให้การตักเตือนในระยะห่างพอประมาณ
3. Staff พูดชี้แจงว่าวันนี้มีการทำ Hair Cut เพราะพฤติกรรมอะไร แล้วให้ผู้ร่วมตักเตือน 1,2,3,4 พูด
4. Staff พูดสรุปจากที่ผู้ร่วมตักเตือนทั้ง 4 คน พูด
5. การให้เรียนรู้ประสบการณ์ (The learning experiences, Shot Down) กรณีที่สมาชิกทำผิดระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ โดยลดชั้น หรือตำแหน่งที่มีอยู่ ให้ตกไปอยู่ระดับต่ำสุดเป็นช่วงระยะไม่นาน ถ้าสมาชิกสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ดี ก็จะได้รับเลื่อนระดับหนึ่งได้รับสิทธิ์ที่พึงมี วิธีการนี้จะทำให้สมาชิกได้รู้จักคิดทบทวนถึงพฤติกรรมของตนเอง รู้สึกผิดต่อความผิดที่กระทำ และดำเนินการแก้ไขต่อไป

### กฎระเบียบการทำกลุ่ม

1. ผู้ที่ถูก Shot Down ขณะทำงานไม่มีสิทธิ์คุยกับผู้อื่นนอกจาก Expediter ซึ่งเป็นผู้ควบคุมงาน สั่งงาน และดูแลตลอดการ Shot Down
2. ก่อนและหลัง Shot Down ให้นั่งเก้าอี้สำรวจตนเอง
3. เมื่อมีกลุ่มประชุมเช้า ผู้ถูก Shot Down ต้องนั่งหน้าสุด และไม่มีสิทธิ์ตักเตือน หรือให้คำแนะนำผู้ใด

### วิธีการดำเนินการ

- 1) เมื่อมีคำสั่งให้ลงโทษ Shot Down โดย Staff หรืออาจเป็นคณะกรรมการซึ่งจะบอกด้วยว่าให้ทำงานอะไร ระยะเวลาานานเท่าใด ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความผิด
- 2) ผู้ควบคุมดูแล คือ Expeditor คอยดูแลการทำงานให้ทำงานอย่างจริงจัง ตลอดเวลา และทำคนเดียวโดยไม่มีการพูดคุยกับใคร

3) ในกลุ่มประชุมเช้า ประกาศให้สมาชิกทราบว่าใครถูก Shot Down เพราะอะไร ให้ทำงานอะไร ระยะเวลาานเท่าใด และเมื่อปลด Shot Down ก็ประกาศเช่นกัน

4) นั่งเก้าอี้ (Bench, Chair) เมื่อสมาชิกทำผิด มีเรื่องเกิดความไม่สงบ ทะเลาะวิวาท ก็จะทำให้สมาชิกรู้สึกอึดอัดๆ ใช้ความคิดทบทวนถึงสิ่งที่ตนทำไป เป็นการฝึกความอดทน อดกลั้น รู้จักรับผิดชอบในสิ่งที่ทำลงไป

กฎระเบียบของการทำกลุ่ม ให้นั่งคิดคนเดียวเงียบๆ ห้ามพูดกับใคร โดยจัดบริเวณเฉพาะ ไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยว

วิธีการดำเนินการ

- 1) เมื่อสมาชิกทำความผิด เช่น ทะเลาะกัน อาจให้นั่งเก้าอี้สำรวจตนเองคนละมุม
- 2) ให้นั่งเก้าอี้อยู่ใกล้กับหลักปรัชญา เพื่อได้อ่านปรัชญาทบทวน
- 3) ระยะเวลาที่ให้นั่งแล้วแต่ความเหมาะสม
- 4) เวลารับประทานอาหาร ให้เพื่อนนำไปให้ ห้ามลุกจากที่ นอกจากเข้าห้องน้ำ
- 5) หลังจากเห็นว่าเป็นเวลาสมควรแล้ว ก็เรียกไปพูดคุยว่าคิดอะไรได้บ้าง เป็นความคิดในทางที่ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ ถ้ายังคิดไม่ได้ หรือมีอารมณ์โกรธ ก็อาจใช้วิธี Hair Cut ต่อไป ในกรณีความผิดรุนแรงหลังจาก Chair แล้วก็ให้

6) การประชุมใหญ่ (General Meeting) จะจัดขึ้นในกรณีที่มีผู้ละเมิดกฎของศูนย์ อย่างรุนแรง เช่น มียาเสพติด มีเพศสัมพันธ์ ฯลฯ ซึ่งสมาชิกในศูนย์จะต้องร่วมกันรับผิดชอบ และช่วยกันคิดว่าเหตุใดจึงเกิดเหตุการณ์เช่นนั้น การจัดการประชุมใหญ่ เป็นพิธีการที่เน้นความเงียบ โดยเรียกประชุมสมาชิกทุกคน โดยทุกคนไม่ทราบ (แต่เจ้าหน้าที่ทราบ) ให้ทุกคนนั่งเงียบๆ ห้ามพูดกัน บรรยากาศจะทำให้สมาชิกทราบว่าเกิดเรื่องร้ายแรงขึ้น เมื่อเวลาผ่านไปสักครู่ หัวหน้าศูนย์จะกล่าวเปิดประชุม และบอกว่ามีอะไรเกิดขึ้น เนื่องจากอะไร และถามความเห็นจากสมาชิกในศูนย์ว่าจะทำอย่างไรกับสมาชิกที่ทำผิดร้ายแรง

7) การให้ออกจากชุมชนบำบัด (Banishment) เป็นวิธีการสุดท้ายในการปรับพฤติกรรมสมาชิก โดยใช้กับสมาชิกที่ละเมิดกฎที่ร้ายแรงของศูนย์ โดยการให้ออกไปจากศูนย์ อาจโดนส่งไปอยู่แดนอื่น ถ้าคิดว่าไม่สามารถอยู่ทำการแก้ไขพฤติกรรมได้แล้ว และจะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีกับสมาชิกอื่นๆ ต่อไป

การใช้เครื่องมือต่างๆ เหล่านี้จะใช้ตามระดับความรุนแรงของพฤติกรรม หรือความถี่ที่เกิดพฤติกรรมไม่ดี โดยเริ่มจากวิธีการที่มีความรุนแรงน้อยที่สุดไปจนถึงรุนแรงมาก และความถี่ในการใช้วิธีการรุนแรงควรใช้ให้น้อย เพราะหากใช้วิธีการรุนแรงบ่อยๆ ก็จะทำให้การปรับพฤติกรรมไม่ได้ผล เนื่องจากเกิดการต่อต้านหรือชินชา

### 3) ขั้นตอนการเตรียมการปลดปล่อย (Re – Entry Stage)

ระยะเวลา 3 เดือน ก่อนที่สมาชิกทุกคนจะปลดปล่อย เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมแก่สมาชิก ให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัว และสังคมภายนอกได้อย่างปกติสุข ทางเรือนจำ/ทัณฑสถานจะดำเนินการ ดังนี้

- จัดเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ และวางแผนการดำเนินชีวิตให้แก่สมาชิกแต่ละคน
- ติดต่อและประสานงานทั้งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ฝึกวิชาชีพที่สอดคล้องกับตลาดแรงงานให้แก่สมาชิก แนะนำการจ้างงาน รวมทั้งติดต่อหน่วยงานจัดหางานให้สมาชิก

- จัดกิจกรรมครอบครัวบำบัด โดยเชิญญาติและครอบครัวของสมาชิกชุมชนบำบัดมาประชุมหารือ เพื่อก่อให้เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดี และขอความร่วมมือดูแลสมาชิกเมื่อพ้นโทษออกไป

- ประสานงานกับหน่วยงานที่ดำเนินการด้านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ รับสมาชิกที่ยังไม่มีความพร้อมกลับไปสู่สังคมให้ได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพต่อไป

4) ขั้นตอนการติดตามผล (After – Care Stage) จะดำเนินการทั้งก่อน และหลังการปลดปล่อย ดังนี้

#### 1. การติดตามก่อนปล่อยพ้นโทษ

- การสุ่มตรวจปัสสาวะเป็นระยะๆ เพื่อประเมินผล
- การสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย และพฤติกรรม
- การเปรียบเทียบน้ำหนักตัวของสมาชิกแต่ละคนทุกระยะ

#### 2. การติดตามภายหลังการปลดปล่อย

- มอบหมายให้เจ้าหน้าที่คุมประพฤติและอาสาสมัครคุมประพฤติ ออกไปเยี่ยมสมาชิก และครอบครัวเพื่อรับทราบปัญหา และให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสังคม

- ให้สมาชิกติดต่อกลับมาแจ้งเรื่องจำ/ทัศนสถาน โดยการรายงานตัวด้วยการเขียนจดหมาย ส่งไปรษณียบัตร หรือทางโทรศัพท์ เป็นต้น

#### สายการบังคับบัญชา (Chain of Command)

สายการบังคับบัญชาในชุมชนบำบัด เป็นการให้สมาชิกได้เรียนรู้การเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนทำให้เรียนรู้บทบาทหน้าที่นานต่างๆ รู้จักรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตนเองสมาชิกใหม่จะเริ่มต้นจากการเป็นลูกทีม มีความรับผิดชอบน้อย และค่อยๆ มากขึ้นตามลำดับที่ละขั้นตอนจนได้เป็นหัวหน้าทีมงาน ผู้ช่วยหัวหน้าทีมใหญ่ และหัวหน้าใหญ่ เป็นต้น

#### โปรแกรมประจำวัน

การจัดโปรแกรมประจำวัน ได้จัดให้สอดคล้องกับระเบียบ และธรรมเนียมปฏิบัติของเรือนจำของชุมชนบำบัด ซึ่งสมาชิกชุมชนบำบัดต้องดำเนินการให้เป็นไปตามโปรแกรมอย่างเคร่งครัดเพื่อฝึกระเบียบวินัย ดังนี้

|          |                                                 |            |                      |
|----------|-------------------------------------------------|------------|----------------------|
| 05.45 น. | สวัสดีตอนเช้า เก็บที่นอน เตรียมตัวลงจากเรือนนอน |            |                      |
| 06.00 น. | ฝึกกายบริหาร ออกกำลังกาย                        |            |                      |
| 07.00 น. | ภารกิจส่วนตัว อาบน้ำ รับประทานอาหาร             |            |                      |
| 08.00 น. | ตรวจนับยอด เคารพธงชาติ สวดมนต์                  |            |                      |
| 08.30 น. | กลุ่มเตรียมประชุมเช้า                           |            |                      |
| 08.45 น. | กลุ่มประชุมเช้า                                 |            |                      |
| 09.00 น. | ทำงาน                                           |            |                      |
| 12.00 น. | พักเที่ยง รับประทานอาหาร                        |            |                      |
| 13.00 น. | จันทร์                                          | ทำงาน      | กลุ่มปรับความเข้าใจ  |
|          | อังคาร                                          | ทำงาน      | กลุ่มให้คำปรึกษา     |
|          | พุธ                                             | กลุ่มสัมนา | อิสระ                |
|          | พฤหัสบดี                                        | ทำงาน      | ร้องเพลง เล่นกีฬา    |
|          | ศุกร์                                           | ทำงาน      | กลุ่มระบายความรู้สึก |

เสาร์           ทำงาน           เล่นเกม  
อาทิตย์       อิสระ           อิสระ

- 15.00 น.   อาบน้ำ รับประทานอาหารเย็น  
16.00 น.   ตรวจนับยอด เคารพธงชาติ เตรียมเข้าเรียนนอน  
17.00 น.   ทำกลุ่มต่างๆ ประชุมผู้รับผิดชอบเรื่องต่างๆ อิสระ ฯลฯ  
19.00 น.   สวดมนต์ อ่านหนังสือ เขียนจดหมาย เขียนบันทึกประจำวัน ฯลฯ  
20.00 น.   ราตรีสวัสดิ์ (นอน)

กฎ 4 ข้อ ของชุมชนบ่าบัด

1. ห้ามครอบครองและมีเสพยาเสพติด
2. ห้ามใช้ความรุนแรง
3. ห้ามมีเพศสัมพันธ์
4. ห้ามลักทรัพย์

ระเบียบ

1. ห้ามนำของมีค่าติดตัว
2. ให้มีเสื้อผ้าใช้ประจำวัน คนละ 3 ชุด และของใช้ส่วนตัวเท่าที่จำเป็น
3. เสื้อผ้า เครื่องนอน สัมภาระส่วนตัว ต้องเก็บวางในที่ที่กำหนด
4. เสื้อผ้าเครื่องนอน สัมภาระ ต้องซักหรือทำความสะอาดในเวลา และสถานที่ที่

กำหนด

5. ต้องรับประทานอาหารตามเวลาที่กำหนดพร้อมกัน ตักอาหารให้พอเพียง ไม่พูดคุย  
ทำเสียงดัง เวลานั้นควรเปลี่ยนที่นั่ง ไม่นั่งซ้ำที่เดิม

6. ต้องเคารพ เชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำสั่ง คำตักเตือนของเจ้าหน้าที่ หรือผู้รับผิดชอบ  
และธรรมเนียมในชุมชนบ่าบัดอย่างเคร่งครัด

7. ต้องปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างจริงจังและเต็มความสามารถ
8. ไม่พูดคุยส่งเสียงรบกวนเวลานอน
9. ต้องไม่ดูหมิ่นศาสนาซึ่งกันและกัน
10. พูดจาสุภาพ ไม่เอะอะโวยวาย
11. ควรอาบน้ำตามกำหนดเวลาทุกครั้ง
12. ต้องแต่งกายให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ โดยเฉพาะเวลาเข้ากลุ่ม
13. ไม่นำอาหาร เครื่องดื่มขึ้นห้องนอน หรือเวลาทำกิจกรรม
14. ทิ้งขยะในภาชนะสำหรับรองรับเท่านั้น
15. ทุกเรื่องที่พูดในที่ประชุมหรือกลุ่ม ไม่ควรนำมาวิพากษ์วิจารณ์กันอีก
16. ต้องตั้งใจขณะทำกลุ่ม ต้องเคารพ เชื่อฟัง และให้ความร่วมมือผู้ดำเนินการ

อุดมการณ์

1. ความซื่อสัตย์
2. ความรับผิดชอบ
3. จงไว้วางใจในสภาพแวดล้อมของท่าน
4. การแสดงบทบาทที่เหมาะสม

5. การพัฒนาตนเองย่อมมาก่อนตำแหน่ง และหน้าที่
6. ค่าชดเชย คือสิ่งที่ถูกต้อง และเหมาะสม
7. จงสร้างความเข้าใจ แล้วท่านจะเข้าใจ
8. ท่านไม่สามารถเก็บมันไว้ได้ จนกว่าท่านจะถ่ายทอดมันออกมา
9. เราพร้อมเผชิญปัญหาในอนาคต
10. สมาชิกต้องเจริญก้าวหน้าไปพร้อมๆ กัน
11. ความรัก ความห่วงใย เคารพซึ่งกันและกัน
12. การค้นพบตัวเองนั้น ต้องอาศัยความจริง ความอดทน ความเหนื่อยยาก
13. ใช้ระยะเวลาแรกกับวัตถุประสงค์
14. ที่นี้ไม่มีของฟรี
15. อย่าคาดหวังในสิ่งที่ท่านร้องขอ

#### ปรัชญาของชุมชนบำบัด

|              |               |                |
|--------------|---------------|----------------|
| ณ ที่นี้     | เรามารวม      | เพื่อร่วมคิด   |
| เปลี่ยนชีวิต | เปลี่ยนใจ     | ด้วยเชื่อว่า   |
| สถานที่      | ใดใด          | ในโลกา         |
| สุดพึงพา     | นอกจากตัว     | ของเราเอง      |
| นับแต่วัน    | ที่เราพร้อม   | เผชิญหน้า      |
| กล้าสบตา     | เปิดใจ        | อย่างผู้แกร่ง  |
| รับความจริง  | จากเขาอื่น    | ไม่หวั่นเกรง   |
| วันนั้นเอง   | ที่หยุดวิ่ง   | หนีสิ่งกลัว    |
| ความปลอดภัย  | หาไม่ได้      | ในผู้อื่น      |
| หากเราขึ้น   | มีความลับ     | กับเขาทั่ว     |
| กลัวไปใย     | หากเขาจะ      | รู้จักตัว      |
| รู้ดีชั่ว    | ทั้งเราเขา    | เข้าใจกัน      |
| กระจกใด      | หรือจะส่องชี้ | ได้ดีเท่า      |
| เราสองเรา    | แน่ชัดกว่า    | ว่าเธอฉัน      |
| ณ ที่นี้     | เรามายู่      | พร้อมเพรียงกัน |
| ประจักษ์พยาน | ชัดแจ้ง       | แห่งตัวตน      |
| ไม่ใช่ยักษ์  | ไม่ใช่มาร     | ในความฝัน      |
| หรือคนร้าย   | ที่น่าพรั่น   | หวั่นสับสน     |
| หากแต่เป็น   | มนุษย์ผู้     | มีตัวตน        |
| มีปะปน       | ทั้งผิดชอบ    | ประกอบกัน      |
| ชีวิตใหม่    | เริ่มต้นได้   | ในวันนี้       |
| ปลูกชีวิ     | ให้งอกงาม     | อย่างที่ฝัน    |
| ไม่เดียวดาย  | เป็นเหมือนดัง | ที่กลัวกัน     |
| มีชีวัน      | เพื่อทั้งเขา  | และเราเอง      |

## 7. อำนาจหน้าที่ และภารกิจของทณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง

ทณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงเป็นหน่วยงานหนึ่งในกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม การบริหารงานประกอบด้วย การควบคุมผู้ต้องขังมิให้หลบหนี การฝึกอบรมวิชาชีพ การสงเคราะห์ผู้ต้องขัง การแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคมเมื่อพ้นโทษ ภายใต้พื้นฐานของ หลักกฎหมาย หลักทฤษฎีวิทยาและหลักมนุษยธรรม โดยอำนาจหน้าที่ ภารกิจ และการดำเนินงานของ กรมราชทัณฑ์สรุปได้ดังนี้ (บรรยายสรุป, 2547)

### 1. ข้อมูลทั่วไป

ทณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง เปิดดำเนินการเมื่อปี พ.ศ. 2522 มีวัตถุประสงค์เพื่อ บำบัดรักษา อบรมและฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังหญิงที่ต้องโทษเกี่ยวกับคดีอาชญากรรมให้โทษ ซึ่งแต่เดิมถูกคุมขัง ประปนรวมกันอยู่กับผู้ต้องขังคดีประเภทอื่นๆ และยังไม่มีสถานที่ควบคุมบำบัดรักษาแยกเป็นเอกเทศ มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมผู้ต้องขังหญิงเด็ดขาด คดีอาชญากรรมให้โทษ กำหนดโทษไม่เกิน 10 ปี มีทั้ง ผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมในการเสพและจำหน่าย ซึ่งแยกขังไว้ต่างหากจากกันให้การบำบัดรักษา และฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ต้องขัง

### 2. หน้าที่และความรับผิดชอบ

2.1 ควบคุมและดำเนินการกับผู้ต้องขังคดีอาชญากรรมให้โทษที่จัดอยู่ในประเภทของโทษ ตามที่รัฐมนตรีกำหนด

2.2 จัดการศึกษา อบรม พัฒนา ปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมและฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง

2.3 ดำเนินการเกี่ยวกับการทำงาน และการใช้แรงงานผู้ต้องขัง

2.4 ดำเนินการทางทัณฑปฏิบัติ จัดสวัสดิการให้การสงเคราะห์ และพัฒนาสุขภาพอนามัย แก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับการสุขาภิบาล

2.5 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ ได้รับมอบหมาย

2.6 ศึกษาวิเคราะห์และพัฒนามาตรการ หลักเกณฑ์ และวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังคดี อาชญากรรมให้โทษเป็นมาตรฐานเดียวและถูกต้องตามหลักทฤษฎีวิทยา

2.7 กำหนดแนวทางติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังคดีอาชญากรรมให้โทษ

2.8 ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังคดีอาชญากรรมให้โทษตาม นโยบายและแผนงานของกรมราชทัณฑ์

### 3. การบริหารงาน

ทณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง มีโครงสร้างและการบริหารงานแบ่งออกเป็น ส่วนและฝ่าย ต่างๆ ดังนี้

#### 3.1 ส่วนปกครองผู้ต้องขัง

ดำเนินการเกี่ยวกับการวางแผน และดำเนินการด้านควบคุมผู้ต้องขังให้อยู่ใน ระเบียบวินัยและมีให้หลบหนี การรักษาการณ์บริเวณทณฑสถานฯ การป้องกันการลักลอบนำสิ่งของ ต้องห้ามเข้าออกทณฑสถาน แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายปกครองและฝ่ายรักษาการณ์

#### 3.2 ส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง

ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบหมายศาล จัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง การเลื่อน ขึ้น การย้าย การลดวันต้องโทษจำคุก การพักการลงโทษ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การคุมประพฤติ

การใช้แรงงาน การฝึกวิชาชีพ การบริหารเงินทุนฯ การให้การศึกษาสายสามัญและวิชาชีพ การอบรมและพัฒนาจิตใจและการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังติดยาเสพติด รูปแบบชุมชนบำบัด แบ่งออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายทัศนปฏิบัติ ฝ่ายจำแนกลักษณะ ฝ่ายฝึกวิชาชีพ ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ

### 3.3 ส่วนสวัสดิการผู้ต้องขัง

ดำเนินการเกี่ยวกับการวางแผนและดำเนินการจัดสวัสดิการและให้การสงเคราะห์ผู้ต้องขัง การจัดเลี้ยงอาหารผู้ต้องขัง เงินฝากผู้ต้องขัง การเยี่ยมญาติ ร้านค้าสงเคราะห์ นันทนาการ การขอความร่วมมือจากองค์กรต่างๆ ในการช่วยเหลือผู้ต้องขัง แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายสวัสดิการผู้ต้องขัง ฝ่ายสงเคราะห์ผู้ต้องขัง

### 3.4 ฝ่ายบริหารทั่วไป

ดำเนินการเกี่ยวกับงานสารบรรณ การเงิน การบัญชี การพัสดุ อาคารสถานที่ ยานพาหนะ การบริหารงานบุคคล งานเลขานุการ รวมทั้งงานที่มีได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

### 3.5 สถานพยาบาล

ดำเนินการเกี่ยวกับการบำบัดรักษาขั้นต้นแก่ผู้ต้องขัง ดูแลควบคุมและดำเนินงานอนามัย อาชีวอนามัย สุขาภิบาล ทัศนสถาน และสิ่งแวดล้อมในทัศนสถานฯ ให้คำปรึกษาแก่ผู้บริหารในการส่งผู้ต้องขังออกไปรักษาตัวนอกทัศนสถานฯ

## 8. แนวความคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกิจกรรมของภาครัฐ ซึ่งเป็นขั้นตอนเกี่ยวกับมาตรการของนโยบายที่เกิดขึ้นที่ระหว่างกระบวนการกำหนดนโยบาย เมื่อนำนโยบายที่ได้รับความเห็นชอบในการประกาศใช้ในลักษณะต่างๆ ไปปฏิบัติจะส่งผลกระทบต่อประชาชนที่เกี่ยวข้อง หากนโยบายไม่เหมาะสมและไม่สามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนดังที่คาดไว้ แสดงว่านโยบายดังกล่าวนั้นประสบความสำเร็จล้มเหลว ในขณะเดียวกันหากนโยบายนั้นดีแต่หากนำไปปฏิบัติไม่ดีย่อมจะไม่บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ แสดงว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติมีความซับซ้อน เมื่อพิจารณาถึงความหมายของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ มีนักวิชาการที่สำคัญให้คำจำกัดความในลักษณะที่แตกต่าง หรือคล้ายคลึงกันดังนี้

Walter Willams. (อ้างถึงในสมบัติ อ่างอิงวงศ์, 2555, หน้า 398) ได้กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการรวบรวมทรัพยากรทางการบริหารในองค์กรให้สามารถปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งต้องมีการจัดหา/เตรียมวิธีการเพื่อจะทำการดำเนินงานตามนโยบายสำเร็จลุล่วง โดยต้องใช้ความพยายามอย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ จนสามารถดำเนินการได้สำเร็จ

Jeffrey L. Pressman and Aaron Wildavsky (อ้างถึงในสมบัติ อ่างอิงวงศ์, 2555, หน้า 399) การนำนโยบายไปปฏิบัติว่า หมายถึง ความสามารถในการจัดการและประสานสิ่งที่จะกระทำให้บังเกิดผลในลักษณะที่เป็นลูกโซ่ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล ทั้งนี้ เพื่อให้ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำเป็นไปตามที่มุ่งหวังเอาไว้

ศุภชัย เยาวะประภาส. (2538, หน้า 533) การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการ นั่นคือมีความต่อเนื่อง ไม่หยุดนิ่ง มีขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม ไม่ใช่กิจกรรมที่เกิดขึ้นชั้กชย่อน แต่เป็น

กิจกรรมที่ต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง แต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์กันตลอดเวลาและประเด็นที่สอง การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายของนโยบาย

วรเดช จันทรศร (2546, หน้า 193) การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นเรื่องของการศึกษา ว่าองค์กรที่รับผิดชอบสามารถนำและกระตุ้นให้ทรัพยากรทางการบริหารตลอดจนกลไกที่สำคัญทั้งหมดสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบาย ซึ่งนักวิเคราะห์นโยบายสาธารณะจะมุ่งให้ความสนใจไปที่ปัญหาหรือสิ่งที่เชื่อมโยงระหว่างความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบายแผนงาน และโครงการให้ลึกซึ้งและถ่องแท้ยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถจำแนกการนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถแบ่งออก 2 ด้าน คือ ด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็น “กิจกรรมหรือกระบวนการที่กระทำเพื่อการบรรลุผลสำเร็จ” และด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็น “การศึกษาและการสังเกตปรากฏการณ์ในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อแสวงหาคำอธิบายปรากฏการณ์หรือการกระทำที่เกิดขึ้น”

สรุปได้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงหมายถึง การแปลงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในนโยบาย ซึ่งอาจเป็นกฎหมาย หรือคำสั่งของรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีให้เป็นแนวทาง/แผนงาน/โครงการกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมประกอบด้วย การจัดหาทรัพยากรต่างๆ เพื่อดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ การวางแผนโครงการเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ที่กำหนด การออกแบบองค์การ และการดำเนินการให้เป็นไปตามแนวทางการดำเนินงานโครงการที่กำหนดไว้

### ขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

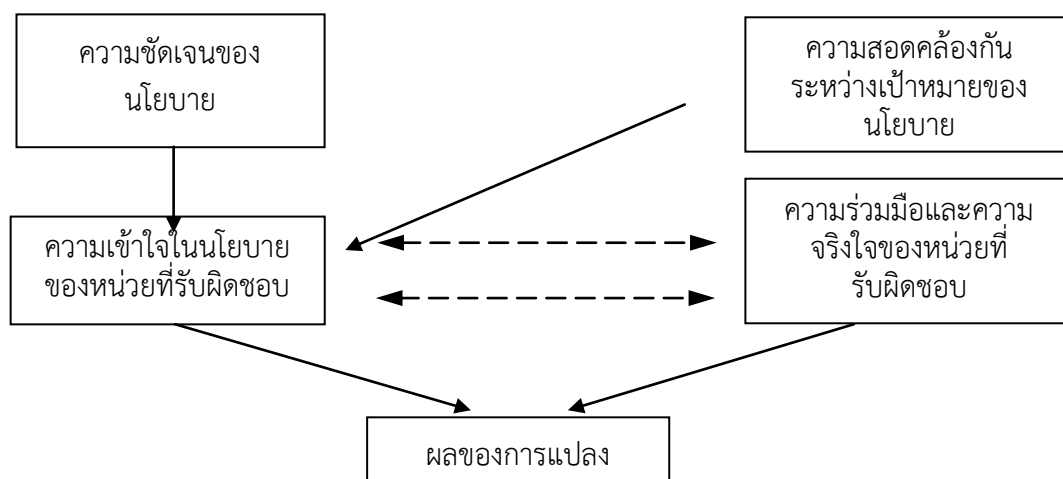
Paul Berman (อ้างในเฉลิมพล ศรีหงษ์, 2557, หน้า 10 - 12) เกี่ยวกับการศึกษาการนำนโยบายทางสังคมไปปฏิบัติ สามารถจำแนกได้เป็น 2 ระดับ คือ การนำนโยบายไปปฏิบัติในรัฐระดับมหภาค (Macro Implementation) และการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค (Micro Implementation) ซึ่งสามารถสรุปพอสังเขปดังนี้

#### 1. การนำนโยบายไปปฏิบัติระดับมหภาค (Macro Implementation)

มีขอบเขตกว้างครอบคลุมไปจนถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากหน่วยงานในระดับสูงไม่สามารถทำให้หน่วยงานในระดับล่างหรือหน่วยงานที่ให้บริการของรัฐนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างตรงตามเจตจำนงของนโยบาย และเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดความล้มเหลวหรือความล่าช้าในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การนำนโยบายระดับมหภาคไปปฏิบัติมีความล้มเหลวมีทั้งสิ้น 4 ปัจจัย ได้แก่ ความขัดแย้งของเป้าหมาย (goal discrepancies) การให้ความสนับสนุนหรือให้อำนาจในการปฏิบัติที่แตกต่างกัน (influence and authority differentials) การขาดแคลนทรัพยากร (resource deficiencies) และอุปสรรคด้านการสื่อสารระหว่างหน่วยงานหรือองค์การ (communication difficulties among organization) นอกจากความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติยังขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน หากเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานจะทำให้เกิดความต่อเนื่อง เบอร์แมนพบว่ายังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งผ่านนโยบายมากเท่าใด จะมีปัญหามากขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนของการแปลงนโยบายออกเป็นแนวทางปฏิบัติหรือออกมาในรูปของแผนงานหรือโครงการ และขั้นตอนในการทำให้หน่วยงานในระดับล่างยอมรับ (adopt) แนวทางของแผนงานหรือโครงการนั้นปฏิบัติต่อ

การแปลงนโยบาย เมื่อทางฝ่ายการเมืองหรือฝ่ายบริหารได้ทำการกำหนดนโยบายออกมาในรูปใดรูปหนึ่งแล้ว ก็จะมีการระบุให้หน่วยงาน ส่วนราชการ หรือองค์การเป็นผู้รับผิดชอบหลัก

ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่แปลงนโยบายนั้นออกมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ แผนงาน หรือโครงการ โดยส่วนมากจะเป็นราชการบริหารส่วนกลางที่เป็นฝ่ายแปลงนโยบายออกมาเพื่อให้หน่วยปฏิบัติในระดับล่างถือปฏิบัติ ซึ่งขั้นตอนของการแปลงนโยบายนี้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า มีปัจจัยหลายปัจจัยที่ส่งผลทำให้นโยบายต้องถูกปรับเปลี่ยนไปจากวัตถุประสงค์เดิมด้วยความคลุมเครือ หรือการขาดความเฉพาะเจาะจงของนโยบาย ความหลากหลายของเป้าหมาย ระดับความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของนโยบายที่หน่วยงานรับไปปฏิบัติ ระดับความร่วมมือและความจริงใจในการนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติของหน่วยงานรับผิดชอบ



ภาพ 2.2 อธิบายแผนภูมิปัจจัยที่มีผลต่อความถูกต้องในการแปลงนโยบายของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ที่มา.จาก นโยบายสาธารณะ (หน้า 215), โดย วรเดช จันทรร, 2546, นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จากภาพที่ 3 สามารถสรุปได้ว่า ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติในเบื้องต้นจึงขึ้นอยู่กับความชัดเจนของเป้าหมายและการที่หน่วยงานที่รับผิดชอบในการแปลงนโยบายมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของนโยบายตลอดจนให้ความร่วมมือกับฝ่ายการเมืองและมีความจริงใจที่จะนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติเพียงใด

ขั้นตอนของการยอมรับ เป็นขั้นตอนในการทำให้หน่วยงานในระดับล่างยอมรับแนวทาง แผนงาน โครงการ หรือผลของการแปลงนโยบายนั้นไปปฏิบัติ ดังนั้นการทำให้หน่วยงานระดับล่างเกิดการยอมรับขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ลักษณะของหน่วยงานท้องถิ่น สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองของท้องถิ่นนั้น ตลอดจนประโยชน์ที่รัฐควรจะให้กับหน่วยงานระดับล่าง อย่างไรก็ตามการยอมรับอย่างเดียวอาจจะไม่เพียงพอ จึงสำคัญว่ามีความเข้าใจในขั้นตอนของการนำไปปฏิบัติเพียงใด เพราะฉะนั้น การสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นในการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจถึงขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาคด้วย

## 2. การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค (Micro Implementation)

การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาคเริ่มต้นจากการที่หน่วยงานระดับล่างรับนโยบาย แผนงาน หรือโครงการมาจากเบื้องบน แล้วนำนโยบายแผนงานหรือโครงการนั้นมาปรับเปลี่ยนให้เป็น แนวทางการปฏิบัติงาน ซึ่งการนำนโยบายหรือโครงการดังกล่าวมาปฏิบัติให้บรรลุผลนั้นจะต้องอาศัย การมีปฏิสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เจ้าของโครงการนั้นกับองค์กรระดับล่างที่ทำหน้าที่ปฏิบัติงาน ซึ่งเบอร์แมนเรียกว่า “การปรับตัวเข้าหากัน และกัน” ซึ่งสิ่งที่สำคัญในการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาคนั้น จะประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนของการระดมพลัง (mobilization) ขั้นตอนการปฏิบัติ (deliverer Implementation) และ ขั้นตอนในการสร้างความเป็นปึกแผ่น (institutionalization) หรือความต่อเนื่อง (continuation) ในองค์การ สามารถสรุปสาระสำคัญโดยสังเขปดังนี้

#### **ขั้นการระดมพลัง**

ขั้นตอนนี้จะต้องดำเนินการใน 2 กิจกรรม คือ การพิจารณารับนโยบาย และการแสวงหา ความสนับสนุน ซึ่งการรับนโยบายนั้นจะพิจารณาถึงความเหมาะสม ความสอดคล้องกับเป้าหมายและ สามารถสนองตอบความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง และกิจกรรมที่ตามมาคือ การได้รับการ สนับสนุน และความร่วมมือจากสมาชิกภายในหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามาร่วม ย่อมส่งผลต่อ ความต่อเนื่องของการนำนโยบายไปปฏิบัติและประสบผลสำเร็จที่ตามมา

#### **ขั้นการปฏิบัติ**

ขั้นตอนนี้ครอบคลุมถึงกระบวนการในการปรับเปลี่ยนนโยบายหรือโครงการที่ได้มีการยอมรับ แล้วออกมาในรูปของการปฏิบัติจริง ในขั้นนี้จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับตัวผู้ปฏิบัติโดยตรงคือ ผู้ปฏิบัติอาจทำการ ตัดสินใจ หรือกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานประจำขึ้น ดังนั้น การสร้างความสำเร็จของการปฏิบัติ ให้เกิดขึ้นจึงขึ้นอยู่กับ การแสวงหาแนวทางในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ หรือสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ ในแต่ละช่วงเวลา อีกทั้งหน่วยงานระดับล่างยังจะต้องแสวงหาวิธีการ ที่จะปรับพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติระดับล่างให้เข้ากับนโยบายอีกด้วย

#### **ขั้นการสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง**

ความสำเร็จหรือผลลัพธ์ในระยะยาวของนโยบายจะเกิดเมื่อมีการนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติ อย่างต่อเนื่อง (continuation) โดยผู้ปฏิบัติ หมายความว่านโยบายนั้นจะต้องถูกปรับเปลี่ยนและได้รับการยอมรับเป็นหน้าที่ประจำวัน (routinization) ของผู้ปฏิบัติด้วย ฉะนั้น การสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้น ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้เกี่ยวข้องต้องหาทางทำให้การปฏิบัติตามขั้นตอนที่สองสืบทอดมาสู่ขั้นตอน ที่สาม คือ การสร้างความเป็นปึกแผ่นเชิงสถาบัน (institutionalization) หรือความต่อเนื่องในการปฏิบัติ ให้เกิดขึ้นกับนโยบายนั้น

สรุปได้ว่า การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ต้องดำเนินการโดยอาศัยการใช้ภาษาสื่อสาร แนวความคิดและเทคนิควิธีการต่างๆ นักวิชาการบางท่านซึ่งศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติกล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ มักจะเกี่ยวข้องกับการลำเอียงหรืออคติ และ ข้อจำกัด หากผู้นำนโยบายไปปฏิบัติทำหน้าที่เป็นเพียงตัวแทนของผู้กำหนดนโยบาย แนวความคิดของ การนำนโยบายไปปฏิบัติดังกล่าวจะมีลักษณะแบบบนลงล่าง (top-down view) หรือเป็นแนวความคิด ของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายให้เป็นชุดของกิจกรรมที่มีการจัดลำดับ และมองความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายและกิจกรรมว่า เป็นกระบวนการการปฏิสัมพันธ์และเจรจา

ต่อรองที่เกิดขึ้นตลอดเวลาระหว่างผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ กับผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายนั้นๆ

### ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

มีนักวิชาการที่สำคัญทั้งไทยและต่างประเทศได้ศึกษาจำนวนหลายคน มีดังนี้

ศุภชัย เยาวะประภาส (อ้างถึงในเดช อุณหะจิริงรักษ์, 2557, หน้า 35-38) ได้ทบทวนผลงานทางวิชาการในทศวรรษที่ผ่านมา ผู้เขียนพบว่าปัจจัยหลายประการที่กำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่

1. ด้านลักษณะของนโยบาย งานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า ลักษณะบางประการของนโยบายจะมีส่วนในการกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายนั้นๆ ลักษณะดังกล่าว ได้แก่

(1) ประเภทของนโยบาย พบว่า แวนมิเตอร์และแวนฮอร์น เสนอว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายนั้น บางส่วนจะขึ้นอยู่กับประเภทของนโยบาย ตัวแปรและเงื่อนไขต่างๆ ที่มีส่วนในการกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายจะแตกต่างกันออกไปตามประเภทของนโยบายนั้นๆ ทั้งสองตั้งสมมติฐานว่า การปฏิบัติตามนโยบายจะประสบความสำเร็จมากที่สุด เมื่อนโยบายนั้นเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ น้อยที่สุด และมีความเห็นพ้องต้องกันในวัตถุประสงค์ในระดับสูงในทางตรงกันข้าม ถ้านโยบายเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงมาก และมีความเห็นพ้องต้องกันในวัตถุประสงค์น้อย แต่ความเห็นพ้องต้องกันในวัตถุประสงค์มีน้อย และชาบาร์เทียร์และแมชมาเนียน ก็ให้ข้อสรุปค่อนข้างจะคล้ายคลึงกัน หลังจากทั้งสองทบทวนผลงานทางวิชาการในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ก็ให้ข้อสรุปว่านโยบายที่มุ่งหวังจะให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยจะมีโอกาสในการประสบความสำเร็จมากกว่านโยบายที่มุ่งหวังการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง

(2) ผลประโยชน์สัมพัทธ์ของนโยบาย พบว่า แวนมิเตอร์และแวนฮอร์น กล่าวว่า ปัจจัยกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายอีกปัจจัยหนึ่ง คือ น้ำหนักของผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่นโยบายนั้นจะผลักดันให้เกิดขึ้นมา วูล์ดริจซ์ ยืนยันความเห็นนี้โดยกล่าวว่าความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายจะขึ้นอยู่กับความแพร่หลายของการรับรู้ว่าคุณนโยบายนั้นให้ประโยชน์มากกว่านโยบายอื่นๆ ที่มีอยู่นาน้อยเพียงใด

(3) ความสอดคล้องกับค่านิยมที่มีอยู่ ประสบการณ์ที่ผ่านมาและความต้องการของผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากนโยบาย พบว่า วูล์ดริจซ์ ยืนยันว่านโยบายจะได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับขีดขั้นของความสอดคล้องระหว่างนโยบายนั้นกับค่านิยมที่มีอยู่ ประสบการณ์ที่ผ่านมาและความต้องการของผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากนโยบายนั้นเป็นสำคัญ

(4) ความเป็นไปได้ในการทดลองปฏิบัติ พบว่า วูล์ดริจซ์ เสนอว่าความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายบางส่วนจะขึ้นอยู่กับว่า นโยบายนั้นสามารถนำมาทดลองปฏิบัติจริงในลักษณะของโครงการทดลองก่อนได้หรือไม่ นโยบายที่สามารถนำมาทดลองนำมาปฏิบัติจริงก่อนได้ จะมีโอกาสประสบความสำเร็จมากกว่านโยบายที่ไม่สามารถทำเป็นโครงการทดลองก่อนได้ รอนดิเนลลี ก็มีความเห็นเช่นเดียวกันกับวูล์ดริจซ์โดยเสนอว่า ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติให้เป็นจริงไปตามนโยบายจะมีมากขึ้นถ้านโยบายนั้นสามารถนำมาทดลองในเชิงปฏิบัติก่อนได้

(5) ความเห็นผลได้ของนโยบายนั้น พบว่า วูล์ดริจซ์ ยืนยันว่านโยบายที่สามารถส่งผลที่สามารถเห็นได้ชัดเจนจะมีโอกาสในการประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติมากกว่านโยบายที่ไม่สามารถชี้ให้เห็นถึงผลที่ชัดเจน

(6) คุณภาพของการส่งข้อมูลย้อนกลับ พบว่า วิปา มีความเห็นว่า การควบคุมดูแลและประเมินผลนโยบายนั้นต้องมีอย่างสม่ำเสมอซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งยวดต่อความสำเร็จของนโยบายนั้น โวลแมน ก็มีความเห็นคล้ายคลึงกัน เขากล่าวว่า คุณภาพของการส่งข้อมูลย้อนกลับมีความสำคัญมากต่อความสำเร็จของนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายที่พยายามเสนอการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ และนโยบายที่ทำงานเป็นกิจวัตรและมีมานานแล้ว

2. ด้านวัตถุประสงค์ของนโยบาย การมีตัวชี้ที่จะแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบายเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของนโยบายนั้น ลักษณะต่างๆ ต่อไปนี้เป็นสิ่งที่จะมีผลต่อความสำเร็จของนโยบาย ดังนี้

(1) ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ พบว่า แมชมาเนียน และซาบาเทียร์ ให้ความเห็นว่าการที่นโยบายจะได้รับการปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์มากนัก้อยแค่ไหนขึ้นขึ้นอยู่กับความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้นๆ ด้วย โวลแมน กล่าวว่าโอกาสการตีความผิดอันเป็นสาเหตุที่จะนำไปสู่ความล้มเหลวของนโยบายนั้นจะเกิดขึ้นได้ง่ายมากหากว่านโยบายนั้นมีวัตถุประสงค์ที่ไม่กระจ่างชัด และผู้กำหนดนโยบายเองก็ไม่ได้ให้ความกระจ่างเกี่ยวกับวัตถุประสงค์นั้นๆ วูล์ดริจซ์ ให้ความเห็นเช่นเดียวกันโดยกล่าวว่า ความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายบางส่วนจะขึ้นอยู่กับความกระจ่างชัดของวัตถุประสงค์ที่กำหนดเอาไว้ วิปา เอเดเวอร์ตส และแวนมิเตอร์กับแวนฮอร์น ก็ให้ความเห็นทำนองเดียวกันนี้

(2) ความสอดคล้องต้องกันของวัตถุประสงค์นั้น วัตถุประสงค์ของนโยบายนอกจากต้องกระจ่างชัดแล้ว ยังจะต้องสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันด้วย ความสำคัญของความสอดคล้องดังกล่าวต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป โดยนักวิชาการหลายคน เช่น แมชมาเนียน และซาบาเทียร์ แวนมิเตอร์ และแวนฮอร์น และเอเดเวอร์ตส ซึ่งปัจจุบันนี้ความสำคัญของความสอดคล้องกันนี้ในงานเขียนของพวกเขา

(3) ความยากง่ายในการรับรู้วัตถุประสงค์ พบว่า วูล์ดริจซ์ ย้ำว่า วัตถุประสงค์นอกจากจะต้องกระจ่างชัดและสอดคล้องกันแล้ว ยังจะต้องง่ายแก่ผู้ที่นำนโยบายไปปฏิบัติที่จะรับรู้ เอเดเวอร์ตส มีความเห็นเช่นเดียวกันโดยกล่าวว่า ก่อนที่ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติจะปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้นได้ เขาเหล่านั้นจะต้องรู้ว่ามันนโยบายออกมาแล้ว รู้ว่านโยบายนั้นๆ มีวัตถุประสงค์เช่นไร

(4) ดัชนีชี้ความสำเร็จของนโยบาย พบว่า วูล์ดริจซ์ ย้ำว่า ความสำเร็จของนโยบายขึ้นอยู่กับว่านโยบายนั้นได้แสดงให้เห็นว่าอะไรคือดัชนีที่จะชี้ว่านโยบายนั้นประสบความสำเร็จ แวนมิเตอร์ และแวนฮอร์น ก็กล่าวอย่างจุดนี้เช่นกัน โดยกล่าวว่า การศึกษาการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายนั้น เราจะต้องรู้ถึงดัชนีที่ใช้วัดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบายนั้น เพรสแมน และวิลดาฟสกี กล่าวว่า เราไม่มีทางที่จะรู้ว่ำนโยบายนั้นๆ สำเร็จหรือล้มเหลวหรือไม่ถ้าเราไม่มีดัชนีที่จะใช้วัด

(5) ความเที่ยงตรงของข่าวสารที่มีไปยังผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่า เอเดเวอร์ตส กล่าวว่า คำสั่งข่าวสารหรือข้อมูลต่างๆ ที่ผู้กำหนดนโยบายมีไปยังผู้นำเอานโยบายไปปฏิบัติยิ่งชัดเจนเท่าไรโอกาสที่นโยบายจะได้รับการปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีก็มากขึ้นเท่านั้น แวนมิเตอร์ และแวนฮอร์น ก็ย้ำจุดนี้เช่นเดียวกัน โดยกล่าวว่า ถ้าแหล่งข้อมูลต่างๆ ให้ข้อมูลไม่สอดคล้องกันในการแปลความวัตถุประสงค์หรือมาตรฐานต่างๆ ของนโยบาย หรือถ้าแหล่งข้อมูลเดียวกันให้ข้อมูลที่ขัดแย้งกันเอง ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติจะพบว่า การปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้นยากเย็นมาก

3. ด้านความเป็นไปได้ทางการเมือง ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายอาจก่อให้เกิดปัญหาบางประการซึ่งไม่ควรมองข้ามไป ตัวแปรต่อไปนี้มีส่วนในการส่งผลกระทบต่อความเป็นไปได้ทางการเมืองของนโยบายนั้น

(1) การเจรจาระหว่างรัฐบาลกับเอกชน พบว่า วูล์ฟริจซ์ แสดงความเห็นว่าการสำเร็จของนโยบายจะขึ้นอยู่กับระดับของการสนับสนุนหรือคัดค้านที่กลุ่มธุรกิจเอกชนมีต่อนโยบายนั้น โวลแมนก็ตระหนักถึงความสำคัญข้อนี้ เขากล่าวว่า นโยบายที่จำเป็นจะต้องมีการเจรจาตกลงกันระหว่างรัฐบาลกับเอกชนอยู่เสมอจะมีโอกาสที่จะประสบปัญหาเมื่อนำมาปฏิบัติ

(2) ความสนับสนุนจากทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเห็นได้ว่านโยบายที่ขาดการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากกลุ่มผลประโยชน์และบุคคลที่สำคัญๆ ในวงการรัฐบาลและรัฐสภาจะมีโอกาสอย่างมากที่จะถูกโจมตีจากหลายๆ ฝ่ายเมื่อเสนอเข้ามาในกระบวนการทางนิติบัญญัติ และนโยบายนั้นมักจะถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ผิดไปจากจุดมุ่งหมายดั้งเดิม จนบางครั้งทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามเป้าหมายที่วางไว้เมื่อร่างนโยบายได้ ความคิดนี้ ซาบาเทียร์ และแมชมาเนียน เป็นผู้ยืนยันโดยอาศัยงานวิจัยที่ผ่านมาและงานวิจัยของพวกเขาเอง โวลแมน ก็มีความเห็นเช่นเดียวกัน เขากล่าวว่านโยบายประเภทที่จำเป็นต้องอาศัยความสนับสนุนจากกลุ่มและบุคคลต่างๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อที่จะสร้างเสียงสนับสนุนส่วนใหญ่ขึ้นมา ถ้าปรากฏว่าผลของนโยบายนั้นยังไม่เป็นที่ตกลงกันได้ระหว่างกลุ่มและบุคคลเหล่านั้น นโยบายเช่นนี้จะประสบในทางปฏิบัติอย่างมาก

(3) ผลกระทบของนโยบายที่มีต่อกลุ่มอาชีพที่มีอิทธิพล พบว่า โวลแมน ชี้ให้เห็นว่านโยบายที่กลุ่มอาชีพที่มีอิทธิพลเล็งเห็นว่าจะส่งผลกระทบในทางลบต่อกลุ่มของตน จะประสบปัญหาในการนำไปปฏิบัติอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มดังกล่าวจะใช้อิทธิพลทั้งหลายทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจเพื่อที่จะยับยั้งการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว

(4) ความสนับสนุนจากชนชั้นนำ พบว่า วาปี ย้ำถึงความสำคัญของการสนับสนุนจากชนชั้นนำในประเทศที่มีต่อนโยบายนั้น เขากล่าวว่า ในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย นโยบายที่ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากชนชั้นนำแล้ว โอกาสที่การนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จจะมีน้อยมาก แวนมิเตอร์ และแวนฮอร์น ก็เห็นความสำคัญข้อนี้ โดยกล่าวว่า ความสำเร็จของนโยบายใดๆ จะดูได้จากทัศนคติของชนชั้นนำว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับนโยบายนั้น บุลลอค ก็มีความเห็นคล้ายคลึงกัน บุลลอคเน้นความสำคัญของการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ รวมตลอดถึงกลุ่มประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายนั้น

(5) การสนับสนุนจากสื่อมวลชน พบว่า แวนมิเตอร์ และแวนฮอร์น กล่าวว่า การสนับสนุนจากสื่อมวลชนตลอดจนประชาชนโดยทั่วไปจะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้นโยบายนั้นประสบความสำเร็จ นโยบายที่ขาดการสนับสนุนจากสื่อมวลชนหรือประชาชนโดยทั่วไปมักประสบปัญหาในทางปฏิบัติอย่างมาก

(6) การสนับสนุนจากผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง พบว่า เมอร์ฟี และเคอร์สกับจุง ชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายจะขึ้นอยู่กับการสนับสนุนจากผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งว่าชอบ หรือไม่ชอบ ในนโยบายนั้น วาปีกล่าวว่า โครงการพัฒนาต่างๆ ในประเทศกำลังพัฒนาถ้าต้องการให้ประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติ โครงการนั้นๆ จะต้องเสนอความต้องการที่แท้จริงของชุมชนที่เป็นเป้าหมายของโครงการอีเวอร์สัน ถึงกับเสนอว่าโครงการพัฒนาต่างๆ จะต้องพยายามให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมให้มากที่สุด เขาเรียกการบริหารโครงการแบบนี้ว่า “การบริหารแบบชาวบ้าน”

4. ด้านความเป็นไปได้ทางเทคนิคหรือทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีมักจะเกิดขึ้นรวดเร็วมากและการเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งมักจะส่งผลอย่างสำคัญต่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายต่างๆ เพราะฉะนั้น ความเป็นไปได้ทางเทคโนโลยีจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ลักษณะต่างๆ ต่อไปนี้จึงเป็นลักษณะที่ควรให้ความสนใจ

(1) การร่างนโยบาย พบว่า โวลแมน กล่าวว่า นโยบายที่มีลักษณะไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อน และมีผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการไม่มากนักจะมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติมากกว่านโยบายที่มีโครงสร้างที่สลับซับซ้อน มีผู้คนหรือหน่วยงานมาเกี่ยวข้องมากมาย

(2) ข้อเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่า เบอร์แมน ให้ความเห็นว่านโยบายที่ต้องการให้ผู้ปฏิบัติเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากที่เคยทำอยู่จนเคยชินจะมีโอกาสที่จะประสบปัญหาในการนำไปปฏิบัติ เบอร์แมนกล่าวต่อไปว่า การปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายจะประสบปัญหาถ้าหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องเผชิญกับปัญหาที่แตกต่างจากแนวทางที่เคยปฏิบัติกันเป็นประจำ เอ็ดเวอร์ดส ก็เสนอความเห็นเช่นเดียวกัน เขากล่าวว่า กรรมวิธีปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานจะช่วยประหยัดเวลาการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย กรรมวิธีดังกล่าวจะช่วยให้การตัดสินใจในเรื่องที่ทำอยู่เป็นประจำสามารถทำได้โดยไม่เสียเวลา อย่างไรก็ตามกรรมวิธีดังกล่าวนี้เป็นตัวถ่วงอย่างสำคัญ ถ้าการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายต้องอาศัยวิธีการหรือกระบวนการบางอย่างที่แตกต่างจากกรรมวิธีที่เคยปฏิบัติอยู่

(3) ทฤษฎีที่เชื่อถือได้ พบว่า เพรสแมน และวิลดาฟสกี กล่าวว่า ทฤษฎีที่เชื่อถือได้ก็เปรียบเหมือนแผนที่ดินนั่นเอง การเดินทางจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งจะมีปัญหามาก ถ้าปราศจากแผนที่ที่ดี นโยบายก็เปรียบเสมือนสมมติฐานที่ว่า ถ้ามี ก และ ข จะเกิด ค สมมติฐานดังกล่าวควรจะต้องอยู่บนรากฐานของทฤษฎีที่น่าเชื่อถือได้ โวลแมน กล่าวว่า กรอบการมองปัญหาที่ถูกต้องมีความสำคัญมากต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายที่สร้างขึ้นมากเพื่อแก้ปัญหาวิกฤตการณ์เฉพาะหน้า หรือสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองแรงกดดันทางการเมืองในขณะนั้น การเลือกสรรทฤษฎีที่ดียังมีผลโดยเฉพาะต่อนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ เนื่องจากว่าในเรื่องนี้ ความรู้ทางทฤษฎียังไม่ก้าวหน้าเพียงพอ ความผิดพลาดจึงเกิดขึ้นเสมอๆ วิปา เองก็เตือนว่าในประเทศกำลังพัฒนานั้น ผลทางเทคโนโลยีที่ตามมามักจะถูกละเลยเพิกเฉยหรือไม่ได้ตระหนักกันจริงๆ แล้ว ผลดังกล่าวมีความสำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายเป็นอย่างมาก

(4) ลักษณะของเทคโนโลยี พบว่า วิปา ยืนยันว่าเทคโนโลยีที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติตามนโยบายที่วางไว้นั้นต้องเป็นเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับสถานการณ์หรือภาวะแวดล้อมที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติ วิปา ยังเตือนอีกว่าข้อเสนอต่างๆ ของนักวิชาการหรือที่ปรึกษาชาวต่างประเทศนั้นจะต้องนำมาถ่วงน้ำหนักให้ดีเสียก่อน เพราะว่าข้อเสนอดังกล่าวอาจจะไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นไปได้

5. ด้านความเพียงพอของทรัพยากร เอ็ดเวอร์ดส ยืนยันว่านโยบายที่จะประสบความสำเร็จนั้นต้องได้รับการสนับสนุนทรัพยากรทั้งด้านการเงินและกำลังคนอย่างเต็มที่ มิฉะนั้นนโยบายนั้นจะปรากฏอยู่บนหน้ากระดาษเท่านั้นเอง ปัจจัยทางด้านทรัพยากรต่อไปนี้เป็นปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงอย่างมาก

(1) ความสนับสนุนทางการเงิน พบว่า ซาบาร์เทียร์ และแมชมาเนียน กล่าวว่า นโยบายจะประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติได้ต้องได้รับการสนับสนุนด้านการเงินอย่างเพียงพอ วิปา ก็ย้ำความเห็นนี้เช่นกันโดยกล่าวว่า การขาดแคลนด้านการเงินมักจะเป็นข้ออ้างที่นำมาใช้เสมอๆ เมื่อการปฏิบัติ

ตามนโยบายมีปัญหา เวตเธอร์ส และลิปสกี กล่าวว่า การที่รัฐสภาไม่ยอมอนุมัติเงินเพื่อเพิ่มจำนวนบุคลากรสำหรับโครงการด้านการศึกษาในอเมริกาทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานอย่างมาก จาโคมี และสแตน บรูเนอร์ ศึกษาการปฏิบัติงานของสำนักงานสิ่งแวดล้อมของสหรัฐอเมริกาพบว่า ในการปฏิบัติตามนโยบายจำกัดมลภาวะทางอากาศอันเนื่องมาจากไอเสียรถยนต์นั้น สำนักงานดังกล่าวต้องประสบปัญหาอย่างมากเนื่องจากขาดงบประมาณ ซึ่งจะต้องนำมาใช้ในการวิจัยและพัฒนา

(2) กำลังและคุณภาพของบุคลากร พบว่า เอเดเวอร์ตส ยืนยันว่าจำนวนบุคลากรที่จะนำเอานโยบายไปปฏิบัตินั้นตามปกติมักจะน้อยกว่าจำนวนที่ต้องการสำหรับการปฏิบัติให้เป็นผลสำเร็จ ผลของการขาดแคลนกำลังคนดังกล่าวจะมีผลโดยตรงต่อความไม่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย โวลแมน ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่านโยบายที่มักจะประสบปัญหาด้านนี้มักจะเป็นนโยบายที่จำเป็นต้องพึ่งพาการตัดสินใจของบุคลากรในระดับต่างๆ อยู่เสมอๆ นอกจากปัญหาด้านปริมาณกำลังคนแล้ว ปัญหาในด้านคุณภาพของบุคลากรยังเป็นปัญหาที่สำคัญอีกปัญหาหนึ่ง ยิ่งนโยบายเกี่ยวข้องกับปัญหาทางเทคนิคมากเท่าใด ความต้องการบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะในด้านนั้นๆ ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น และยิ่งความต้องการมีมาก ความขาดแคลนมักจะมีมากตามมาด้วย

(3) ปัจจัยทางด้านบริการ พบว่า วูร์ตริชช ย้ำว่า ความสำเร็จของนโยบายขึ้นอยู่กับว่าปัจจัยด้านบริการต่างๆ มีเพียงพอหรือไม่ เอเดเวอร์ตส ก็เห็นเช่นเดียวกัน เขากล่าวว่าการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์สถานที่ทำการ เครื่องมือเครื่องใช้ ที่ดินและอุปกรณ์อำนวยความสะดวกอื่นๆ จะมีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบาย เช่นเดียวกับการขาดแคลนกำลังคนและงบประมาณ

6. ด้านลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่า เอเดเวอร์ตส และวูร์ตริชช เห็นพ้องต้องกันว่าโครงสร้างของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติจะส่งผลอย่างมากต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายนั้น โดยมีลักษณะดังนี้

(1) ประเภทของหน่วยงาน พบว่า ซาบาร์เทียร์ และแมชมาเนียน กล่าวว่านโยบายที่ประสบความสำเร็จนั้นมักจะเป็นนโยบายที่มอบหมายให้แก่หน่วยงานที่มีอยู่แล้วและสนับสนุนนโยบายนั้น และก็เป็นหน่วยงานที่มีกำลังคนและทรัพยากรอื่นๆ พร้อมอยู่แล้ว หรือไม่ก็ต้องเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่โดยแรงผลักดันของกลุ่มการเมืองที่มีอำนาจขณะนั้น เวตเธอร์ส และลิปสกี ให้ความเห็นทำนองเดียวกันโดยกล่าวว่า ถ้าต้องการหลีกเลี่ยงปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนที่เหนื่อยหน่ายจากการทำงาน และถ้าต้องการให้งานนอกเหนือจากงานที่เป็นกิจวัตรประจำวันทั้งหลายสำเร็จลุล่วงไปได้ หน่วยงานที่รับนโยบายไปปฏิบัติควรเป็นหน่วยงานที่มีกำลังคนและทรัพยากรอื่นพร้อมอยู่แล้ว โวลแมน ยังเพิ่มเติมอีกว่าหน่วยงานเล็กและใหม่จะประสบปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานต่างๆ น้อยกว่าหน่วยงานที่ใหญ่มากๆ โอกาสที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จจะมีมากกว่า

(2) โครงสร้างและลำดับชั้นการบังคับบัญชา ซึ่งระดับชั้นการบังคับบัญชารวมทั้งจำนวนผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา จะมีผลอย่างมากต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ โวลแมน เสนอว่า ถ้าการติดต่อสื่อสารและการควบคุมบังคับบัญชาเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับนโยบายมาก หน่วยงานขนาดเล็กที่มีระดับชั้นการบังคับบัญชาน้อยจำนวนผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามาก จะมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าหน่วยงานขนาดใหญ่ มีระดับชั้นและสายการบังคับบัญชามากมายแต่มีผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาน้อย

(3) ความสามารถของผู้นำ พบว่า เลวิน วิเคราะห์โครงการที่ประสบความสำเร็จ 10 โครงการพบว่าภาวะผู้นำที่เข้มแข็งซึ่งมีความสามารถในการระดมความสนับสนุนจากแหล่งต่างๆ กับความสามารถ

ในการสังเคราะห์เพื่อสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมาเป็นองค์ประกอบรวมที่สำคัญของทั้ง 10 โครงการ ส่วนวิปาศึกษาโครงการและนโยบายต่างๆ ในเอเชียก็พบว่า ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จของโครงการหรือนโยบายเช่นกัน

(4) ความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่กำหนดนโยบาย พบว่า แวนมิเตอร์ และแวนฮอร์น และ วูล์ฟริช เน้นถึงสายใยความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างหน่วยปฏิบัติตามนโยบายกับหน่วยงานที่กำหนดนโยบาย ยิ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีมาก โอกาสที่นโยบายจะประสบความสำเร็จจะมาก

(5) ลำดับขั้นของการสื่อสารแบบเปิด พบว่า แวนมิเตอร์ และแวนฮอร์น เสนอว่า การสื่อสารแบบเปิดซึ่งรวมถึงการเปิดโอกาสให้มีการพูดคุยกับบุคคลภายนอก การเปิดโอกาสให้มีการสร้างสายใยแห่งความสัมพันธ์ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน และอื่นๆ จะมีส่วนที่สำคัญในการกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบาย

7. ด้านทัศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายหลายเรื่องจัดอยู่ในจำพวกที่ผู้ปฏิบัติไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง นโยบายเหล่านี้มักจะนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ไม่บิดพลิ้ว ซึ่งจะตรงข้ามกับนโยบายที่ขัดกับความรู้สึกพื้นฐาน หรือผลประโยชน์ของผู้ปฏิบัติ นโยบายประเภทหลังนี้ผู้ปฏิบัติจะนำไปปฏิบัติอย่างไม่สู้เต็มใจ และอาจจะบิดเบือนให้เป็นไปในแนวทางที่พวกเขาต้องการ ลักษณะทางทัศนคติต่อไปนี้อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายได้

(1) ทัศนคติที่มีต่อวัตถุประสงค์ของนโยบาย พบว่า แวนมิเตอร์ และแวนฮอร์น ยืนยันว่าความเข้าใจของผู้ปฏิบัติที่มีต่อวัตถุประสงค์ของนโยบาย ทิศทางของทัศนคติที่มีต่อนโยบายนั้น รวมตลอดถึงความผูกพันที่มีต่อนโยบายมีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายที่ผู้ปฏิบัติจะนำไปปฏิบัติด้วยดี ต้องเป็นนโยบายที่ผู้ปฏิบัติเข้าใจ เห็นด้วย และมีความรู้สึกผูกพัน ชาร์บาเทียร์ และแมชมาเนียน ก็ย้ำความเห็นเรื่องนี้เช่นกัน

(2) ผลกระทบที่จะมีต่อพฤติกรรมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่า วูล์ฟริช กล่าวว่า ขอบเขตการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของนโยบายที่นำไปปฏิบัติมีความสำคัญมาก นโยบายที่มีผลให้ ผู้ปฏิบัติต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปจากแนวทางเดิมที่ปฏิบัติเป็นเวลานานแล้วมักจะประสบความล้มเหลว ส่วนนโยบายที่ไม่กระทบกระเทือนต่อพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติจะมีโอกาสสำเร็จสูง

(3) ความขัดแย้งที่มีต่อค่านิยมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่า วูล์ฟริช ย้ำว่า ความขัดแย้งเนื่องจากค่านิยมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของนโยบายจะส่งผลไปสู่ความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบาย ถ้าผู้นำนโยบายไปปฏิบัติเพียงแต่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายเท่านั้นก็จะนำไปสู่การเพิกเฉยละเลยไม่ปฏิบัติตามนโยบาย หรือเลือกปฏิบัติเฉพาะส่วนที่ไม่ขัดกับคุณค่าที่ตนเองยึดถือ ซึ่งในที่สุดจะทำให้นโยบายล้มเหลว

(4) ผลกระทบที่มีต่องาน อำนาจ ศักดิ์ศรี และผลประโยชน์ของผู้นำเอานโยบายไปปฏิบัติ วูล์ฟริช กล่าวว่า ผลกระทบที่นโยบายจะมีต่องาน อำนาจ ศักดิ์ศรี หรือผลประโยชน์ของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติมีความสำคัญมากต่อความสำเร็จของนโยบายนั้นๆ การมอบหมายนโยบายให้กับผู้ที่มีความเห็นหรือผลประโยชน์ไม่สอดคล้องกับนโยบายนั้นๆ ก็เท่ากับเป็นการเรียกร้องหาความยุ่งยากนั่นเอง เนื่องจากผู้กำหนดนโยบายจะต้องแสวงหาวิธีการนานาประการมาควบคุมพฤติกรรมของผู้ไม่เห็นด้วยเหล่านั้น ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติมักจะพยายามอยู่ตลอดเวลาที่จะหลีกเลี่ยงหรือดเว้นไม่ปฏิบัติตามนโยบายที่ขัดกับผลประโยชน์ของเขา

## 8. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างกลไกต่างๆ ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

(1) จำนวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า โวลแมน กล่าวว่า ยิ่งจำนวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายมีมากขึ้นเท่าใด ปัญหาเรื่องการประสานงานระหว่างหน่วยงานเหล่านั้นก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น และยิ่งปัญหาเรื่องการประสานงานมีมากเท่าใด โอกาสที่นโยบายจะล้มเหลวก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น ซาบาร์เทียร์ และแมชมาเนียน ยกตัวอย่างโดยชี้ว่า สาเหตุประการหนึ่งที่นโยบายของรัฐบาลกลางในสหรัฐอเมริกาประสบความสำเร็จน้อยกว่านโยบายของรัฐบาลท้องถิ่นก็คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงานในระดับรัฐบาลกลางมักจะมีมากกว่ารัฐบาลท้องถิ่น บุคลากรที่เกี่ยวข้องก็มีมากกว่าด้วย

(2) จำนวนจุดตัดสินใจ พบว่า ซาบาร์เทียร์ และแมชมาเนียน กล่าวว่า จำนวนจุดตัดสินใจ (Clearance Points) ของนโยบายต่างๆ จะมีมากน้อยต่างกัน ยิ่งจำนวนจุดตัดสินใจมีมากเท่าใด ความล่าช้าในการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น จุดตัดสินใจจำนวนมากนี้เองที่เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ให้นโยบายของรัฐบาลกลางมักจะมีโอกาสในการประสบปัญหามากกว่านโยบายของรัฐบาลท้องถิ่น

(3) ความสัมพันธ์ดั้งเดิม ซึ่งลักษณะของความสัมพันธ์ดั้งเดิมระหว่างหน่วยงานที่ร่วมกันปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายจะมีส่วนอย่างสำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายนั้น วูลดริจซ์ ย้ำว่าในขณะที่ความร่วมมือกันอย่างดีในอดีตจะส่งผลให้การปฏิบัติตามนโยบายเป็นไปด้วยดี ความขัดแย้งดั้งเดิมก็จะพาไปสู่ความล้มเหลว

(4) การแทรกแซงของหน่วยงานระดับบนจะมีผลอย่างมากต่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย ซาบาร์เทียร์ และแมชมาเนียนชี้ให้เห็นว่า ถึงแม้จะมีจุดตัดสินใจไม่มาก มีลำดับขั้นการบังคับบัญชาน้อย นโยบายนี้อาจจะประสบปัญหาได้ถ้าถูกแทรกแซงจากหน่วยงานระดับบนมากเกินไป โวลแมน เสนอความเห็นว่ นโยบายที่มุ่งเสริมสร้างขวัญมากกว่าการลงโทษ มักจะมีปัญหาหากขาดการสนับสนุนทางการเมืองที่ดีพอ นโยบายที่จะพยายามใช้แรงจูงใจต่างๆ มักจะประสบปัญหาเนื่องจากหน่วยงานที่วางนโยบายขาดความรู้ความเข้าใจที่ดีในการจูงใจคนให้เปลี่ยนพฤติกรรม วอลลท รัณัฐรานนท์ (2557, หน้า 12) ปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติมีดังนี้

1. ปัญหาด้านสมรรถนะ เป็นปัญหาทางด้านสมรรถนะเป็นปัญหาหลักด้านหนึ่งของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ นับตั้งแต่ปัญหาด้านบุคลากร, ด้านเงินทุน, วัสดุอุปกรณ์, เครื่องมือเครื่องใช้, ด้านวิชา และเทคโนโลยี

2. ปัญหาด้านการควบคุม ความสำเร็จในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ โดยส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการควบคุม ซึ่งหมายถึงความสามารถในการวัดความก้าวหน้า หรือผลของการปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานหรือโครงการ ปัญหาในด้านการควบคุมจะมีมากน้อยเท่าไรขึ้นอยู่กับความสามารถของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ความชัดเจนของกิจกรรม แผนงาน และโครงการ และความสามารถในการกำหนดภารกิจ

3. ปัญหาทางด้านความร่วมมือและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ปัญหาของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติจะมีสูงขึ้นเป็นอย่างมาก ถ้าสมาชิกในองค์กรหรือหน่วยปฏิบัติไม่ให้ความร่วมมือหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลมาจากนโยบายนั้นๆ

4. ปัญหาด้านอำนาจและความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ปัญหาในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ซึ่งเกิดจากเรื่องของอำนาจและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่รับผิดชอบ

ในการนำนโยบายไปปฏิบัติกับองค์การอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจะมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับเงื่อนไข หรือปัจจัยย่อยๆ หลายๆ ประการ

5. ปัญหาทางด้านความสนับสนุนและความผูกพันขององค์การหรือบุคคลที่สำคัญ เป็นปัญหาหลักอีกด้านหนึ่งของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ขึ้นอยู่กับกลุ่มอิทธิพล, กลุ่มผลประโยชน์, นักการเมือง, ข้าราชการระดับสูงตลอดจนสื่อมวลชน

บุญเกียรติ การะเวกพันธ์ (2557, หน้า 124) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วย ลักษณะของนโยบาย วัตถุประสงค์ของนโยบาย ความเป็นไปได้ทางการเมือง ความเป็นไปได้ทางเทคนิค ความเพียงพอของทรัพยากร ลักษณะของหน่วยงานที่นำไปปฏิบัติ ทัศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ความสัมพันธ์ระหว่างกลไกต่างๆ ที่นำไปปฏิบัติ

สมบัติ อารังธัญวงศ์ (2543, หน้า 478-482) ได้ศึกษาความล้มเหลวของนโยบาย (policy failure) พบว่าความล้มเหลวในด้านนโยบายทางสังคมและเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับนักทฤษฎีนโยบาย (policy theorist) และผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (policy practitioner) ซึ่งในความเป็นจริงจะเกี่ยวข้องกับผู้นำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าในการที่จะแสวงหาแนวทางเพื่อความสำเร็จของนโยบาย ซึ่งยังผูกติดอยู่กับกฎระเบียบ (rule bound) และขาดกลไกที่ยืดหยุ่น (inflexible bureaucratic machine) ซึ่งทำงานโดยมิได้สนใจต่อการเปลี่ยนแปลงของปัญหาและสถานการณ์ แต่จะให้ความสนใจต่อระเบียบการ (procedures) ของราชการมากกว่าการใช้ความพยายามเพื่อนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อให้การบริการประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้สาเหตุของการไร้สมรรถนะของรัฐบาลเป็นผลมาจากการมีระบบราชการที่ใหญ่โตเกินไป (big government) ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของความล้มเหลวในการนำโครงการสำคัญของรัฐบาลไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะโครงการที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขององค์การและข้าราชการ จากการศึกษาของ R.S. Mountjoy และ L.O. O'Toole Jr. (1979 : 466-467) พบว่ามีปัจจัย 2 ประการที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติที่ระบุอย่างเฉพาะเจาะจง ผลจากการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวพบว่า การเปลี่ยนแปลงงานกิจวัตรขององค์การเป็นงานที่มีต้นทุนแพงมาก และหน่วยงานนั้นจะต้องได้รับทรัพยากรที่เพียงพอในการดำเนินงาน ในขณะที่เดียวกันหน่วยงานจะต้องได้รับแนวทางการปฏิบัติใหม่ที่เฉพาะเจาะจงและชัดเจน ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่มีความสำคัญมาก มิฉะนั้นจะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบกับความล้มเหลวได้ง่าย

ดังนั้น ประเด็นเรื่องทรัพยากรและธรรมชาติของนโยบาย (Policy nature) จึงมีผลผูกพันต่อการควบคุมผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ สิ่งที่บ่งชี้ให้เห็นว่า ถ้าระบบได้รับทรัพยากรเพียงพอและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน การนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีประสิทธิภาพ เนื่องจากไม่มีความจำเป็นสำหรับพฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น

สมพร เฟื่องจันทร์ (2557, หน้า 339-341) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ดังนี้

1. การปฏิบัติตามนโยบายสาธารณะที่ได้กำหนดไว้มักพบอุปสรรคอันเกิดจากตัวแปรสิ่งแวดล้อมภายนอกที่องค์กรไม่สามารถควบคุมได้ ตัวอย่างเช่น อุทกภัยอันเกิดจากฝนตกหนัก ภัยแล้งทำให้พืชเสียหายอย่างกว้างขวาง แผ่นดินไหวอย่างรุนแรง เหล่านี้เป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่อยู่นอกเหนือการควบคุมอย่างสิ้นเชิง นอกจากสภาพแวดล้อมดังกล่าวมาแล้ว สภาพแวดล้อมที่สำคัญคือสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีความซับซ้อนสูง ดังตัวอย่างปัญหาความไม่สงบในภาคใต้ของประเทศไทย

ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2547 เมื่อเกิดเหตุการณ์รัฐบาลใช้มาตรการทางด้านตำรวจ ทหารนำ ในขณะที่พื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้สุดของประเทศไทยมีความไม่สงบ การไม่ได้รับความเป็นธรรม และพฤติกรรมของข้าราชการที่ถูกมองจากชาวไทยมุสลิมในด้านลบเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงต้องนำเอาปัจจัยด้านนี้มาพิจารณา รวมด้วย

2. ปัญหาด้านเวลาและทรัพยากร การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติจะพบกับปัญหาด้านเวลาที่จะส่งผลให้นโยบายนั้นๆ บรรลุผลหรือไม่ เพราะนโยบายจำเป็นต้องใช้เวลายาวนานกว่าที่คาด จึงจะทำให้เห็นผลตามวัตถุประสงค์ที่นโยบายนั้นๆ กำหนด อีกประการหนึ่งคือ การที่ทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องมักคาดหวังจากนโยบายให้บรรลุผลในเวลาอันสั้น นอกจากนั้น ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีไม่พอเพียงยังเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญ กล่าวคือ การแปลงงบประมาณให้อยู่ในรูปแผนงาน/โครงการ โดยจัดในรูปแบบงบประมาณเพื่อนำไปเป็นกรอบในการปฏิบัติ ต้องพิจารณาจัดสรรอย่างรอบคอบ มิเช่นนั้นอาจเกิดปัญหาทรัพยากรไม่เพียงพอ ทำให้เสี่ยงต่อความล้มเหลว

3. นโยบายที่มีพื้นฐานอยู่บนทฤษฎีหลักสาเหตุและผลลัพธ์ที่เชื่อถือได้ โดยทั่วไปแล้ว นโยบายคือสมมติฐานเกี่ยวกับเงื่อนไขที่ต้องเกิดก่อนผลลัพธ์ที่คาดหวัง นั่นคือการนำทฤษฎีความสัมพันธ์ของสาเหตุและผลที่เกิดขึ้นที่เหมาะสมมาใช้ ในหลายนโยบายมีการยกหลักเหตุผลที่ไม่ถูกต้องมาใช้เป็นหลักในการกำหนดนโยบาย ทำให้นโยบายนั้นๆ เกิดความล้มเหลว

4. ปัญหาการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นประเด็นปัญหาหนึ่งที่กระทบต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมาก ทั้งนี้ เพราะในขณะที่ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร อันเป็นผลเสียต่อการปฏิบัติเป็นปัญหาใหญ่พอๆ กัน การกระจายทรัพยากรไม่เหมาะสม เพราะการจัดการทรัพยากรคงคลังไม่เหมาะสมจะทำให้ส่งผลกระทบต่อนโยบายไปปฏิบัติได้ ดังนั้น นักวางแผนโครงการจำเป็นต้องนำเทคนิคโครงข่ายในการวางแผนโครงการ และการควบคุมโครงการ ในด้านการควบคุมกำลังคนและสินค้าคงคลังมาใช้ เพราะเทคนิคเหล่านี้จะช่วยแก้ไขปัญหาการมีทรัพยากรมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น และการจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมในขณะดำเนินงานระหว่างโครงการ

5. ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาระหว่างหน่วยงานอยู่ในระดับต่ำ โดยทั่วไปควรมีหน่วยงานเดียวรับผิดชอบการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทั้งนี้ การมีเพียงหน่วยงานเดียว ไม่ต้องพึ่งพาหน่วยงานอื่นๆ ทำให้เกิดปัญหาการประสานงานระหว่างกันลดน้อยลง ถ้าจะมีความสัมพันธ์บ้างก็ควรเป็นความสัมพันธ์พึ่งพากันในระดับต่ำ และความสัมพันธ์นั้นต้องไม่มีความสำคัญมากนัก

6. ความเข้าใจและความเห็นพ้องกันในวัตถุประสงค์ ประเด็นนี้ความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าปัจจัยอื่น กล่าวคือ วัตถุประสงค์นั้นย่อมเป็นที่เข้าใจและเห็นพ้องกันในองค์กร รวมทั้งความสอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน วัตถุประสงค์ของนโยบายควรที่จะกำหนดในลักษณะเฉพาะเจาะจง และในลักษณะที่วัดได้เป็นตัวเลขหรือเชิงปริมาณ แต่อย่างไรก็ตาม มักพบวัตถุประสงค์ที่เป็นทางการ อาจสอดคล้องกันเองหรือขัดแย้งกัน เนื่องจากกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนำวัตถุประสงค์ที่ไม่เป็นทางการของกลุ่มเข้ามารวมด้วย

7. การจัดกิจกรรมตามลำดับอย่างเหมาะสม การจัดกิจกรรมต้องทำโดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด การกำหนดรายละเอียดและลำดับของกิจกรรมทั้งหมดในการนำนโยบายไปปฏิบัติ มักมีปัญหาหรืออุปสรรค ดังนั้นจำเป็นต้องหาเทคนิคมาใช้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น เทคนิคโครงข่ายมาใช้ในการวางแผนและควบคุมโครงการ

8. การติดต่อสื่อสารและประสานงานอย่างเต็มที่ การนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีระบบการจัดการที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่มีความขัดแย้งภายในองค์กร การใช้ประโยชน์จากระบบข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวางจึงจะก่อประโยชน์อย่างเต็มที่ การติดต่อสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการประสานงานในการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยทั่วไปแล้วมักไม่มีการติดต่อสื่อสารที่สมบูรณ์ แม้ว่าจะมีข้อมูลสารสนเทศค่อนข้างสมบูรณ์ แต่ก็ไม่เป็นหลักประกันว่าคำสั่งของผู้ส่งข้อมูลจะมีการนำไปปฏิบัติตามที่กำหนดหรืออย่างที่เขาใจกัน

9. ผู้มีอำนาจหน้าที่นำนโยบายไปปฏิบัติต้องได้รับการยอมรับอย่างแท้จริง ในการนำนโยบายไปปฏิบัติถ้าเกิดเหตุการณ์มีการต่อต้านคำสั่งจากผู้ปฏิบัติงาน โอกาสที่จะประสบผลในการดำเนินตามนโยบายจะมีอยู่น้อยมาก ดังนั้นผู้มีอำนาจหน้าที่ต้องมีอำนาจบารมีมากพอที่จะทำให้คนในองค์กรและคนนอกองค์กรยอมรับอย่างสิ้นเชิง

ศุภชัย ยาวะประภาส (2552, หน้า 101) อธิบายว่ามีปัจจัยหลายประการที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติมีดังนี้

1. ประเภทของนโยบาย นโยบายที่มุ่งหวังจะให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย จะมีโอกาสในการประสบความสำเร็จมากกว่านโยบายที่มุ่งหวังการเปลี่ยนแปลงมาก อย่างไรก็ตามนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงมากๆ แต่มีความเห็นพ้องต้องกัน ในวัตถุประสงค์สูง จะประสบความสำเร็จมากกว่านโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย แต่มีความเห็นพ้องต้องกันในวัตถุประสงค์น้อย นอกจากนี้ การรับรู้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นจากนโยบาย และความสอดคล้องระหว่างนโยบายนั้นกับค่านิยม ประสพการณ์และความต้องการของผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากนโยบายนั้น มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายด้วยเช่นกัน

(1) วัตถุประสงค์ของนโยบาย นโยบายที่มีโอกาสสำเร็จสูงจะต้องเป็นนโยบายที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน มีความสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ง่ายต่อผู้ที่จะนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติ และมีดัชนีชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจนและสามารถวัดได้จริง นอกจากนี้ความสอดคล้องในการแปลความหมายของวัตถุประสงค์นโยบายจะต้องไม่ขัดแย้งกัน เพราะหากแหล่งข้อมูลเดียวกันให้ข้อมูลที่ขัดแย้งกันเอง การปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้นเป็นเรื่องยาก

(2) ความเป็นไปได้ทางการเมือง นโยบายที่มีการเจรจากับเอกชนอยู่เสมอ มีโอกาสที่จะประสบปัญหาเมื่อนำมาปฏิบัติ ในขณะที่นโยบายซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากกลุ่มผลประโยชน์และบุคคลสำคัญในวงการรัฐบาล/รัฐสภารวมถึงชนชั้นนำ สื่อมวลชน และผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีโอกาสประสบความสำเร็จมาก

(3) ความเป็นไปได้ทางเทคนิคหรือทฤษฎี นโยบายที่มีลักษณะไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อน และมีผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการไม่มากนัก จะมีโอกาสประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติมากกว่านโยบายที่มีโครงสร้างที่สลับซับซ้อน มีผู้คนหรือมีหน่วยงานมาเกี่ยวข้องมากมาย นโยบายที่ต้องการให้ผู้ปฏิบัติเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากที่เคยทำอยู่จนเคยชิน มีโอกาสที่จะประสบปัญหาในการนำไปปฏิบัติ รวมถึงกรอบการมองปัญหาที่ถูกต้องมีความสำคัญมากต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นโยบายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาวิกฤติการณ์เฉพาะหน้า หรือเพื่อตอบสนองแรงกดดัน ทางการเมืองในขณะนั้น หากกรอบการมองปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ถูกต้อง นโยบายนั้นมีโอกาสประสบความล้มเหลวสูง นอกจากนี้เทคโนโลยีที่จะนำไปใช้ปฏิบัติตามนโยบายต้องเป็นเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับสถานการณ์หรือภาวะแวดล้อมในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

(4) ความเพียงพอของทรัพยากร นโยบายที่จะประสบความสำเร็จจะต้องได้รับการสนับสนุนทางทรัพยากรทั้งด้านการเงินและงบประมาณ รวมถึงกำลังคนและคุณภาพของคน (ความรู้ทางด้านเทคนิค) อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านการบริหารอื่นๆ (ทรัพยากรทางด้านการบริหาร) จะต้องได้รับการสนับสนุนและมีจำนวนที่เพียงพอต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติอีกด้วย

(5) ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ประเภทของหน่วยงาน (หน่วยงานที่มีอยู่เดิม/หน่วยงานจัดตั้งใหม่) มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบาย โดยการมอบหมายให้แก่หน่วยงานที่มีอยู่แล้วและสนับสนุนนโยบายนั้นมีโอกาสประสบความสำเร็จมากกว่าการมอบหมายนโยบายให้แก่หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นใหม่ เนื่องจากมีความพร้อมด้านทรัพยากรและบุคลากรมากกว่า นอกจากนี้หน่วยงานที่มีโครงสร้างและลำดับชั้นการบังคับบัญชาน้อย และปัจจัยอื่นๆ เช่น ภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง ความสัมพันธ์ของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติกับหน่วยงานที่กำหนดนโยบายมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และการสื่อสารแบบเปิดโอกาส/เปิดกว้าง มีผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จมากกว่า

(6) ทักษะที่มีต่อวัตถุประสงค์ของนโยบาย ทักษะ ความผูกพัน ความขัดแย้งระหว่างค่านิยมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของนโยบาย ผลกระทบที่มีต่องานอำนาจ ศักดิ์ศรี และผลประโยชน์ของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

(7) ความสัมพันธ์ระหว่างกลไกต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ หากมีจำนวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากและหน่วยงานนั้นมีวัฒนธรรมองค์การที่แตกต่างกัน บางครั้งอาจทำให้เกิดปัญหาด้านการประสานงาน จนทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติมีปัญหาได้ นอกจากนี้ในเรื่องของจำนวนมากน้อยของจุดตัดสินใจ (clearance points) ถ้าหากจำนวนจุดตัดสินใจมีความล่าช้าในการปฏิบัติงานก็จะมีมากขึ้นด้วย

## 9. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิพนธ์ พรหมเสน (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังติดยาเสพติดด้วยวิธีการชุมชนบำบัดของทัณฑสถานบำบัดพิเศษ จังหวัดปทุมธานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ วิธีการชุมชนบำบัดที่นำมาใช้ในการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ และทัศนะของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานชุมชนบำบัด เพื่อแสวงหาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานชุมชนบำบัดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป โดยการวิจัยเชิงสำรวจจากผู้ต้องขังติดยาเสพติดที่เป็นสมาชิกชุมชนบำบัดของทัณฑสถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานี จำนวน 240 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาดังนี้

1) ผู้ต้องขังสมาชิกชุมชนบำบัดส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี นับถือศาสนาพุทธ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ระดับประถมศึกษา สถานภาพส่วนใหญ่เป็นโสด และก่อนต้องโทษอาศัยอยู่กับครอบครัว โดยมีความสัมพันธ์รักใคร่กันดี ประเภทยาเสพติดที่ใช้มากที่สุด คือยาบ้า และมีพฤติกรรมเสพติดอยู่ในช่วง 1 – 5 ปี

2) ผู้ต้องขังชุมชนบำบัดมีความเห็นว่า ผู้ที่มีพฤติกรรมเสพติดควรได้รับการบำบัดรักษามากกว่าได้รับการลงโทษ สมาชิกชุมชนบำบัดส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการบำบัดรักษาก่อนต้องโทษ และมีผู้ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยว่าวิธีการชุมชนบำบัดเป็นการบำบัดผู้ติดยาเสพติดที่ได้ผลมากที่สุด ในจำนวนใกล้เคียงกัน

3) ปัญหาและอุปสรรค คือ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ และการดำเนินงานชุมชนบำบัดในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้องคำนึงถึงกฎระเบียบมากมาย

สาธิต เอกวุฒิพล (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การประเมินผลการดำเนินงานชุมชนบำบัดของทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสอดคล้องระหว่างแผนแม่บทเพื่อการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) กับแผนงานชุมชนบำบัดในทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยาในสภาพที่เป็นจริง เพื่อศึกษาความพร้อมและความเหมาะสมด้านงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และระยะเวลาการดำเนินงานชุมชนบำบัด ศึกษาเพื่อประเมินกระบวนการชุมชนบำบัด โดยประเมินกิจกรรมที่ดำเนินการในชุมชนบำบัด และเพื่อศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดของผู้ต้องขังที่สำเร็จผลตามกระบวนการชุมชนบำบัดในสภาพที่เป็นจริง ประชากรในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ของทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา จำนวน 6 คน วิทยากรที่อบรมให้ความรู้แก่ผู้ต้องขัง จำนวน 4 คน และผู้ต้องขังคดี พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษที่เข้าร่วมโปรแกรมชุมชนบำบัด จำนวน 72 คน ผลการวิจัยพบว่า

1) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา และวิทยากรมีความเห็นว่า การดำเนินงานชุมชนบำบัดของทัณฑสถานฯ มีความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันกับจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของแผนแม่บท เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 อยู่ในระดับมาก

2) ปัจจัยนำเข้าผู้บริหารและเจ้าหน้าที่กับผู้ต้องขังในงานชุมชนบำบัด เห็นว่ามีความเหมาะสมปานกลาง เนื่องจากปัญหาด้านการจัดสรรงบประมาณและบุคลากรมีไม่เพียงพอ ส่วนวิทยากรมีความเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

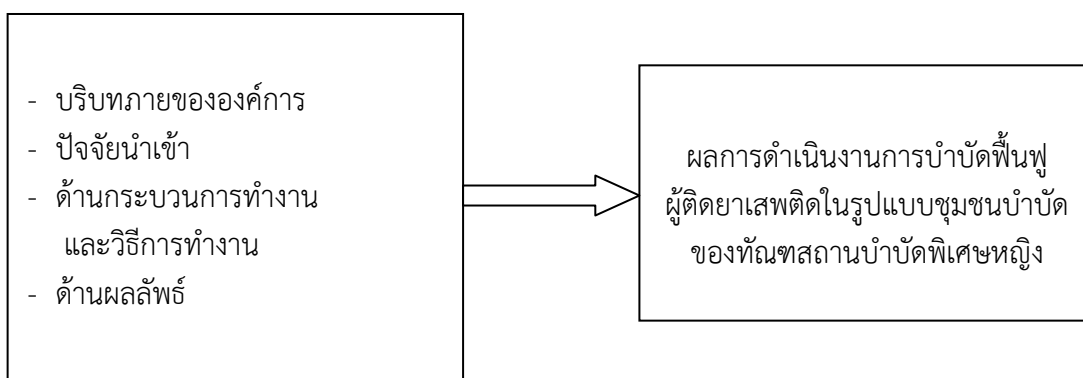
3) กระบวนการในการดำเนินงานชุมชนบำบัด ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ วิทยากรและผู้ต้องขังมีความเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

4) ผลผลิตของการดำเนินงานชุมชนบำบัด ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ วิทยากร และผู้ต้องขังมีความเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

## 10. กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง มีกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย



**การประเมินบริบท (Context Evaluation: C)** หรือการประเมินสภาพแวดล้อมของโครงการ เป็นการประเมินให้ได้ข้อมูลสำคัญ เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์และศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ เป็นการตรวจสอบว่าโครงการที่จะทำสนองปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แท้จริงหรือไม่ วัตถุประสงค์ของโครงการชัดเจน เหมาะสมสอดคล้องกับนโยบายขององค์กร หรือนโยบายหน่วยงานหรือไม่ เป็นโครงการที่มีความเป็นไปได้ในแง่ของโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยเหนือหรือองค์กรต่างๆ หรือไม่ การประเมินบริบทจะช่วยในการตัดสินใจว่าโครงการควรจะทำในสภาพแวดล้อมใด โครงการจะบรรลุเป้าหมายอะไร หรือต้องการบรรลุวัตถุประสงค์อะไร เป็นการศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายของโครงการ ได้แก่ บริบทของสภาพแวดล้อม นโยบาย วิสัยทัศน์ ปัญหา แหล่งทุน สภาพความผันผวนทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนแนวโน้มการก่อตัวของปัญหาที่อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการ เป็นต้น

**การประเมินปัจจัย (Input Evaluation: I)** หรือการประเมินปัจจัยป้อน เป็นการประเมินเพื่อค้นหาประสิทธิภาพขององค์ประกอบที่นำมาเป็นปัจจัยในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา เทคโนโลยี และแผนการดำเนินงาน เป็นต้น เป็นการพิจารณาถึงความเพียงพอ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของปัจจัยที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ แต่ละปัจจัยยังต้องพิจารณารายละเอียดลงไปอีก เช่น บุคลากรนอกจากพิจารณาถึงจำนวนแล้ว แต่ละคนอาจต้องพิจารณาถึงเพศ อายุ สถานภาพ ความสามารถ ประสบการณ์ ความรู้ วุฒิทางการศึกษา คุณลักษณะส่วนบุคคล และลักษณะที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานโครงการ เป็นต้น การประเมินส่วนนี้อาจสำรวจสิ่งที่มีอยู่เดิมก่อนว่ามีอะไรบ้าง และตัดสินใจว่าจะใช้ปัจจัยใดเพิ่มเติมตามความเหมาะสม

**การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P)** เป็นการประเมินระหว่างการทำงานโครงการเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ คุณลักษณะและการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน การประเมินกระบวนการนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการค้นหาจุดเด่น หรือจุดแข็ง (Strengths) และจุดด้อย (Weakness) ของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ มักจะไม่สามารถศึกษาได้ภายหลังจากสิ้นสุดโครงการแล้ว การประเมินกระบวนการจะมีบทบาทสำคัญในเรื่องการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นระยะๆ เพื่อการตรวจสอบการดำเนินโครงการ

**การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P)** หรือผลของการดำเนินโครงการ เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือความต้องการ/เป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ อาจจะประเมินผลที่เกิดขึ้นในระยะยาวหรือผลต่อเนื่องที่เรียกว่า ผลลัพธ์ (Outcomes) รวมทั้งการประเมินผลกระทบ (Impact) ของโครงการ โดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินบริบท ปัจจัย และกระบวนการร่วมด้วย

## บทที่ 3

### ระเบียบวิธีในการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง” มีระเบียบวิธีในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

#### 1. รูปแบบการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality methods) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แล้วนำประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล

#### 2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง เจ้าหน้าที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานชุมชนบำบัด และผู้ต้องขังที่เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูในรูปแบบชุมชนบำบัด

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในสัมภาษณ์ เป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured interview) จำนวน 9 คน ประกอบด้วย

2.2.1 กลุ่มผู้บริหารนโยบายของทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง จำนวน 4 คน ได้แก่

- 1) ผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง จำนวน 1 คน
- 2) ผู้อำนวยการส่วน จำนวน 2 คน
- 3) หัวหน้าฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ จำนวน 1 คน

2.2.2 กลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านชุมชนบำบัด จำนวน 2 คน

2.2.3 ผู้ต้องขังที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟู จำนวน 3 คน

#### 3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับผลการดำเนินงานการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง

##### ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาตำรา เอกสาร และงานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบำบัด

3.2 กำหนดกรอบที่จะศึกษา พัฒนา และสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

3.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้แบบสอบถามถูกต้องเหมาะสม ด้านเนื้อหา สำนวน ความชัดเจนและเข้าใจง่ายขึ้น

3.4 นำแบบสอบถาม มาตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป

#### 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้บริหารของทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิง กลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงานชุมชนบำบัด และผู้ต้องขังที่เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูในรูปแบบชุมชนบำบัด วิเคราะห์สรุปเนื้อหาเป็นรายด้าน จัดกลุ่มประเด็นที่ศึกษาและเสนอข้อค้นพบโดยการบรรยาย

#### 5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสัมภาษณ์ ผลการดำเนินการงานการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิง วิเคราะห์โดยสรุปเนื้อหาเป็นรายด้าน จัดกลุ่มตามประเด็นที่ศึกษา และเสนอข้อค้นพบโดยการบรรยาย

## บทที่ 4

### ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ในสถานบำบัดพิเศษหญิง ในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) เป็นการศึกษาค้นคว้าเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนบำบัด ซึ่งชุมชนบำบัดมีลักษณะการสร้างชุมชน หรือครอบครัวใหม่ เพื่อการบำบัดรักษาซึ่งกันและกัน โดยสมาชิกทุกคนจะต้องมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบต่อชุมชนบำบัด ซึ่งจะทำให้สมาชิกรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และรู้จักเผชิญหน้ากับปัญหาต่างๆ โดยการช่วยเหลือตนเอง และการช่วยเหลือจากสมาชิกชุมชนบำบัดด้วยกัน เป็นแนวคิดในการใช้กิจกรรมต่างๆ ในรูปแบบของกลุ่ม ครอบครัว ชุมชนของผู้ที่ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน หรืออีกนัยหนึ่งคือ การสร้างชุมชนใหม่ สำหรับผู้บำบัด รักษา โดยใช้กิจกรรมในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นการพัฒนาซึ่งกันและกัน เพื่อให้สมาชิกของชุมชนสามารถค้นพบตนเอง และปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างปกติสุข แนวคิดชุมชนบำบัดรูปแบบคอมมูนิตี อินคอนโทร มีความคิดที่จะพัฒนาจิตใจของสมาชิกที่มีปัญหาให้มีความสามารถที่จะต่อสู้กับปัญหาในชีวิตประจำวันให้ผ่านพ้นไปได้ คนทั่วไปเมื่อมีปัญหาจะไปพบหมอหรือจิตแพทย์ แต่คอมมูนิตี อินคอนโทร กลับเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่ต้องใช้นักจิตวิทยา แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ และวิทยากรต่างๆ มาให้คำแนะนำ อบรมและช่วยเหลือสมาชิก เนื่องจากทุกสิ่งทุกอย่างที่สมาชิกได้ทำในศูนย์ไม่สามารถจะรับประกันได้ว่าบุคคลผู้นั้นจะไม่หวนกลับไปใช้ยาเสพติดอีก ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความเข้มแข็งและให้เกิดเชื่อมั่นให้แก่สมาชิก หากไม่มีความเข้มแข็งและความเชื่อมั่นภายในตัวเอง ส่งผลทำให้พวกเขาไม่สามารถอยู่ในศูนย์จนจบโปรแกรมได้ ซึ่งการใช้ชีวิตภายในศูนย์จะเป็นความยากลำบาก และใช้ความอดทนอยู่ในกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ดังนั้นสมาชิกทุกคนต้องมีความตั้งใจอีกแนวทางหนึ่ง แนวคิดและรูปแบบชุมชนบำบัดรูปแบบ เดย์ทอป ชุมชนบำบัด (Therapeutic Community) หรือที่เรียกย่อๆ ว่า TC เป็นการบำบัดรักษาผู้ที่ใช้สารเสพติดของประเทศสหรัฐอเมริกา เกิดขึ้นครั้งแรกในชุมชน Synanon เป็นชุมชนที่พึ่งตนเองของกลุ่มผู้ที่เป็นพิษสุราเรื้อรังและผู้ติดยาเสพติด ซึ่งอาศัยอยู่ด้วยกันภายใต้การนำของ Dederich โดยใช้หลักการในการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือตนเองรูปแบบชุมชนบำบัดของ Daytop เป็นวิธีการบำบัดที่ประสบความสำเร็จ และมีแนวคิดในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างยอดเยี่ยมที่สุด ลักษณะของหลักการและแนวคิดด้านการบำบัดรักษาทุกอย่างของชุมชน Synanon ได้ถูกนำมาพัฒนาอย่างเป็นระบบและนำมาใช้โดย Daytop มีการใช้กฎ ระเบียบและการควบคุมอย่างเข้มงวด ดังนั้น นับได้ว่าชุมชนบำบัดแบบ Daytop เป็นวิธีการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างเข้มงวดและเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายไปทั่วโลก และยังเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนารูปแบบของชุมชนบำบัด แนวคิดและรูปแบบชุมชนบำบัดรูปแบบสถาบันธัญญารักษ์ สถาบันธัญญารักษ์ให้บริการด้านวิชาการ ทั้งการวิจัย การประเมินเทคโนโลยี ถ่ายทอดความรู้ และพัฒนานโยบายด้านการบำบัดรักษา ยาเสพติด รวมทั้งเปิดให้การบำบัดรักษาผู้ติดยาและสารเสพติดทุกประเภทแล้ว ยังมุ่งเน้นพัฒนางานด้านวิชาการ ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีทางการแพทย์เฉพาะทางเวชศาสตร์การเสพติด ศึกษาและพัฒนารูปแบบการบำบัดรักษา พัฒนาหลักเกณฑ์มาตรฐานการบำบัดรักษาและการประเมินเทคโนโลยี เพื่อถ่ายทอดความรู้ เวชศาสตร์การเสพติด รูปแบบการบำบัดรักษาให้คลินิกและ

2. สถานพยาบาลยาเสพติดทั่วประเทศ ได้มีการพัฒนาและรับรองคุณภาพของสถานบำบัดรักษา ยาเสพติดทุกระบบทั้งสมัครใจ บังคับบำบัดและต้องโทษให้ครอบคลุมทั่วประเทศ สถาบันธัญญารักษ์ ดำเนินการจัดทำ “ข้อตกลงว่าด้วยการประสานความร่วมมือด้านการพัฒนาและรับรองคุณภาพสถานบำบัด รักษา ยาเสพติดทุกระบบ โดยมีการลงนามระหว่างปลัดกระทรวงสาธารณสุข อธิบดีกรมการแพทย์ อธิบดี กรมสุขภาพจิต อธิบดีกรมคุมประพฤติ อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน อธิบดีกรมราชทัณฑ์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล (พรพ.) พัฒนาและอบรมหลักสูตร “พยาบาล เฉพาะทางสาขาการพยาบาลผู้ช้ยาและสารเสพติด” เป็นหลักสูตร 4 เดือน เพื่อพัฒนาศักยภาพของพยาบาล วิชาชีพให้มีความสามารถปฏิบัติตาม การพยาบาลแบบองค์รวมเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันการช้ยาและ สารเสพติดในเด็ก เยาวชนและบุคคลทั่วไป บำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีปัญหาด้านยาและสาร เสพติด พ.ศ. 2551 ได้ทำการปรับปรุงอาคารอำนวยการหลังเดิม และตั้งชื่ออาคารนี้ว่า “อาคารประยูร นรการผดุง” เพื่อเป็นเกียรติประวัติแก่นายแพทย์ประยูร นรการผดุง ผู้อำนวยการคนแรกของโรงพยาบาล ธัญญารักษ์ และใช้เป็นสำนักงานของกลุ่มภารกิจภายนอกในการประสานงานนโยบายและยุทธศาสตร์ และ การพัฒนาและรับรองคุณภาพสถานพยาบาลยาเสพติด ในทศวรรษนี้ สถาบันธัญญารักษ์ได้ดำเนินการพัฒนา และถ่ายทอดองค์ความรู้ ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนารูปแบบการบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติดที่มี ประสิทธิภาพ ประสานความร่วมมือทุกภาคส่วนในการดำเนินงานให้ทันกับสถานการณ์ยาเสพติดได้มี กระบวนการ พัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาขีดความสามารถในการให้บริการ ดูแลด้านบำบัด รักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยยาเสพติดเพื่อคืนคนดีสู่สังคม การนำวิธีการชุมชนบำบัดมาประยุกต์ใช้ ในกรมราชทัณฑ์ โดยการนำวิธีการชุมชนบำบัดมาใช้แก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องช้ยาเสพติดอย่างจริงจังตั้งแต่เมื่อ ปี พ.ศ. 2535 ซึ่งวิธีการชุมชนบำบัดเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายว่าเป็นวิธีการที่สามารถจะแก้ไขฟื้นฟู ผู้ประสบปัญหา โดยเฉพาะผู้ติดยาเสพติด ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุดในสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งชุมชนบำบัดที่ กรมราชทัณฑ์ดำเนินการอยู่ปัจจุบัน เป็นการนำเอาวิธีการของต่างประเทศมาประยุกต์ให้กลมกลืนกับ ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมไทย โดยสอดคล้องกับกฎ ระเบียบ สภาพผู้ต้องช้ และบรรยากาศสภาพ แวดล้อม ของเรือนจำ/ทัณฑสถานต่างๆ ได้มีการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบและวิธีการอย่างต่อเนื่องเสมอ มาเพื่อหาจุดที่เหมาะสม เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องช้ยาเสพติดของกรมราชทัณฑ์ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงเปิดดำเนินการ เมื่อปี พ.ศ. 2522 มีวัตถุประสงค์เพื่อบำบัดรักษา อบรมและฝึก วิชาชีพผู้ต้องช้หญิงที่ต้องโทษเกี่ยวกับคดี ยาเสพติดให้โทษ ซึ่งแต่เดิมถูกคุมขังปะปนรวมกันอยู่กับผู้ต้องช้ คดีประเภทอื่นๆ และยังมีไม่มีสถานที่ควบคุมบำบัดรักษาแยกเป็นเอกเทศ มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุม ผู้ต้องช้หญิงเด็ดขาด คดียาเสพติดให้โทษ กำหนดโทษไม่เกิน 10 ปี มีทั้งผู้ต้องช้ที่มีพฤติกรรมในการเสพ และจำหน่าย ซึ่งแยกช้ไว้ต่างหากจากกันให้การบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องช้

2. การวิจัยภาคสนาม (Field Research) หรือการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เป็นการ รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์จากประชากรกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้บริหาร และผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งผู้ต้องช้ที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูฯ รวมจำนวน 9 คน โดยใช้คำถามในการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured Interview or formal Interview) ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง ผู้อำนวยการส่วนปกครองและทัณฑปฏิบัติ ผู้อำนวยการ ส่วนพัฒนาผู้ต้องช้ หัวหน้าฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ เจ้าหน้าที่ประจำงานการบำบัดฟื้นฟู และ ผู้ต้องช้ที่เข้าร่วมการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัด

## ผลการวิจัย

### ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1** นางจิตมพร วิเชียรเชื้อ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 8 มิถุนายน 2558) ตำแหน่งผู้อำนวยการพัฒนสถานบำบัดพิเศษหญิง อายุ 57 ปี ระดับการศึกษาปริญญาโท มีประสบการณ์ในการทำงานชุมชนบำบัดเป็นระยะเวลา 5 ปี

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2** นางสุวิมล ไกรสูงเนิน (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ตำแหน่งผู้อำนวยการส่วนปกครองผู้ต้องขัง อายุ 54 ปี ระดับการศึกษาปริญญาโท มีประสบการณ์ในการทำงานชุมชนบำบัดเป็นเวลา 5 ปี

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3** นางสาวนิรมล ธรรมเจริญ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ตำแหน่งผู้อำนวยการส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง อายุ 54 ปี ระดับการศึกษาปริญญาโท มีประสบการณ์ในการทำงานชุมชนบำบัดเป็นเวลา 5 ปี

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4** นางรุ่งกานต์ หลินน่วม (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มิถุนายน 2558) ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ อายุ 59 ปี ระดับการศึกษาปริญญาโท มีประสบการณ์ในการทำงานชุมชนบำบัดเป็นเวลา 20 ปี

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5** นางนที ศิริพันธ์ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ตำแหน่งหัวหน้างานชุมชนบำบัด อายุ 58 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการทำงานชุมชนบำบัดเป็นเวลา 20 ปีขึ้นไป

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6** นางสาวกฤษณา เมืองแดง (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ตำแหน่ง เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ชำนาญงาน ประจำงานชุมชนบำบัด อายุ 44 ปี ระดับการศึกษาปริญญาโท มีประสบการณ์ในการทำงานชุมชนบำบัดเป็นเวลา 10 ปีขึ้นไป

**สรุป** บุคลากรทั้งระดับบริหารและปฏิบัติการส่วนใหญ่อายุ 44 – 57 ปี สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีถึงปริญญาโท มีประสบการณ์ในการทำงานชุมชนบำบัดประมาณ 5 - 20 ปี

### ส่วนที่ 2

#### ประเด็นที่ 1 ด้านบริบทขององค์กร

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1** นางจิตมพร วิเชียรเชื้อ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 8 มิถุนายน 2558) ได้แสดงความคิดเห็นว่า

1. พัฒนสถานบำบัดพิเศษหญิงเป็นองค์การที่กรมราชทัณฑ์สร้างขึ้นเพื่อใช้รูปแบบชุมชนบำบัดมาใช้ในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังเพศหญิงที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด โดยได้ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 โดยรองรับผู้ต้องขังที่กระทำผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษจากเรือนจำและพัฒนสถานทั่วประเทศปัจจุบันมีผู้ต้องขังประมาณ 2,500 คน ขณะที่บุคลากรจำนวนทั้งสิ้น 60 คน โดยมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานชุมชนบำบัดจำนวน 2 คน และดำเนินกิจกรรมทั้งด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ ทักษะชีวิต การศึกษา การส่งเสริมการฝึกทักษะวิชาชีพ การส่งเสริมคุณธรรม

จริยธรรม เพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างความพร้อมในการกลับไปใช้ชีวิตภายหลังการกลับคืนสู่สังคมใหม่

2. องค์การได้เห็นความสำคัญของการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังเพศหญิงที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด โดยจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานประกอบด้วย ผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงเป็นประธาน และผู้อำนวยการส่วนจำนวน 2 คน เป็นรองประธาน และเจ้าหน้าที่จากฝ่ายจำแนก ลักษณะผู้ต้องขัง นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา อนุศาสนาจารย์ นักวิชาการและฝึกอบรมวิชาชีพ ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ งานชุมชนบำบัด และเจ้าหน้าที่ทางด้านสาธารณสุขภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพฯ ทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนบำบัด กระบวนการดำเนินงานชุมชนบำบัดเป็นอย่างดี

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2** นางสาววิมล ไกรสูงเนิน (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง ได้สนองตอบต่อนโยบายของกรมราชทัณฑ์ในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเพื่อให้กลับตนเป็นพลเมืองที่ดีภายหลังการพ้นโทษ โดยเฉพาะการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติดให้โทษ และองค์การได้เห็นความสำคัญจึงได้ส่งเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบไปฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังได้ประสานงานทั้งภายในและภายนอกในการจัดตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพยาเสพติดขึ้น โดยมีผู้อำนวยการทัณฑสถานฯ เป็นประธาน พร้อมทั้งเลือกแดนสำหรับผู้ต้องขังที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาโดยตรง พร้อมทั้งนำรูปแบบชุมชนมาใช้อย่างต่อเนื่อง

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3** นางสาวนิรมล ธรรมเจริญ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ภารกิจขององค์การที่ควบคุมผู้ต้องขังที่กระทำผิดตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษฯ ซึ่งรับย้ายจากเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ ดังนั้น องค์การจึงให้ความสำคัญในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัด โดยผ่านกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเน้นกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุ 18 - 25 ปี โทษครั้งแรก เข้ามาควบคุมในแดนชุมชนบำบัดโดยแยกแอกเทศจากผู้ต้องขังอื่นๆ โดยปฏิบัติตามกิจกรรมประจำเหมือนกัน ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังว่าพวกเขาทั้งหลายมีความเข้มแข็งทางด้านจิตใจไม่หวนกลับไปกระทำผิดอีก

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4** นางรุ่งกานต์ หลินน่วม (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า องค์การของเราควบคุมผู้ต้องขังหญิงที่กระทำผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ มีภารกิจหลักโดยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการขัดเกลาพฤตินิสัย เพื่อเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน การฝึกทักษะวิชาชีพ การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับพวกเขาทั้งหลายในการกลับตนเป็นพลเมืองที่ดีภายหลังการกลับคืนสู่สังคมใหม่

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5** นางนที ศิริพันธ์ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงได้ดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติดให้โทษฯ โดยใช้รูปแบบชุมชนบำบัดมาเป็นเวลานาน ซึ่งมีสถานที่ที่ใช้ฟื้นฟูเป็นเอกเทศแยก

จากผู้ต้องขังอื่นๆ นอกจากนี้องค์การได้เห็นความสำคัญจึงได้ส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งยังได้จัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีเจ้าหน้าที่ภายในและภายนอก อาทิ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ อนุศาสนาจารย์ นักวิชาการฝึกอบรมฯ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นต้น และมีตารางในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งทำให้องค์การได้ผ่านการรับรองคุณภาพสถานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบต้องโทษเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2552

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6** นางสาวกฤษณา เมืองแดง (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ทณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงมีภารกิจในการควบคุมผู้ต้องขังที่กระทำผิดตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ ดังนั้น จึงมีภารกิจในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติดให้โทษ และได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีพื้นที่ดำเนินการแยกเป็นเอกเทศสำหรับการจัดกิจกรรมชุมชนบำบัด โดยมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบประจำจำนวน 2 คน ซึ่งคณะกรรมการฟื้นฟูประกอบด้วยผู้บริหาร หัวหน้าฝ่าย นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักวิชาการและการฝึกอบรม เจ้าหน้าที่ประจำชุมชนบำบัด และหน่วยงานภายนอกอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจึงได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพัฒนาและรับรองคุณภาพสถานบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดระบบต้องโทษ

#### สรุป ประเด็นด้านบริบทขององค์กร ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า

1. ทณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงเป็นองค์กรที่กรมราชทัณฑ์สร้างขึ้นเพื่อใช้รูปแบบชุมชนบำบัดมาใช้ในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังเพศหญิงที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด โดยได้ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 โดยรองรับผู้ต้องขังที่กระทำผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษจากเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ
2. มีการพัฒนาความรู้และทักษะให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง
3. องค์กรได้เห็นความสำคัญของการการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังเพศหญิงที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด โดยจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานประกอบด้วย ผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดหญิงเป็นประธาน และผู้อำนวยการส่วนจำนวน 2 คน เป็นรองประธาน และเจ้าหน้าที่จากฝ่ายจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา อนุศาสนาจารย์ นักวิชาการและฝึกอบรมวิชาชีพ ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ งานชุมชนบำบัด และเจ้าหน้าที่ทางด้านสาธารณสุขภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพฯ ทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนบำบัด กระบวนการดำเนินงานชุมชนบำบัดเป็นอย่างดี ทำให้ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ทุกระดับ

#### ประเด็นที่ 2 ด้านปัจจัยนำเข้า

##### ด้านอาคารสถานที่

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1** นางฉิมพร วิเชียรเชื้อ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 8 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า มีสถานที่เป็นเอกเทศ แยกจากผู้ต้องขังอื่น และมีโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะ และ

สิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่เอื้อต่อการให้บริการ ปลอดภัย เหมาะสม ถูกสุขอนามัย มีเครื่องมือ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้มาตรฐาน เพื่อให้การบำบัดฟื้นฟูอย่างมีคุณภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2** นางสาววิมล ไกรสูงเนิน (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ทักษสถานบำบัดพิเศษหญิง มีอาคารสถานที่สำหรับการจัดกิจกรรมหลักสูตร ชุมชนบำบัด (Care Model) เป็นการเฉพาะจำนวน 1 หลัง ลักษณะเป็นอาคาร 2 ชั้น โดยชั้นล่างเป็นห้องโถงกว้าง สามารถจัดกิจกรรมการบรรยาย กิจกรรมกลุ่ม และกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ส่วนชั้นบนของอาคารจัดเป็นห้องนอนสำหรับสมาชิกที่เข้าร่วมโปรแกรมชุมชนบำบัด ซึ่งแบ่งแยกตามระยะเวลาของหลักสูตร มีความสะอาดเรียบร้อย และภูมิทัศน์โดยรอบมีความร่มรื่น เหมาะสมแก่การจัดหลักสูตรดังกล่าว

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3** นางสาวนิรมล ธรรมเจริญ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า อาคารสถานที่ (อาคารกาญจนาภิเษก) ชุมชนบำบัดของทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง มีความพร้อมในระดับหนึ่ง คือ มีความเป็นสัดส่วน มีรั้วรอบขอบชิด มีเรือนนอนอยู่ชั้นบนของอาคาร ชั้นล่างใช้เป็นห้องประชุมทำกิจกรรม ประชุมกลุ่ม ทำอาชีพบำบัด แต่ผู้ต้องขังที่เข้าอบรมยังคงต้องออกมานอกอาคารเพื่อรับประทานอาหาร และทำกิจกรรมอื่นๆ ภายนอกอาคาร จึงทำให้ต้องมีการพบปะกับผู้ต้องขังอื่นที่ไม่ได้เข้าอบรมชุมชนบำบัด แต่ถึงอย่างไร อาคารที่มีอยู่ไม่เพียงพอสำหรับสมาชิกรุ่นละ 250 คน ทำให้ต้องมีการแบ่งกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ประชุมบ้านตอนเช้า ครึ่งหนึ่งเข้าประชุม อีกครึ่งหนึ่งต้องไปทำอาชีพบำบัด เป็นต้น

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4** นางรุ่งกานต์ หลินน่วม (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า มีสถานที่เป็นเอกเทศแยกจากผู้ต้องขังอื่นและมีโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะ และสิ่งแวดล้อมอาคารสถานที่เอื้อต่อการให้บริการและปลอดภัยถูกสุขอนามัย มีเครื่องมืออุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้มาตรฐานเพื่อให้การบำบัดฟื้นฟูอย่างมีคุณภาพและเกิดประสิทธิผล

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5** นางนที ศิริพันธ์ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า มีสภาพเหมาะสม แยกเป็นเอกเทศจากผู้ต้องขังอื่น อาคารกาญจนาภิเษกได้ผ่านการรับรองคุณภาพสถานบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบต้องโทษ เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2552 และได้ผ่านการรับรองคุณภาพสถานบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบต้องโทษ ระยะเวลาในการรับรอง (Re-accreditation) 21 มิถุนายน 2556 – 20 มิถุนายน 2559 ผ่านข้อกำหนดและเกณฑ์มาตรฐาน 9 ด้านของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6** นางสาวกฤษณา เมืองแดง (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า สถานที่ดำเนินงานการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีการแยกเรือนนอนสำหรับชุมชนบำบัดอย่างชัดเจน และเป็นโอกาสง่ายต่อการควบคุม ดูแล และการดำเนินกิจกรรมกลุ่มต่างๆ โดยผ่านการรับรองคุณภาพสถานบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบต้องโทษ โดยคณะกรรมการ

พัฒนาและรับรองคุณภาพสถานบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดระบบต้องโทษ ระยะเวลาในการรับรอง (Re - accreditation) 21 มิถุนายน 2556 – 20 มิถุนายน 2559

**สรุป ด้านอาคารสถานที่** ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า

1. สถานที่ที่เป็นสัดส่วน มีรั้วรอบขอบชิดแยกจากผู้ต้องขังอื่น
2. สภาพแวดล้อมเป็นอาคารสองชั้นมีสภาพแข็งแรงและปลอดภัย ชั้นบนเป็นเรือนนอนและชั้นล่างเป็นห้องโถง อากาศถ่ายเทได้สะดวกเหมาะสำหรับการประกอบกิจกรรม อาทิ การประชุมกลุ่ม การฝึกอาชีพบำบัด
3. มีเครื่องมือ อุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดทำกิจกรรม

**ด้านงบประมาณ**

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1** นางทิฆัมพร วิเชียรเชื้อ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 8 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า องค์การได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมราชทัณฑ์ส่วนหนึ่ง หากมีความจำเป็นต้องใช้ก็สามารถใช้เงินนอกงบประมาณได้ อาทิ เงินทุนผลพลอยได้ เงินร้านส่งเคราะห์ผู้ต้องขัง

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2** นางสุวิมล ไกรสูงเนิน (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า องค์การได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมราชทัณฑ์ส่วนหนึ่ง หากมีความจำเป็นต้องใช้ก็สามารถใช้เงินนอกงบประมาณได้ อาทิ เงินทุนผลพลอยได้ เงินร้านส่งเคราะห์ผู้ต้องขัง

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3** นางสาวนิรมล ธรรมเจริญ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า องค์การได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมราชทัณฑ์ส่วนหนึ่ง หากมีความจำเป็นต้องใช้ก็สามารถใช้เงินนอกงบประมาณได้ อาทิ เงินทุนผลพลอยได้ เงินร้านส่งเคราะห์ผู้ต้องขัง รวมถึงสนับสนุนจากจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4** นางรุ่งกานต์ หลินน่วม (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ปกติกรมราชทัณฑ์จะสนับสนุนงบประมาณ บางครั้งได้รับการสนับสนุนจากจังหวัด และส่วนปกครองท้องถิ่นในกรณีที่เขามีงบประมาณเหลือและใช้ไม่หมด

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5** นางนที ศิริพันธ์ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า งบประมาณที่ได้รับจากกรมราชทัณฑ์ จังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จากมูลนิธิจิตอาสา และมูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสเตียนสนับสนุนวิทยากรจิตอาสา และวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6** นางสาวกฤษณา เมืองแดง (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า งบประมาณที่ได้รับในแต่ละครั้งเพื่อดำเนินงานด้านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เพียงพอในการใช้จ่ายในด้านต่างๆ เช่น ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าใช้สอยในการซื้อวัสดุ อุปกรณ์วิชาชีพ และค่าใช้สอยโครงการงบประมาณได้รับจากกรมราชทัณฑ์ จากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

### สรุป ด้านงบประมาณ ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า

1. งบประมาณที่ได้จากกรมราชทัณฑ์ และสำนักงานปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ (ป.ป.ส.) สำหรับการจัดหาวัสดุและอุปกรณ์และค่าตอบแทนวิทยากรในการส่งเสริมความรู้ การฝึกทักษะวิชาชีพ การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

2. งบประมาณสนับสนุนได้จากจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มูลนิธิจิตอาสา มูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสเตียนสนับสนุนวิทยากรจิตอาสา

นอกจากนี้ในการจัดทำกิจกรรมบางอย่างสามารถขออนุญาตใช้เงินงบประมาณ อาทิ เงินทุนผลพลอยได้ เงินร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขัง

### ด้านศักยภาพของบุคลากร

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1** นางทิฆัมพร วิเชียรเชื้อ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 8 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า องค์กรได้สนองนโยบายของกรมราชทัณฑ์โดยจัดส่งบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้ารับการฝึกอบรมทั้งต่างประเทศและภายในประเทศ อาทิ หลักสูตรชุมชนบำบัด Care Model ของกรมราชทัณฑ์ หลักสูตรขององค์กร คอมมูนิตี อินคอนโทรล ประเทศอิตาลี หลักสูตรขององค์กร เดย์ทอป ประเทศสหรัฐอเมริกา

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2** นางสาวมิล ไกรสูงเนิน (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า

1. ทักษสถานหญิงสนับสนุนการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่คณะทำงานอย่างสม่ำเสมอ โดยการถ่ายทอดความรู้ทั้งจากผู้บริหารของทัณฑสถานหญิง เจ้าหน้าที่ผู้ผ่านการอบรม ตลอดจนการระดมความรู้นอกสถานที่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มพูนศักยภาพของคณะทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ทัณฑสถานฯ มีการจัดตั้งคณะทำงานหลักสูตรชุมชนบำบัด โดยแต่งตั้งคณะทำงานประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ของทัณฑสถานหญิง ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ อย่างรอบด้าน

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3** นางสาวนิรมล ธรรมเจริญ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ทัณฑสถานหญิงดำเนินการให้รูปแบบของคณะกรรมการเป็นทีมสหวิทยาการ มีทั้งนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักอาชญาวิทยา และมีการส่งบุคลากรไปอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังในรูปแบบชุมชนบำบัดเป็นประจำ ก่อนเริ่มโปรแกรมทีมงานจะต้องมีการประชุมเพื่อวางแผนปฏิบัติ และในระหว่างดำเนินโปรแกรมก็จะมีการประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น บุคลากรของทัณฑสถานฯ ที่ดำเนินการด้านนี้ถือว่าเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการดำเนินการสูง นอกจากนั้น ทัณฑสถานฯ ยังได้เชิญวิทยากรจากภายนอก ซึ่งมีความรู้เฉพาะทางให้ความรู้โดยตรงกับผู้ต้องขังที่เข้าอบรม

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4** นางรุ่งกรานต์ หลินน่วม (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานชุมชนบำบัดจะต้องได้รับการอบรมหลักสูตรชุมชนบำบัด Care Model โดยกรมราชทัณฑ์จัดอบรมบุคลากร การอบรมหลักสูตรขององค์กรคอมมูนิตี อินคอนโทรล

ประเทศอิตาลี และบุคลากรผ่านการอบรมหลักสูตรขององค์การ เดย์ทอป ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5** นางนที ศิริพันธ์ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า เจ้าหน้าที่ที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านชุมชนบำบัดจากหน่วยงานทำงานร่วมกันแบบสหวิชาการ (สร.) เจ้าหน้าที่จากองค์กรอื่นๆ ในท้องถิ่น มูลนิธิจิตอาสา/ เอกชน และวิทยากรภาคสังคม/ ข้าราชการบำนาญราชทัณฑ์

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6** นางสาวกฤษณา เมืองแดง (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า บุคลากรที่เข้ามาให้ความรู้จะเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่างๆ เช่น วิชาเฉพาะบางกิจกรรมของโปรแกรม (Matrix Model) เช่น หยุดวงจรการใช้ยาเสพติด การใช้ชีวิตและคุณค่าของตนเอง การดูแลตนเองและการเลิกยาเสพติด ก็จะได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การฝึกอบรมวินัยได้รับความรู้และการฝึกจากเจ้าหน้าที่ ตชด. การฝึกทักษะอาชีพ จากวิทยากรอิสระ

#### สรุป ด้านศักยภาพของบุคลากร ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า

1. ทดทอสถานบำบัดพิเศษหญิงเป็นองค์การที่ได้สนองนโยบายของกรมราชทัณฑ์ด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดให้โทษ โดยเฉพาะการส่งเสริมและสนับสนุนให้มียุทธศาสตร์ความรู้และทักษะการฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจัดส่งบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้ารับการฝึกอบรมทั้งต่างประเทศและภายในประเทศอย่างต่อเนื่อง อาทิ หลักสูตรชุมชนบำบัด Care Model ของกรมราชทัณฑ์ หลักสูตรขององค์กรคอมมิวนิตี อินคอนโทรล ประเทศอิตาลี และหลักสูตรขององค์การ เดย์ทอป ประเทศสหรัฐอเมริกา หลังจากนั้นได้มอบหมายให้เป็นผู้ที่นำความรู้ ประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดให้โทษให้สอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย

2. สำหรับบุคลากรภายในองค์การโดยการจัดทำเป็นรูปคณะกรรมการในการฟื้นฟูสมรรถภาพ ซึ่งมีผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงเป็นประธาน และผู้อำนวยการทุกภาคส่วน/ฝ่ายร่วมเข้าเป็นคณะทำงาน ดังนั้นบุคลากรได้รับการแลกเปลี่ยนรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้ ขั้นตอน รูปแบบของชุมชนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังได้เป็นวิทยากรในการบรรยายตามหัวข้อต่างๆ เพื่อร่วมกันมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนพฤติกรรมให้แก่สมาชิกชุมชนบำบัด

3. การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคลากรภายในองค์การกับวิทยากรภายนอก อาทิ สถาบันธัญญารักษ์ สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด เป็นต้น

#### ด้านทรัพยากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1** นางทิฆัมพร วิเชียรเชื้อ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 8 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ได้รับงบประมาณจากกรมราชทัณฑ์ และจากสำนักงานปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ (ป.ป.ส.) วิทยากรภาคสังคม (ข้าราชการบำนาญ ราชทัณฑ์) วิทยากรสาธารณสุข และวิทยากรอิสระรับเชิญจากองค์กรภายนอก

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2** นางสาวนิรมล ไกรสูงเนิน (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า งบประมาณสนับสนุน และสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3** นางสาวนิรมล ธรรมเจริญ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า งบประมาณจากกรมราชทัณฑ์ในการดำเนินงานแก้ไขฟื้นฟู

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4** นางรุ่งกานต์ หลินน่วม (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า งบประมาณจากกรมราชทัณฑ์ และงบประมาณจากสำนักงานปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ (ป.ป.ส.)

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5** นางนที ศิริพันธ์ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า การประสานงานกับองค์กรอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการบำบัดฟื้นฟู ส่งเสริมอาชีพทั้งจากภาครัฐและเอกชน

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6** นางสาวกฤษณา เมืองแดง (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ทรัพยากรต่างๆ ได้รับการสนับสนุนและการร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกมาร่วมในการดำเนินการบำบัดในด้านของการเป็นวิทยากร ให้โอกาสญาติามีส่วนร่วมในการดำเนินการบำบัดฟื้นฟูโดยจัดการโครงการครอบครัวสัมพันธ์

**สรุป ด้านทรัพยากรอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงาน** ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า ได้รับการสนับสนุนจากกรมราชทัณฑ์ สำนักงานปราบปรามยาเสพติดให้โทษแห่งชาติ (ป.ป.ส.) ในส่วนของวิทยากรก็ได้รับการสนับสนุนจากวิทยากรภาคสังคม (ข้าราชการบำนาญ ราชทัณฑ์) สาธารณสุข และวิทยากรอิสระ รวมทั้งความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน อาทิ การสนับสนุนทางด้านวิทยากร สื่อ วัสดุและอุปกรณ์สำหรับการจัดกิจกรรม รูปแบบการจัดกิจกรรม

### ประเด็นที่ 3 ด้านกระบวนการทำงานและวิธีการทำงาน

#### ด้านกิจกรรมการดำเนินงานชุมชนบำบัด

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1** นางจิตมพร วิเชียรเชื้อ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 8 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า องค์การใช้หลักสูตรชุมชนบำบัด Care Model ของกรมราชทัณฑ์เป็นหลักในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด โดยปกติการจัดกิจกรรมในค่ายชุมชนบำบัดจะประกอบด้วย ดังนี้

1. การประชุมกลุ่มเช้า ซึ่งเป็นการนำเสนอปัญหาเกี่ยวกับการใช้ชีวิตภายในชุมชนที่เผชิญในลักษณะการเล่าสู่กันฟังและให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็น โดยมีวิทยากรกลุ่มเป็นผู้ประสานงานกลุ่มและควบคุมเพื่อวิเคราะห์ปัญหา หาข้อยุติและแนวทางการแก้ปัญหาของแต่ละบุคคล

2. กิจกรรมสัมนา เป็นกิจกรรมร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิต

3. กิจกรรมกระຈก เป็นกิจกรรมที่ให้เพื่อนสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการสะท้อนปัญหาของแต่ละบุคคล

4. กิจกรรมสอบถามเป็นการวิเคราะห์สมาชิกเป็นรายบุคคลเพื่อปรับพฤติกรรมให้มีลักษณะที่พึงประสงค์

5. กิจกรรมปรับความเข้าใจโดยการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาและร่วมกันหาแนวทางการแก้ไข ซึ่งอาจเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้ามามีส่วนร่วม อาทิ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ อนุศาสนจารย์ กิจกรรม

6. กิจกรรมการส่งเสริมกีฬาและนันทนาการ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพลานามัยให้แก่สมาชิก รวมทั้งเป็นการละลายพฤติกรรม การสร้างสัมพันธ์ภายในชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นกิจกรรมส่งเสริมให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

7. กิจกรรมการระบายความรู้สึก เป็นกิจกรรมในการส่งเสริมให้สมาชิกแก้ไขปัญหาและสถานการณ์ที่พบบ่อยในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น ซึ่งทำให้สมาชิกได้แนวทางในการแก้ไขหรือระบายความรู้สึกให้เหมาะสมโดยไม่ทำร้ายตนเองและผู้อื่น

ดังนั้น หลักสูตร Care Model สามารถแบ่งออกเป็น 4 ระยะดังนี้

1. ระยะเตรียมการ (Preparation Phase) และแรกรับ (Induction Phase)
2. ระยะบำบัดและฟื้นฟู (Rehabilitation Phase)
3. ระยะเตรียมความพร้อมสู่สังคม (Re – Entry Phase)
4. ระยะติดตาม (Follow – up) ใช้เวลาในการติดตามจำนวน 2 ครั้งในระยะเวลา 1 ปี

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2** นางสาวนิรมล ไกรสูงเนิน (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ทนต.สถานฯ มีการนำกิจกรรมกาย จิต และสังคมบำบัดของโปรแกรม Matrix Program เข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพการบำบัดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (Life Living) เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมกลับสู่สังคมภายนอก เช่น การประชุม การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ การสร้างความรับผิดชอบ การทำงานเป็นทีม การฝึกทักษะอาชีพและฝึกทักษะทางสังคม การเข้าใจชีวิตและคุณค่าของตนเอง การป้องกันการกระทำผิดซ้ำ กลุ่มครอบครัวสัมพันธ์ การให้คำปรึกษารายบุคคล เป็นต้น

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3** นางสาวนิรมล ธรรมเจริญ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ครอบคลุมหลักสูตร ทั้งในหมวดทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น กิจกรรมการทำงานเป็นทีม กิจกรรมฝึกทักษะอาชีพ กิจกรรมจัดการกับความโกรธ โดยวิทยากรจากภายนอกซึ่งเป็นนักจิตวิทยามาอบรมให้ความรู้ มีกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ โดยใช้ความสัมพันธ์ทางครอบครัวในการบำบัดฟื้นฟูสมาชิกในชุมชนบำบัด

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4** นางรุ่งกานต์ หลินน่วม (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า มีกิจกรรมชุมชนบำบัดหลักสูตรชุมชนบำบัด Care Model 4 เดือน หลักสูตร 6 เดือน หลักสูตร 1 ปี 6 เดือน หลักสูตร 1 ปี 6 เดือน (มาตรฐาน HA = Hosttipel Accreditation) กิจกรรมโปรแกรม Matrix Model ของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น พิธีสาบานตนไม่ใช้ยาเสพติด การใช้ชีวิตถูกต้องในเรือนจำ กลุ่มครอบครัวสัมพันธ์ การให้คำปรึกษาจากองค์กรส่วนกลาง

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5** นางนที ศิริพันธ์ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า รับนโยบายจากกรมราชทัณฑ์ สู่หน่วยปฏิบัติ ตามสายการบังคับบัญชาและตามนโยบายตามปีงบประมาณ เช่นปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 ใช้งบประมาณ 500,000 บาท ต่อผู้ต้องขัง 500 คน แบ่งเป็น 2 รุ่นๆ ละ 250 คน หน่วยบำบัดรับคนจากการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง โปรแกรมชุมชนบำบัด

ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ 1) เป็นผู้ที่มีประวัติเสพยาเสพติดตลอดจนกระทั่งต้องโทษ 2) คงเหลือที่ต้องจำต่อไปไม่น้อยกว่า 2 ปี 3) อ่านออกเขียนได้ 4) มีความสมัครใจหรือบังคับผู้ที่ไม่สมัครใจให้เข้าร่วมเพื่อให้ได้รับความรู้ตามโครงการ 5) ไม่มีอาการทางจิตประสาทหรือโรคติดต่อร้ายแรง 6) อายุไม่เกิน 35 ปี

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6** นางสาวกฤษณา เมืองแดง (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ได้นำกระบวนการดำเนินงานชุมชนบำบัดมาปรับประยุกต์ใช้เป็นการเฉพาะในรูปแบบ Care Model หลักสูตร 4 เดือน โดย 1 – 2 เดือนใช้กิจกรรมหลักสูตรชุมชนบำบัด Care Model และ 3 – 4 เดือน พักกิจกรรม ภาย จิต สังคมของโปรแกรม Matrix Program เข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพการบำบัดโดยใช้วิทยาการสาธารณสุขในพื้นที่

**สรุป ด้านกิจกรรมการดำเนินงานชุมชนบำบัด** ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า ท้นตสถานบำบัดพิเศษหญิงได้ใช้หลักสูตรชุมชนบำบัด Care Model ของกรมราชทัณฑ์ เป็นหลักสูตรหลักในการทำกิจกรรมเพื่อบำบัดทั้งทางร่างกาย จิตใจ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง ซึ่งภายในหลักสูตรชุมชนบำบัด Care Model มีกิจกรรมดังนี้

1. ใช้หลักสูตร Matrix Model ของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข เพื่อส่งเสริมสุขภาพ ภาย จิตใจและสังคมให้พร้อมในการใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น
2. กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (Life Living) เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมกลับสู่สังคมภายนอก เช่น การประชุม การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ การสร้างความรับผิดชอบ การทำงานเป็นทีม การฝึกทักษะอาชีพและฝึกทักษะทางสังคม การเข้าใจชีวิตและคุณค่าของตนเอง การป้องกันการกระทำผิดซ้ำ การให้คำปรึกษารายบุคคล พิธีสาบานตนไม่ใช้ยาเสพติด การใช้ชีวิตถูกต้องในเรือนจำ
3. ครอบครัวยุติพันธ์ โดยการนำครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมกับการบำบัดฟื้นฟู
4. การให้คำปรึกษาแก่สมาชิกชุมชนบำบัดทั้งรายกลุ่มและบุคคล โดยการเชิญวิทยากรทั้งภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องเฉพาะด้าน อาทิ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ดังนั้น หลักสูตร Care Model สามารถแบ่งออกเป็น 4 ระยะดังนี้

1. ระยะเตรียมการ (Preparation Phase) และแรกรับ (Induction Phase)
2. ระยะบำบัดและฟื้นฟู (Rehabilitation Phase)
3. ระยะเตรียมความพร้อมสู่สังคม (Re – Entry Phase)
4. ระยะติดตาม (Follow – up) ใช้เวลาในการติดตามจำนวน 2 ครั้งในระยะเวลา 1 ปี

**ด้านระยะเวลาการทำงาน**

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1** นางทิฆัมพร วิเชียรเชื้อ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 8 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ระยะของหลักสูตรประกอบด้วย หลักสูตรชุมชนบำบัด Care Model 4 เดือน 6 เดือน หลักสูตรชุมชนบำบัด Care Model 1 ปี 6 เดือน (มาตรฐาน HA = Hospital Accreditation)

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2** นางสุวิมล ไกรสูงเนิน (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า หลักสูตร Care Model ใช้ระยะเวลา 4 เดือน แบ่งเป็น

1. ระยะเตรียมการ (Preparation Phase) และแรกรับ (Induction Phase) รวมระยะเวลา 4 สัปดาห์

2. ระยะบำบัดและฟื้นฟู (Rehabilitation Phase) รวมระยะเวลา 10 สัปดาห์
3. ระยะเตรียมความพร้อมสู่สังคม (Re – Entry Phase) รวมระยะเวลา 4 สัปดาห์
4. ระยะติดตาม (Follow – up) ใช้เวลาในการติดตามจำนวน 2 ครั้งในระยะเวลา 1 ปี

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3** นางสาวนิรมล ธรรมเจริญ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ระยะเวลาอบรมขึ้นอยู่กับหลักสูตรที่กรมกำหนด อาทิ 4 เดือน 6 เดือน 1 ปี 6 เดือน เป็นต้น ในส่วนของผู้ปฏิบัติคิดว่าระยะเวลาอบรม 1 ปี 6 เดือน เหมาะสมที่สุด เพราะผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับข้อมูลเต็มที่ อีกทั้ง ระยะเวลาการอยู่ร่วมกันโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม ยังอยู่ร่วมกันนานเท่าไร ก็ยิ่งผูกพัน และเข้าในกันมากยิ่งขึ้น แต่เนื่องจาก ภาครัฐต้องการเพิ่มจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมในระบบให้สูงขึ้น จึงปรับลดระยะเวลาการฝึกอบรมให้เหลือ 4 เดือน ซึ่งก็สามารถดำเนินการให้มีประสิทธิภาพได้ในระดับหนึ่ง โดยเน้นวิชาการ และการพัฒนาความคิดเป็นหลัก

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4** นางรุ่งกานต์ หลินน่วม (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ระยะเวลาของหลักสูตร Care Model 4 เดือน หลักสูตร Care Model 6 เดือน และหลักสูตร Care Model 1 ปี 6 เดือน (มาตรฐาน HA=Hospital Accreditation)

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5** นางนที ศิริพันธ์ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า หลักสูตรชุมชนบำบัด Care Model มี 4 ระยะประกอบด้วย ระยะเตรียมการและแรกรับ (Preparation Induction Phase) ระยะบำบัดและฟื้นฟู (Rehabilitation Phase) ระยะขึ้นเตรียมความพร้อมสู่สังคม (Re-Entry Phase) ระยะติดตามผล (Follow-up) จำนวน 2 ครั้งใน 1 ปี (6 เดือนครั้ง) มี 2 ระยะ ประกอบด้วย ติดตามภายใน (ยังอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน) ติดตามภายนอก (ระบบ มส.ต) ซึ่งระยะเวลาในการฟื้นฟูสมรรถภาพ ประกอบด้วย หลักสูตร 4 เดือน หลักสูตร 6 เดือน และหลักสูตร 1 ปี 6 เดือน

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6** นางสาวกฤษณา เมืองแดง (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ระยะเวลาในการดำเนินงานการบำบัดฟื้นฟู ฯ หลักสูตร Care Model 4 เดือน ประกอบด้วยระยะเตรียมการและแรกรับ ระยะบำบัดและฟื้นฟู ระยะขึ้นเตรียมความพร้อมสู่สังคมและระยะติดตามผล

**สรุป ด้านระยะเวลาการทำงาน** ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า หลักสูตรชุมชนบำบัด Care Model มีระยะเวลา 4 เดือน 6 เดือน และ 1 ปี 6 เดือน (มาตรฐาน HA = Hospital Accreditation) ซึ่งในแต่ละหลักสูตรประกอบด้วย ระยะเตรียมการ (Preparation Phase) และแรกรับ (Induction Phase) ระยะบำบัดและฟื้นฟู (Rehabilitation Phase) ระยะเตรียมความพร้อมสู่สังคม (Re – Entry Phase) และระยะติดตาม (Follow – up) ซึ่งระยะเวลาอบรมย่อมส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดให้โทษ อาทิ ระยะเวลาอบรม 1 ปี 6 เดือน จะทำให้สามารถวิเคราะห์สมาชิกได้เป็นรายบุคคล รวมทั้งการวางแผนการพัฒนาทักษะชีวิตได้สอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย แต่ด้วยสภาพผู้ต้องขังที่มีแนวโน้มในการมีพฤติกรรมเสพยาเสพติดเพิ่มขึ้น องค์กรจึงปรับลดระยะเวลาการฝึกอบรมให้เหลือ 4 เดือน

ทั้งนี้เพื่อให้สามารถฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดได้ครอบคลุมโดยเน้นวิชาการ และการพัฒนาความคิดเป็นหลัก

#### ด้านความร่วมมือของเจ้าหน้าที่อื่นๆ

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1** นางทิฆัมพร วิเชียรเชื้อ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 8 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ทุกภาคส่วนและฝ่ายขององค์กรมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เริ่มแต่การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่เข้าร่วมฟื้นฟูสมรรถภาพยาเสพติดที่มีอายุ 18 – 25 ปี โทษครั้งแรกที่มีประวัติการเสพยาเสพติด การดำเนินงานจะมีผู้อำนวยการสูงสุดเป็นประธาน และผู้อำนวยการส่วนเป็นรองประธาน คณะทำงานมาจากทุกภาคส่วน ซึ่งทำให้แต่ละทุกคนเห็นความสำคัญของการฟื้นฟูสมรรถภาพฯ

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2** นางสาววิมล ไกรสูงเนิน (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ทัณฑสถานฯ ทุกฝ่ายประกอบด้วย ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ ฝ่ายจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ฝ่ายสังคมสงเคราะห์ ฝ่ายฝึกวิชาชีพ ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจเป็นคณะทำงาน ดำเนินการโดยแบ่งเป็นกลุ่มสมาชิกที่เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดออกเป็น 8 กลุ่ม มีสมาชิกจำนวนกลุ่มละ 35 - 40 คน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ประจำกลุ่มแต่ละกลุ่มได้ดูแลสมาชิกที่เข้ารับการบำบัด ฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดได้ทั่วถึง

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3** นางสาวนิรมล ธรรมเจริญ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า การดำเนินการในรูปของคณะกรรมการชุมชนบำบัดต้องได้รับความร่วมมือจากทุกส่วนของทัณฑสถานฯ นอกจากนั้นยังต้องการความร่วมมือจากภาคเอกชน และภาคราชการอื่นด้วย ซึ่งทัณฑสถานฯ ได้รับความร่วมมือด้วยดี เจ้าหน้าที่ทุกคนที่เป็นคณะกรรมการมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปรับเปลี่ยนผู้ต้องขัง และเชื่อมั่นว่ารูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพให้ระบบชุมชนบำบัดจะสามารถปรับเปลี่ยนผู้ต้องขังได้ นอกจากนั้น บุคลากรจากสาธารณสุข ภาคเอกชนอื่นๆ ที่ทัณฑสถานฯ เชิญไปก็ให้ความร่วมมือเข้ามาเป็นวิทยากร อบรมให้ความรู้กับผู้ต้องขังด้วยดี

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4** นางรุ่งกานต์ หลินน่วม (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายในทัณฑสถานฯ เข้ามามีส่วนร่วมในการจำแนก (คัดกรอง) และร่วมเป็นวิทยากรโครงการดูแลประชากรกลุ่ม

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5** นางนที ศิริพันธ์ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า การทำงานโดยเน้นเป็นคณะทำงาน ซึ่งมีผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง ผู้อำนวยการส่วน หัวหน้าฝ่ายแต่ละฝ่าย และเจ้าหน้าที่ชุมชนบำบัดเป็นคณะทำงาน จึงทำให้ได้รับการประสานความร่วมมือเป็นอย่างดี อาทิ บุคลากรทั้งภายในและภายนอกมาร่วมกันเป็นวิทยากร

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6** นางสาวกฤษณา เมืองแดง (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่อื่นๆ เป็นอย่างดี ทั้งในด้านการเป็นคณะทำงานและสนับสนุนตัวผู้ต้องขังในความรับผิดชอบให้มาเข้าโปรแกรมชุมชนบำบัด

**สรุป ด้านความร่วมมือของเจ้าหน้าที่อื่นๆ** ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า ทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิงได้แต่งตั้งคณะกรรมการในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด โดยให้ทุกภาคส่วนและฝ่ายขององค์กรมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีผู้อำนวยการสูงสุดเป็นประธาน และผู้อำนวยการส่วนเป็นรองประธาน และฝ่ายทัศนปฏิบัติ ฝ่ายจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ฝ่ายสังคมสงเคราะห์ ฝ่ายฝึกวิชาชีพ ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจเป็นคณะทำงาน ซึ่งการดำเนินการเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยเน้นผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติดที่มีอายุ 18 – 25 ปี โทษครั้งแรกที่มีประวัติการเสพยาเสพติด มีการเตรียมการและแรกรับ การบำบัดและฟื้นฟู การเตรียมความพร้อมสู่สังคมและการติดตาม ซึ่งทำให้แต่ละภาคส่วนเห็นความสำคัญของการฟื้นฟูสมรรถภาพฯ จึงได้รับความร่วมมือในการดำเนินงานเป็นไปด้วยดี

#### **ด้านความร่วมมือของสมาชิกชุมชนบำบัดและผู้ต้องขังอื่นๆ**

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1** นางจิตมพร วิเชียรเชื้อ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 8 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า สมาชิกชุมชนบำบัดให้ความร่วมมือในการจัดทำกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด เนื่องจากสมาชิกทุกคนที่อยู่ในแดนชุมชนบำบัดจะต้องเข้าร่วมกิจกรรม ดังนั้นทุกคนจำเป็นจะต้องปฏิบัติตามระเบียบของแดนเป็นมาตรฐานเดียวกัน ในขณะที่เดียวกันผู้ต้องขังอื่นๆ มีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว เนื่องจากกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพฯ มีกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ การอบรม To Be Number One โครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุและโครงการช่วยเหลือและดูแลผู้ติดเชื้อ HIV และกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์การใช้ชีวิตในสังคม เป็นต้น

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2** นางสุวิมล ไกรสูงเนิน (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า สมาชิกเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ให้ความร่วมมือ โดยการยอมรับที่จะเข้ารับโปรแกรมการบำบัด และสมาชิกมีพัฒนาการที่ดีขึ้นหลังจากได้รับการบำบัด ฟื้นฟูสมรรถภาพ

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3** นางสาวนิรมล ธรรมเจริญ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ผู้ต้องขังของทัศนสถานฯ ทั้งหมดต้องเข้าอบรมชุมชนบำบัด ดังนั้น เมื่อสมาชิกปัจจุบันอบรมครบหลักสูตรแล้วเหลือเวลาต้องโทษอีกก็ต้องออกจากชุมชน ผู้ต้องขังที่รับคดีมาใหม่ก็เข้าไปอบรมแทน ดังนั้นทุกคนจะผ่านกระบวนการเดียวกัน เคยถูกอบรมจากเจ้าหน้าที่คนเดียวกัน หลักสูตรเดียวกัน เพียงแต่คนละรุ่น ทำให้ไม่มีปัญหาด้านการปกครอง ไม่มีปัญหาในด้านการปฏิบัติตัวทั้งหมดถือเป็นสมาชิกชุมชนบำบัดเหมือนกัน จึงให้ความร่วมมือกันและกันด้วยดี

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4** นางรุ่งกานต์ หลินน่วม (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า แดนชุมชนบำบัดเป็นแดนที่ควบคุมผู้ต้องขังที่เข้ารับฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด ซึ่งทุกคนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมและปฏิบัติตามระเบียบของแดนเป็นมาตรฐานเดียวกัน ดังนั้นผู้ต้องขังทุกคนเห็นเป็นเรื่องธรรมดา ไม่แปลกหรือแตกต่างจากบุคคลอื่น ซึ่งทุกคนจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้นผู้ต้องขังอื่นๆ จึงมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว เนื่องจากกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพฯ มีกิจกรรมที่หลากหลาย โดยเฉพาะการเสริมสร้างความสัมพันธ์การใช้ชีวิตในสังคม อาทิ การเล่นดนตรี การส่งเสริมกีฬา นันทนาการ

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5** นางนที ศิริพันธ์ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ภายในแดนสมาชิกทุกคนให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม การเคารพและปฏิบัติตามกฎของบ้านเป็นแบบเดียวกัน ดังนั้นทุกคนต่างรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเอง มีสัมพันธภาพที่ดีทั้งระหว่างผู้ต้องขังกับเจ้าหน้าที่ และผู้ต้องขังกับผู้ต้องขังด้วยกัน ซึ่งสิทธิประโยชน์ ทางตรงและทางอ้อมของสมาชิกคือการได้รับวุฒิไปใช้แนวการเสนอการพักการลงโทษ และผลทางจิตใจที่เข้าใจความเป็นจริงของชีวิตดีขึ้น สามารถปรับตัวให้เข้ากับครอบครัวและสังคมภายนอกได้อย่างเข้มแข็งอย่างยั่งยืนต่อไป จึงไม่เป็นที่น่าสงสัยเลยว่าผู้ต้องขังอื่นๆ จะอิจฉาและปรารถนาที่จะเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6** นางสาวกฤษณา เมืองแดง (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกชุมชนบำบัดซึ่งประเมินจากความเป็นอยู่และการปรับตัวขณะเข้ามาอยู่ในโปรแกรม โดยสมาชิกส่วนใหญ่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชนบำบัดได้ และอยู่จนครบหลักสูตร

**สรุป ด้านความร่วมมือของสมาชิกชุมชนบำบัดและผู้ต้องขังอื่นๆ** ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า สมาชิกชุมชนบำบัดให้ความร่วมมือในการจัดทำกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดเป็นอย่างดี เนื่องจากสมาชิกทุกคนที่อยู่ในแดนชุมชนบำบัดจะต้องเข้าร่วมกิจกรรม ปฏิบัติตามระเบียบของแดนเป็นมาตรฐานเดียวกัน อีกทั้งทุกคนต่างต้องรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเอง มีสัมพันธภาพที่ดีทั้งระหว่างผู้ต้องขังกับเจ้าหน้าที่ และผู้ต้องขังกับผู้ต้องขังด้วยกัน ซึ่งสิทธิประโยชน์ของการเข้าร่วมทำกิจกรรมนั้นๆ เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสมาชิก คือการได้รับวุฒิไปใช้แนวการเสนอการพักการลงโทษ และผลทางจิตใจที่เข้าใจความเป็นจริงของชีวิตดีขึ้น สามารถปรับตัวให้เข้ากับครอบครัวและสังคมภายนอกได้อย่างเข้มแข็ง และยั่งยืนต่อไป สำหรับกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพฯ มีกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ การอบรม To Be Number One โครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุและโครงการช่วยเหลือและดูแลผู้ติดเชื้อ HIV และกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์การใช้ชีวิตในสังคม เป็นต้น

#### **ประเด็นที่ 4 ด้านผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงาน**

##### **ด้านผลสัมฤทธิ์หรือประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงาน**

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1** นางฉิมพร วิเชียรเชื้อ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 8 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ด้านผลสัมฤทธิ์หรือประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงานทำให้ผู้ต้องขังรู้จักระเบียบวินัย ไม่กระทำความผิดกฎของเรือนจำและทัณฑสถาน ผู้ต้องขังตระหนักรู้ความผิดของตนเองต่อครอบครัว ชุมชนและสังคม ผู้ต้องขังตระหนักรู้คุณค่าของตนเองและรู้จักวางแผนชีวิต และผู้ต้องขังได้พัฒนาความคิด และเกิดทักษะในการฟังและยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2** นางสุวิมล ไกรสูงเนิน (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ด้านผลสัมฤทธิ์หรือประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงาน พบว่าผู้ต้องขังติดยาเสพติดสามารถเลิกใช้ยาเสพติดได้อย่างเด็ดขาด ขณะเดียวกันผู้ต้องขังที่เลิกยาเสพติดสามารถพัฒนาศักยภาพ และใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำอยู่ในกฎ ระเบียบ และสามารถลด Demand ยาเสพติดภายในทัณฑสถานฯ ได้อีกแนวทางหนึ่ง

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3** นางสาวนิรมล ธรรมเจริญ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ประโยชน์ด้านชุมชนบำบัดสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ

ด้านผู้ต้องขัง

1. ได้รับความรู้ พัฒนาความคิด เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
2. ได้รับการฝึกทักษะในแก้ไขปัญหาด้านการใช้กระบวนการกลุ่ม
3. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ของตนเองเพื่อเป็น

อุทาหรณ์สำหรับผู้อื่นในการป้องกันการกระทำผิด

ประโยชน์ต่อองค์การ

1. ประโยชน์ต่อการควบคุม เพราะผู้ต้องขังที่ผ่านโปรแกรมจะมีระเบียบวินัย อยู่ในความสงบ ปกครองง่าย ไม่ทำผิดวินัยของทัณฑสถานฯ
2. ประโยชน์ต่อการพัฒนาพฤตินิสัย เพราะเมื่อมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดก็จะมีผลต่อการเปลี่ยนพฤติกรรม

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4** นางรุ่งกานต์ หลินน่วม (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ทำให้สะดวกและง่ายต่อการปกครอง เนื่องจากผู้ต้องขังปฏิบัติตามอยู่ในกฎและระเบียบวินัย ผู้ต้องขังได้ตระหนักรู้ถึงความผิดของตนเอง ต่อครอบครัว ชุมชน ผู้ต้องขังตระหนักและรู้คุณค่าของตนเอง ผู้ต้องขังพัฒนาความคิดและเกิดทักษะในการรับฟังและยอมรับความคิดของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5** นางนที ศิริพันธ์ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า

ต่อหน่วยงาน ได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณจากกรมราชทัณฑ์, จากกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และจากนายกรัฐมนตรีในด้านการป้องกันและการบำบัดฟื้นฟูยาเสพติด

บุคลากร ได้รับโล่รางวัลประกาศเกียรติคุณจากกรมราชทัณฑ์ และจากกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และได้รับการยอมรับจากบุคลากรในวงการบำบัดฟื้นฟู

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6** นางสาวกฤษณา เมืองแดง (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า จากการดำเนินงานด้านชุมชนบำบัด ส่งผลให้หน่วยงานได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณจากกรมราชทัณฑ์และผ่านการรับรองมาตรฐานจากกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกในด้านการบำบัดฟื้นฟูฯ ซึ่งส่งผลให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามาเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7** นักโทษหญิงพร นามสมมติ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 1 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ตนเองอายุ 27 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่ชลบุรี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ครอบครัวยังมีฐานะยากจน หาเช้ากินค่ำ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ตนเองเข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ภายหลังจากตนเองได้เข้าร่วมการฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นเวลา 6 เดือน ทำให้ตนเองได้ค้นพบตนเองว่าตนเองมีคุณค่า สามารถแก้ไขและกลับเป็นคนดีได้ โดยไม่หวนกลับไปใช้ชีวิตแบบเก่าๆ การใช้ชีวิตในชุมชนเป็น

ลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อนในการขัดเกลา แนะนำและให้กำลังใจซึ่งกันและกัน โดยมีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คอยให้คำปรึกษา ชี้แนะ ส่งผลทำให้ตนเองมีความมั่นใจและกล้าแสดงออก รวมทั้งพยายามเก็บสิ่งๆ ในที่นี้อาทิ การฝึกทักษะวิชาชีพพระยะสันโดยเฉพาะผ้าบาติก หากได้รับการฝึกฝนเป็นเวลานานและมีทักษะก็น่าจะทำให้เกิดรายได้ภายหลังการพ้นโทษได้

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 นักโทษหญิงแมว นามสมมติ** (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 1 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ตนเองอายุ 29 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่อุทัยธานี สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ครอบครัวมีฐานะยากจน จึงไม่ได้ศึกษาต่อในระดับที่สูง เนื่องจากต้องช่วยครอบครัวหารายได้ ซึ่งเดิมทีดิฉันเป็นคนไม่ใส่ใจกับตนเองและสภาพแวดล้อม เมื่อได้ก้าวเข้ามาอยู่ในชุมชนบำบัดแห่งนี้ ทำให้ดิฉันมีสติและได้ข้อคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตมากมาย รู้จักการรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น มีความคิดที่ในแง่บวกมากขึ้น เนื่องจากการได้มาเรียนรู้และใช้ชีวิตในชุมชนบำบัดแห่งนี้ มันสามารถเปลี่ยนทัศนคติไปในทางที่ดี สามารถเติมเต็มสิ่งบกพร่องให้กับตนเองโดยการศึกษาอาชีพที่เราสนใจ การนำหลักศาสนามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ซึ่งเป็นอีกปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ ไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และการใช้ชีวิตแบบเก่าๆ ซึ่งการใช้ชีวิตในชุมชนเป็นลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อนในการขัดเกลา แนะนำและให้กำลังใจซึ่งกันและกัน โดยมีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คอยให้คำปรึกษา ชี้แนะ และส่งผลทำให้ตนเองมีความมั่นใจและกล้าแสดงออก โดยหวังว่าวันหนึ่งดิฉันคงมีโอกาสไปใช้ชีวิตพร้อมหน้าพร้อมตา อยู่กันอย่างมีความสุขทั้งพ่อแม่และลูกๆ คงจะสร้างสุขให้ดิฉันและครอบครัวได้ไม่น้อย

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9 นักโทษหญิงพร นามสมมติ** (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 1 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ตนเองอายุ 29 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่ตราด สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ครอบครัวมีฐานะยากจน หาเช้ากินค่ำ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ตนเองเข้ามาอยู่เกี่ยวกับ ยาเสพติด ภายหลังจากตนเองได้เข้าร่วมการฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นเวลา 6 เดือน ซึ่งใช้ชีวิตในศูนย์ชุมชนบำบัดแห่งนี้ เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และบอกเล่าเกร็ดความรู้ในด้านต่างๆ โดยมีเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายผลัดเปลี่ยนกันมาเข้าร่วมเป็นวิทยากรและกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสมาชิกทุกคนต้องปฏิบัติล้วนแต่มีประโยชน์ในการพัฒนาความคิด พัฒนาทักษะการใช้ชีวิต การอยู่ร่วมกับบุคคลอย่างมีความสุข โดยมีเพื่อนและเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คอยให้คำปรึกษา ชี้แนะ ส่งผลทำให้ตนเองและเพื่อนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง นอกจากนี้แต่ละคนพยายามเก็บสิ่งดีๆ ที่มีประโยชน์ อาทิ การฝึกทักษะวิชาชีพพระยะสัน ซึ่งตลาดมีความต้องการอยู่อย่างไม่จำกัด อาทิ การทำผ้าบาติก การนวดแผนโบราณ ซึ่งประสบการณ์ต่างๆ ล้วนแต่ทำให้ฉันและเพื่อนได้ข้อคิด และกำลังใจในการกลับใช้ชีวิตภายนอกกับครอบครัวอย่างมีความสุข และคงจะมีความเข้มแข็งไม่ไปใช้ชีวิตเสเพลแบบเก่าๆ

**สรุป ด้านผลสัมฤทธิ์หรือประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงาน** ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่าจากการดำเนินงานด้านชุมชนบำบัด ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงาน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

ผลประโยชน์ต่อผู้ต้องขัง

1. ผู้ต้องขังได้รับความรู้ พัฒนาความคิดและฝึกทักษะกระบวนการแก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

2. ผู้ต้องขังได้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล รวมทั้งสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ด้านความผิดพลาดของตนเอง เพื่อเป็นบทเรียนหรืออุทาหรณ์ในการป้องกันตนเองจากการหลงผิด

3. ผู้ต้องขังตระหนักถึงคุณค่าและรับผิดชอบต่อน้ำที่ที่ได้รับมอบหมายของตนเอง และเป็นสมาชิกที่ดีต่อครอบครัว ชุมชนและสังคม

4. ผู้ต้องขังมีจิตใจที่เข้มแข็งและไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีก ขณะเดียวกันรู้จักพัฒนาศักยภาพของตนเองโดยการศึกษา การฝึกทักษะวิชาชีพ และการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้มีความพร้อมก่อนกลับคืนสู่สังคมใหม่

ผลประโยชน์ต่อองค์กร

1. เอื้อประโยชน์ต่อด้านความมั่นคงและความปลอดภัยในการควบคุม ซึ่งผู้ต้องขังที่ผ่านโปรแกรมส่วนใหญ่ประพฤติอยู่ในกฎ ระเบียบวินัยขององค์กร

2. ได้แนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมสัให้แกผู้ต้องขังอย่างเป็นรูปธรรม

3. ได้ภาคีเครือข่ายภายนอกในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤติกรรมอย่างยั่งยืน

4. ส่งผลให้หน่วยงานได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณจากกรมราชทัณฑ์และผ่านการรับรองมาตรฐานจากกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และจากนายกรัฐมนตรีในด้านการป้องกันและการบำบัดฟื้นฟูยาเสพติด รวมถึงได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกในด้านการบำบัดฟื้นฟูฯ ซึ่งส่งผลให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามาเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน

### ด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1** นางจิตมพร วิเชียรเชื้อ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 8 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานพบว่า

1. ผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเสพยาบางรายยังยึดติดกับกลุ่มเพื่อน จึงทำให้ขาดโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพดังกล่าว

2. กลุ่มสมาชิกที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ห่างไกลจากทัณฑสถานฯ ทำให้ขาดการติดต่อจากญาติและส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจ โดยเฉพาะการขาดหลักฐานในการรับสมัครในการศึกษาต่อเนื่องในระดับที่สูงขึ้น

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2** นางสาววิมล ไกรสูงเนิน (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพฯ สามารถเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง ซึ่งมุ่งมั่นในการเตรียมความพร้อมทั้งด้านการศึกษาเพิ่มเติม การฝึกทักษะวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ตนเอง ซึ่งประพฤติอยู่ในกฎและระเบียบของทัณฑสถานฯ อย่างไรก็ตามเมื่อพวกเขาเหล่านี้กลับคืนสู่สังคมไปยังสิ่งแวดล้อมเดิมๆ ซึ่งบางรายสามารถนำไปประกอบอาชีพที่สุจริต หาเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว แต่บางรายอาจกลับไปจำหน่ายยาเสพติดหรือมีพฤติกรรมแบบเดิมเพื่อหาเลี้ยงชีพให้แก่ตนเองและครอบครัว อาจสืบเนื่องจากสังคมภายนอกอาจไม่ให้ออกาส

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3** นางสาวนิรมล ธรรมเจริญ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า เจ้าหน้าที่มีภาระงานเพิ่มมากขึ้น อาจส่งผลให้เกิดความเครียดได้ เพราะนอกจาก

งานประจำแล้ว เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นคณะทำงาน ต้องรับผิดชอบผู้ต้องขังที่อยู่ในกลุ่ม คอยให้คำปรึกษา และตรวจดูพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง ทำให้มีภาระงานเพิ่มมากขึ้น

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4** นางรุ่งกานต์ หลินน่วม (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า แม้ว่าหน่วยงานจะได้รับการสนับสนุนจากกรมราชทัณฑ์ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ และภาคเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน สถานประกอบการอย่างต่อเนื่อง แต่งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังได้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายทุกคน ซึ่งปัจจุบันปรับลดระยะเวลา 4 เดือน ซึ่งแน่นอนที่สุดย่อมส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินโครงการที่ผ่านมา

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5** นางนที ศิริพันธ์ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานดังนี้

1) ด้านบุคลากร แม้ว่าองค์กรจะให้ความสำคัญในการดำเนินงานด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งทุกภาคส่วนขององค์กรเข้ามามีส่วนร่วม แต่มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบจำนวน 2 คนในการดำเนินงานเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าบุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ อนึ่ง บุคลากรจะต้องมุ่งมั่นแก้ไข เป็นแบบอย่างที่ดี รักห่วงใย เอาใจใส่ การตระหนักรู้บทบาทหน้าที่ และต้องการกระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2) กิจกรรมการฝึกอบรมทางด้านอาชีพควรเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพและความต้องการของตลาดแรงงานอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอาชีพ อิสระที่ใช้ต้นทุนน้อย ใช้แรงงานไม่มาก และตลาดมีความต้องการอย่างไม่จำกัด

3) เนื้อหาของหลักสูตรขาดความหลากหลาย โดยเฉพาะการขาดการละลายพฤติกรรมให้สมาชิกเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเข้ารับการฟื้นฟูอย่างแท้จริง

4) ขาดการมีส่วนร่วมของครอบครัวของสมาชิกที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพ

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6** นางสาวกฤษฎา เมืองแดง (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

1) ลักษณะของการฟื้นฟูสมรรถภาพภายในทัณฑสถานฯ ส่วนใหญ่จะเน้นให้ผู้ต้องขังด้านระบบการควบคุมเพื่อความปลอดภัยให้อยู่ในกฎระเบียบมากกว่าวิธีการบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดให้โทษตามแนวทางที่ถูกต้อง

2) หลักสูตรการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพ เนื่องจากผู้ที่ได้รับการพิจารณาเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพจะต้องเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด ซึ่งมีได้วิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง

3) เทคนิคการถ่ายทอดความรู้ยังขาดความหลากหลาย ส่งผลทำให้สมาชิกขาดความสนใจ

4) ขาดหน่วยงานรองรับในการให้ความช่วยเหลือภายหลังได้รับอิสรภาพจากการต้องโทษอาทิ สถานที่พักพิงหลังพ้นโทษ การหางานทำ การให้คำปรึกษา

**สรุป ด้านผลกระทบจากการดำเนินงาน** ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านงบประมาณ

แม้ว่าหน่วยงานจะได้รับการสนับสนุนจากกรมราชทัณฑ์ สำนักงานป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดแห่งชาติ และภาคเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน สถานประกอบการอย่างต่อเนื่อง แต่งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังได้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายทุกคน ซึ่งปัจจุบัน ปรับลดระยะเวลา 4 เดือน ซึ่งแน่นอนที่สุดย่อมส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินโครงการที่ผ่านมา

## 2. ด้านบุคลากร

2.1 เจ้าหน้าที่ที่มีภาระงานเพิ่มมากขึ้น อาจส่งผลให้เกิดความเครียดได้ เพราะนอกจากงานประจำแล้ว เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นคณะทำงาน ต้องรับผิดชอบผู้ต้องขังที่อยู่ในกลุ่ม คอยให้คำปรึกษา และตรวจดูพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง ทำให้มีภาระงานเพิ่มมากขึ้น

2.2 แม้ว่าจะองค์กรจะให้ความสำคัญในการดำเนินงานด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งทุกภาคส่วนขององค์การเข้ามามีส่วนร่วม แต่มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบจำนวน 2 คนในการดำเนินงานเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าบุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ อนึ่งบุคลากรจะต้องมุ่งมั่นแก้ไข เป็นแบบอย่างที่ดี รักห่วงใย เอาใจใส่ การตระหนักรู้บทบาทหน้าที่ และต้องการกระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

## 3. ด้านหลักสูตรบำบัด

3.1 กิจกรรมการฝึกอบรมทางด้านอาชีพควรเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพและความต้องการของตลาดแรงงานอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอาชีพอิสระที่ใช้ต้นทุนน้อย ใช้แรงงานไม่มาก และตลาดมีความต้องการอย่างไม่จำกัด

3.2 เนื้อหาของหลักสูตรขาดความหลากหลาย โดยเฉพาะการขาดการละลายพฤติกรรมให้สมาชิกเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเข้ารับการฟื้นฟูอย่างแท้จริง

3.3 ลักษณะของการฟื้นฟูสมรรถภาพภายในทัณฑสถานฯ ส่วนใหญ่จะเน้นให้ผู้ต้องขังด้านระบบการควบคุมเพื่อความปลอดภัยให้อยู่ในกฎระเบียบมากกว่าวิธีการบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดให้โทษตามแนวทางที่ถูกต้อง

3.4 หลักสูตรการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพ เนื่องจากผู้ที่ได้รับการพิจารณาเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพจะต้องเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด ซึ่งมีได้วิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง

3.5 เทคนิคการถ่ายทอดความรู้ยังขาดความหลากหลาย ส่งผลทำให้สมาชิกขาดความสนใจ

## 4. ด้านสังคม

4.1 ผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเสบบางรายยังยึดติดกับกลุ่มเพื่อน จึงทำให้ขาดโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพดังกล่าว

4.2 กลุ่มสมาชิกที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ห่างไกลจากทัณฑสถานฯ ทำให้ขาดการติดต่อจากญาติและส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจ โดยเฉพาะการขาดหลักฐานในการรับสมัครในการศึกษาต่อเนื่องในระดับที่สูงขึ้น

4.3 ขาดการมีส่วนร่วมของครอบครัวของสมาชิกที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพ

4.4 ขาดหน่วยงานรองรับในการให้ความช่วยเหลือภายหลังได้รับอิสรภาพจากการต้องโทษอาทิ สถานที่พักพิงหลังพ้นโทษ การหางานทำ การให้คำปรึกษา

## ประเด็นที่ 5 ปัจจัยข้อเสนอแนะ

### ประเด็นที่ 5 ปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานชุมชนบำบัดหรือข้อเสนอแนะ

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1** นางฉิมพร วิเชียรเชื้อ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 8 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า สนับสนุนพัฒนาบุคลากรด้านการบำบัดฟื้นฟูให้มีความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2** นางสุวิมล ไกรสูงเนิน (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า ควรมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เนื้อหาของหลักสูตรควรเน้นกิจกรรมการเสริมสร้างคุณค่าของตนเอง การสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ กิจกรรมการส่งเสริมจิตสาธารณะ การพัฒนาทักษะชีวิตในการนำความรู้มาใช้ในการอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3** นางสาวนิรมล ธรรมเจริญ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 9 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า

1. มีนโยบายด้านการบำบัดฟื้นฟูในรูปแบบชุมชนบำบัดที่แน่นอน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้ปฏิบัติจะได้ไม่สับสนในการดำเนินงาน
2. ระยะเวลาการฝึกอบรมไม่ควรน้อยเกินไป จะทำให้การดำเนินการไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร
3. งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการ ควรจัดสรรตามผลการดำเนินการ

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4** นางรุ่งกรรณต์ หลินน่วม (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 10 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า สนับสนุนพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ และระยะเวลาการฝึกอบรมไม่ควรน้อยเกินไป เนื่องจากมีผลต่อผลสำเร็จของการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5** นางนที ศิริพันธ์ (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้ให้ความเห็นว่า

1. นโยบายหน่วยเหนือ ตามสายการบังคับบัญชาภาครัฐ/ การเมือง
2. ผู้บริหาร ที่มอบนโยบายสู่หน่วยบำบัด
3. เจ้าหน้าที่หน่วยบำบัดมีอิสระต่อการบริหารงาน บริหารคน (ผู้รับการบำบัด) ได้อย่างอิสระหรือไม่
4. กลุ่มเป้าหมายในการฟื้นฟูสมรรถภาพไม่ควรมากเกินไป ซึ่งการจัดลำดับควรพิจารณาถึงกลุ่มเป้าหมายใดควรที่จะได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพก่อนและหลัง ซึ่งควรมีปริมาณให้เหมาะสมกับสัดส่วนของบุคลากรที่ควบคุมและดำเนินการจัดกิจกรรม

**ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6** นางสาวกฤษณา เมืองแดง (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2558) ได้แสดงความคิดเห็นดังนี้

1. นโยบายด้านการบำบัดฟื้นฟูในรูปแบบชุมชนบำบัดที่แน่นอนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรสนับสนุนและพัฒนาบุคลากรด้านการบำบัดฟื้นฟูให้มีความรู้และทักษะในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

3. เนื้อหาหรือโครงสร้างของหลักสูตรควรมีความหลากหลายโดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นการสร้างคุณค่าให้กับตนเอง อาทิ กิจกรรมลูกเสือ การนำครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้เสพยาเสพติด

**สรุป ปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานชุมชนบำบัดหรือข้อเสนอแนะ ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า**

1. นโยบายด้านการบำบัดฟื้นฟูในรูปแบบชุมชนบำบัดที่แน่นอนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรสนับสนุนและพัฒนาบุคลากรด้านการบำบัดฟื้นฟูให้มีความรู้และทักษะในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรมีการจัดสรรงบประมาณในดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและให้มีปริมาณเพียงพอต่อการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. โครงสร้างของหลักสูตรควรมีเนื้อหาที่หลากหลาย อาทิ การนำกระบวนการลูกเสือเข้ามามีส่วนร่วมเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างคุณค่าให้ตนเอง การมีจิตสาธารณะต่อส่วนรวม และการนำหลักธรรมตามศาสนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ การฝึกทักษะวิชาชีพที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง การนำครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูสมรรถภาพ เป็นต้น

5. ระยะเวลาการฝึกอบรมไม่ควรน้อยเกินไป เนื่องจากมีผลต่อผลสำเร็จของการฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้เสพยาเสพติด

6. กลุ่มเป้าหมายในการฟื้นฟูสมรรถภาพไม่ควรมากเกินไป ซึ่งการจัดลำดับควรพิจารณาถึงกลุ่มเป้าหมายใดควรที่จะได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพก่อนและหลัง ซึ่งควรมีปริมาณให้เหมาะสมกับสัดส่วนของบุคลากรที่ควบคุมและดำเนินการจัดกิจกรรม

7. วิทยากรที่เข้ารับการฝึกอบรมฯ ควรมีความรู้ด้านจิตวิทยา มีความรู้และประสบการณ์โดยเฉพาะการถ่ายทอดความรู้เชิงรุกและมีความหลากหลาย

## บทที่ 5

### บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในสถานบำบัดพิเศษหญิง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของสถานบำบัดพิเศษหญิง เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของสถานบำบัดพิเศษหญิง และเพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัดของสถานบำบัดพิเศษหญิง ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality methods) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกที่มีโครงสร้าง (Structured interview) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในสัมภาษณ์ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารนโยบายของสถานบำบัดพิเศษหญิง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านชุมชนบำบัดและผู้ต้องขังที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพยาเสพติดทั้งสิ้น 9 คน นำประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล

### 5.1 สรุปผลการศึกษา

#### ด้านบริบทขององค์กร

1. สถานบำบัดพิเศษหญิงเป็นองค์กรของกรมราชทัณฑ์ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ใช้ในการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังเพศหญิงที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด โดยนำรูปแบบชุมชนบำบัดมาดำเนินงานตั้งแต่ 1 มีนาคม 2537 รองรับผู้ต้องขังที่กระทำผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษจากเรือนจำและสถานทัณฑ์ทั่วประเทศ
2. มีการพัฒนาความรู้และทักษะให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง
3. องค์กรได้เห็นความสำคัญของการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังเพศหญิงที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด โดยจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานบำบัดหญิงเป็นประธาน และผู้อำนวยการส่วนจำนวน 2 คน เป็นรองประธาน และฝ่ายจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา อนุศาสนาจารย์ นักวิชาการและฝึกอบรมวิชาชีพ ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ งานชุมชนบำบัด และเจ้าหน้าที่ทางด้านสาธารณสุขภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพฯ ทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนบำบัด กระบวนการดำเนินงานชุมชนบำบัดเป็นอย่างดี ทำให้ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ทุกระดับ

#### ด้านปัจจัยนำเข้า

ประกอบด้วยด้านอาคารสถานที่ ด้านงบประมาณ ด้านศักยภาพของบุคลากร ด้านทรัพยากรอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงาน โดยนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

#### ด้านอาคารสถานที่

ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า

- 1) สถานที่เป็นสัดส่วน มีรั้วรอบขอบชิดแยกจากผู้ต้องขังอื่น
- 2) สภาพแวดล้อมเป็นอาคารสองชั้นมีสภาพแข็งแรงและปลอดภัย ชั้นบนเป็นเรือนนอนและ

ชั้นล่างเป็นห้องโถง อากาศถ่ายเทได้สะดวกเหมาะสำหรับการประกอบกิจกรรม อาทิ การประชุมกลุ่ม การฝึกอาชีพบำบัด

3) มีเครื่องมือ อุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดทำกิจกรรม

#### **ด้านงบประมาณ**

ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า

1) งบประมาณหลักๆ ที่ได้จากกรมราชทัณฑ์ และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) สำหรับการจัดหาวัสดุและอุปกรณ์และค่าตอบแทนวิทยากรในการส่งเสริมความรู้ การฝึกทักษะวิชาชีพ การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

2) งบประมาณสนับสนุนได้จากจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มูลนิธิจิตอาสา มูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสเตียนสนับสนุนวิทยากรจิตอาสา

นอกจากนี้ในการจัดทำกิจกรรมบางอย่างสามารถขออนุญาตใช้เงินนอกงบประมาณ อาทิ เงินทุนผลพลอยได้ เงินร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขัง

#### **ด้านศักยภาพของบุคลากร**

ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า

1) ทักษะสถานบำบัดพิเศษหญิงเป็นองค์กรที่ได้สนองนโยบายของกรมราชทัณฑ์ด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดให้โทษ โดยเฉพาะการส่งเสริมและสนับสนุนให้มียอดความรู้และทักษะ การฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจัดส่งบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้ารับการฝึกอบรมทั้งต่างประเทศ และภายในประเทศอย่างต่อเนื่อง อาทิ หลักสูตรชุมชนบำบัด Care Model ของกรมราชทัณฑ์ หลักสูตรของ องค์กรคอมมูนิตี อินคอนโทรล ประเทศอิตาลี และหลักสูตรขององค์กร เดย์ทอป ประเทศสหรัฐอเมริกา หลังจากนั้นได้มอบหมายให้เป็นผู้ที่นำความรู้ ประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดให้โทษให้สอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย

2) สำหรับบุคลากรภายในองค์กรโดยการจัดทำเป็นรูปคณะกรรมการในการฟื้นฟูสมรรถภาพ ซึ่งมีผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงเป็นประธาน และผู้อำนวยการทุกภาคส่วน ทุกฝ่ายร่วมเข้าเป็นคณะทำงาน ดังนั้น บุคลากรจึงได้รับการแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้ ขั้นตอน รูปแบบของชุมชนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังได้เป็นวิทยากรในการบรรยายตามหัวข้อต่างๆ เพื่อร่วมกันมีส่วนร่วมในการขัดเกลาพฤติกรรมให้แก่สมาชิกชุมชนบำบัด

3) การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคลากรภายในองค์กรกับวิทยากรภายนอก อาทิ สถาบันธัญญารักษ์ สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด เป็นต้น

#### **ด้านทรัพยากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน**

ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า ได้รับการสนับสนุนจากกรมราชทัณฑ์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ในส่วนของวิทยากรก็ได้รับการสนับสนุนจากวิทยากรภาคสังคม (ข้าราชการบำนาญ ราชทัณฑ์) สาธารณสุข และวิทยากรอิสระ รวมทั้งความร่วมมือจากภาครัฐ และเอกชน อาทิ การสนับสนุนทางด้านวิทยากร สื่อ วัสดุและอุปกรณ์สำหรับการจัดกิจกรรม รูปแบบการจัดกิจกรรม

### ด้านกระบวนการทำงานและวิธีการทำงาน

ด้านกระบวนการทำงานและวิธีการทำงาน ประกอบด้วย ด้านกิจกรรมการดำเนินงาน ชุมชนบำบัด ด้านระยะเวลาการทำงาน ด้านความร่วมมือของเจ้าหน้าที่อื่นๆ ด้านความร่วมมือของ สมาชิกชุมชนบำบัดและผู้ต้องขังอื่นๆ ซึ่งสามารถสรุปผลได้ตามลำดับดังนี้

#### ด้านกิจกรรมการดำเนินงานชุมชนบำบัด

ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า ทนตสถานบำบัดพิเศษหญิงได้ใช้หลักสูตรชุมชนบำบัด Care Model ของกรมราชทัณฑ์ เป็นหลักสูตรหลักในการทำกิจกรรมเพื่อบำบัดทั้งทางร่างกาย จิตใจ และพัฒนา คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง ซึ่งภายในหลักสูตรชุมชนบำบัด Care Model มีกิจกรรมดังนี้

- 1) ใช้หลักสูตร Matrix Model ของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข เพื่อส่งเสริม สุขภาพกาย จิตใจและสังคมให้พร้อมในการใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น
- 2) กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (Life Living) เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมกลับสู่สังคม ภายนอก เช่น การประชุม การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ การสร้างความรับผิดชอบ การทำงานเป็นทีม การฝึก ทักษะอาชีพและฝึกทักษะทางสังคม การเข้าใจในชีวิตและคุณค่าของตนเอง การป้องกันการกระทำผิด ซ้ำ การให้คำปรึกษารายบุคคล พิธีสาบานตนไม่ใช้ยาเสพติด การใช้ชีวิตถูกต้องในเรือนจำ
- 3) ครอบครัวยุติธรรม โดยการนำครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมกับการบำบัดฟื้นฟู
- 4) การให้คำปรึกษาให้แก่สมาชิกชุมชนบำบัดทั้งรายกลุ่มและบุคคล โดยการเชิญวิทยากร ทั้งภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องเฉพาะด้าน อาทิ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น

ดังนั้น หลักสูตร Care Model สามารถแบ่งออกเป็น 4 ระยะดังนี้

1. ระยะเตรียมการ (Preparation Phase) และแรกรับ (Induction Phase)
2. ระยะบำบัดและฟื้นฟู (Rehabilitation Phase)
3. ระยะเตรียมความพร้อมสู่สังคม (Re – Entry Phase)
4. ระยะติดตาม (Follow – up)

### ด้านระยะเวลาการทำงาน

ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า หลักสูตรชุมชนบำบัด Care Model มีระยะเวลา 4 เดือน 6 เดือน และ 1 ปี 6 เดือน (มาตรฐาน HA = Hospital Accreditation) ซึ่งในแต่ละหลักสูตรประกอบด้วย ระยะ เตรียมการ (Preparation Phase) และแรกรับ (Induction Phase) ระยะบำบัดและฟื้นฟู (Rehabilitation Phase) ระยะเตรียมความพร้อมสู่สังคม (Re – Entry Phase) และระยะติดตาม (Follow – up) ซึ่งระยะเวลาอบรมย่อมส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดให้โทษ อาทิ ระยะเวลาอบรม 1 ปี 6 เดือน จะทำให้สามารถวิเคราะห์สมาชิกได้เป็นรายบุคคล รวมทั้งการวางแผนการพัฒนาทักษะชีวิตได้ สอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย แต่ด้วยสภาพผู้ต้องขังที่มีแนวโน้มในการมีพฤติกรรมเสพยาเสพติด เพิ่มขึ้น องค์กรจึงปรับลดระยะเวลาการฝึกอบรมให้เหลือ 4 เดือน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้เสพยาเสพติดได้ครอบคลุมโดยเน้นวิชาการ และการพัฒนาความคิดเป็นหลัก

### ด้านความร่วมมือของเจ้าหน้าที่อื่นๆ

ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า ท้องถิ่นสถาบันบำบัดพิเศษหญิงได้แต่งตั้งคณะกรรมการในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด โดยให้ทุกภาคส่วนและฝ่ายขององค์กรมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีผู้อำนวยการสูงสุดเป็นประธาน ผู้อำนวยการส่วนเป็นรองประธาน และฝ่ายทัณฑ์ปฏิบัติ ฝ่ายจำแนก ลักษณะผู้ต้องขัง ฝ่ายสังคมสงเคราะห์ ฝ่ายฝึกวิชาชีพ ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ ฝ่ายการศึกษา และพัฒนาจิตใจเป็นคณะทำงาน ซึ่งการดำเนินการเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ให้ผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยเน้นผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติดที่มีอายุ 18 – 25 ปี โทษครั้งแรกที่มีประวัติการเสพยาเสพติด มีการเตรียมการและเฝ้าระวัง การบำบัดและฟื้นฟู การเตรียมความพร้อมสู่สังคมและการติดตามซึ่งทำให้แต่ละภาคส่วนเห็นความสำคัญของการฟื้นฟูสมรรถภาพฯ จึงได้รับความร่วมมือในการดำเนินงานเป็นไปด้วยดี

### ด้านความร่วมมือของสมาชิกชุมชนบำบัดและผู้ต้องขังอื่นๆ

ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า สมาชิกชุมชนบำบัดให้ความร่วมมือในการจัดทำกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดเป็นอย่างดี เนื่องจากสมาชิกทุกคนที่อยู่ในแดนชุมชนบำบัดจะต้องเข้าร่วมกิจกรรม ปฏิบัติตามระเบียบของแดนเป็นมาตรฐานเดียวกัน อีกทั้งทุกคนต่างต้องรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเอง มีสัมพันธภาพที่ดีทั้งระหว่างผู้ต้องขังกับเจ้าหน้าที่ และผู้ต้องขังกับผู้ต้องขังด้วยกัน ซึ่งสิทธิประโยชน์ของการเข้าร่วมทำกิจกรรมนั้น เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสมาชิก คือการได้รับวุฒิไปใช้แนบการเสนอการพักการลงโทษ และผลทางจิตใจที่เข้าใจความเป็นจริงของชีวิตดีขึ้น สามารถปรับตัวให้เข้ากับครอบครัวและสังคมภายนอกได้อย่างเข้มแข็งอย่างยั่งยืนต่อไป สำหรับกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพฯ มีกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ การอบรม To Be Number One โครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุและโครงการช่วยเหลือและดูแลผู้ติดเชื้อ HIV และกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์การใช้ชีวิตในสังคม เป็นต้น

### ด้านผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงาน

ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า จากการดำเนินงานด้านชุมชนบำบัด ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงาน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

#### ผลประโยชน์ต่อผู้ต้องขัง

1. ผู้ต้องขังได้รับความรู้ พัฒนาความคิดและฝึกทักษะกระบวนการแก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการกลุ่ม
2. ผู้ต้องขังได้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล รวมทั้งสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ด้านความผิดพลาดของตนเอง เพื่อเป็นบทเรียนหรืออุทาหรณ์ในการป้องกันตนเองจากการหลงผิด
3. ผู้ต้องขังตระหนักเห็นถึงคุณค่าและมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของตนเอง และเป็นสมาชิกที่ดีต่อครอบครัว ชุมชนและสังคม
4. ผู้ต้องขังมีจิตใจที่เข้มแข็งและไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีก ขณะเดียวกันรู้จักพัฒนาศักยภาพของตนเองโดยการศึกษา การฝึกทักษะวิชาชีพ และการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้มีความพร้อมก่อนกลับคืนสู่สังคมใหม่

### ผลประโยชน์ต่อองค์กร

1. เอื้อประโยชน์ต่อด้านความมั่นคงและความปลอดภัยในการควบคุม ซึ่งผู้ต้องขังที่ผ่านโปรแกรมส่วนใหญ่ประพฤติอยู่ในกฎ ระเบียบ วินัยขององค์กรเป็นอย่างดี
2. ได้แนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมให้แก่ผู้ต้องขังอย่างเป็นรูปธรรม
3. ได้ภาคีเครือข่ายภายนอกในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤติกรรมอย่างยั่งยืน
4. ส่งผลให้องค์กรและบุคลากรได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณจากกรมราชทัณฑ์และผ่านการรับรองมาตรฐานจากกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และจากนายกรัฐมนตรีในด้านการป้องกันและการบำบัดฟื้นฟูยาเสพติด รวมถึงได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกในด้านการบำบัดฟื้นฟู ซึ่งส่งผลให้องค์กรต่างๆ เข้ามาเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน

## 5.2 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

ส่วนใหญ่เห็นพ้องตรงกันว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ด้าน ดังนี้

### 1. ด้านงบประมาณ

แม้ว่าองค์กรจะได้รับการสนับสนุนจากกรมราชทัณฑ์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) และภาคเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน สถานประกอบการอย่างต่อเนื่อง แต่งบประมาณที่ได้รับยังไม่เพียงพอต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังได้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายทุกคน ซึ่งปัจจุบันได้ปรับลดระยะเวลาเหลือ 4 เดือน ซึ่งแน่นอนที่สุดย่อมส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินโครงการที่ผ่านมา

### 2. ด้านบุคลากร

2.1 แม้ว่าองค์กรจะให้ความสำคัญในการดำเนินงานด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งทุกภาคส่วนขององค์กรเข้ามามีส่วนร่วม แต่มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบจำนวน 2 คนในการดำเนินงานเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าบุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ หนึ่งบุคลากรจะต้องมุงมั่นแก้ไข เป็นแบบอย่างที่ดี รักห่วงใย เอาใจใส่ การตระหนักรับทราบหน้าที่ และต้องการกระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2.2 เจ้าหน้าที่มีภาระงานเพิ่มมากขึ้น อาจส่งผลให้เกิดความเครียดได้ เพราะนอกจากงานประจำแล้ว เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นคณะทำงาน ต้องรับผิดชอบผู้ต้องขังที่อยู่ในกลุ่ม คอยให้คำปรึกษา และตรวจดูพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของผู้ต้องขัง ทำให้มีภาระงานเพิ่มมากขึ้น

### 3. ด้านหลักสูตรบำบัด

3.1 กิจกรรมการฝึกอบรมทางด้านอาชีพควรเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพและความต้องการของตลาดแรงงานอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอาชีพอิสระที่ใช้ต้นทุนน้อย ใช้แรงงานไม่มาก และตลาดมีความต้องการอย่างไม่จำกัด

3.2 เนื้อหาของหลักสูตรขาดความหลากหลาย โดยเฉพาะการขาดการละลายพฤติกรรมให้สมาชิกเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเข้ารับการฟื้นฟูอย่างแท้จริง

3.3 ลักษณะของการฟื้นฟูสมรรถภาพภายในทัณฑสถานฯ ส่วนใหญ่จะเน้นให้ผู้ต้องขังด้านระบบการควบคุมเพื่อความปลอดภัยให้อยู่ในกฎ ระเบียบมากกว่าวิธีการบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดให้โทษตามแนวทางที่ถูกต้อง

3.4 หลักสูตรการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของผู้เข้ารับ การฟื้นฟูสมรรถภาพ เนื่องจากผู้ที่ได้รับการพิจารณาเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพจะต้องเป็นผู้ที่มี พฤติกรรมเสพยาเสพติด ซึ่งมีได้วิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง

3.5 เทคนิคการถ่ายทอดความรู้ยังขาดความหลากหลาย ส่งผลทำให้สมาชิกขาดความสนใจ

#### 4. ด้านสังคม

4.1 ผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเสบบางรายยังยึดติดกับกลุ่มเพื่อน จึงทำให้ขาดโอกาสในการ เข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพดังกล่าว

4.2 กลุ่มสมาชิกที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ห่างไกลจากทัณฑ สถานฯ ทำให้ขาดการติดต่อกับญาติและส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจ โดยเฉพาะการขาดหลักฐาน ในการรับสมัครในการศึกษาต่อเนื่องในระดับที่สูงขึ้น

4.3 ขาดการมีส่วนร่วมของครอบครัวของสมาชิกที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพ

4.4 ขาดองค์การรองรับในการให้ความช่วยเหลือภายหลังได้รับอิสรภาพจากการต้องโทษ อาทิ สถานที่พักพิงหลังพ้นโทษ การหางานทำ การให้คำปรึกษา

### 5.3 ข้อเสนอแนะ

#### 5.3.1 ข้อเสนอแนะนโยบาย

1. คณะกรรมการดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดระบบคุมขังจะต้อง ครอบคลุมทุกภาคส่วน อาทิ ประกอบด้วยอธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นประธาน รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ฝ่าย พัฒนา รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ฝ่ายพัฒนา รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ฝ่ายวิชาการ รองอธิบดีกรม ราชทัณฑ์ฝ่ายบริหาร และอธิบดีกรมราชทัณฑ์ฝ่ายปฏิบัติการเป็นรองประธาน นอกจากนี้จะมีผู้แทนจาก กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานประมาณ และผู้บริหารสูงสุดจากทัณฑสถานบำบัดทั้งชายและหญิงเป็นคณะทำงาน โดยมีผู้อำนวยการสำนัก พัฒนาพฤตินิสัยเป็นเลขานุการ

2. การจัดทำแผนในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดระบบคุมขังอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ แผน 4 ปี โดยการศึกษาและคาดการณ์ถึงแนวโน้มของผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด รวมทั้ง งบประมาณ การพัฒนาบุคลากรที่ควรจะได้รับ การสนับสนุนในการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การพิจารณาทบทวนกลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มเป้าหมายใดที่ควรจะได้รับ การฟื้นฟู สมรรถภาพก่อนและหลัง

4. การวิเคราะห์ SWOT analysis เนื้อหาและหลักสูตรที่ใช้ในการฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติดในระบบคุมขัง

#### 5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม

1. นโยบายด้านการบำบัดฟื้นฟูในรูปแบบชุมชนบำบัดที่แน่นอนเป็นไปในทิศทาง เดียวกัน เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรสนับสนุนและพัฒนาบุคลากรด้านการบำบัดฟื้นฟูให้มีความรู้และทักษะในการ ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและให้มีปริมาณ เพียงพอต่อการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. โครงสร้างของหลักสูตรควรมีเนื้อหาที่หลากหลาย อาทิ การนำกระบวนการลูกเสือเข้ามามีส่วนร่วมเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างคุณค่าให้ตนเอง การมีจิตสาธารณะต่อส่วนรวม และการนำหลักธรรมตามศาสนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ การฝึกทักษะวิชาชีพที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง การนำครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูสมรรถภาพ เป็นต้น

5. ระยะเวลาการฝึกอบรมไม่ควรน้อยเกินไป เนื่องจากมีผลต่อประสิทธิภาพของการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด

6. กลุ่มเป้าหมายในการฟื้นฟูสมรรถภาพควรมีปริมาณที่เหมาะสมกับสัดส่วนของบุคลากรที่ควบคุมและดำเนินการจัดกิจกรรม ไม่ควรมีปริมาณมากเกินไป ควรจัดลำดับและพิจารณาถึงกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมจะได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพก่อนและหลัง

7. วิทยาการที่เข้ารับการฝึกอบรมควรมีความรู้ด้านจิตวิทยา มีความรู้และประสบการณ์ โดยเฉพาะการถ่ายทอดความรู้เชิงรุกและมีความหลากหลาย

## บรรณานุกรม

- เฉลิมพล ศรีหงษ์. (2557). การนำนโยบายไปปฏิบัติและการประเมินผลนโยบายเอกสารประกอบการ  
บรรยายกระบวน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นวลจันทร์ ทศนชัยกุล. (2543). การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหน่วยที่ 1-7. นนทบุรี : สำนักพิมพ์  
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บุญเกียรติ การเวกพันธุ์. (2555). สัมมนานโยบายและการจัดการสาธารณะ. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัย  
รามคำแหง.
- วรเดช จันทรศร (2546). การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. (2557) การนำนโยบายไปปฏิบัติและการประเมินผลนโยบาย. กรุงเทพมหานคร :  
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิวิทย์ จตุปาริสุทธ์ และวีระยุทธ สุขเจริญ. (2549) นโยบายในการบริหารงานราชทัณฑ์.เอกสาร  
ประกอบการ สอนชุดวิชาการบริหารราชทัณฑ์หน่วยที่1-8. นนทบุรี:  
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วิสัย พฤษะวัน. (2544). คำอธิบายพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2479. กรุงเทพฯ : ทิพย์อักษรการพิมพ์.
- ศุภชัย ยาวะประภา. (2554). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพร เพื่องจันทร์.(2557). นโยบายสาธารณะและการวางแผนหน่วยที่1-8. นนทบุรี : มหาวิทยาลัย  
สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมบัติ อารังธวงค์.(2543).นโยบายสาธารณะ:แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ.  
กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- สุพจน์ สุโรจน์. (2543). แนวคิดและทฤษฎีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด. เอกสารการสอนชุดวิชาการ  
ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหน่วยที่ 1-7 . นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- R.S. Mountjoy และ L.O. O'Toole Jr. (1979 : 466-467)
- นิพนธ์ พรหมเสน (2545)
- วิดา จันทอง, 2542, น. 25)
- (วชิรา เศวตนันท์, 2543, น. 43 - 58)
- (วิดา จันทอง, 2542, น. 36 - 37)
- (พรเอื้อง ตรีทอง, 2546, น. 36)

## ประวัติผู้จัดทำรายงาน

|                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ชื่อ – สกุล            | นางทิฆัมพร วิเชียรเชื้อ                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| วุฒิการศึกษา           | สังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์<br>ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารงานยุติธรรม) มหาวิทยาลัยเกริก                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| ประวัติการรับราชการ    | <p>4 ต.ค. 2525      นักสังคมสงเคราะห์ 3 เรือนจำกลางลำปาง</p> <p>1 ม.ค. 2532      นักสังคมสงเคราะห์ 5 เรือนจำกลางลำปาง</p> <p>27 ส.ค. 2533      พนักงานคุมประพฤติ 5 กองทัณฑปฏิบัติ</p> <p>12 ต.ค. 2536      นักทัณฑวิทยา 5 กองทัณฑปฏิบัติ</p> <p>9 ก.ย. 2537      นักทัณฑวิทยา 6 กองทัณฑปฏิบัติ</p> <p>20 ม.ค. 2540      พนักงานคุมประพฤติ 6 กองทัณฑปฏิบัติ</p> <p>16 ก.ค. 2540      พนักงานคุมประพฤติ 7 สำนักคุมประพฤติ</p> <p>19 ต.ค. 2543      เจ้าหน้าที่บริหารงานราชทัณฑ์ 8 เรือนจำกลางสุราษฎร์ธานี</p> <p>18 ต.ค. 2544      เจ้าหน้าที่บริหารงานราชทัณฑ์ 8 เรือนจำกลางบางขวาง</p> <p>9 ต.ค. 2545      นักทัณฑวิทยา 8 ทณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง</p> <p>30 ต.ค. 2546      ผู้บัญชาการเรือนจำอำเภอเบตง เรือนจำอำเภอเบตง</p> <p>27 เม.ย. 2547      ผู้บัญชาการเรือนจำอำเภอตะกั่วป่า เรือนจำอำเภอตะกั่วป่า</p> <p>11 พ.ย. 2547      ผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงสงขลา ทัณฑสถานหญิงสงขลา</p> <p>7 มี.ค. 2550      ผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา<br/>(เจ้าหน้าที่บริหารงานราชทัณฑ์ 8)<br/>ทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา</p> <p>22 ต.ค. 2551      ผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา<br/>(เจ้าหน้าที่บริหารงานราชทัณฑ์ 9)<br/>ทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา</p> <p>11 ธ.ค. 2551      ผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา<br/>(ผู้อำนวยการ ระดับสูง) ทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา</p> <p>18 เม.ย. 2555      ผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง<br/>ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง (ผู้อำนวยการ ระดับสูง)</p> |
| ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน | ผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง (ผู้อำนวยการ ระดับสูง)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| สถานที่ทำงาน           | ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง<br>38 หมู่ 1 ต.คลองห้า อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12110                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |

## ประวัติผู้จัดทำรายงาน

|                        |                                                                                                      |
|------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ชื่อ – สกุล            | นางอุบลวรรณ ทังทองแท้                                                                                |
| วุฒิการศึกษา           | นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง<br>เนติบัณฑิต<br>นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช |
| ประสบการณ์การทำงาน     | อัยการจังหวัดคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลา<br>อัยการจังหวัดคดีศาลแขวงสงขลา<br>อัยการจังหวัดลพบุรี |
| ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน | อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีศาลแขวงปทุมวัน                                      |
| สถานที่ทำงาน           | สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีศาลแขวง 6 (ปทุมวัน)                                                        |

## ประวัติผู้จัดทำรายงาน

ชื่อ – สกุล

พ.ต.อ.ดร.ศราวุธ จิตต์ระเปียบ

วุฒิการศึกษา

1. โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ 22
2. โรงเรียนนายร้อยตำรวจ รุ่นที่ 38 (รปบ.ตร.)
3. สารวัตรฝ่ายอำนวยการ (เสธตำรวจ) รุ่นที่ 18
4. ปริญญาโท จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์(นิด้า)
5. ปริญญาเอก (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
6. สำเร็จการศึกษา หลักสูตรผู้กำกับการรุ่นที่ 54
7. หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การบริหารงานภาครัฐ และกฎหมายมหาชน รุ่นที่ 9
8. หลักสูตรบริหารงานตำรวจชั้นสูง (บตส. รุ่นที่ 38)
9. หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมชั้นสูง (ยธส. รุ่นที่ 6)

ประสบการณ์การทำงาน

1. ผกก.สน.บางขุนนนท์ ปี พ.ศ. 2551
2. ผกก.ฉลองกรุง ปี พ.ศ. 2551  
(ได้รับรางวัลโรงพักเพื่อประชาชนดีเด่น อันดับ1)
3. รรท.ผกก.สน.มีนบุรี (รักษาการในตำแหน่ง ผกก.) ปี 2554
4. ผกก.สน.บางชัน ปี 2554 - 2555
5. ผกก.สน.หนองจอก ปี 2555 - 2556  
(ได้รับรางวัลโรงพักเพื่อประชาชนดีเด่น อันดับ1)
6. รอง ผบก.น.3 ปี 2556 – 2557  
(รรท.รอง ผบก.น.6 และรรท.รอง ผบก.น.8)
7. รอง ผบก.น.4 ปี 2558 - ปัจจุบัน

ผลงานทางวิชาการ

1. ความพึงพอใจในการปฏิบัติของตำรวจท่องเที่ยว
2. การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม
3. การมีส่วนร่วมในการบริหารงานสถานีตำรวจนครบาล

รางวัลหรือผลงานดีเด่น

1. ได้รับรางวัลสถานีตำรวจบริการประชาชนดีเด่นปี 2535
2. ได้รับรางวัลปราบปรามยาเสพติด ประจำสถานีตำรวจทางหลวง ปี 2543
3. ได้รับหนังสือชมเชยจาก ผบช.ก. ในการสกัดกั้นยาเสพติดดีเด่น ปี 2543
4. ได้รับรางวัลพัฒนาสถานีตำรวจทางหลวงดีเด่น ปี 2543
5. ได้รับรางวัลโครงการดีเด่นจากสมาคมช่างภาพและผู้สื่อข่าว  
อาชญากรรมแห่งประเทศไทย
6. จัดทำโครงการแก้ไขปัญหายาเสพติด ปราบปรามด้านผู้ค้ายาเสพติด  
(SUPPLY) และแก้ไขปัญหาผู้เสพ ผู้ติด (DEMAND) ในเขต บก.น.4

7. ได้รับรางวัลสถานีดำรงเพื่อประชาชน อันดับ 1
8. ได้รับการคัดเลือกเป็นลูกที่มีความกตัญญูทวดเวทีต่อแม่ ในโอกาสวันแม่แห่งชาติ ปี 2550 จากสภาสังเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
9. เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนดีเด่น (สบ.1 ,สบ.2) ประจำปี 2552
10. ได้รับรางวัลโรงพักเพื่อประชาชนดีเด่น อันดับ1 ใน ปี2555
11. ได้รับรางวัลปราบปรามยาเสพติดจากสมาคมผู้สื่อข่าวในปี 2556
12. ได้รับรางวัลระฆังทอง ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ดีเด่น จากกองมนตรี ปี 2557 (สมาคมผู้สื่อข่าวแห่งประเทศไทย)
13. ได้รับรางวัลข้าราชการพลเรือนดีเด่น ปี 2557 จากนายกรัฐมนตรี

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน รองผู้บังคับการตำรวจนครบาล 4

สถานที่ทำงาน ที่ตั้งชั้น 3 อาคารที่ทำการ สน.บางชั้น เลขที่ 28 ซอยเสรีไทย 73 ถ.เสรีไทย  
แขวง/เขตคันนายาว กรุงเทพฯ 10230  
โทร.0-2517-4066 โทรสาร 0-2517-1795 มือถือ 081 4963829

## ประวัติผู้จัดทำรายงาน

|                        |                                                                                                                       |
|------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ชื่อ – สกุล            | นายอมร ประกายศรีโรจน์                                                                                                 |
| วุฒิการศึกษา           | Bachelor's degree in business@ Southern Illinois University USA.<br>ปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการทั่วไป ม.ราชภัฏสวนดุสิต |
| ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน | ประธานบริหาร บริษัท เอพี โฮเทล โลจิสติกส์ จำกัด                                                                       |
| สถานที่ทำงาน           | บริษัท เอพี โฮเทล โลจิสติกส์ จำกัด<br>เลขที่ 207 ซอยแสงอุทัย ถนนสุขุมวิท 50 แขวงพระโขนง<br>เขตคลองเตย กรุงเทพฯ 10260  |

## ประวัติผู้จัดทำรายงาน

|                        |                                        |
|------------------------|----------------------------------------|
| ชื่อ – สกุล            | นายภักดี จรุงกาญจนกุล                  |
| วุฒิการศึกษา           | นิติศาสตร์บัณฑิต<br>เนติบัณฑิตไทย      |
| ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน | อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด |
| สถานที่ทำงาน           | สำนักงานอัยการสูงสุด                   |

## ประวัติผู้จัดทำรายงาน

|                        |                                                                                                                                                                                                                                     |
|------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ชื่อ – สกุล            | นายทะเบียนศักดิ์ ดุลยกาญจน์                                                                                                                                                                                                         |
| วุฒิการศึกษา           | นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์<br>เนติบัณฑิตไทย                                                                                                                                                                              |
| ผลงานทางวิชาการ        | หนังสือค่าขึ้นศาล<br>หนังสือหลักและปัญหาในสัญญาบัญชีเดินสะพัดและบัตรเครดิต<br>หนังสือคดีกู้ยืมเงิน<br>หนังสือคดีฟ้องขับไล่<br>หนังสือคดีเยาวชนและครอบครัว (แพ่ง – อาญา)<br>หนังสือคำฟ้องคดีอาญา<br>หนังสือคำฟ้อง-คำร้อง คดีครอบครัว |
| ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน | รองเลขานุการศาลฎีกา                                                                                                                                                                                                                 |
| สถานที่ทำงาน           | ศาลฎีกา ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์<br>(อาคารเอ) แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210                                                                                                     |

## ประวัติผู้จัดทำรายงาน

ชื่อ – สกุล

นายวัลลภ วุฒาพาณิชย์

วุฒิการศึกษา

ประกาศนียบัตรโรงเรียนสุลกัรักษ์ รุ่นที่ 20

ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปริญญาโท การจัดการภาครัฐและเอกชน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติการรับราชการ

สารวัตรสุลกักร 7 สำนักสืบสวนและปราบปราม

สารวัตรสุลกักร 7 สำนักตรวจสอบอากร

สารวัตรสุลกักร 7 สำนักงานสุลกักรตรวจสินค้าท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

สารวัตรสุลกักร 8 สำนักงานสุลกักรท่าเรือกรุงเทพ

ผู้อำนวยการส่วนบริการสุลกักร 1 สำนักงานสุลกักรท่าเรือกรุงเทพ

นายด่านสุลกักรสตูล สำนักงานสุลกักรภาคที่ 4

นายด่านสุลกักรบึงกาฬ สำนักงานสุลกักรภาคที่ 2

## ประวัติผู้จัดทำรายงาน

|                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ชื่อ – สกุล            | นายอภิญา สุจริตตานันท์                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| วุฒิการศึกษา           | นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง<br>เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา<br>ประกาศนียบัตรบัณฑิตทางกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| ประสบการณ์การทำงาน     | <p>ผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมแรงงานสัมพันธ์ สำนักงานแรงงานสัมพันธ์<br/>กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน</p> <p>- ผู้อำนวยการกลุ่มงานทะเบียน สำนักงานแรงงานสัมพันธ์<br/>กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน</p> <p>- สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดพิจิตร</p> <p>- กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน</p> <p>- สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดพังงา<br/>กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน</p> <p>- สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดปราจีนบุรี<br/>กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน</p> <p>- ผู้อำนวยการกองนิติการ<br/>กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน</p> |
| ผลงานทางวิชาการ        | <p>- รวบรวมและวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวกับคดีด้านแรงงานสัมพันธ์<br/>ปี พ.ศ. 2522 ถึงปี พ.ศ. 2556 โดยสำนักแรงงานสัมพันธ์<br/>กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน เป็นผู้จัดพิมพ์เผยแพร่</p> <p>- แนวทางแก้ไขปรับปรุงกระบวนการนัดหยุดงาน<br/>รูปแบบทวิภาคีที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย : ศึกษาเปรียบเทียบ<br/>คณะกรรมการลูกจ้างกับคณะกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบกิจการ</p>                                                                                                                                                                                                                                      |
| ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน | ผู้ตรวจราชการกรม                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| สถานที่ทำงาน           | กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน<br>ถนนมิตรไมตรี แขวง/เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |

## ประวัติผู้จัดทำรายงาน

|                        |                                                                                                                                                                                    |
|------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ชื่อ – สกุล            | ดร.เจตน์สฤณี อังศุกาญจนกุล                                                                                                                                                         |
| วุฒิการศึกษา           | วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเครื่องกล (วศบ.)<br>ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ (ศศม.)<br>รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์<br>มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ |
| ประสบการณ์การทำงาน     | วิศวกรควบคุมโรงไฟฟ้า 20 ปี                                                                                                                                                         |
| ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน | ประธานบริษัทเอเชียนดอลฟินส์ จำกัด และ<br>ประธานบริษัทเกสราทรานสปอร์ต จำกัด                                                                                                         |
| สถานที่ทำงาน           | บริษัท เอเชียนดอลฟินส์ จำกัด                                                                                                                                                       |

## ประวัติผู้จัดทำรายงาน

|                        |                                                                 |
|------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| ชื่อ – สกุล            | นายเสกฐนนท์ อังกรภาสวิญญ์                                       |
| วุฒิการศึกษา           | รัฐศาสตรบัณฑิต<br>บริหารธุรกิจบัณฑิต<br>บริหารการศึกษามหาบัณฑิต |
| ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน | กรรมการผู้จัดการ บริษัท เอส.พี.ที.อินดัสตรี จำกัด               |
| สถานที่ทำงาน           | บริษัท เอส.พี.ที.อินดัสตรี จำกัด                                |